This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

PROPERTY OF
University of Michigan Library
ARTS SCIENCE VERSITY

1. 42

SPISY

JULIA ZEYERA

XXXII.

OBNOVENÉ OBRAZY

III.

V PRAZE
NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«
1906.

JULIUS ZEYER

OBNOVENÉ OBRAZY

III.

V SOUMRAKU BOHŮ

LEGENDA O RYTÍŘI ALBANU

DRUHÉ VYDÁNÍ

V PRAZE

NÁKLADEM ČESKÉ GRAFICKÉ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«

1906.

891.868
Z63
1914
v.32

(1898.)

VŠECKA PRÁVA VYHRAZENA.

Kniha vyšla ponejprv s titulem: V soumraku bohů. Kronika.
(Další řada »Obnovených obrazů«.)

ŠESTÝ TISÍC.

Tiskem »UNIE« v Praze.

V SOUMRAKU BOHŮ.

KRONIKA.

Ve zvěstech dávných zachovalo se nám mnoho o divokých a chrabrých činech silného, volnost milujícího pokolení lidu skandinávského, žijícího daleko na severu v dobách soumračných. Vše v těchto končinách mlhavých za obydlí mu sloužících, bičovaných divými sněhovými bouřemi, děsených dlouhou zimní tmou, ale zářících neskonale luznou, nevyrovnaně snivou krásou v měsících, když je slunce líbá a se s nimi téměř ani na noc neloučí, vše má tam v těch zemích rysy jisté nevázané velkosti: i bohové i lidé, tak jako krajina a osudy těch lidí a bohů, ctnosti jejich i vášně. Vy modré fjordy, když jsem po vás plul, vy hluboká údolí, kde vodopády hřmí, když jsem vámi kráčel, vy vřesem porostlé samoty, vy dumavé, hluboké lesiny, když jsem hluší vaší putoval, jak jste ke mně tenkrát mluvily velkou, epickou mluvou svou, jak jste dodávaly duše všem těm olbřímým zjevům a postavám, jak dodávaly jste života těm dějům, které jsem znal ze

1*

starobylých ság, těm postavám, jež se nad vámi ještě vznášeti zdají, těm dějům, jimž jste svědky byly, neb jejichž ohlas od břehů islandských k vám hřmí, jak pradávných moří val! Lákalo mě to dávno shotoviti obraz, v němž by se zrcadlil duch některých z těch mužů a žen, jichž památka utkvěla v ságách, obraz dýšící drsným sice, ale tak zvláště zbarveným kouzlem dávných těch pověstí severních. Čerpal jsem tedy, vzpomínaje v touze skandinávských krajů, z hlubokého zdroje ság, ale pouze plnou dlaň, jak poutník z vod jezera, by ovlažil žíznící ret. A to je vše, co podávám.

I.

Zde začíná vypravování o muži, jehož jméno slulo Höskuld. Žil na Islandě v šerých dnech prvního tisíciletí po Kristu, než víra pravá se ještě dostala k těm břehům odlehlým: Vládl Höskuld na velkém prostranném dvorci svém, jenž se nazýval Höskuldstad. Bohatý ten zeman byl Dalekolův syn. Dalekol zase byl zemanem norským a vystěhoval se na Island se svou ženou Thorgjerdou, by ušel vládě královské, jež začínala tenkráte v rodné jeho zemi tížiti a tísniti muže, milující volnost nade vše. Když zemřel Dalekol, ujal se syn jeho dospělý, Höskuld, statku svého otce, Thorgjerda však vrátila se

v Norsko, soužena steskem po zemi, v níž se zrodila. Ač nebyla už mladá, byla posud krásná a Herjulf, man norského krále, pojal ji za ženu. Zrodila v druhém tom manželství syna, jejž nazvala Hrutem. Herjulf zemřel za nedlouho a Thorgjerda začala opět tesknit po Islandě jako dříve po Norsku, bylo jí, jakoby měla vlasti dvě, a ta z nich zdála se jí vždy dražší, od které odloučena žila. Táhlo ji srdce též k staršímu synovi Höskuldovi, zanechala tedy, na žádost příbuzných se strany Herjulfa, mladšího syna Hruta v Norsku a odplula na Island, kde tiše a šťastně, ač s mnohým steskem po mladším synu, dlouhá léta s Höskuldem žila, milována jím a jeho rodinou. Zatím dorostl v Norsku Hrut a jako jeho matku jal ho stesk po břehu islandském, o němž byl už co dítě tak mnoho od ní slýchal. Nejdříve se přemáhal, později však zanechal všechny naděje, které mu rodina otce na jeho bohaté dědictví dávala, a plul do Islandu, prahna po mohyle, kde matka dřímala a po pohledu svého bratra Höskulda, o kterém snil a kterého miloval jak pohádku, jak zjev z oblasti báje, jako usmívavý právě sen.

Höskuld jej přivítal jako syna a slzy mu vstoupily do zraků při prvním na něho pohledu: byl mladý Hrut krásný, plavé jeho vlasy, modré oči, připomínající barvou, jasem a jakousi tekutostí prosluněnou vlnu moře, upamatovaly jej živě na zjev matčin z mla-

dých let, volaly Höskuldovi obraz její v paměť a zároveň slib, který jí umírající učinil: milovati polobratra svého plnou duší a srdcem upřímným.

Prodlel Hrut celou zimu na Höskuldstadtu a s jarem počala stavba nového dvora na statku, jejž po matce zdědil, a nový výstavný ten dům byl nazván Hrutstadem. Když byl dvůr úplně hotov a zařízen, uspořádal Hrut velký kvas, k němuž zavítal Göskuld a mnoho hostů. Hodovní síň byla ověšena hedvábnými koberci, kořistí to někdy Herjulfa, otce Hrutova, přivezenou z dalekých výprav vikingských ke břehům jižním z Byzancie a z měst sicilských. Když hosté, udiveni nádherou zlatých a stříbrných nádob, z nichž pili jižního vína, domácí medoviny a silného piva, se posléz rozjeli k rozličným domovům svým, zůstal Höskuld ještě dva dni s bratrem, a poslední večer, když oheň v krbu praskal a podzimní chlad z útulné síně plašil, pravil Höskuld v srdečném rozhovoru bratru svému Hrutovi:

»V tom milém a bohatém domě tvém neschází teď než žena. Jsi mlád, ale jsi už mužem, jsi jako strom v plném květu, slibující hojných plodů.«

Hrutovi přelétl ruměnec lehce tvář, v panickém zmatku sklopil plaše oči, zamlčel se na chvilku, ale pak řekl: »Uhodl jsi tajné přání mého srdce. Toužím po sňatku a vlastní rodině. Jsem však na Islandě posud

cizincem a nevím, na které dvéře bych zaklepal.«

Odvětil mu Höskuld takto: »Jsem bratrem tvým, ale cit můj k tobě je spíše otcovský. Staral jsem se o tebe od prvního okamžiku, když jsi přistal na islandský břeh, a věren i na dále budu ti radou a pomocí. Nuže, přemýšlel jsem už o tvé ženitbě a našel jsem pro tebe už nevěstu.«

Hrut upíral oči na oheň a řekl tiše: »A kdo to jest?«

»Na břehu jižním,« odvětil Höskuld, »stojí bohatý dvůr, kde sídlí mocný náčelník, muž hrdinný a moudrý, znalý zákonů. Dvůr má jméno Valle a majitel jeho Thorstejn. Je stár a vnučka jeho, zbytek celé jeho rodiny, dcera nejmladšího jeho syna, zhynuvšího na výpravě do Irska, zove se Unna. Je krásná, ztepilá, vysoká, mladá a ušlechtilá. Tu bych ti přál za ženu.«

Hrut podal mlčky bratrovi ruku se zářícím úsměvem a za chvíli řekl: »Pojedeš se mnou k Thorstejnovi, žádat o jeho vnučku?«

»Pojedu!« zvolal Höskuld. »Vždyt jsem ti jako otcem!«

»A slibuješ si zdar co snoubce můj?« řekl nesměle Hrut.

»Tebe zamítnout!« smál se Höskuld a díval se pak s něžnou hrdostí na ztepilou postavu bratrovu, na dlouhé plavé jeho vlasy, padající mu na ramena, na jasné jeho oči

2*

sivomodré jako vlna severního moře. Mlčeli oba. Venku hučel vítr, příboj bouřil proti břehu a psi vyli na měsíc. Höskuld přivalil nohou ohromnou hlaveň do ohně. Jiskry se sypaly z řeřavého uhlí, zavířily v kouři a vylítly v divokém reji otvorem nad krbem, jímž se noční nebe do síně dívalo. Höskuld pravil Hrutovi: »Je Thorstejn mým přítelem. Znám děj jeho života, a život ten není všední. Dílem slyšel jsem z vlastních jeho úst, co ti vypravovat budu, dílem od lidí jiných, neboť pověst toho muže byla hlučná a mnohý jeho čin žije v posud paměti svědků. Mohl bych ti vypravovat až do východu slunce, ale spokojím se jen hlavním rysem děje. To stačí, abys věděl, z jakého rodu ta pochází, již chceš do svého domu uvésti, by ti byla věrnou ženou a silnou matkou někdy dětí tvých.«

Höskuld vypravuje:

Thorstejnův otec, Ketil, byl mocný a bohatý zeman a vládl na svém dvorci Raumsdalu v severním Norsku jako malý král. V mládí svém byl proslulým vikingem, slavným vítězem na dalekých výpravách, odkud nesmírnou kořist domů přivezl. Oženil se pozdě a Thorstejn byl jediným plodem toho sňatku. Starý Ketil žil nyní jen ve svých bohatýrských upomínkách a zdálo se mu, že

pokolení mladší pozbylo všeho významu, vší síly, všeho hrdinství. Na potomky svých druhů hleděl jako na nehodné svých otců a i vlastní jeho syn vzbuzoval v něm opovržení. Zdál se mu slabým, nemužným, nestatečným a vyčítal mu, že se spíše po matce než po něm zrodil. Zapomínal, když byl Thorstejn téměř ještě dítětem, že na něm zralého mužství a činného hrdinství žádat ještě nesmí, a dráždil ho ustavičně trpkými slovy a pokořujícími narážkami. Nenáviděl v chlapci snivost jeho očí, jež byla dědictvím po matce, nenáviděl něhu, již Thorstejn jevil pro tu matku, ženu tichou, nesmělou, bojící se surových slov svého muže do té míry, že se syna svého hlasitě zastávat ani neodvážila. Tak vyvinul se mezi otcem a synem poměr napjatosti mnohdy až zjevně nepřátelské, zakládající se na nedorozumění s obou stran, neboť nevědomky se skrytě Ketil a Thorstejn navzájem přece jen milovali, více než tušili. Neutěšený ten poměr však rostl s Thorstejnem, neboť splácel otci opovržení vzdorem, jevícím se sice více v zracích než ve slovech neb činech, ale dráždícím Ketila někdy až na pokraj zuřivosti.

Jednoho večera, bylo tenkráte Thorstejnovi asi osmnáct let, seděla rodina u ohně ve společnosti několika cizích mužů z přízně Ketilovy, který hosti své hojně častoval pivem a medovinou. Hovor byl hlučný, jen

žena Ketilova seděla tiše jako vždy u krbu a předla. U nohou seděl jí Thorstejn, tiše jako ona, snivě zahleděv se v oheň a sleduje sloup dýmu, vznášejícího se pln jisker otvorem k nebi, plnému jasných hvězd. Ketil, jak obyčejně, mluvil o minulosti a jak obyčejně lál době přítomné a ničemnému pokolení dne. Za hovoru toho pohlédl na svého syna a promluvil opovržlivě:

»V tom stáří věděl jsem už, co to je jásat po vítězství a skolit nepřátele! Neseděl jsem líně u ohně a nehleděl do prázdna! Tenkráte se jednalo a nesnilo se, nevím jaké sny!«

Thorstejnovi hrnula se krev do obličeje, trhl sebou, ale na prosebný zrak své matky sklopil oči a mlčel.

Jeden z hostí pravil: »Dost jsi se naplahočil po širém světě, Ketile starý, za sebe i za syna též. Snášel jsi bohatství a dobýval slávy, je toho všeho dosti pro tvého dědice. Nač by v dáli hledal, co jsi mu domů přinesl?«

Nastal smích, ale Ketil byl velice rozčílen a zvolal: »Ó dobo hanby! Za časů mých kladlo se bohatýrům dobyté jich bohatství do mohyly, jen nemovitý statek zdědil syn. Kdo chtěl více — moře bylo mu drahou k slávě a pokladům, kořist svou kupovali jsme tenkráte vlastní krví. My byli muži! Dnes? Hleďte na toho jinocha — není spíše

dcerou své matky než synem svého otce? Ten věru nepůjde po stopě mé!«

Thorstejn vyskočil a oči jeho svítily divoce. »Co na mně chceš?« obořil se na otce, »aspoň mi to řekni přímě!«

»Chci, abys mi ukázal,« odvětil otec, »že dovedeš mečem zamávati! Jsi stár už dost, bys pokus učinil, přeje-li ti štěstí.«

»Snad že mi nepřeje,« řekl zádumčivě syn, »ale zlý tvůj jazyk poštval mě dost a zloba tvoje požene mě k podnikům třeba šíleným —«

Matka vstala a chtěla Thorstejna chlácholit, on však byl tak rozdrážděn, že ji od sebe odstrčil a vyšel hlučně ze síně, doprovázen smíchem otcovým.

Thorstejn byl zoufalý. Zdálo se mu, že pod tím krovem nelze žíti. Vyšel v temnou noc, na pokraji lesa sedl pod hluboce šumící stromy, položil hlavu na kolena a vypukl v pláč. Rychle však usušil své slzy, zdálo se mu, že slyší otcův drsný, zahanbující smích, a začal nyní přemýšleti o tom, co mu činiti zbývá. Rozhodl se, že s otcem žít už nebude, aspoň dříve že se domů nevrátí, dokud nevykoná čin, jímž by si vážnost, ba úctu Ketilovu vynutil. Tenkráte řádili v lesích a pustotách mezi Raumsdalem a Jamtalandem tajůplní jacísi lupičové, postrach celé krajiny. Vedla-li cesta někoho tím směrem, nevracel se téměř nikdy zpět, a to neplatilo pouze o jednotlivcích, zmizelit

i cestovatelé sdružení po desíti beze stopy v hloubi těch lesů. Až do samého Raumsdalu nebyli se lupičové sice posud odvážili a nezabili posud nikoho z lidí Ketilových, jenž byl náčelníkem celé krajiny, právě však proto, že jím byl, vyčítalo se mu, že tak velkému zlu konec nečinil. Na vlastní uši byl Thorstejn slyšel, jak si lidé šeptali: »Je Ketil stár a slábne tak, že povinnosti své už nestačí.« To vše mu nyní hlavou mihlo, když ten zádumčivý les kolem něho šuměl, a zasmál se hlasitě: zdálo se mu totiž, že to nehučí pouze les, ale otec jeho že tak z hluboka žaluje nad smrtí jeho, do které jej hnal zlým svým jazykem! Trpká jakási radost nad tím žalem ho schvátila. Plížil se zpět do dvorce, odvázal a vyvedl svého koně, ozbrojiv se dříve krátkým, prostým mečem, visícím na chodbě v domě, a vrátil se tiše, kryt úplně tmou, zase do lesa. Na pokraji se zastavil a ohlédl se ještě jednou k otcovskému domu. Stesk se mu ozval v srdci, viděl temný kouř, plný jisker, vznášeti se ve střeše a vzpomněl na tichou, plachou matku svou, sedící tam mlčky, předoucí u hučivého ohně. Tenkráte zdálo se mu, že v šumu lesa slyší její srdcejmoucí pláč.

»Neuvidím tě nikdy více snad,« zašeptal, »jedu téměř jisté smrti vstříc, jedu za štěstím, jak mi otec kázal, a to prchá vždy před tím, který je hledá! Jsem sláb a v boji nezkušen, a ti v lesích jsou silní,

krutí a krvaví. Slzy tvoje potekou, až budu bez života ležet mezi balvany a hnijícími kmeny, nepohřben, lup vlkům. Ale raději ať oči tvoje slzy o mne roní, než by měly dále hledět na ruměnec hanby na mé tváři!«

Odvrátil se od domu a jel. Jel celou noc a celý den šumícím lesem, ale nepotkal nikoho. Když se slunce opět klonilo, viděl příkrou, úzkou stezku, vedoucí do kopce, pokrytého křovím a vysokými stromy. Vedla zajisté ta cesta k brlohu těch zlosynů. Thorstejn seskočil s koně, zavedl ho opodál do nejhustšího křoví, kde jej přivázal a pak dal se po stezce vzhůru.

»Jdu za svým štěstím,« smál se smutně, ale stoupal odhodlaně. Kráčel a kráčel, očekávaje každým okamžikem, že stráž nějaká jej zakřikne, že ozbrojenec některý se divoce naň vyřítí, ale nebylo viděti než stromy, slyšeti než jejich šum nebo svist větru kolem trčících sem tam balvanů neb volání lesního ptáka.

Udýchán dostoupil Thorstejn vrcholu a ocitl se tam na mýtině, kde stál malý, dobře z břeven vystavěný dům. Podivil se tomu Thorstejn a srdce jeho začalo silně tlouci. Skryl se hbitě za velkým kamenem, položil si meč na kolena a odpočinul, až se mu stoupáním zrychlený dech a rozčilením způsobený tlukot srdce utišil; pak vstal a šel chladně a odvážně k domu blíž. — Vešel v úzkou chodbu, byla prázdná, na pravo

byly otevřené dvéře do prázdné, malé konírny, na levo dvéře druhé, přivřené. Thorstejn je odhodlaně, rychle otevřel a překročil práh. Byl v dosti velké komnatě, prázdné jako konírna, nikde lidské duše. Bylo čisto v té místnosti, stál tam stůl a na něm mísa plná masitého pokrmu a dřevěná číš naplněná pivem. Byl Thorstejn sice velice hladov a měl velkou žízeň, ale zdržel se, nedotkl se ničeho. Ohlížel se po komnatě. Podél zdi byly vysoko nakupeny velké žoky, srovnané jako na skladě, plny zboží. To zajisté byla kořist odňatá zabitým kupcům a cestovníkům. V pozadí komnaty stála vysoká postel, široká, se záclonami z látky tak skvostné, že by je nikdo nebyl v té pustině lesní hledal. Thorstejn byl velice udiven. Přemýšlel chvíli, co počíti. Rozhodl se, že se skryje za nakupenými žoky. Uschoval se tam tak dovedně, že jej vidět možno nebylo, ale sám že dobře skulinou mezi žoky vše pozorovati mohl, co by se v komnatě dělo. V té své skrýši čekal takto trpělivě na průběh další svého dobrodružství, s úplným klidem a s odhodlanou ke všemu myslí.

Když se už silně smrákalo, uslyšel Thorstejn dunění koňských kopyt, blížilo se domu, pak hrabal kůň před samými dveřmi, byl veden do konírny a konečně se otevřely hlučně dvéře komnaty. Vstoupil muž postavy tak vysoké, že se Thorstejn až podivil. Šel přímo ke krbu, kde rozdělal oheň. Plameny

šlehaly vysoko a ozářily celou síň. Rudý jejich lesk polil tvář přišedšího cizince. Byl krásný, ač už mladý nebyl. Vlasy jeho byly úplně bílé a padaly mu v hustých kšticích na široká ramena, oči jeho byly jasné, zamyšlené a ještě plny záře. Jakýsi smutek jevil se dojímavě kolem úst. Pohyby a chůze toho muže byly volny a plny vděku a celé jeho vzezření mělo kouzlo vzácné ušlechtilosti. Thorstejnovi se zdálo, že by snadně přátelsky k tomu člověku, jejž považoval za svého nepřítele, přilnouti mohl. Muž přisedl ke stolu, pojedl, napil se a hleděl pak zamyšleně do ohně, jehož plameny už nešlehaly do výše. Řeřavé uhlí ztrávených hlavní leželo jako kupa rudého zlata v krbu a lilo svou krásnou zář na všechny předměty. Muž vstal posléze, šel k posteli, odepnul nyní teprve meč a pověsil jej na sloup lože. Chodil chvíli ještě po pokoji, pak odhodil své šaty a ulehl. Thorstejnovi se zdálo, že blyštící se onen meč zraky jeho jako čarem jímal v plen. Byl jako živá bytost, cosi jako had. Hrot jeho šířil postrach a záhubu. Lesknoucím se tím bleskem byl si rek, jenž jeho majitelem byl, celou krajinu podmanil. Meč ten byl zázračným! Jediný člověk byl tímto nástrojem vykonal činy celého sboru chrabrých mužů! Síla jen božská poráží tak smrtelné! Míti tento meč, třímat jej vítězoslavně rukou! Co by řekl otec jeho, kdyby tou zbraní zamával před jeho zrakem? Opakoval by ještě po-

směch svůj krvavý, že posloužilo by více slávě jeho rodu, kdyby syn jeho se nebyl narodil? Thorstejn se chvěl po celém těle. Člověk, jenž byl postrachem celého kraje, jenž tolik lidí usmrtil bez pomsty a trestu, byl téměř už v jeho rukou. Tam na té posteli oddychoval klidně a pravidelně, bylo tedy jisté, že už spí, a meč jeho, ta divotvorná zbraň, lákala svým leskem a vnucovala se Thorstejnovi téměř sama do rukou! Vrazit ji do srdce tomu loupežníku! Ruce Thorstejnovy se svíraly a nevěděl ani sám, jak se stalo, že stál pojednou uprostřed komnaty. Jen několik kroků a kynulo mu vítězství. Učinil krok první, ale zastavil se. Podivná lítost se v něm ozvala. Bylo mu, jako by toho muže dávno znal a miloval. Zdálo se mu, že oči jeho se dívají v jeho zrak, plny přátelství, vysoká jeho postava, ušlechtilé jeho pohyby že budí znova jeho obdiv, a zamyšlenost jeho a smutný úsměv že dovolávají se soucitu. Ošklivost před zamyšlenou vraždou zmocnila se Thorstejna a učinil dva kroky zpět. Byly však neopatrně hlučné a spící na loži sebou hnul, jakoby se probouzel. Thorstejn, slyše jeho pohyb, uleki se a stál jako obrácen v sloup. Lítost jeho byla ta tam a myslil jenom na vlastní obranu.

Nebezpečí však minulo. Muž na loži, zdálo se, usnul znova, ničeho nepozoruje. Tu přiblížil se Thorstejn směle, působě šramot a udeřil docela do sloupu postele, dosti

silně: spáč sebou ani nehnul. Thorstejn šel ke krbu, rozsvítil o řeřavé uhlí dlouhou louč a posvítil si nyní klidně na spícího muže. Ležel tiše, oděn dlouhou hedvábnou košilí se zlatým lemem. Vlasy splývaly mu krásně na prsa, ruce ležely na podušce. Tvář jeho, obrácena k nebi, byla klidná, výraz její byl vážný, ale pln míru a ne bez sladkosti, měla něco dětinného ta téměř usmívavá tvář! Thorstejn byl pobouřen. Jak mohl tak spokojeně spáti ten vrah, potřísněný tolikerou nevinnou krví? Thorstejn chopil se meče oběma rukama a vší silou svou vrazil jej spícímu rázem do prsou . . . Ten trhl mocně všemi údy, obří jeho ramena vztáhla se po nahnutém nad ním vrahovi, pojala ho jako kleštěmi a nadlidskou silou vztáhl jej muž k sobě vzhůru na postel a vrhl jej mezi stěnu a sebe, a jako čaromocí překonán, ležel Thorstejn nehybně vedle toho, jejž byl zavraždil. Ale meč byl tak hluboce vnikl v prsa toho muže, že ho úplně proklál a že hrot jeho pevně trčel v samé posteli, a raněného takto k ní jako přikoval. Oči jeho horečně se koulící vssály se nyní do tváře překvapeného tou olbřímou silou Thorstejna a po hlubokém vzdechu začal se raněný takto tázati: »Rci,« pravil, »kdo jsi, smělý vrahu můj?«

Při zvuku lidského hlasu vrátila se Thorstejnovi rozvaha a chladnost. Mátožnost toho nadlidského a zároveň němého počínání mu-

že na loži byla jej naplnila úžasem strašidelným.

»Jmenuji se Thorstejn,« řekl vzdorovitě, »jsem syn Ketilův. Nevím, co ti na jménu záležeti může.«

»Ani tobě, ani tvému otci neublížil jsem,« řekl raněný jaksi vyčítavě.

»Ti, které jsi ubil,« mračil se Thorstejn, nemohou se už pomstiti. Učinil jsem to místo nich. Krajina naše bude nyní prosta vrahů.«

»Kdybys byl o den později přišel,« vzdychl krvácející, »nebyl bys mě zde už nalezl, krajina vaše i bez tebe by byla vrahů prosta a mně by byl vzešel život nový. Dlouho už rozjímal jsem o zlu, jež jsem způsobil, a touha napraviti to zlo, byla se mne zmocnila. Jsi mlád a nevíš, jak snadno z cesty dobra sejdeme a kam nás zavede vášeň a trpkost zklamání a bouření se proti nespravedlivému, slepému osudu . . . Nový život! Nemělo to být!«

Mlčel, a Thorstejn cítil velkou lítost s umírajícím. »Škoda,« řekl, »že se stalo, co se stalo. Nuž, pomsti svou smrt, máš-li ještě síly, a zemři pak spokojen.«

»Mám ještě síly dost, zabiti tě,« řekl raněný, a Thorstejn dle toho, jak jej zase pevně za ruce držel a svíral, cítil, že to pravda. Marně dělal pokus vymknouti se.

»Mám tě v moci své,« řekl lupič, »a kdybych chtěl, nevyšel bys odtud živ a nepochlubil bys se svým nade mnou vítězstvím.

Ale neusmrtím tě. Uznáváš, že ti splácím zlé dobrým?«

»Uznávám,« řekl Thorstejn, nevěře ani svému sluchu.

»Za to však poprosím tě o službu,« pokračoval raněný, »vykonáš mi ji?«

»Slíbím ti teprve dle toho, co žádat budeš,« odvětil Thorstejn.

»Tedy slyš,« pravil cizí muž. »Domov můj je ve Švédsku. Jmenuji se Jökul a otec můj, posud tam žijící, jest Ingemund jarl Gautlandský. Že život můj byl zlý — víš to dobře. Co mě vedlo v temnotu, to ovšem nevíš. Že jsem o tom snil, zanechati zla, vrátit se do Švédska, do Gautlandu, kde i matka moje posud žije, to jsem ti už řekl. Ach, že tak skončiti byl můj osud . . . Nuž, uznáváš-li, že jsem ti činil dobře za zlé, které's mi způsobil, pak slib mi toto: že vyhledáš mé rodiče. Jednej dle mé rady: nejdříve promluv s matkou mou, jmenuje se Vigdis. Pověz jí vše dle pravdy, jak jsi mě zabil a proč. Pak ale vyřiď jí můj pozdrav poslední, řekni jí, že lásku svou jsem jí zachoval vždy i ve zlém i v hříchu i v temnotách nejhlubších svého života. Ona že v nich byla jediným paprskem a že jsem jí žehnal dechem posledním. Pak jí řekni, že ji prosím, aby stála mezi tebou a otcem mým, aby sjednala smír mezi vámi a spřátelila vás. Chci, abys jí byl synem, bys ji miloval a těšil, neboť hoře její o mne bude veliké

a otec můj je tvrdý a útěchy u něho nenajde. Pověz jí, že chci, aby tě zasnoubila s vnučkou svou, tak že budeš členem její rodiny. Zde je zlatý prsten, ten jí odevzdej na znamení, že tě posílám, a aby věděla, že jsem ti jej odevzdal, řekni jí, že jsem ti pověděl, kdy mi jej dala: v té noci hvězdnaté, na břehu moře, když srdce naše po mnohém nedorozumění se našla a láska naše se vzájemně nám zjevila jako dlouho skryté světlo, a když mě s pláčem sladkým třikráte políbila na čelo! . . . Nuž, až jí to vše povíš, bude hoře její velké, ale z lásky ke mně, na žádost mou přijme tě, ač se srdce její bude bouřiti proti tomu, jenž jí syna usmrtil.«

Jökul, unaven mluvením, byl jako v mrákotě a oba muži leželi vedle sebe hodnou chvíli bez nejmenšího pohnutí, oba jako zničeni. Jökul první promluvil.

»Bude-li ti dopřáno, bys měl děti a vnuky,« pravil, »nedej jménu mému zahynouti úplně. Řekni jim, že, ač mnoho zlého jsem spáchal, přece na konci dobrý že jsem tebe pustil z moci své a život ti daroval a zlé ti dobrým splatil.«

»Dle vlastního jednal's rozhodnutí,« řekl Thorstejn, »a nebylo to úpěnlivou prosbou mou, že jsi byl obměkčen.«

»Vidím, že je ti život lhostejný,« odvětil Jökul, »a chválím tvou mužnost. Ale nechválím, že, vida mé dojmutí nad mládím

tvým a vida mě kajicného, nepociťuješ nejmenšího hnutí ve prospěch můj.«

Tu ozvala se v Thorstejnovi velká lítost a zvolal:

»Mýlíš se! Krvácí srdce moje nad tebou, lituji svého činu a prosím tě, bys mi odpustil. Zab mě třeba, ale nechovej ke mně nenávist.«

»Dej mi polibek smíru,« řekl Jökul s úsměvem zářícím, a když jej Thorstejn poceloval, mlčel chvíli a pak tázal se: »Půjdeš tedy do Švédska a učiníš, oč jsem tě prosil?«

»Učiním, na své slovo!« zvolal Thorstejn. »Učiním vše věrně, jak si žádáš.«

»Díky!« řekl Jökul. »Avšak mám ještě jednu prosbu. Neprozraď jméno moje nikomu zde, leda důvěrně svému otci. Nač jméno mého rodu dávat hanbě na pospas?«

»I to ti vyplním,« sliboval Thorstejn, »nikdo nedoví se z úst mých, kdo jsi byl.«

»Díky i za to!« vzdychl Jökul. »Umírám tedy klidně.«

Mlčeli zase chvíli a pak pravil Jökul už slabě:

»Teď je konec, nemám, co bych ti ještě řekl. Sejmi ten zlatý můj prsten ... Tak ... A nyní vytáhni meč z mé rány ...«

Thorstejn uposlechl, krev se lila z rány, chrapot dral se Jökulovi z úst, oči se obracely v sloup, trhl sebou mocně, pak ležel tiše a tak skonal.

Smutně a zamyšlen vracel se Thorstejn, když se rozednívalo, po té stezce dolů, po které byl včera k domu Jökulovu stoupal. Sedl na koně a jel směrem k domovu. K večeru setkal se v lese s otcem, který jej hledal s celou tlupou ozbrojených mužů v pustinách. Ketil se mračil a radoval zároveň, když syna svého spatřil, a vyčítal mu živě, že se vydal do takového nebezpečí.

»Co na tom,« řekl suše Thorstejn. »Málo na tom záleželo, zhynu-li či nic.«

»Nevděčný!« rozhorlil se Ketil.

»Komu a zač měl bych vděčným být?« odvětil vzdorně Thorstejn.

»Aspoň na matku svou měl's pamatovat,« řekl Ketil a svěsil hlavu.

»V tom, otče, máš pravdu,« pravil Thorstejn. »K vůli ní jsem rád, že mi štěstí přálo, nad obyčej přálo. I ty, konečně, budeš se mnou spokojen.«

A za jízdy vypravoval Thorstejn vše, co se s ním událo. Nechtěli mu nejdříve ani věřit. Brzy však nebylo pochyby, a sláva Thorstejnova šířila se celým krajem. Posléz svoláno docela i krajské shromáždění a tam mluvil Thorstejn veřejně o svém činu. Mluvil skromně bez chvástu.

»Uvádím v obecnou vědomost,« pravil, »že lupičů už není v horách. Nechť každý nyní se hlásí o své a ať to vezme tam nahoře v lese, kde nebožtík posud nepohřben

leží. Co zbude z kořisti, připadne dle práva mně.«

Velice byli všichni spokojeni. Hlučnou sklízel Thorstejn slávu a vyptávali se do nekonečna po podrobnostech. Řekl vše, co věděl, ale dle svého slibu zamlčel jméno Jökulovo a neudal jeho vlast.

Za nějaký čas chystal se Thorstejn do Gautalandu k rodičům Jökulovým, jak byl slíbil. Otec jeho mu marně bránil.

»Jedeš jisté smrti vstříc,« zvolal, »je to šílenství, mysliti, že ti jarl odpustí vraždu svého syna.«

»Nejedná se o to, jedu-li smrti či slávě vstříc,« odvětil Thorstejn, »jedná se prostě o vyplnění slibu, slavně umírajícímu učiněného. Což za tvé doby se rušilo dané slovo z opatrnosti? Jsem muž, činem svým uzrál jsem a muž činí, co mu svědomí káže.«

Ketil mlčel a Thorstejn, doprovázen několika soudruhy, dal se na cestu do Gautalandu.

Když se po namáhavé cestě ocitl před domem jarlovým, bylo právě ráno. Dům byl vysoký, velký, starý a zasmušilý. Panovalo tam hluboké ticho. Před otevřenými vraty potkali Thorstejn a jeho druzi sluhu, odpovídajícího na jejich poptávku, že je jarl na honu, že vyjel ze dvora ještě před svítáním. Vedl je, když s koňů seskočili, do velké, prázdné síně, kde sedli na lavici podél zdí. Přinesli jim pokrmu a pití a za nedlouho

3*

vešla vládkyně domu. Vysoká, neshrbená přes své stáří, stála před nimi v temném rouše svém a vítala je klidně. Bílé, dlouhé vlasy padaly jí na ramena a prostá stříbrná čelenka je jímala kolem skrání. Temný závoj splýval jí od temena hlavy k patě. Podpírala se o dlouhou, stříbrem kovanou berlu. Oči její byly smutné a tvář její jevila únavu života. Hlas její, když přivítala hosti, byl plný a ještě zvučný. Thorstejn se zachvěl, i v tom hlasu, i ve výrazu tváře a očí bylo cosi, co mu připomínalo Jökula. Sklopil zraky a cítil, že bledne. Vzmužil se však a pravil, vstávaje: »Buď pozdravena, paní. Nejsem pouhým hostem v domě tvém, jsem poslem. Avšak zvěst, kterou ti nesu, je pro tvůj pouze sluch. Dopřej mi tedy, abych s tebou promluvil beze svědků.«

Podivení jevilo se na tváři stařeny, pohledla na Thorstejna a vidouc jeho vážnost a chvění jeho rtů, nedovedla úzkost jakousi skrývati. Hlava její se sklonila ku předu a dech její stal se rychlejším. Neřekla však slova, kynula mu pouze, by za ní šel. Vedla jej chodbou dlouhou a šerou do vlastní komnaty. Tam, opřena o svou berlu, stála blízko vysokého křesla, umístěného pod baldachýnem. Ukázala na sedadlo. »Sedni,« řekla tiše, »a mluv.«

Thorstejn sebou nehnul a pravil: »Zpráva, kterou ti nesu, tebou zatřese. Sedni sama, paní. Jedná se o tvého syna, Jökula.«

Zachvěla sebou silně, bledost jí pokryla líc a řekla pevně: »Je mrtev?«

»Je zavražděn,« odvětil tiše Thorstejn.

Neklesla na sedadlo, ruce její jen křečovitě jímaly berlu a hlava její chýlila se nazpět v týl. Oči zavíraly se na polo a ústa se otvírala, jakoby zápasila o dech.

Tak stála chvíli a pak pravila: »Zpráva tvoje, věru, je truchlivá. Ráda bych v ni nevěřila, ale žel, že jest pravdě příliš podobna. Co však přimělo tě k tomu, bys vážil cestu sem a zlou tuto zvěst mi přinesl?«

»Přiměl mě k tomu slavně daný slib. Dal jsem jej tvému synu, když jsme se loučili. Slíbil jsem, že ti povím věrně, jak a kým zahynul. A proto nesmím ti déle tajiti, že ruka moje usmrtila jej.«

Stařena se vztyčila do plné výše a oči její vzplanuly divoce, vzkřikla jako dravý pták.

»Čin můj působí ti velkou bolest,« řekl klidně a soustrastně Thorstejn, »ale byl svrchovaně spravedlivý. Syn tvůj Jökul vraždil a loupil, nebylo lze to déle snášeti.«

»Moje dítě!« zašeptala bolestně, celé její tělo třáslo se, slzy tekly jí nyní z očí. Zastřela si tvář dlouhým závojem svým a teď teprve klesla na křeslo.

»Jökul! Jökul! Jökul!« opakovala si žalobně a tiše a hlava její schýlila se jí hluboce na prsa.

»Čin jeho poslední však byl velkodušný,« řekl Thorstejn; »já, který jej zabil, byl v moci jeho úplně a daroval mi život. Je teď na vás, buď ho pomstiti nebo, jako on, mi dáti milost. Jako dříve v jeho, jsem nyní v moci vaší. Poslední jeho pozdrav, paní, platil tobě. Zde tento zlatý prsten ti posílá, abys vzpomněla na onu noc hvězdnatou u břehu moře, když srdce vaše se našla po chmurách dlouhých a když třikráte s pláčem jsi jej políbila na čelo .... Žehnal ti a nazýval tě světlem v temnotě jeho duše.«

Stařena hleděla na Thorstejna vlhkýma očima a slzy její tekly pomalu po bledé její tváři. Potlačila pláč svůj a tiskla prsten, který jí podal Thorstejn, ke rtům. Za chvíli pravil jí Thorstejn takto:

»Jökul vzkazuje ti, bys mě smířila s jarlem a abys mi vnučku svou zasnoubila. Pravil mi, že ti vůle jeho poslední bude světější než myšlenka pomsty, které nežádá, kterou zavrhuje, a pravil mi, že více budeš váhy klásti na jeho přání, než na starý zvyk platný, žádající krev za krev. Zda se mýlil, nevím, neboť neznám tě. Nyní však splnil jsem svůj slib.«

Vigdis vstala prudce, oči její hořely a pravila:

»Jak smělý jsi ty muž, že se nebojíš celou pravdu mi říci! Chápeš, že lačním po pomstě?«

»Chápu,« odvětil Thorstejn, »a nejsi ničím vázána.«

Vigdis vzala jej prudce za ruku: »Mýlíš se!« zvolala. »Jökul daroval ti život, je tedy tvůj, a při památce jeho, věz, že nevezmu ti já, co ti dal on!«

V tom ozvaly se venku kroky; Vigdis pozvedla těžkou záclonu a kývla Thorstejnovi, by se za ni skryl. Sotva že se tam uchýlil, otevřely se dvéře a jarl Ingemund vešel do síně. Vigdis šla mu vstříc a hlasem, v němž se slzy ještě chvěly, zvolala: »Běda nám oběma, mám zprávu, která tě zdrtí!«

»Můj syn je mrtev,« odvětil temně jarl.

»Mrtev,« řekla a klesla znova na křeslo. Plakala tiše.

»Nesešel zajisté churavostí se světa,« řekl jarl trpce a pochmurně.

»Zahynul vraždou,« odvětila hlubokým hlasem matka.

»Zhynul jako vrah,« řekl otec.

»Zemřel jako hrdina,« zvolala Vigdis a vstala a stála vzpřímena před svým mužem. »Duše jeho byla velká, dokázal to na loži smrtelném. Daroval život tomu, který jej odejmul jemu. Měl jej v moci své a pustil jej a poslal ho sem ke mně s pozdravem lásky. Při duši mé, ten člověk, jenž přišel s takým posláním, má nárok na mou ochranu! Sám dal se v naši moc, důvěru jeho splatíme přátelstvím.«

»Jsi odvážná, že takto se mnou mluviti smělost máš!« vzkřikl jarl. »Zasluhuje smrti, ne smíru, ten vrah mého syna.«

»Zapomínáš, že Jökul mu odpustil, že jej k nám poslal v důvěře. Chceš zklamat dvojí důvěru, onu umírajícího Jökula a onu toho člověka, jenž se v ruce naše dal? Jednal Jökul vznešeně, šetře život toho, který jej usmrtil, jednal hrdinsky i jeho sok, jenž slib svůj splnil a sám se vydal nám. Dle přání svého syna odpustila jsem tu prolitou, mně drahou krev, a ty jednat jinak nesmíš a nemůžeš.«

»Jak pro něho horuješ!« zvolal jarl, »jsi tak jista, že najde přízeň v očích mých jako v tvých?«

»Zde jsem a suď sám,« řekl Thorstejn a vystoupil ze svého úkrytu. »Můj osud, pane jarle, je v rukou tvých. Čiň, co chceš, ale věz, že strachu necítím. Mně šlo o jedno jen, o slib učiněný Jökulu. Ten jsem splnil, co dále bude, bude.«

»Že jednal's jako pravý muž,« řekl jarl, probíraje se ze svého překvapení, »to uznávám. A že se mi líbíš, to nezapírám,« dodal po chvíli. »Po tvém boku, zdá se mi, že stojí štěstí. Snad vejde s tebou v můj tak dlouho truchlící dům, kde ho tak bolestně postrádám. Dal jsi se v mou moc — nebylo by mne hodno, býti tvým nepřítelem. Zde ruka má.«

Objali se a od toho dne byl Thorstejn v domě jarlově jako jeho dítě. Vyplnilo se časem vše, jak si toho Jökul přál. Čím více se muži navzájem poznávali, tím těsněji k sobě lnuli. Všechna příkrost a tvrdost ztrácela se ponenáhlu z povahy starce, byl nyní povolný a dobrý jako nikdy nebýval. Vigdis milovala Thorstejna jako syna a dala mu vnučku svou za ženu. Ketil zavítal na návštěvu k jarlovi a spřátelili se oba starci upřímně, ale oba zemřeli brzy. Před smrtí svou řekl jarl Thorstejnovi: »Příbuzní moji ať se spokojí se statky mými, ale všechno moje zlato a celý poklad můj patří tobě a mé vnučce. Poslyš radu mou: Nevezmi na sebe důstojnost jarla, kterou ti nabídnou někteří, nýbrž vrať se se ženou svou do své vlasti. Zde byl bys terčem závistníků a mnohý by ti vzešel boj.« Nahlížel Thorstejn moudrost rady té, a po smrti jarlově stěhoval se ze Švédska, ne však do Norska, kde nový král své many sužovati začínal, nýbrž na Island, kam velké poklady své šťastně dovezl . . . Neměl příčiny rozhodnutí svého litovati, neb statek jeho se zde množil a život jeho plynul šťastně, tak dalece šťastně, jak to člověku vůbec bohy dáno bývá.

* * *

Těmi slovy končil Höskuld svoje vypravování a dodal ještě, jímaje zamyšleného Hruta za ruku:

»Nuže, víš nyní vše, co ti věděti třeba, víš, jakého muže vnučku jsem ti za ženu vyvolil. Pravím ti, že je krásná a sám ji uvidíš. Vím také, že poklad, jejž Thorstejn vezl ze Švédska, byl velký, a mnoho zlata, perel a klenotů měl už po Jökulovi a Unna je jedinou dědičkou Thorstejnovou. Mocný lesk vzejde tímto sňatkem našemu rodu. Věru, kdybych byl mladý a ne už ženat a rodinou obdařen — sám bych se byl u Thorstejna o Unnu ucházel.«

Panovalo ticho v komnatě a zraky obou mužů hořely jako září toho zlata, které Unně mělo za věno připadnouti. V srdci Hrutově ozvala se tenkráte poprvé náhle ta lakota, jež se mu později stala osudnou. Nebyl ji posud v sobě tušil. Zastyděl se však při prvním jejím hnutí před bratrem a řekl zmaten, že hoří netrpělivostí uvidět svou nevěstu. — Na to rozešli se pro tu noc a ráno vydali se spolu na cestu na dvorec Valle. Thorstejn přijal je vlídně a Höskuld mluvil za bratra. Mluvil opatrně a Thorstejn vyjednával též opatrně. Konečně se shodli všichni tři a Thorstejn slíbil Unnu Hrutovi. Unna vešla na zavolání Thorstejnovo do komnaty. Byla krásná a vysoká, jak ji Höskuld líčil, a zalíbila se nad míru ženichovi, jenž v očích jejích se domníval zřejmě čísti, že i on se jí zalíbil. Podali si ruce a před svědky zasnoubil Thorstejn Unnu Hrutovi.

II.

Když s lehkým srdcem po svém zasnoubení se domů vrátil, nalezl v Hrutstadu hosta: byl to strýc jeho s otcovy strany, připlul z Norska a po srdečném přivítání pravil mu: »Přinesl jsem ti zprávu nad míru důležitou. Bratr tvé matky zemřel a ustanovil tě dědicem svým. Ale příbuzní jeho, mocní u dvora, zdráhají se uznávati tvé právo, ačkoli na sněmu tě ujec tvůj za dědice prohlásil. Nepojedeš-li sám do Norska a nevymůžeš-li na králi právo své, ujde ti velké bohatství.«

Hrut byl velice překvapen a v nemalých nesnázích. Když hosta svého několik dní častoval a s ním se horlivě radil, odjel na kvap opět na dvorec Valle rokovati s Thorstejnem. Vyprávěl mu vše a tázal se ho, co o té věci soudí. Thorstejn přemýšlel chvíli a pak řekl: »Pošetilé, věru, by bylo k vůli umluvené svatbě odříci se takového bohatství. Svatbu odložíme na tři zimy; bude tím skvělejší, až ji slavit budeš. Ty a Unna jste mladí a sňatek váš tedy nekvapí.«

Hrut byl velmi rád, že Thorstejn tak mluvil, dychtila mysl jeho silně po zlatě, bylo to v něm jako žízeň. Chtěl tedy ihned domů se vrátit, by se rychle připravoval na plavbu do Norska. Thorstejn však jej zdržoval a Hrut vzdávaje se posléz, zůstal na noc. Pilo se vesele a ženštiny s Unnou seděly na vyvý-

šeném místě a mlčely a vyšívaly tiše. Unna zdála se velice smutnou a zraky její zalétaly často a unyle stranou, kde Hrut seděl. Když vedli ženicha jejího do komnaty, kde měl spát, vyskytla se na chodbě u jeho dveří. Položila mu ruku na rameno, měla slzy v očích a pravila: »Nic dobrého pro sebe netuším z té plavby k břehům dalekým. Nemohu tě uprosit, bys tam nejel?«

»A moje dědictví?« zvolal. »Toho zlata bych se měl zříci k vůli tvému rozmaru?«

»Jak po tom zlatě lačníš!« řekla smutně. »Dala bych všechny poklady světa, kdybych je měla, za to, abys tam nejel, neboť bojím se zrady, jež tam na tebe snad číhá. Na tebe — i na mne!«

»Na tebe?« divil se Hrut.

Sklopila oči a mlčela, pak řekla: »Vždyť mám těch pokladů sama dost, budou tvými, všechno to zlato, ty klenoty . . .«

»Jest ujednáno, že popluju,« řekl Hrut vyhýbavě a táhl ji k sobě. Vymkla se mu a odešla rychle. Ráno, když odjížděl, stála u okna a slzy kapaly jí z očí.

»Štěstí moje odchází,« šeptala si, »a nevrátí se nikdy více! Tak krátký byl můj o něm sen!«

Hrut však jel vesele, neviděl ji plakati a mysl jeho těkala už po moři. Odjel spolu se svým strýcem a dostal se za tři neděle šťastně do Norska.

Vládl tam tenkráte mladý král Harald Groafel. Byl velice mladý a úplně ovládán svou matkou Gunhildou. Tou dobou, když přistál Hrut do Norska, byl král dvorem v Kongehelle na Götaelvu, na hranicích švédských. Tam tedy vydal se za ním Hrut. Král přijal jej velice chladně, neb strana nepříznivá Hrutovi, stojící ve při o dědictví s příbuznými jeho proti němu, byla u vesla a hned po prvním slyšení byl Hrut přesvědčen, že se spravedlnosti u krále nedovolá. Vstal král po krátké s ním rozmluvě a vyšel ze síně. Dvůr jeho šel za ním a Hrut zůstal úplně sám u vysokého okna. Venku bylo pošmurno, mlhy bloudily nivou a temně dívaly se lesy trhlinami mlh. Hrutovi bylo smutno, stesk se ozval v jeho srdci a díval se mu z očí. Jediný paprslek slunce prodral se hustým tumanem a padl na zlaté jeho kštice, vlnící se těžce na jeho ramena.

Byl Hrut v tom okamžiku krásný, v rudém plášti svém, halícím celou ztepilou, vysokou, rekovnou jeho postavu. Neměl tušení, že dvě temnomodré, zářivé oči naň se upírají v obdivu. Vzhledl však, když zašelestila těžká látka, a viděl teď ženskou postavu, která pustila nadzviženou clonu na konci síně visící, a do komnaty vcházela. Nebyla už docela mladá, ale krása její byla majestátní. Výraz těch temnomodrých, na něho upřených očí byl zvláštní, hrdý, podmaňující, a přece bylo kouzlo něhy v něm, a výraz

těch zraků byl zároveň tak smělý, že Hrut oči sklopil. Žena přikročila blíže. Poklonil se jí mimoděk.

»Jsi smutný,« pravila hlasem zvučným a hlubokým.

»Jako ten, jenž nemá úspěchu,« odvětil s úsměvem trpkým.

»Neměl's úspěchu, Islanďane?« řekla klidně, »kdy, kde a u koho?«

»Kdy? teď. U koho? u krále,« odvětil.

»Nezoufej, Hrute,« řekla klidně jako dříve.

»Znáš moje jméno, víš, že jsem z Islandu, a víš tedy snad také, proč jsem přijel sem?«

»Vím,« odpověděla, »protože vím vše, co se děje zde u dvora. Vím také, že ti král dnes nakloněn nebyl. Dnes. Ale bude zítra.«

»Víš to tak jistě?«

»Vím, protože to v moci mé.«

Než odpovědět mohl, vešel do komnaty stařec, poklonil se té hrdé ženě, která nyní beze slova odešla. Hrut šel rychle k němu, zdálo se, že to byl služebník nějaký v domě, a tázal se ho: »Kdo byla ona žena?«

»Gunhilda, králová, matka Haraldova,« odvětil muž.

Hrut vzkřikl překvapen. Stařec díval se na něho chvíli jako s útrpností, ohlédl se kolem a řekl pak tiše: »Oči tvoje svítí, na tváři tvé plane ruměnec! Měj se na pozoru! Jsi mlád! Královna Gunhilda je znalá moc-

ných kouzel! Žádost její je plamen, ale rozum její je led.«

Zamlčel se polekaně, neboť bylo kroky slyšet, a pospíchal z komnaty, nechav překvapeného Hruta u velikém podivení.

Toho samého ještě dne, na večer, pozoroval Hrut už velkou změnu v chování se krále Haralda. Zval jej k hlučným hodům, jež se právě odbývaly na dvorci, mluvil s ním neustále, vyptával se na Island, na jeho rod, žádal, by mu zazpíval, podával mu ruku několikráte a řekl mu, že si přeje, by dlouho u něho hostem byl, a pološeptem sliboval mu, že o záležitosti jeho, stran dědictví, s ním sám, beze svědků promluví. — Hrut byl opojen tím náhlým úspěchem a též poněkud hojným pitím. Vyšel rozehřát ze síně, by se ochladil. Za dvorcem šuměla divoká jakási zahrada, zasmušilá prastarými duby a sosnami, někde opodál hučel z hluboka nějaký slap a plnil ji jako tlumeným řevem spoutaných šelem. Vítr burácel stromovím a po nebi hnaly se lehké mraky, bledě srpem měsíce postříbřeny, jako šíleným nějakým spěchem do nekonečna. Vítr byl ostrý a zdálo se Hrutovi, že mu vniká až do srdce. Vystřízlivěl ze svého opojení a bylo mu podivno; něco jako stesk se v něm ozvalo, a nevěděl příčinu. Náhle bylo mu, jakoby něco neviditelného, strašidelného mu dýchlo v tvář, stromy, oblaka braly na se tak podivné vzezření a to hučení vody a

větru podobalo se nezemskému hlasu, volajícímu jakési tajůplné zaklínání. Hle, tu mezi stromy něco stálo, něco temného v lidské podobě! Zachvěl se Hrut, ale uslyšev kroky té záhadné postavy, sáhl rychle k jediné zbrani, již měl, k noži, zastrčenému za pasem. To nebyl zjev, ty kroky, šramotící mezi oblázky, hlásaly smrtelníka. Byl to některý z jeho nepřátel, jenž se byl slídivě za ním sem ze síně doploužil, pln zášti a závisti vyvolané náhlou přízní mladého krále? Ne, to byly obrysy ženy a nyní stála před ním a poznal i v tom přítmí královnu Gunhildu, kterou od rozmluvy ráno nebyl už viděl až teď. Srdce jeho zatlouklo. Proč? Nevěděl, ale bylo mu, jakoby zář zlata, k němuž mu dopomoci mohla, šlehala temnou nocí v zrak. Šel jí vstříc. Zastavil se. Mlčela.

»Královno,« řekl nesměle Hrut, »čím získal jsem si velkou přízeň tvou a jak zasluhuji milosti tvé?«

Oči její plály, neodpověděla, ale podala mu ruku.

Horký proud šel celým jeho tělem. Tiskla mu ruku a pravila: »Z tvých zraků mluví pravda a čelo tvoje praví mi, že lháti neumíš. Jsi přítelem mým?«

»Jsem,« zašeptal téměř neslyšitelně. »Ale co moje přátelství ti prospěje,« dodal o něco hlasitěji. A myslil na to, jak její přátelství jemu prospěje.

»Netušíš, jak osamělá jsem,« řekla smutně, »jak nemilována, ba nenáviděna na tom dvoře. Jen silou své vůle krotím ty vlky, kteří by mě dávili! Jen silou své vůle opanuji svého syna a jsem tak jen všemocná. Ani dítě moje mě nemiluje.«

Nevýslovný smutek jevil se při těch slovech na její tváři, byla mu tak blízka, hlas její šepotal tak sladce žaluplná slova a zmíral jako hudba, když tišeji a tišeji mu mluvila o utrpení svém. Hlava její klonila se ku předu a položila ji posléz jako znavena na jeho rameno. Bylo mu opět, jakoby horký proud celým tělem jeho projel, zatřásl se mocně, tentokráte nevzpomněl však na zář zlata, pouze smysly jeho se ozývaly jaře.

Tu vzpřímila se, vzala jej oběma rukama za hlavu, hleděla mu přímo do očí, zrakem tak planoucím, že se mu zdálo, že oheň mu šlehá v obličej.

»Kouzelnice!« zvolal, aniž o tom věděl, vzpomínaje pouze varujícího hlasu starcova.

»Když jsem tě ráno viděla jeti do dvora, stojíc smutna u svého okna,« řekla šepotem, hlasem chvějícím se vášní, »tu milovala jsem tě jako bleskem dotknuta! Jsi můj, jsi můj!«

Hrut byl náhle smělý, krev jeho v něm vířila, trhl ji k sobě a líbal tak vášnivě ústa její, že ji až zranil. Rty jeho dotekly se poprvé ženy a nebyl smyslů svých schopen. Rozevřevši plášť svůj halila sebe i Hruta

v široké jeho řasy a kráčeli pomalu k domu. Divočší byla vášeň, která je spojila, než burácení větru kolem nich, v té příšerné, prastaré oboře.

Od toho dne byl Hrut v úplné moci Gunhildině. Vábila jej láskou svou. Bylo to kouzlo silné, jež smysly jeho v otroctví jímalo, zapomínal na vše mimo ni a v náruživém tom věčném opojení, v divokém víru té horečné smyslnosti potácela se všechna jeho pružnost duše a všechna jeho jará mužnost. Z toho omámení probudila jej teprve po dlouhé době přesycenost a teď teprve poznal, jak cizí Gunhilda srdci jeho povždy zůstala!

Něco jako odpor proti ní se v něm ozývalo a zarděl se hanbou, když nyní král mu přikl ono dědictví, k vůli kterému byl do Norska přijel a jež jej z počátku v náručí té ženy hnalo. Věděl, že pouze Gunhildě své nabyté právo děkoval, a styděl se před sebou. Místo vděkem odplácel jí lhostejností. Nedovedl už svou chladnost k ní tajiti, ale bál se přece, přímo pověrčivě, chmurných jejích zraků a trpkých jejích slov.

Jednou v noci, když sláb a skoro chor vedle ní odpočíval, neb duševní jeho boje podkopaly jaksi tělesnou jeho sílu, řekla mu náhle se smíchem až surovým: »Hrute, zaslechla jsem, že jsi zanechal na Islandě nevěstu. Je to stesk po ní, co tě tak chladným

činí proti mně? Jdi k ní, vábí-li tě tak! Nemiluji lhostejných!«

Hrut se zachvěl, zjevila se mu teď Unna v plné záři své čistoty, v půvabu dívčím a srdce jeho bylo silně dojmuté. Zalhal však směle, zdálo se mu, že by ji urážel, kdyby jméno její pronesl ve společnosti toho upíra, z něhož měl hrůzu, ale jenž posud nad ním příšernou měl moc.

»Nemám nevěsty,« řekl suše. »Nemiluji než tebe a nikoho než tebe milovati nemohu,« přidal za chvíli a poslední jeho slova mrazila mu srdce, jakoby se byl sám proklínal.

»Nebudeš moci už nikoho než mne milovat,« řekla Gunhilda s výrazem temně záhadným. »Řekl jsi pokrytecky něco, co je více pravdou, než jsi kdy tušil!«

Od onoho okamžiku byl Hrut nešťasten, bylo mu, jakoby byl ortel nad sebou pronesl. V skrytě duše nenáviděl Gunhildu a jediná spása zdála se mu útěk z Kongehelle. Na Unnu myslil víc a více, a určitěji a určitěji ozýval se stesk po ní a po domově v nepokojném jeho srdci. Začal silně churavět, blednout, slábnout a proklínal neplodnou tu vášeň, to plané vzrušení smyslů, jež bylo mladost a bujné jeho mužství podlomilo tak osudně. — Stal se tak pošmurným, nemluvným a nešťastným, že Gunhilda, sama přesycena, více ho nežádala. Král Harald však byl mu teď opravdu upřímně nakloněn a když mu Hrut oznámil, že míní domů se vrátit, kladl

4*

tomu odpor a zahrnoval jej bohatstvím a vyznamenáním všeho druhu. Gunhilda však, raněna v pýše své, řekla jednou rozhodně a s velkým důrazem: »Nechvalno bylo by Hruta zde déle držeti! Dvě jara už prožil na tvém dvoře, a nezískal-li jsi za tu dobu lásku jeho úplně, nezískáš ji více vůbec! Nechť pluje, kam ho srdce vábí, ať je to na Island neb kamkoli!«

Král Harald, povždy matky své poslušen, pravil posléze: »Nechť tedy pluje, nedržím jej déle!«

Hrutovi se ulehčilo kolem srdce, byť se hněvu a pomsty královny obával. Gunhilda však naopak zdála se nyní docela odevzdána v osud svůj a úplně smířena.

Hrut činil tedy horlivě přípravy k plavbě, uložil svoje zděděné poklady a bohaté zboží v hloub dobré své lodě a byl vesel. Obživl znova, ráznost jeho se mu vracela, mládí jeho hnalo nový květ. Den před odjezdem jeho slavily se velké hody na jeho poctu v Kongehellu a královna Gunhilda byla přítomna. Sama podala mu zlatou číš, již vyprázdnil na její zdraví. Děkovala mu a úsměv její byl zářivý, ale v očích bylo něco záhadného, něco vítězoslavného, zlého a číhavého, co Hruta v taji znepokojovalo. Nevysvětlitelný smutek a stesk se mu vkrádal do srdce. »Je to proto, že se s ní loučím?« tázal se sama sebe v duchu. »Miluju ji snad posud?

Vždyt jsem ji ale nikdy nemiloval, a nemluví už ani k smyslům mým!«

Byl zmatek v něm a nemohl se sprostiti pocitu neurčitého, a na nejvýš znepokojujícího po celou noc hodů.

K ránu teprve končil se kvas a Gunhilda odcházejíc řekla tiše Hrutovi, aby za ní šel. Poslechl. Hvězdy již shasínaly, ptactvo se probouzelo. Gunhilda a Hrut stáli spolu v té staré, zdivočilé zahradě, pod těmi mohutnými stromy, kde je bouř vášně byla poprvé zachvátila. Panovalo ještě šero, ale v tom přítmí bylo už tušení světla, paprsky neviditelného ještě slunce chvěly se tajůplně v prchajících stínech. To polosvětlo bylo plno příšerného kouzla a tváře obou milenců zdály se v něm bledé, něco lekavého bylo v jejich zracích, hledících v neurčito toho úsvitu, tak mátožného. Gunhilda nejprve se vzpamatovala, dívala se přímo beze slova Hrutovi do očí, a týž výraz, jenž ho byl polekal při hodech, když prázdnil na její zdraví zlatou číš, byl opět na její tváři. Náhle však vrhla se mu na prsa, objala jej bílými rameny a líbala jej silně a horečně na ústa. Hrut byl jako zničen, zdálo se mu, že v okamžiku tom si jej znova podmaňuje, že bude zase v moci její jako bezvolná věc, otrok její, zvěř lapená do tenat démonické rozkoše. Chvěl se na celém těle a šlehla mu myšlenka mozkem, že je očarován. Což neslýchal vždy o znalosti hlubokých kouzel, jíž

všeobecně královna slynula? A zlatá ta číš a záhadný ten úsměv! Couvl v strašidelném strachu o krok od ní. Gunhilda jej nedržela ani jej nevábila k sobě zpět. Zdála se zase klidna. Sňala svůj zlatý náramek a pravila: »Vezmi tuto na mne památku,« a připnula mu obruč na nadloktí. Pak kývla mu na rozloučenou a pravila s úsměvem svým nejzáhadnějším: »Vnikla moc moje nad tebou tak hluboce v tvou duši, že jsi na vždy můj, i nepřítomný. Kladu na tebe zaklínání osudné: po boku žádné ženy štěstí nenajdeš, a mysl tvoje bude se vždy jen ke mně vraceti i přes vůli tvou, i když v nenávisti na mě vzpomeneš! Budeš jako vlna moře, která věčně od břehu prchajíc, vždy jej zase hledá! Nuž, nyní jdi, a pluj, kamkoli se ti líbí!«

Sbírala své temné, řásnaté roucho kolem sebe a zmizela ve stínech stromů jako rozplývající se přízrak. Hrut stal chvíli beze hnutí, u srdce měl mráz. Sáhl si na čelo, jakoby se probouzeti chtěl. V tom zlatil první paprslek slunce blízký kmen, a bylo mu, jakoby světlo odhánělo všechnu tu horečnou můru noční, jež jej mučila. Ulehčilo se mu kolem srdce, usmál se a zvolal hlasitě směrem, kudy Gunhildin zjev se byl v temnu ztratil: »Prázdná slova! Planá hrozba! Život kyne mi a štěstí mne čeká! Jsem muž a setřásl jsem upíra, jenž krev mou ssál a sílu! Žiju a teplá krev mi bouří žilami! Nuže, světlu vstříc, noc za mnou zapadla!«

Spěchal do domu, svolal své druhy a vydali se bez průtahu na cestu, v plné slávě jasného, právě vzešlého dne.

III.

Vrátiv se domů, poslal Hrut hned posly své na dvorec Valle k Thorstejnovi s prosbou, aby chystal svatbu, a přidal bohaté dary pro nevěstu. Velká byla z toho radost v domě Thorstejnově, neboť pochybovali tam už o tom, že ženich svému slovu dostojí, obzvláště, když neurčité, podivné zprávy se šířily lidmi, přicházejícími z Norska, o tajůplných dobrodružstvích Hrutových v paláci krále Haralda.

Thorstejn chystal svatbu velice hlučnou a hosté se sjížděli se všech stran. V určitý den dostavil se konečně Hrut sám, doprovázen Höskuldem a celou družinou příbuzných a přátel. Vítání bylo velice srdečné a přivedli též nevěstu. Vešla se zraky sklopenými, s tlukoucím srdcem, bledá. Byla po svém ženichu toužila a byla mlčky trpěla. Když ji za ruku jal, pozvedla osmělena oči, ale jakmile je upřela na jeho tvář, hledajíc pohled jeho, začala se chvěti, a úsměv, jímž ho vítala, shasl náhle na jejích rtech. Byl Hrut posud krásný muž, ale výraz jeho tváře byl úplně změněn, byl zženštilý, smutek jakýs jevil se v jeho v očích, únava na dolním retu a i v tomto okamžiku, když vítal nevěstu,

prozrazovala se nepokojná touha jakási po něčem nepřítomném v jeho chování, a ze slov jeho pozdravujících Unnu vanul chlad; bylo něco nuceného v nich, něco roztržitého, bylo viděti, že mysl jeho nedlí s ním v té hlučné síni. Unna, jejíž hlas, tak tichý a třesoucí se, úplně se ztrácel ve hřmotném rozhovoru hostů, oslovila Hruta bez ostychu.

»Co jsem tušila, stalo se!« šeptala. »Srdce tvoje se odvrátilo ode mne, nepřišlo s tebou zpět!«

Hrut díval se sice na ni, viděl, že mluví, ale bylo patrno, že nedbal a nevěděl, co mu řekla. Odpověď jeho, roztržitá, doprovázená nepravdivým úsměvem, nebyla odpovědí na její slova.

»Hrute,« řekla hlasitěji, »mluvíš se mnou, držíš mě za ruku — ale na koho myslíš?«

Náhle se tvář jeho změnila, bylo jako by se probouzel ze sna, bylo viděti, že se přemáhá, aby se zdál veselým. »Gunhildo« — pravil.

»Jmenuji se Unna,« odpověděla bleda jako přízrak, vymkla svou ruku z jeho a běžela k svému dědu.

»Co mi chceš?« tázal se Thorstejn, »jsi celá polekána.«

Nevěděla co říci, šeptala několik nesouvislých slov a za chvíli vyšla z komnaty.

Hody však začaly, jakoby se nic nebylo stalo a trvaly dlouho. Veselost, ba bujnost

všech stoupala čím déle tím výše; jen Hrut zůstal chladným a nevěsta mlčící a bledou.

Když přijel Hrut se svou ženou na Hrutstad, byla první jeho starost uložiti v skryté místo poklady, které co své věno Unna s sebou přivezla, pak provázel ji po celém domě a odevzdával jí ho ve správu a vládu. Konečně ji objal a políbil ji na ústa. Hned však couvl od ní a vyšel z komnaty. Jako zničena klesla Unna na sedadlo a tam zůstala v hluboké dumě bez pohnutí sedět až do večera, když se Hrut navrátil z polí a lesa, kam byl vyšel. Sedl nyní vedle ní a vzal ji za ruku. Dlouho tak seděli mlčky.

»Hrute,« řekla posléze, »oči tvoje jsou horečné a ruka tvoje je studená jako led. Mlčíš, a přece mi výraz tvé tváře zřejmě hlásá, že máš mnoho, co bys mi říci chtěl.«

Hleděl pohnutě na ni a posléze násilně se přemáhaje vypravil ze sebe: »Unno, Unno, odpusť mi!«

»Odpouštím,« odvětila slabě, »ač ještě nevím co.«

Když mlčel, řekla s pláčem: »Že miluješ jinou?«

»Nemiluji, proklínám ji!« zvolal nyní vášnivě, »ale nedovedu se vymaniti z kouzla, které na mě vrhla. Ty slyšela's o královně Gunhildě, vím, že's o ní slyšela. Nuže, dal jsem se do její moci. Běda mně, že lakota moje mě vedla do zkázy. Ne po její lásce lačnil jsem, po dědictví svého ujce jsem tou-

žil a bylo v její moci, buď odejmout mi je či poskytnout.«

»A ty's se tedy prodal,« řekla tiše.

Zarděl se a odvětil: »Trpké volila's slovo, ale pravdivé. Pravdou je však též, že Gunhilda zbouřila mé smysly, mocně, od samého dna mé bytosti! Nořil jsem se v bídu svou v slepém opojení.«

»Ubohý Hrute, děkuji ti za tvou důvěru,« řekla Unna po krátkém rozmýšlení, »konečně neprohřešil jsi se snad ani proti mně, nemiloval jsi mě, neznal jsi mě, ač jsem ti byla zasnoubena. Ale miluji tě, Hrute, láska je také čarem mocným. Snad bude mocnější než to její prokletí, snad ji přemohu, tu temnou Gunhildu, svým žehnáním, svou oddaností, věrnou láskou svou?« Položila mu hlavu na prsa a Hrut jí tiskl mlčky a vděčně ruku. Tak se sblížili a naděje byla v srdci obou. Obzor jejich se vyjasnil. —

To byl začátek jejich manželského spolubytí, ale brzy, příliš brzy viděla Unna, že i ona i Hrut se klamali: něco nevysvětlitelného, tajemného a příšerného stálo mezi nimi, propast se šířila mezi Unnou žíznící po lásce a Hrutem, jenž nedovedl více milovat. Čím více to skrýval, tím zjevnější jí to bylo, a držela-li jej v loktech svých, cítila, že jest jí právě tenkráte daleký, ba nejvzdálenější! Přála si někdy, by ji nenáviděl, nenávist je lásce blíže, než ta mrazivá lhostejnost. Nenávist jeho byla by snad pře-

mohla, ale proti lhostejnosti jeho, proti tichému, skrytému odporu, jejž tak dobře uhodla, byla beze zbraní. Nenávist jeho byla by vzbouzela její pýchu a ctižádost nad ní zvítězit, lhostejnost jeho ranila hluboce její ješitnost ženskou, aniž si toho vědoma byla, a tak zabloudila v propast trpkých muk. Trpělivost její mizela, zoufalost se jí zmocnila, tichá jindy Unna byla nyní příkrá a nevlídná, tím nevlídnější, čím laskavěji se Hrut k ní choval. Byla by si přála tvrdých slov se strany jeho, by bouř jejího srdce si ulehčila ve výčitkách vášnivých, ale tvrdého slova neslyšela a nebyla za to vděčna. Zapomínala na svůj slib a na předsevzetí bojovat tichou a hlubokou láskou svou proti zlému kouzlu, zapomínala na kýženou spásu Hrutovu a hloubala jen o křivdě, která se jí děla a pro kterou už nehledala odpuštění ve svém srdci. Zapomněla, že původně to odpuštění chtěla poskytnout jako spásu jeho a ne jako odměnu za nějakou nápravu.

Hloubajíc jednou v osamotnělosti své komnaty, kde se uzavírala ve vzdoru svém a jako v hrobě žila, pravila si posléze: »Proč mě žádal po svém návratu, věda o tom prokletí, věda, že milovat už nedovede, věda, že život můj zničí? Žádal ne mne, ale věna mého! Žíznil a lačnil po tom zlatě, jež je prokleté jako on, neb lpí na těch pokladech krev! Pochází větším dílem z kořisti lupiče Jökula, jejž zase děd můj Thorstejn zavraždil!

Chtěla bych, by všechno to zlato leželo na dně moře a já též i on, především on!«

Poprvé propukla takto v určitá slova nenávist její k muži, jenž ji o štěstí života oloupil. Pak povstala v ní hned myšlenka: jak ztrestat jej? jak sebe spasit? A myšlenky ty ji neopustily více.

V té nespokojenosti, v tom žalu a smutku uplynul celý rok a jednoho dne pravil Hrut své ženě, že pojede na sněm, kde se s Thorstejnem zajisté sejde. Unna prosila jej, by ho směla doprovázet, a Hrut byl bez rozmýšlení s tím přáním spokojen. —

Jakmile Unna děda svého uviděla, vrhla se mu beze slov na prsa a vypukla v usedavý pláč. Thorstejn se zarazil, pohledl na Hruta, tiše vedle své ženy kráčejícího, a brvy jeho se stahovaly.

»Jinak jsem si shledání s vámi představoval,« řekl, »co tě hněte, moje dítě?«

Tulila se k němu a štkajíc odvětila: »Ó děde můj, celé své věno, ba všecky poklady světa, kdybych je měla, dala bych za to, kdybych nebyla vyšla za muže!«

Zachmuřil se stařec, svraštil čelo a řekl hrozivě:

»Slyšel's to, Hrute? Slyšel's tu těžkou obžalobu? Mluv, co učinil jsi mému dítěti?«

Hrut usmál se smutně. »Nechť mluví Unna sama,« řekl, »nechť poví, ublížil-li jsem jí kdy, a slyšela-li z úst mých jediného tvrdého slova.«

Zatřásla hlavou. Tu usmál se stařec a řekl se smíchem:

»Tedy jsou slzy tvoje pouze rozmarné! Ty pošetilé dítě, věz, že by ani radno nebylo vmísiti se v spor dvou milenců, kteří by se rychle spojili a proti karateli obrátili!« A začal žertovat. Unna mlčela, nesmírná tíž ji krušila, ale mluvit bylo jí nemožné. Skryla se v stanu Hrutově, a druhý den odjížděl Thorstejn domů a nezbývalo jí, než loučiti se s ním a opět mlčeti. Po sněmu vrátila se s mužem domů na Hrutstad.

»Byl by to osud můj, strádati až do konce, beze spásy, beze msty?« tázala se Unna sama sebe ve své komnatě a proklínala slabost svou. Po celou zimu churavěla a život se jí zdál nesnesitelným, říkala si, že je zajatou, otrokyní v tom domě, že útěk zpod té střechy je jediným vykoupením, a začala o tom přemýšleti, jak té kletbě spolužití s Hrutem uniknouti. Umínila si, že pojede opět s Hrutem na sněm, že se sejde tam s Thorstejnem, ale že tenkráte mlčet už nebude a že bude žádat o rozvod. Byla to tedy pro ni krutá rána, když na jaře Hrut jí ohlásil, že tenkráte na sněm nepojede. Řekl jí, že umluvil s několika soudruhy z nejbližšího sousedství cestu k vzdálenějšímu fjordu, k ostrovům, kde chtěli lovit ptáky. Unně se ulehčilo, bude aspoň sama v domě, neuvidí tu smutnou, lhostejnou, mrazivou jeho tvář. Když odjel Hrut, přivedla náhoda

či osud starého, cizího muže do domu, cestujícího k fjordům, velmi hovorného, s nímž se Unna do zábavy pustila, by jí na večer chvíle ušla, když tak sama, opuštěna se svými služebnými dívkami předla. Vyptávala se ho na mnohé a vyšlo na jevo, že je neobyčejně znalý zákonů a zvyků právních islandských a že měl velké v těch věcech zkušenosti. Volala jej blíže k místu, kde seděla, odeslala pod různými záminkami své dívky a když byla sama s ním, vyptávala se podrobně na zákony o rozvodu ve všech odstínech. Po té rozmluvě byla jako horečná. Ulehla. Nespala celou noc, ráno však jednala dle rad a pokynů toho starce. Povolala několik vážných mužů za svědky do domu, vedla je k loži svého manžela a tam prohlásila určitě a prostě rozvod svůj slovy zákonem ustanovenými. Vedla svědky pak, jak to žádal zvyk právní, ke dveřím domu a tam opakovala ještě jednou, že zrušuje svazky, vížící ji k Hrutovi. Po té sedla před těmi svědky na koně a jela přímo na sněm, posud shromážděný. Tam vystoupila na kopec, kde se soudy odbývaly, a pevně, hlučným hlasem prohlásila po třetí rozvod svůj, dovolávajíc se zákonů a žádajíc potvrzení svého prohlášení. Nastalo reptání, mnozí vrtěli hlavou, ozvaly se hlasy káravé a vzdorující: namítati však hrubě ničeho se nedalo, dělot se vše dle ustanovených zvyků a protivníkům Unniným nezbylo, než neschváliti jejího počínání. Bylo jí to lhostejné: do-

sáhla svého předsevzetí a klidna a pyšna, vítězoslavně sedla opět na koně a jela k svému dědovi. Thorstejn byl velice překvapen, když ji uviděl. »Sama přijela's?« tázal se jí. »Sama,« řekla, »a nikdy více se nevrátím pod střechu Hrutovu.« Vypravovala nyní vše. Thorstejn byl jako zdrcen. Přemýšlel mlčky a řekl posléze: »Dobře učinila's a vítám tě opět domů. Ale kde je tvé věno?« Unna usmála se povržlivě a odpověděla:

»Ten bídný! Skryl ty poklady tak pečlivě, že jsem se jich dopátrati nemohla. Byla bych ráda vzala zpět, co je mé, ale měla jsem přede vším spěch, bych zachránila sebe. Je teď na tobě, bys mi na příštím sněmu vydobyl, oč mě Hrut oloupil. Ponechat mu to věno, bylo by vzdát se pomsty a nechat jej bez trestu. Ostatně, chceš-li, hoď mu to zlato co výkup mé volnosti.«

»Ponechat mu tvé věno!« zvolal stařec zuřivě, »to bylo by ponechat mu vítězství! Není na mém žalu dost a tvém, bylo by nám ještě posměchu jeho třeba?«

A tahal starou, zrezavělou zbraň svou se sloupu, kde v prostřed síně visela.

Hrut byl se zatím domů vrátil a byl ohromen, když Unnu pod svou střechou nenalezl, a svědci její mu pověděli, co se bylo událo. Spěchal k svému bratru Höskuldovi, ale ten měl už zprávu o jednání sněmu: rozvod byl schválen a potvrzen! Nedalo se ničeho měniti, ničeho namítati!

Hrut skryl se nyní ve svém domě, byl zahanben, přelstěn. Zmocnila se ho jakási ochablost. Neměl odvahy ani vpravit se do okolností, ani proti nim se vzrušiti k nějakému kroku, jenž by odčinil, co se bylo stalo. Jako chorý chodil celou zimu po domě, bez myšlenky hleděl tupě do ohně a všechna jeho mužná síla zdála se prchati z vysoké jeho postavy, která se počínala klonit po stařecku ku předu. Pohled na něj byl trapný, obzvláště Höskuldovi.

»Ženy byly mi osudné,« řekl mu slabě a chabě jednou Hrut. Höskuld se rozzlobil.

»Jsi ještě mužem?« zvolal, »nuž dokaž to! Setřes tu předčasnou starobu se sebe! Jaro se vrací, nechť se síla tvoje vrátí s ním. Jeď se mnou na sněm. Lidé se ti posmívají. Ukaž se veřejně, v plném shromáždění mužů, ale tak, že posměch jejich jim na tvářích zhasne při tvém pohledu. Nemáš-li k tomu síly, zhyň a zemři! Raději tě chci oplakávat, než za tebe se stydět! Slyšíš, synu matky mé, řekl jsem styděti!«

A zatřásl Hrutem mocně a plameny mu šlehaly z očí, z nichž však také dvě slzy nevole a něhy vytryskly. Hrut jej obejmul.

»Můj Höskulde,« pravil, »v pravdě vracíš mi život! Zardívám se sám nad sebou a nebudeš se tedy už ty nade mnou více zardívat. Pojedem spolu na sněm.«

A jeli a přátelé a druzi jejich s nimi a všichni, jimž veleli na statcích svých, a

byla to družina tak četná, skvělá a statečná a Hrut měl tak bohatýrské zase vzezření a tolik ohně ve smělých očích svých, že věru nebylo stopy posměchu na tváři nikoho, kdo jej a druhy jeho potkal. Thorstejn však dostavil se též, ozbrojen, statečný, ač shrbený stářím, a v plném shromáždění povstal směle a zvolal plnou silou kmetského svého hlasu: »Hrute, vrátil jsi mi mou vnučku, někdy ženu svou, ale zapomněl's vrátit mi též věno její, značný ten poklad zlata a perel, jehož dobyly někdy ruce hrdinštější, než jsou tvé! Před tváří tolikerých mužů spravedlivých a moudrých kárám jednání tvé, před tváří tolikerých mužů chrabrých vyzývám tě, bys učinil, co's posud zanedbal!«

Hrut vztýčil se vysoko, zbledl hněvem, opřel se o svou blýskající se sekyru a zvolal hřmícím hlasem:

»Mýlíš se! Nevrátil jsem ti vnučku tvou, opustila mě zrádně a kul jsi zajisté ty pikle ošemetné s ní! Nevrátil jsem ti Unnu a nejsem tedy povinen vrátit ti, co je nyní mé, čeho se sama odřekla, vykrádajíc se z mého domu. Avšak chrabrý starče, máš-li tolik odvahy, jak na obdiv stavíš, nuž dokaž nám to a pusť se se mnou do souboje na život a na smrt! Věno tvé vnučky buď vkladem krvavé té hry. Padnu-li, vezmeš věno, zůstane však mým, skolím-li tě, jak toho zasluhuješ, neboť zajisté jen tvými nástrahami potupila mě vnučka tvá!«

»Lakotný lháři!« vzkřikl stařec, »neznáš studu, vyzývaje mne, vetchého kmeta, na souboj! Smrt moje byla by ti snad vítězstvím. Zamítám boj s tebou. Ponech si ten poklad, ale vezmi prokletí moje co přídavek! Byl jsem rekem silným, chrabrým, tak chrabrým, jak ty jsi nikdy nebyl, ty otroku královny Gunhildy, ty nemužný milče, placený ženou zhýralou, a pouze slabost prstů mých tě chrání, bych tě nezardousil jako psa! Běda, že člověk končí jak začal, dětstvím bezmocným! Jsem třtinou, třtinou!«

A propukl v pláč. Nastal ohromný hluk, tvořily se strany, bylo by už k seči snad došlo, ale muži rozvážnější zmocnili se převahy, poznenáhla vracel se klid do shromáždění a mezi tím co chvějícího se starce odváděli v jeho stan pod kopcem, opustili Hrut a jeho přátelé sněm, sedali na koně a jeli domů.

Thorstejn odložil zbraň, odpočinul a sedl též na koně, jel pomalu na svůj dvorec, s hlavou skloněnou, doma padl na lůžko a ochuravěl. Za několik dnů zemřel, nemoha se utišiti a nemoha snášeti té jediné porážky, utržené tak neodčinitelně po prvé za celý dlouhý svůj život.

IV.

Hrut nejel přímo domů, zůstal u svého bratra Höskulda. Ten byl nyní velice veselý a Hrut, ač mu pravá veselost a spokojenost scházela, nutil se, by ji násilně na jevo dával, a nenamítal ničeho proti hlučným a častým hodům, jež Höskuld v domě svém na poctu bratra a jeho vítězství, v té při o věno, uspořádal. Jednoho večera bylo na Höskuldstadě obzvláště hřmotně, pilo a zpívalo se mnoho, i ženštiny súčastnily se toho veselí a pustili se hosté i domácí do tance. Höskuld měl nedorostlou ještě dceru, nadmíru krásnou, jménem Halgjerda. Ač posud ještě dítětem, byla přece už vysoká a vlasy její plavé jako měsíc, měkké jako hedbáv a padající jí až po pás v bohatých, hustých kštících, budily všeobecný obdiv. Hrála si tenkráte se svými družkami na nevěstu a věnčena lučním kvítím, byla zjevem tak spanilým, že celá síň s patrnou radostí se pozorně k ní obracela. Höskuld, vždy tak drsný a málomluvný s tím děckem, vzplanul otcovskou pýchou, zavolal ji k sobě, políbil ji spěšně a pravil k Hrutovi: »Rci, viděl's kdy ve svém životě krásnějšího dítěte?«

Hrut, jenž znaven líčenou veselostí, v okamžiku tom v těžké dumě byl, hleděl dlouho na Halgjerdu a pak odpověděl: »Hös-

5*

kulde, je krásná, ale krása je čímsi osudným! Mnohý muž, zdá se mi, zaplatí zajisté krásu její krví svou. Halgjerdo, jdi! Spanilost tvoje, tuším to, je otravné, zlé bejlí!« A odstrčil ji od sebe. Höskuld vyskočil jako dýkou dotknut, bled pozvedl ruku, jakoby bratra udeřiti chtěl, celá síň vzkřikla jako jediným výkřikem a pak bylo mrtvé ticho. Na tvářích všech bylo velké rozčilení neb leknutí, jen Halgjerda zůstala klidná, hleděla na Hruta upřeně, zraky tak nedětskými, záhadnými, že se jevilo něco příšerného v nich. Hrut nevěděl jak a proč, ale ty oči připomínaly mu Gunhildu a její čáry a její prokletí. Höskuld byl se zpamatoval a řekl tiše: »Proč zvěstuješ zlo mému dítěti, ty, jenž jsi býval vždy jak synem mým?«

»Bratře můj,« odvětil Hrut, »nesmyslná pronesl jsem slova, o nichž srdce moje nevědělo. Jako vítr povstala a jako vítr zalehnou bez nejmenšího účinku. Pošetile mluvil jsem, sám nevím jak! Chtěl jsem tě snad nepodařeným žertem podráždit a ranil jsem tě proti vůli své. Napravím chybu svou. Slyš, co ti slibuji zde před tak četnými svědky! Halgjerdo, až dorosteš a za muže půjdeš, dám ti celé věno Unnino. Slyšíš? Onen poklad je tvůj od tohoto okamžiku a ten, jenž by ti ho odepříti chtěl, ať je to kdokoli, je lupičem tvých práv a nároků, byť bych to byl třeba já sám.« Halgjerda, vážná nad svůj věk, vzala jej za ruku a pravila: »Slyšela

jsem a zapamatuji si vše, co's mi pravil, toho buď jist!«

Pak se odvrátila, úsměv byl zase na její tváři a započala s družkami svými přerušenou tak divně hru. Hrut tázal se bratra: »Jsi smířen a spokojen?« »Jsem,« odvětil Höskuld a veselost se vrátila zase všem a jako děti hru, započali muži opět pitku a ženy zpěvy své.

V ten samý den, co Hrut věno její Halgjerdě sliboval, sedla Unna, oděna v smuteční háv, na koně a vyjela z dvorce nebožtíka svého děda. V hoři svém a opuštěnosti úplné vzpomněla si na Gunara, vzdáleného příbuzného nebožky své matky, jehož nebyla nikdy mnoho znala, jejž nebyla od dětství svého viděla, ale jehož jméno zapomenouti nebylo snadné, neboť chvála jeho, co neobyčejného reka a dokonalého muže, slula po celém Islandě. Nelhala jeho pověst. Duše jeho byla vzletná, měl dar zpěvu, mrav jeho byl ušlechtilý, mysl spravedlivá, byl přísný a chrabrý a tělo jeho bylo krásné jako jeho duše. Byl ztepilý, vysoký, silný, souměr jeho údů byl podivuhodný, pohyb jeho volný, chůze lehká a pevná. Nikdo nevládl tak kopím a mečem jako Gunar, ale především neměl soka v umění zacházeti lukem.

Gunar žil na svém dvorci Hlídarenda bez starosti vážen a milován. Byl bohat a štědrý a věren v přátelství. K němu tedy ubírala se v sirobě své Unna. Stál před do-

mem, když přijížděla, a pohled na něho ji konejšil. Byl tak silen a krásný! Oči jeho byly jako nebe a upřímnost hleděla z nich, plavé jeho vlasy, padající mu na ramena, zdály se jako sluneční svit a soulad jeho těla působil jako hudba. Gunar poznal Unnu hned, jakmile se přiblížila.

»Buď mi vítána,« zvolal, »slyšel jsem o tvém neštěstí v manželství a smrt tvého děda, o níž mne dnes též zpráva došla, zarmucuje mě.«

»Slyšel jsi též, že jsem oloupena o své dědictví?« tázala se Unna.

»Neslyšel,« odvětil, »jsem však bohat a přišla-li jsi dovolávat se mé pomoci, nevážila jsi cestu marně.«

»Přišla jsem dovolávat se tvé pomoci, skutečně,« odpověděla Unna, »ale jinak, než míníš. Zdědila jsem statek a stáda po svém dědu a jsem tedy více než zámožná. Práv svých ale zříci se nechci, a proto žádám věno své na Hrutu zpět. Nelačním po tom zlatě, ale lačním po tom, by se dle práva jednalo, a lačním po pomstě za svého děda, jenž padl obětí v té při. Hrut je lakomý a jediný trest, jejž krutě ucítí, jest, přinutím-li jej, aby mi vydal věno moje.«

Gunar mlčel chvíli v myšlenkách, a pravil pak: »Neznám dosti dopodrobna zákony a nevím tedy jasně, na které straně právo je. Neznám Hruta ani Höskulda a nevím tedy, z jakých pohnutek jednali.«

»Mluvíš o právu?« vzkřikla Unna, »a zároveň pronášíš jméno Hrutovo? Násilím a vzdorem trhl Hrut mé věno na sebe, lupič mého zlata a mé cti a vrah mého štěstí! Gunare, hleď na mě! Jsem opuštěna celým světem, jsem žena slabá, křivdu trpící, zničená! Nemám na širé zemi nikoho než tebe, jehož bych se dovolati směla, ty's celé příbuzenstvo moje, a nemáš-li ty, Gunare, odvahy ujmouti se mne v mé při — pak v pravdě jsem bez práva a zhola ztracena!«

Zastřela si pláštěm tvář a Gunar se zarděl do temna.

»Mám-li odvahy!« zvolal, »o tom, tuším, nepochybuješ? Ale nerad bych se ujal věci, jež nemá snad zákon na své straně, nerad bych se octnul v odporu s právem uznaným, s dávnými zvyky a ustanoveními. Kdybych jasně viděl v té rozepři —«

»Chválím tvoji svědomitost,« odvětila Unna, nedávajíc mu domluvit, »a chválím tvou lásku k spravedlnosti, vždyť je to pro mne slibné, že chceš se zastat práva nestranně. Je na mé straně, uvidíš, až ti vše jasné bude. O to se tedy jedná, abys slepě se nikam nepouštěl. Říká se, že ty's nejlepším mužem, nejchrabřejším na celém ostrově, mužem pevným jako nikdo, že však Njal z Bergthorshvolu je mužem nejmoudřejším, nejsoudnějším v zemi a on je tvým přítelem! Nuže, slib mi tedy, že k němu půjdeš, že s ním se poradíš a pak že dle nabytého

světla jednat budeš. Njal byl na sněmu, kde můj rozvod potvrzen. Zná při moji tedy dobře.«

»V tom milerád ti vyhovím,« řekl Gunar a podali si s Unnou ruce.

Hned den po rozmluvě s Unnou vydal se Gunar koňmo k Njalovi. To byl muž zvláštní, proslulý pro mírnost svou, pro tichou důstojnost, pro znalost zákonů a pro nejušlechtilejší mrav. Rád poskytoval rady a moudrostí svou vyrovnal smírně mnohou věc, jež by jinak byla krveprolitím končila a snad nekonečnou mstu vyvolala a nepřátelstvím až třeba i v pozdější pokolení hrozila. Kolem osoby jeho byla zář, plnící lidi úžasem a úctou: Njal měl dvojí vid, totiž mimo zrak vnější, okem, i vnitřní duchem. Njal neviděl pouze zraky tělesnými předměty, jež každý viděti mohl, ale hlubá jeho duše cítila mnohdy van ze světa neviditelného člověku, zachvacoval ji často proud tajůplný, unášel ji v nevyzpytatelnou oblast vidin a Njal prorokoval pak věci budoucí, které se mu zřejmě zjevovaly, sám nevěděl jak. Gunar byl šťasten, že muže takového přítelem nazvati směl.

Njal zůstal na svém dvorci Bergthorshvolu, vystavěném na ostrově utvořeném mořem a ústící tam řekou Markar, byl zámožný a měl četnou rodinu.

Když se blížil Gunar domu, stála tam Njalova choť Bergthora, žena důstojná a

vzorná v mnohém ohledu, ale drsná v síle své. Vítala Gunara a vedla jej do domu. Potkali v chodbě Skarphedyna, nejstaršího syna Njalova, muže rekovného, pěvce váženého. Byl vysoký a ztepilý jako Gunar, oči jeho byly zářivé, ale vždy zádumčivé, vlasy jeho byly temné a tím nápadnější byla jeho stálá, podivná bledost. Ústa jeho s trpkým tahem byla škaredá, ale byla to celkem tvář, kterou nebylo lze snadně zapomenout a nad níž se každý, kdo myslil, zadumal mimoděk. Budila jakýsi silný zájem, něco neveselého se ozvalo v srdci při pohledu na ni, ale nevzbudila žádný odpor. Skarphedyn vítal Gunara, hlas jeho krásný, zvučný a hluboký šel přímo k srdci Vedl Gunara k otci. Njal měl radost. vida Gunara, vlídná jeho tvář jevila srdečnost. Zvláštností té tváře bylo, že neměla nejmenší stopy vousu — a to bylo jediné, co kdo Njalovi vytýkati mohl, chtěl-li nepříznivě o něm souditi. Nemíti vousů, platilo v oné době na Islandě téměř za hanbu.

»Přicházím dnes o dobrou radu,« řekl Gunar, když se byli vítali a zdravili.

»Poskytnu ji rád, bude-li to v mé moci,« odvětil Njal. Usedli a když byli sami v komnatě, vypravoval Gunar, oč se jednalo. Jasná posud tvář Njalova se náhle zasmušila. Mlčel chvilku a pak řekl: »Zdá se mi, že nám oběma cos zlého z toho pojde. Je mi,

jakoby temný mrak plný blesků se nad tím domem vznášel.«

»Jsi příliš starostlivý,« odvětil Gunar, »co mohlo by mně a co zvláště tobě z toho zlého plynout?«

Njal mávl rukou a tázal se pak: »Leží ti na srdci dopomoci Unně k právu?«

»Řekl's dopomoci jí k právu,« zvolal Gunar, »tedy je v právu i dle tvého náhledu? Pak ale ovšem je to povinností mou jí pomoci a leží mi to tedy na srdci, jak pravil's.«

»Je to pravé bludiště osudných událostí,« řekl po krátkém rozjímání Njal. »Kořen všeho zla je ta věrolomnost Hrutova a po ní ten nešťastně uzavřený sňatek. Je pravda, že podlehl Hrut zlému čaru, mocnému zaklínání královny Gunhildy, ale dal se sám do moci její a to ne pouze bouří smyslů hnán, ale puzen lakotou! Trpí za svůj hřích. Rozvod pak byl sice zákonně proveden, ale stalo se to způsobem lstným. Thorstejn schvaloval lest a padl jí obětí. Jednání Hrutovo, jenž zadržuje věno, není docela činem čestným, ač zákon neb neurčitost jeho v tom příběhu mu slouží jaksi štítem, a velké vidím zlo zase v tom, že ty, Gunare, ve věci té též zase k stejné zbrani bys sáhnouti musil, totiž ke lsti, kdybys Hruta před shromážděním sněmovní pohnati chtěl, kde by pak naděje byla Unně dopomoci k propadlému věnu. Zlo pro sebe zase vidím v tom, že ku lsti

bych ti raditi musil sám. Před zákonem veřejným bych také sice správně jednal, ale zákon vnitřní, jejž uznávám za vyšší, to neschvaluje.«

»Jde-li na mne někdo kopím, zvednu kopí též,« usmál se Gunar, »přijde-li na mne lstí, odpovím lstí navzájem. Zodpovědnost za jednání beru ostatně na sebe a proto, Njale, jen mi směle raď, jak bych si počínati musil.«

»Jedná se především o to, aby Hrut sám uznal, že dle práva by povinen byl ještě jednou před valný sněm se postavit a záležitost Unninu ke konečnému rozhodnutí předložiti. Musil by to nejen uznat, ale i veřejně vyslovit. Kdyby tak učinil, mohl bys jej jménem Unninym, co příbuzný její před soud pohnat.«

»Dobře rozumím,« odvětil Gunar, »ale to asi Hrut nikdy neučiní.«

»Tu právě,« řekl Njal, »třeba použiti lsti. Povím ti, jak si tu možnost, přelstiti Hruta, živě představuji. Tedy tak: zítra odložil bys krásná roucha svá a oblékl bys se v hrubý šat, vzal bys dva spolehlivé muže s sebou a něco železného zboží a dal bys se na cestu k Hrutovi, jenž tě osobně nezná.«

»Nezná mne a já neznám jeho,« odvětil Gunar.

»A Höskuld?« tázal se Njal.

»Neznáme se též. Od dětství jsem v kra-

jině, kde žijou, nebyl, ani v shromáždění sněmovním v jich okresu.«

»Dobře. Vydávej se tedy za kupce a nabízej po cestě všude své železné zboží, buď drsný a nevlídný a hledej všude hádky. Nejvíce v prostředním sousedství Hrutstadu, tam at přijde třeba k ranám, tak že bude třeba volat smírčího, to bude tedy Hrut. Povolíš mu a on, jak jinak ani nelze, pozve tě na Hrutstad. Bude se tě vyptávati, a ty buď mnohomluvným, začínej se ho vyptávati též a v hovoru zmiň se o záležitosti nedávno zemřelého Thorstejna, o níž se všude mluvilo. Dej na jevo, že's byl neurčitě o tom zpraven, a Hrut opraví tvé omyly a ty pak řekneš, že to byla zpozdilost, že Thorstejn nepředložil svou při po druhé sněmu, a posmívej se mu. Pak rozjař Hruta svými písněmi, jsi znám co pěvec nevšední, narážej posměšně na Thorstejna, až Hrut sám se do toho proudu dá a tobě přisvědčí v ješitnosti vítěze. Pak se dovolej svědků, těch dvou mužů, kteří s tebou pocestují, ale tak, že se poznat nedáš a v noci prchni z domu, vrať se však oklikami ve svůj dvůr. V létě dovoláš se soudu, já budu na sněmu a spoléhej na pomoc mou i na znalost mou zákonů a zvyků — a spoléhej především na dobré Unnino právo.«

»Co a jak jsi označil, stačí úplně,« řekl se smíchem Gunar, »pokusím se a láká mě veselé to dobrodružství.« Ale Njal

byl vážný a odvětil: »Snad přijde doba, kde lest bude za hanbu platit jako lež, cítím v sobě odpor proti vlastním slovům a stud za tu radu, kterou jsem ti dal. Malá vina může býti zárodkem velkého zla a těžkého pak trestu.«

Mezi těmi slovy vešla však Bergthora přinášejíc medovinu, vešel též Skarphedyn a nastal rozhovor všeobecný. O záležitosti Hrutově se již nemluvilo a brzy odejel Gunar na svůj dvůr. —

Gunar odhodlal se vše tak vykonati, jak mu Njal radil. Převlečen v hrubý šat dorazil na nepatrném koni ve společnosti dvou mužů do sousedství Hrutstadu. Všude byl po cestě hádky hledal a nedaleko Höskuldstadu, kudy jel, pustil se s lidmi z toho dvora do kupčení a sporu, jenž skončil tím, že ničeho ze svého zboží jim prodati nechtěl. Nedaleko Hrutstadu byl nejdrsnější, chvástal se, jak už po cestě sem byl mnohou hádku měl, jak všude se ho báli a když za nabízené zboží teď mu dáti nechtěli, co žádal, byl tak vyzývavý, že rolník, s nímž jednal, ruku proti němu napřáhl. Gunar rozzloben ho udeřil a nastala šarvátka. Ženy, vidouce, že Gunar rozdává rány silou neobyčejnou, běžely v strachu pro Hruta, by bojující smířil a spor urovnal. Hrut spěchal, by jim vyhověl, a vůči jemu stal se Gunar povolným. Nastal smír, Gunar nabízel vlídně své zboží, Hrutovi vypravoval o svých hádkách po cestě zábavně

a Hrut jej zval, poněvadž se už večer chýlil, na svůj dvůr, což Gunar s radostí přijal. Tam vypravoval, že je kupcem ze severu ostrova, že se jmenuje Hedyn a že se chystá do Norska. V živém rozhovoru dal se do zpěvu a krásný jeho hlas a obsah písní získaly mu Hruta úplně, jenž se nyní též do hovoru dal a mezi pitkou stali se oba muži důvěrnými. Dovedným způsobem zmínil se též Gunar o Thorstejnovi, pravil, že ho někdy znal a vypravoval, co o něm a o jeho při s Hrutem slyšel, vypravoval to tak skrouceně, že se Hrut smál, líčil svou při pak dle pravdy a Gunar prostými svými, ale dobře promyšlenými otázkami přivedl Hruta tak daleko, že Hrut s úsměvem řekl, že Thorstejn, místo aby zemřel, jej měl vlastně spíše znovu před sněm pohnati, kde by byl snad svého se domohl. »Tedy se dobrý ten stařec přenáhlil svou smrtí,« smál se Gunar hlasitě, »pře i dle tvého náhledu úplně ztracena ještě nebyla?«

»Zajisté že nebyla,« řekl Hrut.

»A jaká jsou v krajině vaší slova půhonná v takové příhodě?« tázal se nedbale Gunar. »Dobře bude si je pamatovat až do stáří, kdybych také někdy dceru měl a cosi jako Thorstejnovi by se mi stalo.«

Hrut smál se tomu nápadu, vida mládí Gunarovo, a bez rozmýšlení pronesl větu půhonnou tak, jak ji měl Thorstejn dle jeho náhledu pronésti. Gunar se smíchem opakoval

slova po něm, ale úmyslně se podřekl směšným způsobem. Hrut smál se hlasitě a opakoval pak zase správně větu a nyní po druhé pronesl ji Gunar slovo za slovem povýšeným hlasem, tak že nastalo ticho v síni, kde ještě jiní muži něco opodál seděli a pili a mezi těmi oba svědkové Gunarovi.

»Bylo to teď dobře?« tázal se Gunar.

»Ovšem,« odvětil Hrut, »teď má půhon plnou platnost.«

»Řekl's to před svědky,« řekl opět hlasitě Gunar, »platí tedy, uznal's to sám a poháním tě takto důrazně před příští sněm na soud jménem Unny, jež mi k tomu dala plnou moc.«

A pozvedl svou číši a pil a dal se do zpěvu, takže Hrut, na okamžik zaražen, bral vše za veselý žert. Hovor jejich nesl se brzy jiným směrem, a posléze se společnost rozešla na lůžko. —

Před svítáním ještě přicválal však Höskuld na těžkém koni svém a probudil spícího Hruta.

»Jsou hosté v domě?« tázal se krátce. »A kdo?«

»Kupec jakýsi ze severu, Hedyn tuším, jeho jméno.«

»Je velký a statečný?«

»Nad míru,« odvětil Hrut. »Má vzezření reka.«

»A rekem je,« zvolal Höskuld. Není pochybnosti, je to Gunar z Hlidarendy. Po-

znal jej jeden z mých lidí, pocházející z jeho kraje, znával jej od vidění, nebyl si však jist, ale zahlédl trhlinou hrubého šatu purpurový rukáv, jakých kupci nenosí. Ten Gunar je příbuzen s Thorstejnem, nevím jak blízko, ale příbuzným je s ním, a tedy také s Unnou. Ten Gunar je přítelem Njalovým, člověka znalého zákonů a zvyků jako nikdo. Musil jsem pořáde na to mysliti, proč provádí mumraj v šatech kupce, a usnuv, měl jsem zlý sen. Nepokojem hnán spěchám k tobě. Proč se ten Gunar přestrojuje, proč k tobě jede, co zde hledá?«

»Ah,« řekl Hrut, »tvůj sen byl prorocký, věru! Teď je mi náhle vše jasné a vím, co Gunar zde hledal. Přelstil mě.«

»Jak to?« tázal se dychtivě Höskuld.

»Sám řekl jsem mu, jakým způsobem by mě před soud pohnat mohl, a učinil to hned před svědky.«

A vypravoval vše.

»V tom poznávám Njala a jeho radu!« zvolal Höskuld, »ale pojď, promluvíme si s tím Gunarem.«

A chopili se oba zbraní. Hledali Gunara, ale ten byl v noci uprchl se svými svědky a vracel se oklikami, skrytými cestami v horách domů; marně hledali jej Hrut a Höskuld a druzi jejich na cestě obyčejné po pláni. —

V čas, když se sjížděl sněm, radil se Höskuld s Hrutem, jak by si počínati měli,

a ustanovili se na tom, že pojedou na shromáždění provázeni všemi přáteli, všemi svými lidmi, v plném lesku.

»Rozmyslí si každý, s námi dostati se do sporu,« řekl Höskuld, »když moc naše a bohatství tak skvěle do očí bijou, a sám začnu s Gunarem nesvár a zastraším jej, tak že sotva rozhodně proti tobě jednat bude k vůli Unně, jemu asi dosti lhostejné.«

Jeli, ale Gunar přijel na sněm s takovou družinou, že Höskuld brzy svého předsevzetí se odřekl a docela mírně a tiše se choval, nabývaje, ač roztrpčen byl, rychle rozvahy. Když soudní dvůr pohromadě rokoval, vystoupil Gunar se svými svědky a pře s Thorstejnem přišla znova na přetřes. Hrut bránil se chladně a dovedně, ale Njal, jenž přítomen byl, porážel jej tak pádně, že Hrut brzy porážku utrpěl. S opovržením jal se nyní Hrut o lsti Gunarově mluviti, ale Njal přiznal se, že sám vše osnoval, co Gunar tak dovedně provedl. Gunar nedal mu však domluvit a zvolal: »Hrute, lituji, že jsem jednal lstivě, jsme oba muži a lépe by nám slušelo sáhnouti hned ke zbrani, než porážet se slovy. Chtěl jsem se však vyhnouti i stínu násilí a chtěl jsem šetřit zákona a práv. Nechme však nyní už hádek, výčitek, zákonů a jich výkladu. Zde stojím na místě zemřelého Thorstejna. Co jsi nabízel jemu, nabízím dnes tobě: souboj, a věno Unnino buď vkladem naší hry o život!«

Po té odcházeli ze shromáždění a Höskuld a Hrut se radili, co si počíti.

»Není možné nepřijmouti to vyzvání,« řekl Hrut.

»Smrt tvá je jista,« zvolal Höskuld. »Gunar nemá soka na Islandě!«

»Nuž, tedy zemru, ale zemru čestně,« odpověděl Hrut.

Když se sešli k boji a proti sobě stáli, řekl Njal: »Není škoda prolévati krev? Proč nepodrobujete se raději právu a pořádku?«

»Nemohu říci, že Hruta nenávidím,« odpověděl Gunar. »Seděl jsem za jeho stolem a jedl jsem jeho chléb. Také uznávám, že jsem mu křivdil, klamaje ho — co jiného mohu, než podat mu příležitost k pomstě? A pak, vždyť zastávám práva Unny, která bezmocná, opuštěná nemá než mě.«

Upřímnost a prostá, ušlechtilá mysl jeho byly tak zřejmy, že se cítil Hrut dojmut.

»Gunare,« řekl, »věříš, že nemám strachu, že jsem mužem, slabším snad než ty, ale stejně udatným?«

»To věřím,« odvětil Gunar, »jsem o tom přesvědčen.«

»Nuže tedy,« řekl Hrut, »pak vyznávám veřejně, že jsi v právu, nebudu s tebou bojovat a vydám ti věno Unnino.«

Všichni byli překvapeni, Höskuld vzkřikl jako dotknut ostrou zbraní, bylo reptání, úsměv pohrdy jevil se na mnohé tváři. Ale Njal zvolal: »Jednal jsi hrdinsky, Hrute,

hrdinštěji, než kdybys byl skolil Gunara, neb měl jsi odvahu přiznat křivdu svou a nebál jsi se křivého výkladu! Od té chvíle jsem tvým přítelem!«

»I já,« dodal Gunar, »zde moje ruka! Budu se pyšnit přízní tvou!«

Hrut děkoval jim za jejich slova, podávali si ruku a nikdo nemluvil jediného slova. Hrut cítil, že mimo ty dva muže každý jej odsuzuje co sketu. Mlčel, dostál svému slovu, vydal Gunarovi na svém dvorci věno Unnino v přítomnosti Höskulda, jenž se nezdržel a zvolal: »Nechť prokletí, které na tom pokladě lpí, nyní přejde na tebe, Gunare, s ním.«

»Bratře,« vzkřikl Hrut, »nemoudře mluvíš a nespravedlivě!«

»Jednal jsem dle práva,« řekl Gunar, »a Hrut to ví, to mi stačí. Ostatně to zlato nezůstane se mnou a odevzdám je bez odkladu Unně.«

Při tom jméně se Hrut neudržel trpkosti.

»Špatný vzejde ti snad dík,« řekl zasmušile.

»Osud, ne vůle moje je v tom všem,« odvětil Gunar a tak se rozešli. Gunar nesl Unně její vydobyté věno a Hrut jel s bratrem na Höskuldstad. Nelitoval, že byl jednal dle práva, ale cítil, jak pozbyl u většiny mužů vážnosti a byl jako zlomen.

6*

»Život můj je pustý,« řekl, »pustý a prázdný a chtěl bych, abych nežil.« Byl jako stařec, vadl a byl shrbený. Po cestě těšil jej Höskuld: »Věř, že pomsta padne na Gunara, je prokletí na tom zlatě, a běda tomu, jenž se ho dotkne. Také Njal, jenž všecko osnoval, zakusí za to smrtelnou úzkost, tuším to v hloubi duše.«

Tak mluvil Höskuld často a Hrut jen hlavou potřásal. Jednou zaslechla to Halgjerda, již ani nebyli v komnatě pozorovali, a šla k nim a hleděla na ně svými záhadnými zraky. Byla bleda a ret její se chvěl.

»Ubohé dítě,« řekl Hrut, »to věno, které jsem ti sliboval, vymklo se mi z ruky a zmizelo.«

Halgjerda usmála se podivně a pravila:

»Zmizelo, vím to, jsem oloupena a celý náš rod ještě k tomu byl ponížen Gunarem a Njalem. Je mi jen divné, že vy oba nedovedete než reptati a truchliti. Kde zůstala vaše pomsta?«

»Pomstu necháme osudu,« mračil se Höskuld, ale Hrut pravil káravě: »Tomu ty rozuměti nemůžeš, dítě. Neplet se do záležitostí mužů. To dívkám nesluší.«

Usmála se opovržlivě a mlčela. Odcházela pomalu.

»Záležitost mužů?« šeptala si. »Jste vy muži, a nechali jste mě oloupit a o pomstu po svém ponížení se nestaráte? Osudu ji ponechat? Beru ji z rukou osudu a bude

má. Za sebe a za vás! Nebude to poprvé, že byly ženy silnější mužů! Dítě že jsem? V očích vašich, ano. Ale přijde záhy doba, že i ve vašich očích už dítětem nebudu, že budu ženou. Pak, silná, budu jednat za vás já — slaboši!«

V.

Gunar přijel domů, když byl Unně věno její odevzdal, a nalezl u sebe hosta. Připlula totiž loď z Norska a zakotvila na jižním břehu, nedaleko dvoru Hlidarendy. Halvard, zván »bílým«, byl majitelem jejím a pozval se u Gunara, jenž jej radostně přivítal. Byl Halvard každou pídí mužem pravým a bohatýrem. Byl skromný a vážný a pěvec proslavený. Byla výsost v jeho písni, v jejím obsahu a v slovech, jimiž obsah její odíval. Byla výsost v jeho smýšlení, byl vzlet v jeho mluvě a obdivuhodný soulad v jeho názorech, tak širokých jak ta obloha nad nekonečným mořem, jež bylo pravým jeho domovem. Zůstal celou zimu na Hlidarendě a mezi ním a Gunarem vyvíjelo se krásné, silné a věrné přátelství. Když blížilo se jaro, bylo Gunarovi teskno při myšlence, že nyní nastane čas loučení s Halvardem, a touha jeti s ním ozvala se silně v jeho srdci. Halvard vítal s radostí návrh Gunarův, že by jej doprovázel na cestách v neobsáhlou dál,

chystal se k břehům britským, dánským a do země tajůplné, obývané Rusy. Než se rozhodl Gunar nadobro, zajel ještě na poradu k Njalovi. Svěřil mu svoje předsevzetí a dodal: »Není to pouze touha vydati se v dál a vrátit se s kořistí a proslaven k rodným břehům, co mě pudí na dlouhou tu výpravu, je to též přátelství moje k Halvardovi a vědomí, že mnoho dobrého vzejde z toho, budu-li jeho druhem, budu-li míti příklad jeho před očima, bych vnímal v sebe jeho velikost a vzlet jeho mysli. Je Halvard starší než já, ač ne o mnoho, ale není tak pouze bratrem mým, nýbrž zároveň jaksi pěstounem všeho, co ve mně klíčí dobrého a ctného! Je Halvard mužem v plném a nejkrásnějším smyslu slova. Je bohatýrem. A bohatýrství zdá se mi, že je něco nadlidského, něco co nás lidi povznáší a rovná bohům. Jsem udatný, smím to říci bez neskromnosti, ty to víš. Ale vedením Halvardovým snad jen mohu se státi bohatýrem jako on. Bohatýrem, člověkem tedy vyšším.«

»A snaha tvoje státi se člověkem povznešeným,« odvětil Njal, »zasluhuje už o sobě chvály svrchované. Máš pravdu. Statečnost, udatenství, bohatýrství je ctnost z nejvyšších. Je jako světlo, které zaplašuje tmu. Ta tma je slabost, strach, bázeň. Je bázeň z nejhorších zel, neboť vede člověka v nízkost. Bez bázně nebylo by otroků. Snad přijde čas, že ctnost jiná považována bude

právem za vyšší než ctnost chrabrosti, ale dokud bude mít slovo »muž« význam, bude statečnost, jejíž nejvyšší pojem je bohatýrství, zasluhovati úcty. Bez statečnosti není volnosti a bez volnosti není lidské důstojnosti, tedy není vůbec člověka. Avšak i ten, jenž zbraně se ani nedotkne, může býti udatným, ba i bohatýrem, vnitřní statečností svou. To tuším nejasně od doby, co ty podivné zvěsti k nám docházejí z Norska a Švédska o nové pro nás víře, kterou úplně ještě nechápu. Buď bedliv těch zvěstí na cestách svých a přines mi o nich zprávu, můžeš-li, ty statečný, ty udatný, ty drahý můj Gunare!«

»Mám starost ještě jednu,« řekl Gunar. »Matka moje je vetchá a zůstane sama na Hlidarendě, neb bratr můj jede se mnou.«

»Já však zůstanu,« zvolal Njal, »a pokud budu živ, budu jí radou a podporou ve všem, a po mně můj syn Skarphedyn, kdyby Norna, sedící pod jasanem Ygdrasil, nit mého života přetrhla před tvým návratem. Ani o matku svou ani o svůj statek starosti neměj, Gunare.« Podali si ruce a tak se loučili.

Ó siné ty moře, plné hlubin a tajů, plné temných děsů a úsměvů slunných, ty šeptající a řvoucí, ty laškující a burné, ty příteli a vrahu člověka! Jak pyšně nesl se koráb Halvardův tvou svatoslavnou pustinou! Jak hnal ho vítr dmoucím se klínem tvým! A na přídě stál Gunar s Halvardem a oba pěli slávu tvou, ty domove volných, a hlasy jejich

mohutné nesly se nekonečnem tvým, spojené v souzvuk silný a lahodný a šum tvých modrých brodů se tišil jako čaromocí při zpěvu těch mužů, vítajících tě chvalozpěvem, a umlkaly větry, jezdící se svistem po tvých vlnách, honících se jako oři s bílou hřívou z pěny. Loď brala se k břehům norským. Po celé léto plula od přístavu k přístavu a život byl veselý při lodění a vylodění bohatého zboží. A když přišla zima a sníh pokryl strmící skály fjordů, a když v pozadí obrovské hory se z mlhy nořily jako stříbrné hrady bohů a když zimní vichry burácely tak, že moře až k nebi stříkalo a do běla kypělo a zase až do dna propastí se černalo, a když noc se zdála na věky panovat s nesčíslnýma očima těch rudých, horečně žhavých hvězd, a s požárem krvavých zor severních — tu zavítali druzi Halvard a Gunar, ukryvše bezpečně loď, do dřevěných měst a dvorů a byli všude vítáni, neb pověst jejich šla před nimi a zpěvy jejich nadchly muže pijící silné pivo za dubovými stoly i ženy, sníci u praskajícího ohně, sedící na dlouhých lavicích, ověšených těžkými látkami a předoucí bílými prsty tenkou jako vlasy nit. A zima posléze minula a usmála se vesna, i pravil Gunar: »Neusínejme, spiti blahou sladkostí míru! Dost jsme zpívali, dost jsme pili, dost jsme se smáli. Nyní chystejme výpravy, dlouhé, plné nebezpečí a bojů, hledejme vítězství a kořist!«

»To učiníme,« řekl Halvard. Měl dvě lodi válečné vyzbrojené. Najali mužstvo a tak se vydali na cestu, jak o tom snil Gunar už na Islandě, vydali se na výpravu on a bratr jeho Kulskjäg a přítel jeho Halvard.

Stala se ta výprava řetězem skvělých činů hrdinských a pramenem bohatství, zůstali na moři celé léto a celou zimu, sjezdili celý břeh švédský i dánský a obrátili se, když zase slunce hřálo a jaro přilétlo s teplým dechem a bílým jasem, na východ. Mířili do Revalu na břehu ruském. Odtamtud, po cestách uvnitř pevniny, protloukli se davem vikingských lodí ještě východněji k ostrovu skalnatému, kde zakotvili nedaleko pustého mysu, by odpočinuli. Jednoho večera seděl Gunar na skalisku, nad šumícím mořem, po němž se rozlíval plně zlatý svit sluneční, nebe dýchalo něhu, nebe průsvitavé, bledě modré, do zelena se měnící, po němž dlouhou řadou, jako pluky obrovských ptáků přeletavých, zlatisté, lehké mráčky se nesly. Moře šplounalo tiše, vlnky zvedaly hlavy blíže břehu a ploužily se, opěněné, jako hrstkami perel korunované, po stěně skaliska vzhůru až k nohám Gunarovým. Hluboký, velký klid té nesmírnosti nebes a moře vnikal v srdce Gunarovo, konejšil jeho po činech a bojích žíznící srdce a myšlenky jeho zalétaly daleko k břehům islandským, k tichému dvorci, před nímž se stáda jeho pásla, k starým stromům, šumícím za domem,

k velké jizbě, kde matka jeho seděla a nejspíše, upírajíc zrak svůj na moře, o něm s něhou snila. Měkkost a touha ozvaly se v něm a téměř nevědomky zazpíval nad šepotajícími vodami píseň, jíž se byl v Dánsku naučil, píseň touhy hrdiny, v cizině vzpomínajícího otcovského břehu. Plný, mužný, hluboký a měkký jeho hlas nesl se prostorem jak ty mráčky oblohou, prohřátý paprsky citu, jako ony září sluneční a zmíral v dálce v mírném šumu tiše se třesoucího moře. Když dozpíval, zaslechl za sebou vzlyk, ruka chopila se ruky jeho a překvapený Gunar spatřil u svých nohou .muže, ležícího na tváři a tisknoucího ji k zemi. Prudce vstal a zvolal: »Kdo jsi a co činíš?«

»Líbám zemi,« zněla odpověď, »píseň tvá se zmocnila mého srdce tak, že čarovala mi rodný kraj můj před zraky, a líbám tu půdu, jako bych líbal dánský břeh, kdyby mi dopřáno bylo jej opět spatřiti. Jsem Dán a zajatý, odtržený od svých a od země, která mě zrodila. Kdokoli jsi, jsem úplně tvůj od tohoto okamžiku a chci ti věrně sloužit. Jméno moje je Tof.«

»Jsi dojat,« odpověděl Gunar, »a proto překypuje tvoje oddanost ke mně neznámému v nadšení. Až se ztiší tvůj rozvlněný cit, pomine také tvůj pro mě zápal, a nezazlím ti to. Čím ostatně bys mi mohl posloužit?«

»Zprávou důležitou!« zvolal Tof. »Hledal jsem tě z nenávisti k těm, kteří mne

zajali, ale z lásky ti nyní prozradím, co bude tvoje spása a jejich záhuba. Tedy slyš. Na druhé straně těch skalních stěn houpá se několik lodí, jako vaše lodi zde. Velí jim dva bratři, starší z nich a chrabřejší jmenuje se Halgrim. Je to muž ku podivu udatný, a všickni jeho druzi jsou stateční a zbroj jejich je výtečná. Ale Halgrim sám má kopí, jež vyváží sto mužů, neboť ono tají v sobě čaromoc, kouzelník čudský učinil je zázračným. Věz, že Halgrim nemůže být usmrcen jinou zbraní, než právě tím svým kopím, jež má také ještě vlastnost, že samo ohlašuje, kdykoli smrtelnou ránu způsobí, neb tenkráte zazvučí samo sebou podivně a zřetelně tak, že to slyšeti daleko. Jest, jakoby v něm zpíval uzavřený, divoký pták, hrůzyplným, ale zvonivým hlasem. Nuže, vyšpehoval Halgrim, že kotví vaše lodi zde, a chystá se, by na vás útočil. Buď tedy prchejte, nebo připravte se k boji. Zvítězíte-li, pak ukážu ti místo, kde leží uschována kořist těch lupičů. Jest to bohatství veliké a nikdo mimo mne nezná tu tajnou skrýš.«

»Dík!« řekl Tofovi Gunar a dal mu zlatý svůj prsten za tu zprávu, pak spěchal k lodím a chystali se k boji. Sotva že se ozbrojili, ukázaly se lodi na vodách a brzy začal zápas obrovský. Trval dlouho a padali muži s obou stran na věčný sen. Vítr přilítl jako při požáru, bílé mraky hnaly se divoce obzorem jako oři valkyrií a zdálo se, že vo-

lání těch smrtonosných panen se mísí do řvaní vln, rozbouřených náhlým vichrem, a v hukot hrozného boje. Po nebi rozlily se červánky jako krev nad uhasínajícím po nekonečném dnu sluncem.

Halgrim skočil nyní z lodi vlastní na loď Gunarovu a lidé jeho skákali za ním. Stál Halgrim jako věkovitý strom, pyšně a vysoce, před svým sokem, pozvedl své hrůzyplné kopí, vysoko měřil a metl je po Gunarovi. Gunar však uměl skákati i v plné zbroji tak vysoko, jak byl sám, a obdivuhodná ta pružnost zachránila jej nyní. Vymrštil se vysoko podivuhdným skokem, nesoucím jej zároveň do zadu a kopí mířené na jeho prsa proklálo štít, jejž byl Gunar dolů spustil, a zabodlo se hluboko do břevna, které Gunar přeskočil a za nímž pevně stál, dopadnuv tam po svém skoku na nohy. Rychle jako blesk, nahýbaje se ku předu, tal Gunar mečem do ruky Halgrimovy, sáhnuvšího po svém trčícím v břevnu kopí, ale meč ruku tu neranil, kouzlo tomu bránilo, ochromil ji však na chvíli tak, že pustila kopí, vytržené už ze břevna, a kopí to padlo na zem. Bleskem pozvedl je Gunar a probodl kouzelnou tou zbraní Halgrima. Padl jako věž, která se zřítí, když se země hne. Chrapot dral se mu z úst, očí měl v sloupu a za okamžik zemřel. Gunar však zamával proti zapadlému slunci, z něhož už vidět nebylo než vršek temena, bylo to cosi jako ohromná jiskra, houpající se na tem-

ných vodách, a Gunar zazpíval zpěv na chválu bohatýrské zbraně a sliboval, že věrně ji zachová až do konce svého žití. Zatím rval se bratr Gunarův s bratrem zabitého Halgrima na smrt, žádný z nich nemohl dosáhnouti vítězství: Tu vrazil Gunar kopí své bratru Halgrimovu do srdce a vítězství nyní už neváhalo nikterak. Stálo po boku Gunarově. Vikingové, vidouce sebe bez vůdce, prosili o smír. Gunar ponechal jim zbroj a rozkázal, aby pluli k břehům domovským. Pak přišel Tof a věren svého slibu vedl Gunara do lesa, ukázal mu skrýš, kde mnoho zlata, stříbra, rouch a zbraní leželo, a to vše kázal Gunar, by lidé jeho odnesli na loď. Pak ptal se Tofa, jak by se mu odměnil.

»Jsem Dán,« řekl, »jak jsem ti pravil. Vikingové mě zajali a zde na tom pustém ostrově mě zanechali bez přátel, bez radostí života, bez útěchy, v touze bez konce. Chceš-li dobrého cos mi prokázat, vrať mě na rodnou mou zem!«

Gunar bohatě ho obdaroval, vzal jej na loď a slíbil, že prosbu jeho vyplní.

A učinil tak, když po mnohých cestách posléze přistal ke břehům dánským. Tam přijal jej král Harald, Gormův syn, s velkou poctou, tak jako Halvarda a Kulskjäga. Divili se všickni v zemi jeho bohatství, neboť měl nyní Gunar deset lodí a mnoho zboží. Více však divili se jeho bohatýrství, neboť nebylo hry zápasné a bojů o závod všemi

zbraněmi, by nebyl Gunar věnčen vítězem a rád by jej byl král Harald u sebe navždy podržel. Chtěl jej zasnoubiti s krásnou svou příbuznou; ale Gunar toužil po domově a po svobodě úplné, nechtěl být vázán ničím a lásky k té luzné dívce necítil. Chystal se tedy k odjezdu a král Harald na důkaz, že nezná proto hněvu, že Gunar v Dánsku zůstati nechtěl, daroval mu loď vyzbrojenou, roucho purpurové a rukavice zlatem vyšité, čelenku, jiskřící se drahokamy a ruský klobouk ze stříbrohlavu, nejdražšími perlami posetý a vroubený drahocennou kožešinou. Tak tedy bohatě obdařen, proslaven a milován loučil se Gunar s králem a pyšné jeho lodi obrátily se zase k břehům norským. Tam přezimoval u jarla Hákona v Trondhjemu a za píseň, již pěl při julské — vánoční to — slavnosti, dal mu jarl zlatý náramek a zapěl sám píseň na jeho oslavu.

Jakmile první jarní dny se dostavily, dal se Gunar, pln touhy, na cestu k domovu, rozloučiv se se slzami s Halvardem.

Jak vítala jej snivým úsměvem rodná zem, jak vítal útulný jej jeho dům a jak vítal jej věrný a moudrý Njal!

Gunar děkoval mu za všecku péči o matku a o statek a obdaroval jej bohatě. Njal se usmíval a pravil: »Jaký je z tebe muž! Není tobě rovného na celém ostrově! Co zkušeností jsi nastřádal, co slávy vydobyl a bohatství!«

Ale pak se zasmušil, zraky jeho jakoby bloudily do dáli, a jako mimoděk řekl tiše: »A zpráv o novém učení jsi nepřinesl. Já více bych po nich toužil než po slávě a bohatství! Co závistníků jsi si utvořil! Boje tvoje v cizině nebyly, bojím se, poslední; kdo ví, co jiných na tebe čeká zde!«

»Tím lépe!« smál se Kulskjäg. »Aspoň nezrezaví naše zbraň. Ale myslím, že si každý rozmyslí dlouho, než se odhodlá k útoku na Gunara. Pojedeme na nejbližší shromáždění lidu v celé slávě a v plném lesku, aby poznali přátelé i nepřátelé, co Gunar zde znamená.«

Ale Gunar pravil vážně: »Netoužím po žádné okázalosti, bratře, pojedu na thing pouze, bych se sešel s muži, kterých si vážím a které miluji, a abych se s nimi po návratu pozdravil.«

VI.

V těch letech, co Gunar po cizích mořích a vzdálených březích si tolik slávy a tolik bohatství vydobýval, dorostla zatím Halgjerda v domě svého otce Höskulda a byla ku podivu krásná a obdivována pro lepost svou každým, kdo ji viděl, a vypravovalo se o té její kráse široko a daleko. Vlasy její husté a měkké byly tak dlouhé, že se celá do nich zahaliti mohla od temene do paty,

a přece byla postava její neobyčejně vysoká. Zvláštní měla moc; kdo ji jen spatřil, byl jí ihned získán, ačkoli nebyla něžná a nebylo u ní celkem dívčího, vábivého kouzla. Byla pyšná a bylo známo, že nikdy nezapomněla urážku jí učiněnou. Nebyla něžna ani k svým příbuzným, ba ani k svému otci, byla uzavřena, nesdílná, a jen jeden člověk měl úplně její důvěru, člověk, jenž měl na ni zlý vliv a mnoho od útlého mládí na ni působil. Muž ten jmenoval se Thjostolf, žil u Höskulda na dvoře; byl volný sice muž, ale úplně bez majetku a příbuzných. Byl to člověk zasmušilý, nikým nemilovaný, člověk závistivý a nenávidící každého, jen Halgjerdu miloval od dětinství jejího, a ona přilnula k němu více než ke komukoli jinému. Šeptalo se, že je Thjostolf znalý tajných kouzel, že Halgjerdu jakýmsi nápojem očaroval a že ji zasvěcuje do temných věd a hrůz zaklínání záhubných. Höskuld usmíval se opovržlivě, když poprvé něco podobného slyšel a pravil: »Celé tajemství a celé kouzlo Thjostolfovo vězí v tom, že hoví všem Halgjerdiným rozmarům, že pýchu její živí ustavičnou chválou, že snáší její tvrdost a že z chyb jejích dělá ctnosti!«

Höskuld měl sice celkem pravdu, ale i v tom, co nepřátelé Thjostolfovi tvrdili, nebyl samý výmysl a samá pomluva.

Ne příliš daleko ode dvoru Höskuldova žil zeman jménem Thorvald se svým otcem

Osvifem. Byl to krásný muž ušlechtilých mravů, ale popudlivý nadmíru a vznětlivý velice. Znal Halgjerdu, neb vídal ji občas jeti na koni s jejím otcem nebo s Thjostolfem kol svého domova, a vzplanul láskou k ní. Jednou pravil svému otci: »Co řekl bys, kdybych žádal Halgjerdu za ženu?«

Osvif lekl se velice a odvětil: »Řekl bych, že nedobře volil's a nemoudře jednáš a že si Halgjerdu za dceru nepřeju, přes její krásu a mnohé zboží, kterým ji snad otec její vybaví.«

Tu rozzlobil se Thorvald a zvolal zuřivě: »Přes vůli tvou a přes odpor kohokoli pojmu tu dívku za ženu, to ti přísahám!«

»Nuž,« řekl smutně otec, »proveď tedy svou, ale nač jsi se tázal, nechtěl-li jsi pravdu slyšet? Čiň, jak se ti líbí, vezmi si ji, tu čarodějku, vychovanku chmurného Thjostolfa! Ne mne, však sebe vrháš do zkázy.«

Thorvald se jen smál těm námitkám a hned druhý den jel s vynuceným povolením svého otce k Höskuldovi a žádal o Halgjerdu. Höskuld vyslyšel jej s radostí, ale přece řekl v poctivosti své: »Nemohu zamlčeti, ač se jedná o vlastní dítě mé, že povaha té dívky je zvláštní. Není povolná a mysl její je tvrdší než některého muže.«

»Málo mi to vadí,« odvětil s úsměvem Thorvald. »Nemohu jiné ženy pojmouti než ji. Podmanila svou krásou celé moje srdce.

Pověz jen své podmínky a nestarej se o mne. Věř, že dovedu si ženu podrobit.«

Höskuld nežádal, opatrně, příliš mnoho a koupě nevěsty byla rychle uzavřena. Höskuld zasnoubil pak Halgjerdu Thorvaldovi, který bez odkladu s tou novinou domů jel. Když ho už v domě nebylo, zavolal Höskuld svou dceru a řekl jí, že je nevěstou a jmenoval jí jejího ženicha. Halgjerda zbledla a pak se zapálila nevolí a slza se jí tlačila do očí, ale nezaplakala a pravila tvrdě a pyšně: »Thorvald! Horšího ženicha už na Islandě nebylo?«

Höskuld se rozzlobil: »Hrdost tvoje je přílišná!« zvolal, »na koho čekáš?«

Halgjerda se vztyčila a odvětila: »Pýchu svou jsem zdědila, i ty i tvůj bratr Hrut jste byli pyšni a v pýše své jste mi slibovali nejlepšího bohatýra na Islandě, cosi jako krále s korunou! Ovšem silni byli jste oba jen v slibech a ne ve skutcích, vždyť jste ani nedovedli uhájiti věno, které jste mi dali slovy, ale hned pustili, když pravý muž vám je z rukou vyrazil. A teď nesmím ani voliti dle svého srdce, a beze ptaní mě daruješ prvnímu, kdo přišel, jako nějakou věc, která tě omrzela!«

Höskuld chvěl se hněvem a zvolal: »Thorvald jest mužem dokonalým a není žebrákem! Čest je to pro tebe, že tě žádá, neboť, věru, nejsi lásky hodna a srdce tvoje je chladné jako kámen. Ostatně věz, že nad osudem

tvým rozhoduji já, ne ty, a rozhodl jsem, a ty se podrobíš!«

Z jejího oka vyšlehl vzdorný blesk, neřekla však ani slova a vyšla ze síně, bleda jako přízrak. Vyhledala Thjostolfa. Vášnivě mu pověděla vše a pravila mu zamračeně: »I ty sliboval jsi mi vždy pomoc a ochranu a živil jsi ve mně to, co nazývají vzdorem a pýchou, co však není ničím jiným než silnou a volnou vůlí! Co pravíš teď a co mi radíš?«

Thjostolf při zmínce o zasnoubení Halgjerdy s Thorvaldem zbledl tak silně, jako ona sama v síni, když jí otec oznamoval uzavření sňatku. Zamlčel se a zadumal se hluboce, tak že vášnivá Halgjerda jím silně zatřásla a znovu zvolala: »Nuže, co všemu tomu pravíš?«

Tu zasmál se podivně a řekl: »Co tomu pravím? Co ti radím? Bys se nermoutila docela. Nemohu ničeho proti otci tvému podniknout, jsem na něm závislý, ale až se budeš vdávat po druhé, nebudeš se ho již tázat, tu bude vůle tvoje volna, sama budeš paní svou.«

»Po druhé?« tázala se udiveně Halgjerda.

»Což myslíš, že je Thorvald nesmrtelný?« smál se zase Thjostolf. »Spolehej na mne, budu vždy po tvém boku a vždy ochoten ti sloužiti, třeba nasazením svého života.«

Šla z něho hrůza. Halgjerda zakryla si tvář, za chvíli pravila: »Děkuju ti, Thjostolfe, za tu útěchu. Otec můj mi pravil před chvílí, že prý mám srdce chladné jako kámen, a já cítím, že je vřelé jako oheň. Dovedla bych milovati tak silně, jako oheň silně nenávidí a ničí. Věříš mi?«

»Vím to,« odpověděl, a ze zraků jeho, temných a hlubokých sálalo to jako plamen.

Halgjerda se opět lekla, nevěděla docela určitě čeho. Sklopila oči, mlčela chvíli a pak řekla: »Slíbil's mi jednou, že kouzly svými ukážeš mi vidinu muže, jenž někdy srdce moje opanuje, jejž srdce moje bude někdy vzývat, jemuž bude patřit na věky. Kdy splníš ten slib? Bylo by mi útěchou viděti tu tvář v tom okamžiku téměř zoufalém, když mě jinému dávají, než tomu, jemuž jsem určena; či byla slova tvoje pouhou bájkou, jakými baví se nedospělé děti?«

Thjostolf sebou silně trhl, zraky jeho zasvítily divnou radostí, mlčel chvilku a pak pravil: »Té útěchy, Halgjerdo, se ti dostane ještě dnes. Měj strpení do večera.«

Halgjerda byla ticha a zádumčiva po celý den, tak že otce svého překvapila, jenž očekával hlučné ještě výstupy. Mezi večeří dal Thjostolf Halgjerdě znamení, by za ním vyšla, a venku na chodbě, kde je nikdo neviděl a neslyšel, pravil jí: »Vyčkej, až asi za hodinu plný dnes měsíc dostoupí výše

nebes. Zde máš nápoj, který vypiješ, zde máš hrstku čarodějných trav a bejlí. Až bude měsíc stát ve výši a ozařovat skálu, víš onu, v jejíž hloubi je sluj, kam někdy chodíváš, když v létě slunce pálí, bys znoji ušla, pak jdi do té sluje, rozdělej malý oheň nedaleko vchodu a vrhni to bejlí do plamenů. Povstane dým a kouř lehký a modravý, a tou clonou uvidíš tvář toho, jejž někdy milovati bude ti rozkoší až bolestnou! Ale nezapomeň, dříve jest ti vypiti nápoj zde v té nádobce.«

Tiskla mu vděčně ruku, a rozešli se. —

Sluj nebyla příliš vzdálena od domu, a Halgjerda snadno se vykradla ze dvora, v čas, když plný měsíc svítil s výše nebes na tichou, pustou krajinu. Rozdělala oheň a vyňala nápoj v hliněné nádobce, kterou jí byl Thjostolf podal. Nesla jej už ke rtům, cítila už několik krůpějí na jazyku, spolkla malý doušek, ale náhle se zastavila. Podivná myšlenka jí kmitla hlavou. Což kdyby to byl nápoj lásky, kdyby Thjostolf takto lstí se chtěl do jejího srdce vkrádat? Viděla pojednou jeho vášnivě svítící oči, jeho záhadný úsměv, jeho zamyšlenost a přede vším tu náhlou bledost, když mu řekla, že ji otec Thorvaldovi zasnoubil. Zachvěla se, lnula sice k Thjostolfovi silně a upřímně, ale milovati jej, náležeti mu? Ne, nikdy, nikdy! A odhodila hliněnou nádobku od sebe do prostřed plamenů, šlehajících už dosti vysoko z malé hranice suchých větví, již byla

zapálila. Silná vůně vystupovala z ohně; pocházela patrně z nápoje, linoucího se z puklé nádoby do řeřavého uhlí hranice. Vůně ji opojovala náhle a mocně, srdce její bilo silněji, dýchala rychleji, třásla se po celém těle. Hodila nyní suché bejlí do ohně, jež jí byl Thjostolf stejně s nápojem dal, a ihned vystupoval hustý, modravý dým z plamenů a plnil sluj. Bledě hleděl plný měsíc tím závojem na Halgjerdu. Pozvedla ruce, plášť její se svezl a vlasy její, uvolněny silným posunkem, rozproudily se a halily ji jako do zlatého závoje. Oči její plály a zíraly. Zjeví se obraz toho, jejž čekala? Zjeví se vzdor tomu, že nevypila onen tajůplný, čarovný nápoj? Byl vůbec narozen a žil skutečně ten, jemuž by srdce její a celá bytost její náležeti chtěla? Tu slyš, zdálo se jí, že ozývá se dusot těžkého kroku koňského! Nebylo pochybnosti, někdo jel kolem sluje. Kdo? Nepřeruší jezdec její čáry? Zírala v lunnou noc. A což kdyby to byl on, jejž čekala v nejistotě a pochybnosti? Pomalu bral se nyní bílý kůň skalnatou cestou a na něm jel jezdec, jel teď těsně kolem sluje. Udiven ohlédl se na zmírající už oheň a na dým stoupající z temna ve světlou noc. Modravým tím dýmem zahlédla Halgjerda tak jeho tvář, a srdce její zastavilo tlukot.

Byl to člověk či vidmo? Byl bledý, vysoký ten bohatýr, oděný v pyšnou zbroj a modrý dlouhý plášť, byl bledý jako přízrak,

vlasy jeho byly temné, oči jeho byly záhadou. Něco vášnivého a neskonale smutného linulo z nich. Ústa jeho byla škaredá, pravda, ale tah kolem nich, tak nevysvětlitelně záhadný, byl přímo neodolatelný, vábil srdce mocně, a Halgjerda cítila, že srdce její zvábeno letí slepě, osudně tomu muži vstříc! Vzlyk jí vyšel z úst, a oči její se plnily slzami. Poprvé ve svém životě cítila něhu ozývati se v prsou svých. Byla šťastna a zároveň cítila hrůzu jakousi, jako při myšlence na náhlou smrt. Jezdec zastavil udiven koně a clonil si rukou oči, by lépe viděly, ty temné, smutné oči! Vítr zavál a rozptýlil kouř, který pomalu mizel, a ozářena měsícem i rudým šlehem žhavého uhlí, stála Halgjerda s planoucím zrakem, s pozdviženýma rukama v plné záři své nezemské, v tom okamžiku strašidelné krásy. Dívali se mlčky na sebe, ona a ten jezdec, dlouhou chvíli, a bylo jim, jakoby se opojovali nějakým čarem, oběma vířilo v hlavě a v srdci. Pojednou zachvěl se jezdec, přejel si oči rukou a zašeptal: »Zmiziž, přelude vábící a zhoubný!« A bodl koně svého a za okamžik zmizel v lunné noci, a slyšela jen daleko, daleko zmírati dusot toho těžkého koně.

Halgjerda probouzela se jako ze sna.

»Byl zde skutečně ten muž,« tázala se polohlasem sama sebe, »nebo byl to přelud vyvolaný výparem nápoje a kouřem toho bejlí? Buď tak neb onak, jedno vím zřejmě,

jemu jen že navždy srdce moje náležeti bude! Jeho že budu navždy milovat ať v bolesti neb v rozkoši!«

Stín padl na práh sluje a Thjostolf se tam náhle zjevil. Díval se na ni zvědavě a rozechvěle.

»Činila's vše, jak jsem ti radil?« tázal se šeptem.

»Ne vše,« odvětila. »Nevypila jsem onen nápoj.«

Zachmuřil se.

»Ale čar jeho působil přece,« pravila Halgjerda. »Vůně jeho vnikla mi do nozder a několik krůpějí jsem požila. Cítila jsem opojení — ah, Thjostolfe, v dýmu toho bejlí zjevil se pak on—«

»Zjevil se někdo?« vykřikl divoce Thjostolf.

»Jeho přelud na bílém koni!« odvětila Halgjerda blouzníc s úsměvem tajůplným.

»Jeho přelud! Ty's viděla někoho? Na bílém koni? Někdo jel kolem sluje? Ty's viděla dříve někoho jiného než mne, než mne? Mluv, nešťastná, je tomu tak?«

»Ano, ano,« šeptala jaksi udiveně, a opět jí bylo, jakoby se probouzela.

»Prokletí na tebe, na mne a na něho!« zuřil Thjostolf, »neblahá, srdce tvoje bude nyní po něm toužiti, toužiti po celý život —« zamlčel se náhle, sklopil oči před tázavým, udiveným zrakem Halgjerdiným.

»Měla jsem tedy vidět tebe?« řekla a chápala posléze zřejmě. — Byla dobře tušila, byla uhodla. Thjostolf dal jí nápoj lásky, by srdce její sobě získal! Halgjerda přemýšlela chvilku, potlačila všechno v sobě dojmutí, přemohla se úplně a pravila na hlas posléze tak: »Mluvíš tak zmateně, Thjostolfe, že tě s tíží poznávám a nerozumím ti naprosto. Dle všeho zdá se mi, že se hněváš, že nekonala jsem vše dle tvého návodu. Učiním tak podruhé. Teď cítím však takovou únavu, že toužím po lůžku. Pojď domů, zdá se mi, že hodina je pozdní.«

Thjostolf šel mlčky vedle ní. U samého domu mu pravila: »Jsi smířen a odpustil jsi mi?«

»Necítím žádného hněvu,« řekl Thjostolf zádumčivě.

»Jsme tedy přátelé jako dříve? Zůstaneš mým rádcem, jak jsi mi slíbil?«

»Více než kdy!« odvětil horlivě. A když byl sám, těšil se: »Vždyt toho cizince, náhodou se zde vyskytnuvšího, třeba nikdy více neuhlídá! Čeho se obávám? A nápoj, který nepila dnes, což nemohu ji lstí k tomu míti, by ho vypila jindy?«

Druhý den po té divné noci přijel Hrut k svému bratrovi a když slyšel o tom zasnoubení, pravil: »Nevidím žádnou výhodu v tom sňatku a nezdá se mi, že najde kdo v něm štěstí, ani ženich, ani nevěsta. Jsem rád, že jsem ti k tomu neradil a že nemám

podílu v tom jednání, ujdu takto všem výčitkám. Vidím na všech stranách jen samé vzdory, co může dobrého z toho pojíti? A mnohý trpký okamžik tě ještě čeká s Halgjerdou, než ji z domu vypravíš.«

V tom však se Hrut velice zmýlil. Halgjerda byla tichá, mlčenlivá a nad obyčej krotká. Chovala se smírně ke všem, k otci, k ženichovi a nejvíce předcházela si ze všech Thjostolfa, tak že se mu zdálo, že ani žádného nápoje lásky mu třeba nebylo, a zapomínal pomalu na zjevení se toho jezdce, o němž Halgjerda žádné zmínky už nečinila. Snad to byl pouhý přelud rozdrážděné její obraznosti? Tím se konejšil. Tak plynul na dvorci čas pomalu a tiše, a Höskuld chystal svatbu horlivě. Konečně přišel den, po němž Thorvald tak blouznivě toužil. Svatba byla hlučná, Höskuld i Thorvald zvali každý celé své příbuzenstvo, a sjelo se na sto hostů do dvorce. Dům hlaholil zpěvem a bujným rozhovorem. Halgjerda plnila obdivem všechny přítomné svou nevídanou krásou. Nebylo na ní stopy nějaké pýchy, nějakého vzdoru. Mluvila s každým vlídně, usmívala se na ženicha. Mezi hodem přicházel Thjostolf každou chvíli k místu, kde Halgjerda seděla, by s ní tiše rozmlouval. Vyznamenávala jej tak, že se Höskuld až mračil. Halgjerda však nedbala. Thjostolf byl tak bled a rozčilen, že to všickni, jemu na blízku sedící, pozorovali.

»Jak budu žíti bez tebe?« šeptal nevěstě, když k ní zase došel před koncem hodů.

»Beze mne?« šeptala mu v odpověď. »Proč beze mne? Půjdeš se mnou v nový domov můj.«

Vzal ji prudce za ruku.

»Ty bys chtěla?« vypravil ze sebe.

»Ty bys se zdráhal?« tázala se. »Což neslíbil jsi mi —«

Zamlčela se.

»Co slíbil jsem?« řekl rozčilen.

»Zapomněl jsi na rozmluvu naši, hned když jsem ti vyprávěla, že mě otec zasnoubil? Zapomněl jsi na moje zoufalství?«

»Ale to pominulo!« zašeptal. »Smířila jsi se s tím sňatkem.«

»Po druhé, řekl jsi mi tenkráte, budeš se vdávat dle své vůle a náklonnosti, zapomněl's? V naději, že tímto sňatkem vyváznu z pout otcovské nadvlády a libovůle, a v naději, že nebudu na vždy po boku toho Thorvalda, mně tak lhostejného, přestala jsem vzdorovat —«

Oči její zasvítily podivně, a zraky Thjostolfovy zazářily vášnivě. Šepot jejich trval příliš dlouho, posuny jejich byly příliš málo střeženy a nastalo tedy kolem nich ticho, udiveně se každý na ně díval. Höskuld nejen že se mračil, ale vstal prudce, jakoby hněvivě promluviti chtěl, a oči jeho zabodly se zuřivě v tvář Thjostolfovu. Halgjerda viděla,

že hrozí hádka, vstala tedy též, vzala svou číš, pozvedla ji proti Thorvaldovi, jenž se byl též zamyslil a mračivě hleděl, a zvolala: »Zdá se mi, Thorvalde, že nepil jsi ještě ani na moje zdraví? A kdybys tak i byl už učinil, bylo by to přílišné, píti ještě jednou?« A úsměv její byl svůdný, oči její smavé a hlas tak sladký a zvonivý. Kolem celého stolu nastalo vzrušení, všechny tváře se vyjasnily, číše se pozvedaly, a Thorvald byl nadšen a unesen. Nevěsta se hlasitě smála, smíchem radostným a veselým, zvedla též svou číš, ale nepila. Zdálo se jí, že z medoviny cítila tutéž vůni, kterou byla v sluji poprvé poznala, když otevřela hliněnou nádobku, Thjostolfem jí podanou. Zatala pevně zuby, pohlédla stranou při tom na Thjostolfa, viděla, že klopil zraky a že se chvěl. Zatala zuby ještě pevněji, ani krůpěj nápoje nevešla jí v ústa, ač se tvářila, jakoby pila plným douškem. Když si sedla a Thjostolf od ní odešel a s některými z hostů rozmlouval, vylila obsah číše své nepozorovaně na zem.

»Tvým kouzlům odolám,« myslila si, hledíc na Thjostolfa, »ale ty neodoláš mým! V síť svou chceš mne zapřádat, zapředu tě však v ni já! Ne já tvé, ale ty mé budeš vůli podroben!«

Sklopila zrak, a myšlenky její letěly daleko, daleko do lunné noci, v jejíž hloub se ztápěl přízrak toho bledého jezdce a srdce

její tlouklo tak, že se jí zdálo, že slyší dusot toho uhánějícího s přízrakem koně.

Když po svatbě novomanželé sedali na koně a domů jeli, přidal se k nim Thjostolf.

»Ty nás doprovázíš?« tázal se Thorvald, ne příliš laskavě.

»Vybídla jsem jej,« řekla klidně Halgjerda. »Chci, aby v našem domě zimu ztrávil. Mohl bys proti tomu něco namítat?«

A hleděla smavým zrakem v oči Thorvaldovi, tulila se k němu a dodala: »Stýskalo by se mi na začátku po krovu otcovském, kdybych v nové své domácnosti neviděla ani jedinou známou tvář! Víš, že Thjostolf byl mým pěstounem. Kdyby byl starší, řekla bych, že je mým druhým otcem. Tak je jen cosi jako o mnoho starším bratrem mým. Mívám zlé rozmary, Thorvalde. Kdo jiný bude je snášet než Thjostolf, je tomu zvyklý. Tebe na ně zvykat nechci!« A dala se do veselého smíchu.

»Je-li tvá vůle, aby byl u nás,« řekl Thorvald, směje se též, »ať tedy s námi jede!«

Cestou byla Halgjerda velice veselá, jela napřed s Thjostolfem a za nimi jel Thorvald se svým otcem. Osvíf byl zamlklý a trhl sebou pokaždé, když zvonivý, hlasitý smích Halgjerdin mu zazněl v uších. Byl konečně tak zasmušen, že se ho syn jeho tázal, co ho hněte.

»Nic,« odvětil stařec, »nic, jsi-li šťasten!«

»Jsem-li šťasten!« podivil se syn. »Jak mohl bych jím nebýti? Vždyt jeví Halgjerda

tolik lásky ke mně, je tak povolná, tak milá a je tak šťastna sama! Což to nepoznáváš z toho jasného jejího smíchu?«

»Synu,« odvětil stařec, »ten smích právě se mi nelíbí, je tak bez příčiny a divoký. Bojím se, že i tobě bude brzy jinak zníti než v této chvíli.«

»Naprosto ti nerozumím,« odsekl Thorvald, nechal otce a spěchal k mladé své ženě, jejíž oči čarovně na něj zazářily. Byla úchvatně krásná a Thorvald byl bezměrně šťasten.

Doma u Thorvalda vpravila se Halgjerda rychle do svých nových povinností, ujala se úkolu svého horlivě a zapanoval hned úplný soulad v mladém manželství. Ani Thjostolf nebyl v nejmenším rušivý v rodinném životě. Měl sice v domě čestné jakés postavení, za stolem seděl vedle Halgjerdy, ale chovala se proti němu s důstojnou odměřeností, nedovolila mu, by se do čehokoli v domácnosti její mísil, a Thjostolf sám byl nyní skromný a tichý, jakým v domě Höskuldově vždy nebýval, a nehoršil se v nejmenším nad tím, že Thorvald s ním téměř ani nemluvíval. Byl Thorvaldovi v duši protiven, ale ten nedal to žádnou příkrostí na jevo, a tak vládl po celou zimu v domě klid.

Ale s jarem stala se změna. Thjostolf nedovedl se déle opanovati, zlá jeho mysl prozrazovala se při každé příležitosti a začínal hádky a spory se všemi v domě, jak to byl tak často činíval na Höskuldstadu. Thorvald

byl z počátku trpěliv k vůli ženě, ale trpělivost jednoho dne vzala náhlý konec i začal Thjostolfovi nešetrně spílat a tázal se ho, kdy návštěvu svou v jeho domě skončí a kam se hodlá odebrati.

Thjostolf pohlédl na přítomnou Halgjerdu a odvětil: »Nepřijel jsem na tvoje, nýbrž na Halgjerdino pozvání a půjdu teprve, až ji omrzím — z jejího domu.«

»Jsi v domě mém,« vzkřikl popudlivý Thorvald, jenž se byl tak dlouho opanoval. »Pánem pod tímto krovem jsem jedině já.«

Halgjerda se vzpřímila.

»Jsi zde pánem svých sluhů, ano,« řekla chvějícím se hlasem, »ale pouze sluhů svých! Mně rozkazovati nebudeš; pokus se o to a uvidíš, zda poslechnu!«

»Halgjerdo!« vzkřikl Thorvald, »tak se mnou mluvíš a to k vůli tomu otroku?«

»Není otrokem,« vzkřikla Halgjerda, »je lepším mužem než jsi ty! A je mi milejší než ty!«

Thjostolf se zasmál a vyšel hlučně z pokoje, ale Thorvald byl tak rozlícen, že udeřil Halgjerdu do tváře. Jakmile to učinil, styděl se před sebou, chytil se za hlavu a odešel z komnaty; utekl z domu jako smyslů zbaven. Halgjerda, bleda jako kámen, nehnula sebou, zatínala pouze pěstě a zavřela oči. Krůpěj krve se jí řinula po tváři, raněné Thorvaldovým nehtem. Thjostolf se vrátil do komnaty,

»Ty's raněna!« vzkřikl.

»To učinil můj choť,« sípala zatatými zuby a přikročila tak těsně k němu, že cítil horký dech její v obličeji; oči jí svítily horečně.

»To žádá pomstu!« zvolal Thjostolf.

»Myslíš?« řekla a hlas její zněl tak podivně. »A kdo by ji vykonal?«

»Kdo jiný, ne-li já?« řekl Thjostolf.

Hleděla mu temně a zádumčivě do zraku a řekla mu nevlídně: »Co ti potom, co se děje mezi mnou a jím? Nedovedl's mi pomoci, když se ten sňatek uzavíral, teď pozdě napravit, co se stalo. Vyžene tě z domu a budu trpět sama.«

Thjostolf neodvětil jediného slova, ale zlý úsměv hrál mu kolem rtů, vzal svou sekyru a odešel tiše. Thorvald těkal nepokojně lesem, přemítal o smíru s uraženou Halgjerdou a přísahal Thjostolfovi, jenž byl příčinou sporu, krvavou pomstu. Tu stál náhle Thjostolf před ním s úšklebkem na tváři a blýskavou sekyrou v ruce.

»Slídíš za mnou?« tázal se zuřivě Thorvald.

»Hledám tě, bych ti projevil svůj obdiv!« zvolal s posměchem Thjostolf. »Jaký jsi hrdina, biješ ženu beze strachu!«

»Co ti po tom, ty zběhlý otroku?« zařval Thorvald.

»Uvidíš hned, jsem-li otrokem a snesu-li tvé spílání,« řekl Thjostolf a pozvedl sekyru. Thorvald po něm mrštil svou, ale hbitě uskočil Thjostolf stranou, zbraň letěla v dál a Thjostolf

zasáhl plnou silou sekyrou svou Thorvalda do hlavy. Krev lila se neblahému přes obličej, byl na polo slep, ale skočil přece po svém vrahu, avšak zapotácel se a padl polomrtev na zem, kde jej Thjostolf dobil. Sňal mu pak zlatý prsten a pokryl mrtvolu kameny. Pak vrátil se pomalu do dvorce. Krvavou sekyru svou měl na rameně a šat jeho též byl krví potřísněn.

Halgjerda seděla před domem v myšlenkách. Když se před ní zastavil, pohledla na něho a pravila: »Sekyra tvá je krvavá, co jsi učinil?«

»Když vidíš krev, víš také, koho jsem zabil,« řekl klidně. Podával jí Thorvaldův prsten a dodal: »Jsi svobodna.«

Pustila prsten do klína, ruce jí klesly po bok, byla bleda, nehybná, ani svalem tváře nepohnula. Oči její bloudily v neurčitou dál. Nejasně, jako v mlze zdálo se jí, že vidí muže bledého, tak bledého, ale nebyl to přízrak ubitého Thorvalda, byla to tvář onoho jezdce, zahlédnutá na okamžik v tajůplné noci.

»Kam zíráš, koho čekáš?« tázal se Thjostolf, zmítán neurčitým nepokojem, »myslíš, že vidmo zabitého se z lesů vynoří a pro svůj prsten přijde?«

Zachvěla se, vzala rychle prsten a navlekla mu ho na prst. Zdálo se jí, že jej musí konejšit, aby se nevrhl mezi ni a toho druhého, o němž snila.

»Halgjerdo!« zvolal Thjostolf, »znáš význam toho, co právě činíš? Dáváš mi prsten, snubní prsten —«

»Vím, vím, co činím,« odvětila zmateně, a mráz jí šel tělem.

»S tou krví na mých rukou to znamená pro život a po smrti, na vždy —« řekl hlasem chvějícím se vášní. »Na vždy mou —«

»Ano, ano,« šeptaly její rty a bledla smrtelně, když ji bral kolem pasu, trhla sebou a couvla, a když udiveně na ni pohlédl, vzkřikla: »Což nevidíš, že se chvěju o tebe? Prchni! Shledáme se brzy, ale teď prchni. Skryj se kdekoli a nikdo ať nás nevidí zde, že spolu mluvíme po krvavém tom činu!«

»Máš pravdu,« pravil. »Nezbude mi teď v prvním okamžiku než se skrývati. Ale shledáme se brzy!«

Halgjerda spěchala do domu a ulehčilo se jí, když Thjostolfa neviděla a neslyšela. Zavřela se do své komnaty. Thjostolf zatím chytl prvního koně, jenž se mu namanul, a uháněl k lesům. Stmívalo se už silně, když tam dorazil, a pak, když byla noc úplná, bloudil, nevěděl kterým směrem. Les řídl, a Thjostolf slyšel tmou dusot mnoha koní. Bylo sice tma, ale hvězdy přece slabě zářily a na té pláni nebylo kde se skrýti. Thjostolf silnou mocí svých temných zaklínání vyvolal hustou mlhu. Měl za to, že tak bude bezpečen, ale byla to jeho zkáza. V té mlze nevěděl, kam prchá, bral se na slepo pouze opačným směrem,

než tím, odkud ten koňský dusot přicházel, tušil, že jej pronásledují lidé z dvorce Thorvaldova, vypátravše asi, co se bylo stalo. Věděl, že mrtvola dlouho v lese, kde právě káceli stromy, skryta nezůstala a že ji psi záhy nalezli. V nepokoji svém zahlédl pojednou před sebou dům, jejž neznal. V té mlze mělo vše tak cizí vzezření. Zatloukl směle na vrata. Brzy slyšel kroky a hlas, jenž se tázal: »Kdo zde?«

Hlas ten zdál se mu známým; myslil, že poznává Holmunda, muže, o němž věděl, že žije v nepřátelství zjevném s Thorvaldem. Děkoval té náhodě a odpověděl tedy směle: »Rychle otevři, Holmunde! Jsemť to já, Thjostolf! Zabil jsem Thorvalda, jejž nenávidíš, a hledám u tebe skryt!«

Vrata rozlítla se ihned s rachotem, ale místo Holmunda stál před Thjostolfem, jenž byl s koně seskočil, Njalův syn Skarphedyn. Byl v tom domě hostem a v okamžiku tom sám jen přítomen.

»Bídný vrahu!« vzkřikl Skarphedyn. »Byltť Thorvald přítelem mým od dětství! Ač poslední dobou jsme se málo vídali, nezapomněl jsem, že Thorvald v rodině mé téměř vyrostl. A ty's jej usmrtil!«

Než překvapený Thjostolf se upamatoval, rozpoltil mu Skarphedyn jedním vzmachem své sekyry lebku. Padl Thjostolf bez jediného vzdechu mrtev a ležel jako kámen.

8*

Ráno sedl Skarphedyn na koně, jel do Höskuldstadu a vypravoval, co se bylo stalo. Höskuld a Hrut, jenž byl právě u svého bratra hostem, žasli nad hrozným činem Thjostolfovým a chválili Skarphedyna za rychlou a spravedlivou pomstu jeho; druhý den přijel však Osvif, otec Thorvaldův, naříkal žalostně a pravil pak: »Žádám výkupné na tobě, Höskulde, za zabitého svého syna.«

»Nezabil jsem ho já,« odvětil Höskuld, »a kdybych ti výkupné zaplatil, zdálo by se, jako by ta vražda se byla udála návodem mé dcery, která zajisté viny nemá v krvavé té události. Syn tvůj ostatně jest už pomstěn, Skarphedyn zabil vraha.«

Tu mlčel Osvif, ale Hrut pravil: »Přece, bratře, zaplať výkupné, neb veliká je ztráta Osvifova.«

Souhlasil po té Höskuld se svým bratrem a vyhověl přání Osvifově, vyplatil velké výkupné a Osvif, spokojen, pravil: »Poctím nyní vdovu syna svého, protože je nevinna na tom činu. Nepošlu vám ji domů. Stěhoval jsem se, když se sňatek s ní a Thorvaldem uzavřel, jak víte, na malý dvorec Logarnés; nuže, postěhuji se zpět do velkého dvorce, jejž jsem synu svému přenechal, ale dávám vdově jeho Logarnés k užitku volnému, ať tam žije v klidu a míru a ať tam tráví smutek svůj.«

Halgjerda stěhovala se tedy na Logarnés. Zdála se klidna při zprávě o smrti Thjostolfově, kdežto plnila dům líčeným nářkem, když

smrt Thorvaldova na jevo vyšla. Žila tiše v Logarnésu, ale brzy stávala se nápadně bledou, oči její zíraly úzkostlivě do prázdna a když se stmívalo, jevívala hrůzu a strach. Mnozí myslili, že to vše následek rozčilení a smutku o Thorvalda, ale ti, kteří jí nejblíže byli, začali si šeptat, že Halgjerda je pronásledována mátohou. Která asi příšera přicházela ji děsit? Byl to stín Thorvaldův či Thjostolfův? O tom dalo se jen hádati, neboť Halgjerda mlčela jako kámen.

Malý dvorec Logarnés ležel na úzkém poloostrově, odloučen od ostatní pevniny vysokým kopcem, kde se rozkládal starý, košatý dub. Něco níže pod dubem, na straně k pevnině, byla skupina šedých balvanů a pod ní šla cesta, vlastně široká stezka, velice živá poutníky pěšími i jezdci. Od nějakého času sedávala Halgjerda celé hodiny, někdy téměř po celý den na jednom z balvanů, jakoby někoho toužebně čekala, a dívala se úzkostlivě na každého kolem jdoucího; unavena jevívala pak hluboké sklamání, a těžké vzdechy dmuly jí prsa. Obyčejně sedávala některá z dívek, jí sloužících, s ní, a ta přemítala pak o tom, co paní její zde hledala a čekala, ovšem že marně.

Jednoho dne však vstala Halgjerda prudce, seskočila s balvanu a stála na samé cestě. Zahlédla bílého koně, na němž jel bledý muž, zahalený v modrý plášť. Stála mu v cestě a nevyhnula se koni, když přijel blíže. Stála

vzpřímena ve svém smutečním rouše, divukrásná, bledá a chvějící se po celém těle.

»Věděla jsem, že přece někdy přijedeš,« řekla tiše, »po té cestě, kde tolik lidí chodí!«

Muž se zahleděl v její tvář udiven, pak zasmušily se oči jeho, zachvěl se též a pravil: »Viděl jsem už někdy tento obličej! Tam v sluji, v noci, v září plné luny.«

Usmála se a pravila: »Jak dlouho jsi váhal! Ale jen když konečně jsi přišel přece!«

»Mluvíš podivně,« odvětil muž; »kým jsi a za koho mě máš?«

»Za muže pravého, od něhož žádám službu, neboť jsem hluboce nešťastna.«

»Mohu-li ti pomoci, učiním to zajisté,« odvětil bledý jezdec. »Ale kdo jsi a co žádáš?«

»Jsemť dcera Höskuldova, znáš-li to jméno,« odvětila, »a vdova Thorvaldova, syna Osvifova.«

Trhl sebou bledý jezdec.

»Můj muž,« pokračovala Halgjerda, »byl surový a prudký, nemilovala jsem ho nikdy a byla jsem mu dána bez vůle vlastní. Padl vraždou. Zabil jej Thjostolf. Při tom jméně obchází mě mráz. Neboť věz, miloval mě, zabil snad Thorvalda ze žárlivosti a co mě naplňuje hrůzou, jest, že děsuplná jeho láska je silnější než smrt. Překonala samu smrt! Noc co noc vchází přízrak jeho v dům, vyděsil už lidi na dvorci mém tak, že prchají a že budu tam brzy sama. Noc co noc vchází Thjostolf v ložnici mou, bled, a potřásá krvavé

své kštice proti mně, ukazuje mi prsten, který stáhl Thorvaldovi s prstu — upír ten považuje se za mého snoubence! Odháním jej zaklínáním mocným, ale vrací se vždy znova. Mám tu hrůzu celý život snášet? Nenávidím ten přízrak, ač v životě jsem Thjostolfovi dosti nakloněna byla jako příteli svého mládí. Kdo mě spasí od těch muk? To je pomoc, kterou hledám.«

»A pomoci té se ti dostane,« odvětil jezdec. »Veď mě ve svůj dům. Ale jak přišlo ti na mysl čekati právě mne?«

»Což nevede tato cesta k místu shromáždění hrdin a bohatýrů z celého kraje?« tázala se Halgjerda. »Věděla jsem ostatně s jistotou, že tě opět uvidím, věděla jsem to onoho okamžiku, když jsem tě tenkráte v noci uviděla zírajíc ze sluje.«

Neodpověděl a sklopil hlavu před upřeným jejím zrakem. Směle vzala uzdu jeho koně a vedla jej na stezku, vedoucí dolů k moři, kde dvorec Logarnés v hladině se shlížel.

Bylo již večer, když jezdec vstal od stolu, kde jej častovala Halgjerda. Rozsvítili svíci, by ho vedli do komnaty, kde se upír zjevoval.

»Kdyby to byl jiný než ty,« řekla Halgjerda, »tázala bych se: neklesá ti odvaha?«

»Proč by mi klesala odvaha dnes,« zvolal se smíchem, »když mi neklesala tenkráte, když jsem Thjostolfovi hlavu rozpoltil,

přiznávajícímu se přede dveřmi domu, kde jsem dlel, že zabil Thorvalda?«

Halgjerda vzkřikla temně:

»Ty's ubil Thjostolfa, ty's tedy —«

»Skarphedyn, Njalův syn,« odpověděl.

Halgjerda zakryla si rukama tvář.

»Běda,« šeptala, »netuším nic dobrého z té okolnosti.«

Skarphedyn odcházel pomalu, prohlížeje svou zbraň. — Halgjerda dívala se za ním. Když se zavřely dvéře, bylo jí, jakoby se měla k němu vrhnout a s ním v tom strašném boji býti, který jej čekal. Klesla na lavici a zakryla si opět tvář. Tak zůstala opět seděti jako zničena.

Skarphedyn lehl na lůžko a nechal světlo hořet, zatáhl však drahé záclony, jež visely u postele. Ležel tiše, aniž usnul. Pojednou, za dosti dlouhou chvíli vzplanulo světlo rudě, vyšlehlo v prudkém větru, zašustily záclony, rozhrnuly se a bledý Thjostolf s krvavými kšticemi a s děsným úšklebkem smrtného zápasu stál před Skarphedynem a potřásal příšerně hlavou. Vida Skarphedyna, sáhl přízrak po medvědí kožiš, jíž tento se přikrýval, a trhl ji k sobě, Skarphedyn však držel ji tak pevně, že se přetrhla. Přízrak, vida tak velkou sílu, skočil na postel, ale v tom seskočil Skarphedyn na zem a chtěl sekyru svou pozvednout. Ale upír držel jej už kolem pasu. Skarphedyn pustil sekyru a nastal hrůzyplný zápas. Kam upír sáhl,

povolovala kůže a řinula se krev, palčivá bolest projela celé tělo Skarphedynovo, ale byl tak silný a pevný, že upíra porazil. V zápasu, jenž nastal na podlaze, vyrazili dvéře, kouleli se se schodů a dole teprve v tmavé síni přemohl Skarphedyn upíra tak, že sebou už ani nehnul. Když nastalo ticho, otvíraly se všechny dvéře domu, lidé přibíhali se světlem. Bázlivě se přiblížili těžce oddychujícímu Skarphedynovi a děkovali mu hlasitě. Halgjerda, polomrtva, podávala mu ruku a mlčíc utírala mu bílým šátkem pot a krev s obličeje. Po přízraku nebylo už ani stopy.

»Nyní si odpočiň,« řekla posléze Halgjerda.

»Vykoupám se v moři,« odvětil, »to posilní mě, a pak teprve ulehnu k spánku.«

Vyšel pomalu, schvácen a poněkud kulhaje z domu. Několik z mužů jej doprovázelo. Když přišli na samý kraj moře, mezi rozmetané tam balvany, tu, ejhle! stál tam opět Thjostolfův přízrak v cestě, zsinalý při kmitání hvězd. S výkřikem úžasu prchali muži, Skarphedyn však šel příšeře v ústrety. Hned se zase drželi kolem pasu a začal boj ještě zuřivější než ten první. Trval dlouho, ale konečně podařilo se Skarphedynovi upíra pozvednouti do výše a udeřil jím tak o skálu, že mu zlomil páteř. Tak byl přemožen úplně a tenkráte již nezmizel. Skarphedyn oddychl si dlouze, odhodil svůj rozedraný šat, popadl

mrtvého upíra, vyplaval s ním daleko v širé moře a tam ho potopil v nejhlubší hlubinu.

Když přišel zpět do dvorce, nepromluvil slova, jen to pravil Halgjerdě: »Nyní jsi spasena, ten už zpět nikdy nepřijde.«

Vzplanula vděčně, zahleděla se v jeho zrak, zazářila úsměvem. Skarphedyn však, jakoby jí nebylo, šel mlčky a tiše na lůžko a usnul ihned tvrdě.

Ráno vešel Skarphedyn do síně, kde už Halgjerda se svými dívkami čekala. Byla krásná nadmíru ve svém tmavém rouše, prostém sice, ale z látky měkké, vlekoucí se dlouze a skládající se v bohaté řasy. Překrásné její vlasy držel stříbrný kruh, vinoucí se jí kolem hlavy. Oči její byly plny něhy. Podávala Skarphedynovi ruku, děkovala mu za to, co pro ni učinil, a vlastní rukou spravila mu roucho, jež bylo na mnohém místě rozedráno po tom strašném boji. Dívky její přinášely nápoj a pokrm.

»Bude ti třeba několik dnů odpočinku,« řekla Halgjerda Skarphedynovi, »jsi bled a zdáš se sláb.«

»Bled jsem vždy,« odvětil, »a sláb jsem sice poněkud, ale ne tak, aby mi to vadilo sednout na koně a svou cestou se bráti hned.«

»Spěcháš tak velice?« řekla polekaně Halgjerda. »Čím bych tě upoutala zde?« Skopila oči.

»Ano spěchám,« odvětil Skarphedyn. Upřela nyní zrak svůj na něho pátravě a směle, tak že Skarphedyn sklopil oči sám. Za chvíli řekl: »Byl bych málem zapomněl! Zde zlatý prsten, jejž jsem stáhl upíru, než jsem jej utopil. Nevím vlastně, proč jsem tak učinil. Je to jeho majetek. Neměl bych jej hodit do moře?«

Hodil prsten na stůl.

»Není to jeho majetek,« řekla Halgjerda. »To byl někdy prsten Thorvaldův, přinesl mi jej Thjostolf z lesa —« zarazila se.

»Přinesl ten prsten tobě z lesa!« podivil se Skarphedyn. »Měl snad tu odvahu říci tobě, že zabil tvého muže?«

Halgjerda zbledla smrtelně. Krev ji mrazila, cítila, že na polo svou spoluvinu vyznala sama.

»Byl smělý, šíleně smělý, prokletý ten Thjostolf,« vypravila ze sebe pracně.

»Zdá se mi, že's jej neproklínala vždy,« řekl Skarphedyn pohlížeje na ni ostře; »proč nechala's mu prsten Thorvaldův? Nebo jsi mu jej dala?«

»Nenávidím památku obou těch mužů,« zvolala vášnivě. »Co je mi po nich, teď? Jsem jich zbavena na věky, srdce moje je volné a život je mi vrácen. Skarphedyne, vezmi ten prsten z rukou mých. Nos jej na mou památku, není-li ti ta památka odporna.«

Vzala prsten a chtěla jej navléci Skarphedynovi na prst. Ruce její se třásly a i jeho ruka se zachvěla při jejím dotknutí. Klonila hlavu svou k němu, sedícímu, a vlasy její vlály mu kolem tváře. V očích jeho bylo cos jako mlha, v zracích jejích cos jako opojení. Chvíli zdáli se oba jakoby změněni, jako ne oni, ale cosi jim jen podobného s jinou duší než ta jejich. Ale to netrvalo než krátký mžik. Skarphedyn vstal dosti prudce a jako náhodou couvl o krok, odtáhl ruku svou a řekl:

»Památka tvoje není mi odporna ani drahá, Halgjerdo, dcero Höskuldova. Kdo ví, uvidíme-li se kdy podruhé v tom životě, a budeš na mne asi tak málo vzpomínat, jak já na tebe. Žádala jsi mě o službu, vykonal jsem ji a ty's mi vroucně děkovala. Můžeme se tedy klidně rozejít.«

Halgjerda sotva dýchala.

»Rozejít, rozejít na vždy,« šeptala, a zuby její cvakaly. »A prsten můj nevezmeš?«

»Je Thorvaldův a je potřísněn krví,« řekl Skarphedyn a hleděl vážně na ni. »Ostatně kdo ví, bylo-li by to mé nevěstě lhostejné, kdybych nosil prsten tebou mi darovaný.«

»Ty máš nevěstu?« řekla slabě, a krev jí začala hučet v uších jako vítr.

»Proto spěchám odtud,« odvětil, »Thorhalla mě očekává, dcera Randvea na Tho-

rolfsfjeldu, neboť nejsem z toho kraje. Buď zdráva, paní.«

Halgjerda jej tak silně jala za rameno, že mu roztrhla rukáv, jejž mu byla před chvílí sama zašila.

»Nejeď k ní, k té Thorhalle,« řekla tiše, ale vášnivě. »Není to možné . . . Pomni na tu lunnou noc, když jsi se mi zjevil, tam v dýmu těch kouzelných trav . . . Nebylo to jako slib? . . . Já nechci, já nechci, abys jel . . . Ty nesmíš k té Thorhalle, k té prokleté . . .«

Tvář její byla zkroucena, oči svítily horečně a potácela se. Zrakem jeho šla zase ona mlha, dech jeho se zrychlil též, ale trvalo to jen okamžik a řekl, ne bez soucitu, ale pevně: »Nevíš, co mluvíš, Halgjerdo, rozčilení tvoje od včerejška bylo přílišné a blouzníš chorobně. Buď zdráva, paní, odpusť mé netrpělivosti, mému spěchu, avšak miluji svou nevěstu.«

Tiskl jí ruku a přešel rychlým krokem síň.

Halgjerda se popadla za hlavu a sedla na blízkou lavici. Za chvíli slyšela jeho koně. Vstala, vyšla z domu. Už jej neviděla. Zabočil už za kopec.

»Skarphedyne!« vzkřikla vší silou, jinak by snad byla zemřela. Moře šumělo, ale jinak neozval se žádný zvuk, ani ozvěna. Vrhla se tváří proti skalní stěně a zaplakala hořce. Pak šla pomalu k samému moři. Hleděla v dál tu nesmírnou a vzpomněla na

Thjostolfa, jenž potopen, tam v té hrůzné hloubi ležel.

»A byl přece jediný, jenž mě miloval na tom světě celou duší, vší silou svou, tak jak já milovati bych dovedla,« šeptala si. »A nyní co mi zbývá? Co mi zbývá?«

Zamyslila se hluboce, posléze pozvedla obě ruce v dál a mluvila hlasitě takto nad šumícím mořem:

»Thjostolfe,« pravila, »ty jediný, jenž bys mě byl věrně miloval a jehož jsem zapřela zrádně a jehož jsem chtěla použít jako nástroje svého, buď kliden tam dole v tom vlhkém hrobě! Budeš pomstěn. Dej mi času, neboť ruce moje jsou slabé, ale tím silnější bude můj um. Pomstím sebe a tebe zároveň. Nejen Skarphedyn, ale celý rod Njalův zhyne za tvou krev. Před lety už přísahala jsem v srdci nenávist proti Njalovi a Gunarovi, když rodinu mou pohanili a o poklad mě oloupili, slíbený mi Hrutem. Zapomínala jsem, tu připomněl mi osud mou povinnost, poslal mi Skarphedyna v cestu, by mi šlápl na srdce! Obnovuji starý svůj slib a nenávist svou budu brousit o křivdu tvou i svou! Ó, budeš se mnou spokojen, Thjostolfe, budeš se mnou spokojen, to cítím v hloubi duše své!«

Šla pomalu domů, ulehla, churavěla vážně. Strýc její Hrut, uslyšev o její chorobě, přijel, by ji potěšil. Přemlouval ji, aby s ním jela na Höskuldstad k otci. Halgjerda, vždy

tak silná vůlí svou, byla úplně trpnou, činila, co jí Hrut radil, a jela k svému otci. Pomalu se probírala ze své choroby. Sedávala před domem a naslouchala vypravování Hrutovu. Jednou řekl jí: »Hlučná odbývá se dnes svatba na Thorolfsfjeldu, Thorhalla se vdává za syna Njalova.«

Halgjerda zavírala pomalu oči a opírala slabě hlavu o stěnu za sebou. Hrut nepozoroval ničeho a vypravoval dále: »Gunar je též na svatbě, co přítel Njalův. Pamatuješ se na to jméno? Je to onen Gunar, jenž mě přelstil tenkráte, když jsi dorůstala, a mě přinutil, bych věno Unnino vydal. Vrátil se nedávno na Island z výprav svých, pokryt slávou a bohat jako král! Je to krásný muž. Víš, Halgjerdo, nedovedu se na něho ani hněvat. Muže takového kdyby ti byl osud dopřál!«

Halgjerda poslouchala tiše a kývala pouze hlavou. Za chvíli řekl Hrut: »Gunar chystá se poprvé po svém návratu domů zase na thing; bude tentokráte nad obyčej velké a slavné shromáždění. Mluví se o tom na všech stranách. Pojedu tam též s tvým otcem. Těším se na Gunara.«

»Vy muži jste šťastnější nás,« řekla nyvým hlasem Halgjerda. »Je více vzruchu ve vašem životě.«

»Myslíš proto, že jedeme na thing?« zasmál se Hrut. »A kdo ti vadí, abys nejela s námi, baví-li tě to? Jen budeš-li silna dost.«

»To budu zajisté za málo dnů,« řekla Halgjerda se svou bývalou pevností, a bledé její tváře se zbarvily. »Pojedu s vámi na thing.«

A od té chvíle zdála se Halgjerda úplně zdráva.

VII.

Gunar z Hlidarendy jel v plném lesku v průvodu svých přátel a příbuzných na velký thing. Byl ten průvod tak skvělý a zjev Gunarův tak krásný, statný a ušlechtilý, že po cestě k thingu lidé z domů vybíhali, kdekoliv se ukázal, a plni obdivu se za ním dívali a šel i na thingu o tom jeden hlas, že muže takového jako Gunar není druhého na celém ostrově. Na thingu viděla jej také Halgjerda, stojící v stánku svého otce za clonou. Seděl na svém pyšném koni, zahalen v šarlatový plášť, jenž byl darem krále Haralda dánského, a na ruce se mu třpytil prsten, dar Hakona jarla. Dívala se na něho zamyšlena. Hrut, vida ji tak státi, pravil: »Nuž, to byl Gunar. Jaký na tebe dělá dojem? Můžeš odpírati mu obdivu?« Halgjerda byla však úplně chladna, pokrčila pouze rameny, ale zamyslila se hluboce.

Druhý den odložila své smuteční roucho, oblékla se v šarlatový šat, vzala plášť téže

barvy na sebe, zdobený stříbrnými přeskami. Vlasy její, měkké jako hedbáv, padaly jí na ramena a dosahovaly až na stříbrný pás. Zdály se jako závoj z nejjemnějšího, nejryzejšího zlata a dodávaly její kráse zvláštního čaru. Pomalu kráčela dlouhými řadami stánků, kde bylo hlučno, neboť muži vraceli se právě z ukončeného shromáždění. Mnozí ji pozdravovali a děkovala klidně, vlídně a důstojně. Přišla až k samému kopci, na němž se odbývaly soudy a stanovily zákony. Tam bylo slunno a v té chvíli pusto. Zahlédla Gunara kráčejícího s nevysoké stráně. Byl sám. Halgjerda šla směrem, kudy přicházel, ale zdálo se, že jej nevidí, byla zamyšlena. Když se setkali, zůstal Gunar překvapen státi a pozdravil ji. Pohledla na něj, přímo, klidně, důstojně, ale úplně bez ostychu, kývla vlídně hlavou. Stál jí poněkud v cestě. Usmála se a řekla: »Hledíš na mě, jako bys mě znal a jako bys na mě promluviti chtěl. Ale neznáš mě, Gunare.«

»Ty ale, jak vidím, znáš mě,« řekl bohatýr.

»Tebe zná každý zde,« odvětila, »nemluví se než o tobě a ukázali mi tebe, když jsi jel kolem stánku mého otce.«

»A kdo je otec tvůj?«

»Toho ovšem znáš. Je to Höskuld, Dalekolův syn, a bratr jeho je Hrut, s nímž, říkají mně, jsi prý měl před lety jakousi právní hádku.«

»Na tu zapomněl jsem dávno,« řekl rychle Gunar, »a kdybych byl s Höskuldem i v nepřátelství žil, od tohoto okamžiku bych byl jeho nejvěrnějším spojencem.«

»Což je ten okamžik tak zázračný, že by tak náhlou změnu způsobil?« smála se svůdně Halgjerda. »Ovládá jej snad mocná nějaká hvězda?«

»Nejmocnější a nejkrásnější, která kdy mi vyšla,« řekl Gunar.

»Která to?« tázala se prostě.

»Po jejím jméně se tebe ptám,« odvětil, »neboť ty, ne já je znám.«

»Oh,« smála se teď Halgjerda, jakoby pomalu chápala. »Slýchala jsem, že jsi básník a obratný řečník.«

»Neřekli ti, že jsem upřímný a přímý muž? Pak mi, věru, křivdili.«

»Netřeba, by to o tobě říkali,« odvětila, »oči tvoje to hlásají za tebe a za jiné, a bohatýr je ostatně vždy pravdivý.«

Vzal ji za ruku. »Jméno svoje mi povíš?« tázal se.

»Záleží ti na tom? Jmenuji se Halgjerda.«

»Halgjerda!« zvolal a pak tázal se: »Jsi svobodna?«

»K čemu ta otázka?« odvětila.

»Proto, že bych se o tebe ucházel,« řekl opojen její krásou a úplně v moci jejího čaru.

»Jen smělý muž by to mohl,« odvětila a oči její se zasmušily. »Málo jest jich, kteří by se odvážili.«

»Což tak málo se ti zdám hoden tebe?« řekl Gunar.

»Tak to nemíním,« odvětila. »Ale povaha moje není, jako jsou obyčejně povahy ženské. To jsem myslila.«

»Kdybych byl jeden z těch smělých, již by přece o tebe se ucházeti chtěli, co bys řekla?«

»K čemu ta otázka? Kdyby — kdyby!«

»Pravdu máš, Halgjerdo. Tedy přímo: smím přijíti do stánku tvého otce a tázat se ho: Dáš mi svou dceru Halgjerdu?«

»Učiň tak,« odvětila Halgjerda. »Srdce moje jsi získal.«

Kynula mu rukou, vážně na něj pohlédla a tiše a skromně kráčela dále.

Bez odkladu, v týž večer ještě vydal se Gunar k Höskuldovi, kde nalezl též Hruta. Byli oba překvapeni, když Gunar vstoupil v stan, ale Gunar podával jim rozjařeně ruce a zvolal: Höskulde! Hrute! Slyšte mne. Rozešli jsme se před lety ne právě v lásce, ale dnes přicházím s upřímným přáním, bych se stal vaším přítelem na dobro a na vždy. Co vám nabízím, je více než pouhý smír.«

Dívali se udiveně na Gunara, jenž takto pokračoval: »Viděl jsem Halgjerdu a plným

9*

srdcem žádám ji a prosím, byste mi ji dal za ženu.«

»Mám sluchu svému věřiti?« divil se Höskuld. »Hrute, můj bratře, co soudíš o tom, co jsme právě slyšeli?«

»Že je to den štěstí a že se osud na nás usmívá,« odvětil Hrut.

»To zní jako plné svolení!« řekl radostně Gunar.

»Ne tak docela, smím-li mluviť za Höskulda,« namítal Hrut.

»Jakou vidíš překážku?« tázal se Gunar.

»Promluvím bez obalu,« řekl Hrut. »Gunare, ty jsi mužem pravým a poctivým, jak tedy mohl a směl bych tě podváděti? Věz, že v prsou Halgjerdy dlí zlo a dobro a že ty dva živly ve stálém boji v ní zápasí. Pomni tedy, koho si bereš. Muž její první, neštastný Thorvald, nežil s ní v blahé spokojenosti.«

»Jednáš šlechetně,« odvětil Gunar, »že tak nepokrytě mluvíš, ale námitky tvoje nemají pro mne valné ceny. Nechci si je však vykládati jako výmlnvu, nechci mysliti, že v tobě zůstala stopa naší dávné vzájemné nepřízně.«

»Křivdil bys mi velice,« řekl Hrut, »neboť hledal bych tvé přátelství, i kdybys po mé výstraze teď odstoupil. Stojíš-li o Halgjerdu, vezmi ji. Jsi mužem a jednáš na svou odpovědnost a vlastní nebezpečí.«

»Zde má ruka,« zvolal Höskuld, »co bratr můj pravil, pravím i já. Ujednáno, svolí-li Halgjerda.«

Clona v stánku zašustila a Halgjerda se objevila.

»Víš, Gunare,« pravila klidně, »že svoluji. Když uzavírali první můj sňatek, neptali se mne, a dopadlo vše dle toho jednání. Jsem zlá a dobrá, jak ti pravil Hrut, můj strýc. Dodávám jen to: zlá jsem tehdy, jedná-li se se mnou zle. Myslím, že celý muž najde ve mně celou ženu.«

Gunar podal jí ruku a pravil: »Höskulde, jaké jsou tvé podmínky?«

A klidně projednával nyní s Höskuldem záležitost věna a koupi nevěsty, a Höskuld, když bylo vše ujednáno k jeho spokojenosti, zasnoubil Gunarovi Halgjerdu a bylo ustanoveno, že svatba se bude odbývati v Hlidarendě.

Halgjerda jela s otcem z thingu domů a Gunar spěchal pln radosti na Bergthorshvol, k svému příteli Njalovi, aby mu sám tu velkou zprávu o svém příštím sňatku oznámil. Njal, velice udiven, zachmuřil se a pravil: »Gunare, to není zpráva dobrá, aspoň ne dobrá pro naše dávné přátelství.«

»Myslíš, že by žena mohla zkalit přátelství tak pevné a věrné a dávné jako naše? Jsem jist, že tomu nikdy nebude. A proč by se Halgjerda snažila nás rozváděti?«

»Kéž máš pravdu ty a nikoli já,« odvětil Njal. »Budeš vždy v domě mém vítán

a žena tvoje též, byt i s neláskou vkročila přes můj práh.«

Obejmuli se srdečně a Gunar odjel domů. V určený čas slavila se pak hlučná svatba na Hlidarendě, k níž se sice Njal, ale nikdo z jeho synů nedostavil. Halgjerda zdála se velice šťastna. Ujala se hned vedení domu a vládla tam moudře a vlídně.

Gunar cítil se velice spokojen, Halgjerda očarovala jej svou láskou, svou krásou a svou mírností. Miloval ji denně více, oceňoval její dobré vlastnosti čím dále tím vroucněji.

Měsíce plynuly a byla již hluboká zima. Tu přišlo jednoho dne pozvání Njalovo k velkému hodu na Bergthorshvolu. Když to uslyšela Halgjerda, zableskly oči její radostí, aniž to Gunar zpozoroval.

»Přišla hodina jednati,« řekla si Halgjerda. Za chvíli však pravila hlasitě takto: »Gunare, nemluvila jsem ti nikdy o Njalovi. Vím, že je tvým přítelem a proto mlčela jsem. Avšak nedovedu se déle opanovat; přiznávám se ti, že ten bezvousý člověk je mi v duši protiven. Což je nutno přijmouti pozvání k tomu hodu?«

Gunar se zasmušil a odpověděl jí: »Jak můžeš jen Njalovi tak křivditi? Muž tak dobrý, moudrý, spravedlivý, jak druhého nenajdeš! Halgjerdo, je to starý zvyk mezi Hlidarendou a Bergthorhsvolem, že ob zimu se odbývá zde a tam slavný hod, k němuž se scházívají obě rodiny, moje zde, slaví-li se hod

u nás a jeho tam, odbývá-li se kvas v Bergthorshvolu, jako letos. Nemůžeš chtíti, abych k vůli pouhé předpojatosti, již chováš proti Njalovi, porušil ten starý zvyk. Ostatně poznáš-li Njala blíže, bude ti milý a drahý jako mně.«

»K vůli tobě, Gunare,« odvětila tulíc se k němu, »podrobila bych se zkoušce mnohem těžší, než je ta jízda do domu Njalova. Zajisté, že půjdu, chceš-li to. Ale nevím, dovedu-li Njala a jeho rod kdy snášet. Praviš, že tam bývá celá jeho rodina pohromadě?«

Nečekala na jeho odpověď, srdce jí tak silně tlouklo při vzpomínce na Skarphedyna a zbledla tak, že bledost svou cítila.

»Jeho uvidět, jeho uvidět,« šeptala si a nevěděla, je-li ta vášeň, jež jí lomcovala, ještě láskou nebo už nenávistí. Rozhodla však, že to kruté záští.

»Den pomsty se blíží pomalu, ale blíží se,« šeptala si ve své komnatě. »Zaseju v domě tvém, Njale, semeno různic, krvavá vzejde z toho někdy žeň!«

Opanovala se pak úplně, neprozradila už ni slovem, ani pohledem svůj odpor, mluvil-li Gunar nyní častěji o Njalovi, a v určitý den jela se svým chotěm na Bergthorshvol.

Sníh ležel vysoko, noc byla bílá a lunná a takový panoval nerušený klid kol velkého domu v Bergthorshvolu, když se Gunar se svou ženou tam blížili. Velká hranice hořela

venku, by osvětlovala cestu příchozím, a rudá záře padala z ní na umrzlý sníh.

»Až bude někdy takto požár z té střechy šlehat,« dumala temně Halgjerda, »požár vznícený nenávistí mou!«

A jako v rozkoši zavírala oči.

Njal vítal svoje hosti radostně a vlídně, taktéž činila Bergthora, jeho žena. Mnoho tam bylo mužů a žen, v té světlé, zářící síni, všickni synové Njalovi byli přítomni, Grim, vysoký a silný s vlasy temnými, Helge s očima plnýma dobroty, a ostatní. Vítali Gunara a Halgjerdu. Halgjerda byla bleda, oči její těkaly plaše, téměř bázlivě po síni. Skarphedyna tam však nespatřila. Vedla ji nyní Bergthora ke stolu, neb začínal už kvas, posadila ji na místo čestné u stolu žen a sama umístila se nedaleko ní. Sotva roznášeli mísy s pokrmem, tu otevřely se dvéře a vešel Skarphedyn a žena jeho Thorhalla. Bergthora vstala, vítala snachu a syna svého, kteří odněkud přijížděli, vyčítala jim jejich opozdění, vyptávala se na mnohé o lidech, u nichž právě byli meškali, a posléze vedla Thorhallu k místu, kde ženy seděly. Halgjerda chvěla se po celém těle, opanovala se však brzy, hleděla tiše a zasmušile. Bergthora vedla svou snachu přímo k ní.

»Halgjerdo,« pravila vlídně, »hle, toť žena mého Skarphedyna. Není krásná jako strom v květu? Posadím ji vedle tebe, popřej jí trochu místa na tvé lavici.«

Thorhalla usmívala se spanile, Halgjerda však pohledla na ni jako žhavým bleskem, pak měřila ji chladně a opovržlivě a obrátila se k Bergthoře nevlídně, chmurně a pyšně.

»Proč nevyženeš mě raději z domu, když mě šineš s místa mi vykázaného?« řekla tiše sice, ale nenávistně. »Nepohnu sebou. Zůstanu na místě, kams mě vedla. Je-li to místo čestné, patří mně, neb jsem ženou nejlepšího muže na Islandě.«

Tu vzplanula Bergthora a zvolala prudce: »Kdo je zde paní v domě, ty či já? Věz, že rozkazuju na Bergthorshvolu já, já sama a ne ty.«

Začínali v síni se ohlížeti po stole žen, ale Thorhalla sedla rychle na první prázdné místo, jež zahlédla, táhla tchyni svou k sobě a tiše uchlácholila ji tak, že prudký ten výstup neměl následků. Panovalo však nyní mlčení u stolu žen, všechny jakoby se bály hlasitě mluviti. Halgjerda seděla temná jako bouře. Nedotkla se ani pokrmu ani nápoje, oči její byly sklopeny, a jen ob čas vyjelo z nich cosi jako modravý blesk. Kvas chýlil se ku konci a Bergthora vzala velkou měděnou mísu, plnou vody, a nesla ji kolem stolu, by si hosté ruce v ní smáčeli. Když přišla k Halgjerdě, pohledla tato na ni a vypukla v hlasitý smích. Bergthora se zamračila, opanovala se však a pravila: »Dobře, Halgjerdo, že se ti veselost tvá vrací.«

»Kdo by se nesmál při pohledu na tvou ruku,« odpověděla Halgjerda hlasitě, »nehty tvoje jsou tak netvárné a srostlé, tu napadlo mi, že žena s takovou rukou úplně se hodí k muži, jenž nemá ani vousu!«

Bergthora pohledla na ni s opovržením a odvětila: »Pravdu máš, Halgjerdo, nejsme krásni, ani já ani muž můj Njal, ale manželství naše je šťastné. Jinak bylo s tebou. Ruka tvoje je sice krásná a Thorvald, první tvůj muž, měl krásný vous — ale proto přece zahynul tvými krvavými úklady!«

V síni bylo mrtvé ticho a Halgjerda zvolala v stranu, kde Gunar seděl: »Nejlepší muž, jediný bohatýr na Islandě, je chotěm mým — ale co mi to naplat, nechá-li bez pomsty pohanu?«

Gunar vyskočil. »Vstaň a pojď!« řekl své ženě. »Pojedeme okamžitě domů. Zapomínáš, že jsi hostem zde? Miluji Njala, je mým přítelem a nedám se unésti zlými tvými slovy!«

»Ano, pojď,« odvětila, »spěchám zpod té střechy prokleté. Cokoli jsem pravila, jedno je pravdou jistou, že mám nejlepšího bohatýra na Islandě za chotě.«

A opovržlivým pohledem zasáhla Skarphedyna, Bergthoru a Thorhallu. Tato odvrátila se plaše, prolévajíc slzy. Skarphedyn nepohnul ani svalem svého téměř zsinalého obličeje a nepronesl jediného slova. Na cestě ke dveřím zastavila se Halgjerda před Berg-

thorou a pravila jí: »My se ještě setkáme, Bergthoro, vzpomeň si.«

»Tím hůře bude pro tebe,« řekla Bergthora vzdorně.

Mužští tvářili se, jakoby těch slov nebyli slyšeli, a Gunar odjel se svou ženou a po celou zimu nevyšel ani on, ani ona mezi lidi.

VIII.

Halgjerda chovala se nyní tiše a snášela téměř s pokorou kárající slova Gunarova, která ob čas slyšeti musila pro své počínání na hodech v Bergthorshvolu, skrytě však pravívala si k útěše: »Však přijde moje doba, a neustanu až přivedu zkázu na celý rod Njalův, ať Gunar sám třeba při tom zahyne! Co víže mě k němu, ne-li moje pomsta? Čím je mi, ne-li nástrojem? A neplatí část mého záští i jemu samému? Tiše tedy, moje srdce, trp a zvítězíš!«

Na jaře umluvil Gunar s Njalem cestu k fjordům vzdálenějším, pro jisté záležitosti s kupci, jezdícími do Norska. Když byli dva dni asi z domu, přinesli Halgjerdě zprávu, že Bergthora poslala svého sluhu, jenž se jmenoval Svart a jenž dlouho u Njala sloužil a u pána svého jako u Bergthory velice oblíben byl, do lesa s lidmi, by tam kácel stromy. Onen les táhl se po řece Markar, byl velmi hluboký, slul Rödaskrida a byl společným

majetkem Njalovým a Gunarovým. Nebyli se o ten les nikdy dělili a bylo ustanoveno, že každý z nich tam může kácet dle potřeby. Když nyní Halgjerda slyšela, že Svart se svými lidmi v Rödaskridě se zaměstnává, zasvítily jí oči.

»Jak smí Bergthora na svůj vrub v tom lese kácet,« zvolala a tvářila se velice rozhorlenou. Ale skrytě přemítala chladně. Posléze vzala zbraň a vyhledala člověka zlého, surového, jenž ve dvoře Hlidarenda zaměstnán byl. Zastavila se před ním a pravila: »Jinou mám pro tebe práci než tu zde otrockou. Zdá se mi, že jsi mužem, zasluhujícím více než pouhou mzdu.«

»Jaká by to byla práce?« tázal se a zasmušilý jeho obličej se poněkud vyjasnil. Vnutila mu zbraň.

»Jeď do Rödaskridy bez odkladu,« řekla. »Najdeš tam Svarta.«

»Co s ním?« tázal se muž, jehož jméno bylo Kol.

»Ještě se ptáš? Zabiješ ho!« řekla krátce Halgjerda.

»Ale nezabijou pak také mne?« řekl Kol.

»Oh, tys tedy sketa? Nu, dej zbraň, najdu jiného, lepšího,« a brala mu sekyru z rukou.

Ale Kol se bránil a zvolal: »Uvidíš, že sketou nejsem.« Chytl koně a jel, temný jako noc, přímo do lesa Rödaskridy. Když dojel, viděl, že lidé byli u řeky a Svart že mezi

nimi nebyl, věděl tedy, že je v lese, a nalezl jej úplně samotného. Seděl pod stromem, snad aby odpočinul. Viděl Kola, ale neměl nejmenšího podezření, znali se poněkud a hleděl tedy klidně na něho. Kol neřekl jediného slova a zabil Svarta rázem sekyrou. Pak vrátil se domů a pověděl o svém činu Halgjerdě.

»Jsem spokojena,« řekla a poslala bez odkladu za Gunarem a zpravila jej o tom, co se stalo.

Gunar třásl se hněvem, přemohl se však a řekl Njalovi: »Příteli, jsem hluboce zarmoucen, tvůj sluha Svart byl zabit v našem lese a Kol, můj sluha, učinil tu vraždu. Ale vina padá na Halgjerdu, neboť ona osnovala ten čin.«

Njal mlčel chvíli, tvář jeho byla velice smutná, pak pravil: »Bolí mě to hluboce. Žena tvoje chce nás rozvádět. Bude těžko ji udržeti na uzdě, tím více, že žena moje zajisté klidna nezůstane! Úloha nás obou nebude snadna!«

»Bude to těžký život,« řekl Gunar, »ale nepodaří se, přátelství naše zviklati. Nedopustíme, aby ženy nás rozdvojily. Nuž, ustanov nyní sám, jaké výkupné ti mám zaplatiti za zabitého Svarta.«

Njal nechtěl o té výplatě ani slyšeti, ale povolil posléze na prosbu Gunarovu, ustanovil mírný obnos, jejž mu Gunar hned odevzdal,

a jeli pak domů po srdečném a vřelém rozloučení.

Halgjerda naslouchala hrdě a chladně výčitkám Gunarovým, pravila pouze: »Neměl jsi ničeho za Svarta platit. Nestál za to, a je to pokořující pro tebe. Doprošuješ se příliš přízně toho lakomce Njala, který z tvého přátelství kořistí.«

Gunar se velice rozhorlil: »Tys ženou zlou a zatvrzelou!« zvolal. »Nemáš dosti na tom, co špatného činíš? Ještě reptáš, když napravuji, co nehodného jsi spáchala!«

Halgjerda pohledla na svého muže plna záští, mlčela sice, ale pomyslila si: »Však toho ještě více spáchám, než žízeň moje po pomstě ukojena bude; nazývej to špatné nebo dobré, mně je to lhostejné.«

Od toho dne byl chlad zjevný mezi ní a Gunarem.

Když dojel Njal domů, nalezl Bergthoru svrchovaně rozčilenou a když jí pravil, že Gunar za ubitého Svarta výkupné zaplatil, pravila mu s divokým smíchem: »Polož ty peníze někam stranou! Budeš je brzy potřebovat, vyplatíš je Gunarovi za Kola!«

»Ty nejsi Halgjerdou!« zvolal Njal, »ty nechceš zlomyslně přátelství moje s Gunarem v niveč uvádět! A z mých lidí nikdo se neodváží spáchati, co spáchal Kol.«

A přísně mluvil se svým služebnictvem a zakázal všechen spor a všechny hádky s lidmi na Hlidarendě. Bergthora přemáhala

se, měla dobrou vůli, ale když téměř denně od donašečů slýchala, jak Halgjerda se chlubila svým činem, zkypěla jí krev a slibovala si pomstu, přes všechnu oddanost svou k Njalovi. Tak minul čas a mezi Hlidarendou a Bergthorshvolem panoval chlad, ač Gunar a Njal se vynasnažovali vřemožně, starý soulad udržeti. Nedosáhli více, než že zjevné nepřátelství nevzplanulo mezi oběma dvorci.

Jednoho dne jel Njal a jeho synové do Thorolfsfjeldu a Bergthora zůstala sama. Seděla před domem a viděla přijížděti člověka na černém koni, nevlídného vzezření. Měl kopí v ruce a po boku meč. Zastavil se u dvorce a Bergthora dala se s ním do řeči. Ptala se, kým je a odkud jede.

»Jmenuji se Atle,« pravil, »přijíždím od východních fjordů, měl jsem spor a proto tam zůstati déle jsem nemohl. Hledám službu, jsem volný muž a znám se dobře v rolnictví i ve zbraních.« Měl zasmušilý, plachý pohled. Mlčel chvilku a pak tázal se: »Je tento dvorec Njalův? U bohatého toho zemana bych rád sloužil. Slyšel jsem o něm jen vše, co dobré. Totiž tam z fjordů; na cestě sem ovšem, v Hlidarendě, slyšel jsem o něm mnoho posměšného.«

»Tys byl v Hlidarendě?« ptala se rychle Bergthora.

»Odpočinul jsem tam!«

»Neptám se, cos tam slyšel,« řekla

Bergthora, »v tom hnízdě lží a zlých pomluv. Hledáš službu. Dobře, zůstaneš zde.«

»Je slovo tvoje rozhodné v tomto domě?« tázal se Atle.

»Ano, rozkazuji zde jako sám Njal, jsemť jeho ženou. Tedy tě přijímám do dvorce, ale s jednou toliko podmínkou.«

»Vyslov ji,« řekl Atle.

»Že budeš sluhou mým, slyšíš? Výhradně mým, totiž že vykonáš slepě a mlčky vše, co ti kázat budu — i kdybych ti kázala třeba zabití.«

Atle se smál: »Ta podmínka mě neděsí,« pravil a tak byl tedy přijat do domu.

Njal nebyl docela spokojen, když se vrátil na svůj dvůr, s tím novým sluhou, ač mu nic zvláště vytýkati nemohl, neboť byl tich a pracovit. Skarphedynovi však se stále velice líbil, ač nenaznačil proč. Bergthora z toho soudila, že její syn ji uhodl a že ji v duchu nekárá za její předsevzetí.

Za nějaký čas zavolala Bergthora stranou Atle a pravila mu: »Nezapomněl jsi, co jsem ti řekla první den, když jsem tě najala?«

»Nezapomněl,« odvětil.

»Znáš Kola z Hlidarendy?«

»Znám a vím, co proti němu máš. Slyšel jsem o tom sporu.«

»Tedy víš, co chci. Jdi, vyhledej ho a zab ho,« řekla Bergthora.

»To udělám,« odvětil Atle chladně.

»Nebude to zadarmo,« řekla Bergthora, vzdalujíc se od něho.

Atle hned sedl na koně a jel ke statku Gunarovu, vyčíhal Kola a dal se s ním do řeči.

»Konáš těžké práce na dvoře?« ptal se Kola se zvláštním úsměvem.

»Co ti po tom?« mračil se nedůvěřivě Kol.

»Chtěl jsem ti jen říci, odvětil chladně Atle, »že tě teď čeká práce nejtěžší.«

»Jaká by to byla?« tázal se Kol.

»Umříti,« zvolal Atle a přiskočiv, rozbil mu hlavu sekyrou. Když Kol sebou už nehnul, odešel Atle, vyhledal lidi z dvorce a pravil jim:

»Až budete hledat Kola, najdete ho tam pod smrky, vedle toho vysokého balvanu. Tam leží zabit, ani sebou už nehne.«

»A kdo ho zabil?« zvolali, »zajisté ty sám!«

»Jen povězte své paní, co jsem vám pravil, snadno uhodne, že se nezabil Kol sám,« smál se Atle divoce a jel domů.

Bergthora byla velice spokojena, dala mu peníze, chválila ho a pak řekla: »Teď se měj jen na pozoru, aby tě nenapadli lidé z Hlidarendy. Zaplatí se sice za Kola, ale Halgjerda nedbá žádných úmluv a vyrovnání.«

Njal a jeho synové se vrátili z návštěvy, a když Njal slyšel, co se stalo, byl velice zarmoucen, ale Skarphedyn smál se a řekl pouze: »Teď stávají se otroci hrdinami!

Dříve jen se dávali do pranic, ale teď se dávají do bojů na život a na smrt.«

»Nebude se Halgjerda vesele smáti,« řekla spokojeně Bergthora a snášela klidně všechny výčitky svého muže.

Ale velice se mýlila, Halgjerda smála se.

»Statečně se chová přední voj,« řekla si tiše, »brzy dojde na vzácnější zvěř. Uvidíme, bude-li soulad těch věrných přátel na věky trvati!«

Njal a Gunar se opět smluvili, oba hluboce zarmouceni. Přijal Gunar výkupné za Kola a slíbili si, že budou ženy své i lid svůj držeti na uzdě.

Na dvorci Bergthorsvolu žil muž, jménem Thord, byl to muž volný, spravedlivý a moudrý, vyrostl sám v domě Njalově a vychoval později jeho děti. Njal a Bergthora důvěřovali mu úplně a vážili si ho jako příbuzného. Toho Thorda prosil nyní Njal, by přísně dbal kázně na dvoře a aby i Bergthoru střežil, by se k ničemu vášnivému unášeti nedala, kdyby v jeho, Njalově nepřítomnosti Halgjerda snad se snažila vyvolati nový spor. Chtěl sice Njal, aby se Atle ihned z domu jeho stěhoval, ale ten jej uprosil. »Zima se blíží,« pravil, »kam teď se postěhuji? Nech mě zde aspoň do jara.«

Bergthora přidala se k té prosbě: »Má Atle pro to trpěti, že mne uposlechl? To by nebylo spravedlivé,« pravila.

»Ale Halgjerda bude po jeho smrti dychtit,« řekl Njal.

»Nebojím se,« řekl Atle, ale Bergthora dodala: »Vzkaž jen Gunarovi, že bys za smrt toho muže nepřijal výkupného, jako za ubitého roba, že by smrt jeho žádala pomstu za volného muže, a Halgjerda bude se střežiti, chotě svého zaplésti do právního sporu.«

Njal povolil. Ostatně přišla zima, nechodilo se téměř ani z dvorce a byla naděje, že za tu dobu vše utichne a že dávný soulad opět zapanuje mezi sousedy.

Před začátkem samé zimy zavítal na Hlidarendu host. Matka Gunarova, Ranvejg, měla synovce Sigmunda, syna Lambova. Měl svou loď a konal obchodní cesty; nyní přijel z Norska a zavítal se svým druhem Šoldem, pocházejícím ze Švédska na Island, a přišel návštěvou do dvorce Gunarova. Loď nechal u břehu jihovýchodního a přijel na najatém koni do Hlidarendy. Sigmund byl mladý, velký a silný muž, krásného zevnějšku a příjemných způsobů, byl znám co dobrý skald a co udatný bojovník. Měl však mnoho nedobrých vlastností, byl vzdorný, mnoho o sobě myslil a byl posmívavý nad míru.

Gunar jej nemiloval, ale zval jej přece co příbuzného, by přezimoval v jeho domě. Sigmund přijal pozvání, ale připojil hned, že beze svého druha Šolda by tak učiniti nemohl. Gunar podíval se na Šolda; jeho potměšilá, nevlídná tvář, plachý zrak a cosi

10*

surového ve výrazu tváře se mu nelíbilo, nemohl však jinak, než pozvati Šolda též, a tak tedy zůstali u něho oba. Hned první večer, když muži pohromadě seděli, pravil Gunar přímo a otevřeně: »Buďte oba vítáni v mém domě a přeji si, by se vám u mne líbilo. Nutno však, bych s vámi mluvil úplně bez obalu. Žena moje, Halgjerda, podniká mnohé, co je proti vůli mé. Slibte mi oba rukou dáním, že se od ní podněcovati nedáte, že ničeho neučiníte dle jejího návodu, že dle mé a ne dle její rady jednati budete vždy, ať je to v čemkoli.« Sigmund slíbil za sebe a svého druha, a sliboval upřímně a s vůlí nejlepší.

Halgjerda chovala se co nejvlídněji k svým hostům a okouzlila je v krátkém čase tak, že jí plnou duší oddáni byli. Halgjerda bývala často smutna, ale zapěl-li Sigmund nějakou píseň, byl hned úsměv na jejích rtech a často dávala mu i dary značné ceny, tak že v domě se jali o tom šeptati. Pošetilý Sigmund byl unesen, lahodilo mu to příliš, viděl-li, že lidé přetřásají Halgjerdino k němu chování a všelijak si to vykládají.

Jednoho večera, když Gunar doma nebyl, sedla Halgjerda k mužům a naříkala mnoho na křivdy, které jí snášeti je k vůli Njalovi a jeho rodině.

»Štvou Gunara ustavičně proti mně,« pravila, »a na potupu mou zabili lidé jejich oddaného mi služebníka jen proto, že jsem

si ho vážila! Vrah toho ubohého žije v domě Njalově a ustanovili mu docela druha, který jej ustavičně doprovází, jakýsi Thord, jenž o mně mluví zle a všady mě tupí. Gunar to vše snáší! Nemohu ani věřiti, že je takovým bohatýrem, jak se říkalo! Nikdy bych nebyla za něho šla, kdybych jej byla znala, jak jej znám dnes! Sketa!«

»Jak, o svém muži tak mluvíš!« zvolal udiven Šold.

»Znám lepšího než je Gunar,« odvětila Halgjerda a oči její zazářily v plné kráse s nevýslovným kouzlem na Sigmunda. Zapálil se do temna, mlčel chvíli a pak řekl: »Nepotrestá-li Gunar ty, již tobě křivdu činí, potrestám je sám!«

»To neučiníš,« řekla Halgjerda.

»Proč myslíš?« tázal se.

»Z obavy před hněvem Gunarovým,« řekla.

»Myslíš, že se bojím? Zkus to! Řekni, co bych učiniti měl a uvidíš!«

»Co bys učiniti měl! Co jiného než zabít Atla a třeba i Thorda! Co jiného než to? Avšak ne, zachovej si raději přízeň mého muže. Vždyť uvykla jsem snášeti!«

Slzy se jí třásly v hlase a vyšla z pokoje.

Za několik dní stalo se dle přání Halgjerdy. Sigmund a Šold přepadli Thorda a Atla a dali se s nimi v tuhý boj. Thord se bránil hrdinsky proti Sigmundovi a když

padl, pravil mu: »Běda tobě, Skarphedyn zajisté mě pomstí!«

Sigmund ho probodl kopím. Zatím zabil Šold Atla a jeli domů.

»Co jsme učinili, není dobré,« řekl Sigmund, »lituji toho, ale žena ta je kouzelnicí!«

Halgjerda jásala, ale Ranvejg, matka Gunarova, vypukla v pláč: »Zkáza na tebe čeká, Sigmunde, a to v našem domě! Běda tobě, žes poslechl Halgjerdy!«

Dům Njalův plnil se nářkem velikým, neb synové Njalovi, jež Thord vychoval, milovali jej něžně, a Bergthora pravila: »Nepohaním Halgjerdu slovem jediným, zde jiná zbraň než jazyk na místě!«

Gunar přišel k Njalovi. »Jsem tak nešťasten,« pravil, »že bys mě litovati měl. Klnu té ženě a dnu, kdy jsem ji pojal, neb zajisté že v zkázu mě uvede a o tvé přátelství mě připraví! Je smír mezi námi možný?«

Na tvářích Bergthory a synů jejích čet, Gunar zjevné nepřátelství a mrazivé panovalo mlčení. Njal však pravil: »Bergthoro a vy, děti moje, vyjděte! Sám, úplně sám promluvím s Gunarem!«

Reptali, ale poslechli, a Njal pravil: »Nikdy by se neuzavřel smír s jejich svolením! Ale smířím-li se s tebou, neodváží se úmluvu naši porušiti.«

Na to ustanovili mezi sebou výšku výkupného a když Gunar odešel zaplativ, zavolal Njal své syny a svou ženu, ohlásil jim smír a Skarphedyn pravil za všechny: »Zajisté, podrobujem se, ač s odporem, tomu, co jsi ustanovil — ale stane-li se nové nepřátelství jakéhokoli druhu, vzpomeneme si na vše, co už se událo, a déle držeti se pak nedáme!«

Njal mlčel, srdce jeho bylo těžké a mysl chmurná, plna zlého tušení.

Gunar zatím přijel domů a mračе se na Zigmunda pravil mu: »Nečekal jsem nic dobrého od tebe, ale zlo takové jsem neočekával přece! Nemám s tebou nic společného. Jazyk tvůj je zlý, v tom jsi podoben Halgjerdě.«

Sigmund byl na mysli skleslý: »Odpusť mi,« prosil Gunara, »nahlížím, že jsem chybil, varoval's mě a já se dal přece Halgjerdou svádět k činu nedobrému. Ale moc její nade mnou teď pominula.«

»Tím lépe,« pravil Gunar a smuten vyšel z komnaty. S ženou svou od té doby málo jen promluvil. Stranil se jí.

Halgjerda nebyla proto smutna. Zůstala celé dny ve svém obydlí; bylo to křídlo domu, kde ženy se zdržovaly a kde své práce konaly. Volávala je Halgjerda nyní často do své vlastní, velké komnaty a bývalo tam pak kolem praskajícího ohně mnoho písní, mnoho smíchu a mnoho vypravování. Někdy

zvala též Zigmunda a Šolda ke krbu, by písněmi a líčením svých cest krátili jí a dívkám dlouhé hodiny. Jednoho večera, když shromáždění bylo velice četné a rozmar Sigmundův nad obyčej bujný a jarý, stalo se, že přibylo několik žebraček do dvorce a Halgjerda, vždy zvědava, poručila, by je uvedli do síně. Dala jim pokrmu a nápoje do sytosti a začala se jich vyptávat, odkud přišly, co viděly a slyšely po cestě a co nového se děje v okolí.

»Kde trávily jste poslední noc?« tázala se.

»Na Bergthorshvolu,« odvětily.

»Co dělá Njal?« tázala se posměšně, »viděly jste toho moudrého rádce. Co počínal?«

»Seděl tiše a nemluvil,« odvětila jedna z žen.

»A což ti jeho synové?« tázala se dále Halgjerda a pohledla se smíchem zadrženým na Sigmunda. »To jsou přece velcí bohatýři?

»Dlouzí jsou,« odvětila jedna z těch žen, pozorujíc, že Halgjerda se posmívá a chtíc se zalichotit. »Dlouzí jsou, o jejich bohatýrství posud jsme neslyšely na svých toulkách.«

Druhá žebračka řekla lhostejně: »Skarphedyn brousil sekyru, Grim kopí a Helge meč, Ejolf pak spravoval, zdá se mi, štít.«

»Tot jako chystání se na výpravu!« zvolala Halgjerda. »To asi lidé jejich též se zaměstnávali nějak zbraněmi?«

»Nevíme,« řekly ženy, »ale jeden z čeledínů mluvil s námi o hnojení luk.«

»K čemu to?« tázal se Sigmund.

»Aby tam tráva lépe rostla,« řekla žebračka.

»Proč nehnojí tedy tvář svého pána?« smála se Halgjerda, »snad by mu narostly vousy, tomu lakomci! Bezvousý lakomec, to nejlepší jeho jméno; chcete-li o něm se mnou mluvit, jinak jej nenazývejte! Synové jeho, ti mají vousy, pravda, nejspíše jej předešli a hnojili si tvář? Sigmunde, zazpívej nám o tom píseň, bychom se zasmáli.«

Sigmund nedal se pobízet, zapěl píseň plnou nejpichlavějšího posměchu na Njala a jeho syny za jásání Halgjerdy. Za chvíli zpívala celá síň po Sigmundovi a smích zněl domem jako bouř. Tu otevřely se prudce dvéře a Gunar vstoupil. Utichli okamžitě, neboť blesky hněvu sršely mu z očí a obličeje jeho byl temný jako mrak.

»Zpíváš o své hrdlo, Sigmunde,« pravil v hněvu, »jsi pošetilý, jako ta žena je nehodná! Slyšte to všickni: běda tomu, kdo se opováží jediné slovo z toho opakovati, co jste zde zpívali neb mluvili! Pozná, co znamená můj hněv!«

Odešel hlučným krokem a bylo ticho jako v hrobě.

»Potupil mě, potupil,« řekla zbledlá Halgjerda a oči její hleděly hrozivě. Dala znamení, by všickni odešli. Nikdo na dvoře

neodvážil se opakovati jediného slova potupných písní a řečí z toho večera, ale žebračky donesly vše do slova na Bergthorshvol a opakovaly věrně každé sjovo Bergthoře.

Tato naslouchajíc, byla bledší ještě než Halgjerda, když ji Gunar potupil v přítomnosti cizích a domácích. Mlčela, ale když sedala k večeři za stůl se svou rodinou, řekla náhle: »Stejnou čest vzdali vám všem, otci i synům na Hlidarendě. Neodplatíte-li se — věru, pak pochybuji o vaší mužnosti.«

»Co tím vším míníš?« ptal se Njal.

Bergthora zapěla potupné písně, jimž se byla naučila od žebraček a když udiveně na ni hleděli, řekla: »To je dílo Halgjerdy a Sigmunda. V její hlavě povstaly ty krásné myšlenky a jeho ústy byly proneseny co písně. Zajisté že vděčně ta ústa jeho zlíbala, spanilá Halgjerda — skoupá není proti Sigmundovi, jak mi praveno.«

Skarphedyn povstal prudce, ale sedl zase a mlčel.

Ale Njal se ozval: »Nejsme ženy,« řekl, »abychom se rozčilovali pro pouhý ničemný tlach.«

»A Gunar se rozlítil v prudkém hněvu k vůli těm tlachům,« zvolala Berghtora. »Je Gunar proto méně mužem než ty?« Pak obrátila se k synům svým a pravila: »Nepomstíte-li tuto hanu, učiněnou vám a otci vašemu, pak snesete vše, cokoli se vám stane, a nejste mojí krví.«

»Mlč!« zvolal vážně Njal a Skarphedyn pravil: »Jak můžeš tak se rozhorliti, matko!« a smál se hlasitě. Ten smích byl podivný, pohledla na něho a viděla, že velké krůpěje potu mu stály na čele a červené skvrny se mu objevily na tváři. Pohledla na Grima. Hryzl si rty do krve a Helge svítil očima. Neřekla už ani slova. Njal pravil však napomínaje: »Říká se, že je pomsta sladká, možno — ale po vykonání jí pomine sladkost a trpkost zůstane. Snášeti křivdu bude někdy platiti za větší hrdinství, než všechna pomsta.«

»Kdy?« tázala se Bergthora s posměchem.

»Snad brzy,« odvětil Njal, »až přejde soumrak bohů, kácení se jich v niveč a až vzejde zora nová, nově zrozený den, po tom soumraku, v němž žijeme.«

»Nerozumím tvým slovům,« řekla Bergthora. »Ale bohů se nedotýkej.«

»Nemluvil jsem ti o novém učení, jehož ohlas přichází k břehům našim z Norska? Nemluvím vám často o té zoři lásky, která zažene ten soumrak náš, tu dobu záští, pomsty a vražd?«

Nikdo neodpovídal, nikdo jej neslyšel, myšlenky všech byly daleko ode vší lásky, byly na dně tmy, obsahující v sobě nenávist a záští. Seděla rodina mlčky kolem stolu dlouhou hodinu; pak vstal Njal, by se odebral na lůžko.

Usínal už Njal, když se mu pojednou zdálo, že slyší za dřevěnou stěnou domu břinkot zbraní. Probudil se úplně, vyskočil s lůžka a rozdělal světlo. Hleděl kolem sebe.

»Bergthoro,« zvolal, »kde jsou štíty naše? Nevisí jako vždy tam kolem krbu!«

Bergthora sedla na posteli, úsměv krutý a chladný byl na jejích rtech.

»Štíty?« řekla zvolna. »Kdo by je byl vzal? Synové tvoji je odnesli.«

Njal oděl se na rychlo, obul se a vyběhl z domu.

Po stráni za domem viděl své syny vzhůru kráčet při svitu hvězd.

»Skarphedyne, Skarphedyne!« volal za nimi. »Kam se béřete?«

Neslyšeli, nocí přicházela jen píseň, smutná a táhlá, již Skarphedyn pěl. Njal vrátil se do domu, Bergthora kráčela mu vstříc, zahalena v temný plášť, bílé její vlasy vlály v průvanu, a tvář její byla bleda a hrda.

»Ženo,« řekl vážně a vyčítavě Njal, »tvé děti vyšly v plné zbroji, ty o tom víš? Rci, kam jdou?«

»Snadně uhodneš,« řekla také vážně a dodala: »Chválit budu je a velebit, až se vrátí se zprávou, že Sigmunda zabili.«

»Jsem příliš stár, než abych je dohoniti mohl,« pravil Njal, »a dojdou přes vrchy dříve pěšky, než dojedu koňmo rovinou. Přece však se pokusím.«

Bergthora zdržovala jej, a trvalo dlouho, než se vypravil, zatím kráčeli synové jeho statně, a když se rozednívalo, byli nedaleko dvorce Hlidarendy. Červánky začaly se rdíti a vlahý jarní vítr oval jim tváře.

Bratři sedli na okamžik k poradě.

Skarphedyn pravil: »Já beru Sigmunda na sebe, ty Grime a Helge, vy postarejte se o Šolda. Ejolf zůstane stranou.«

Byli zvyklí poslouchati Skarphedyna. Ejolf zůstal seděti, bratři jeho šli dvorci blíž. Na velké louce prohánělí se koně. Netrvalo dlouho a ukázali se lidé z dvorce. Šli někam k lesu, krátce po té přišel Sigmund a Šold beze zbraní. Prohlíželi koně. Tu ukázali se náhle synové Njalovi, a Skarphedyn zvolal: »Sigmunde, jdi pro svou zbraň! Nastane ti zápas o život! Dokaž nyní, že znáš se brániti a že není tvá síla pouze v tom skládati potupné na nás písně.«

Sigmund pousmál se, neřekl slova a odešel. Za krátko vrátil se, měl pancíř a přílbu, v ruce štít, v druhé oštěp a po boku meč. Jako bouře hnal se proti Skarphedynovi, zasáhl svým oštěpem jeho štít, Skarphedyn roztříštil svou sekyrou žerď oštěpu, zamávl opět sekyrou, rána dopadla a rozštípla rázem Sigmundův štít. Sigmund tasil nyní meč, bodl po Skarphedynovi tak prudce, že meč sa zaryl hluboko v rychle nastavený štít, jejž Skarphedyn tak silně stočil, že Sigmund zbraň svou pustil, a podruhé zamávl

Skarphedyn sekyrou, která dopadši, Sigmundovi rameno rozbila. Klesl na kolena, avšak vyskočil rychle, ale v tom zasáhla sekyra přílbu, rozpoltila ji, a Sigmund raněn smrtelně, potácel se k zemi. Mezi tím bojovali Grim a Helge se Šoldem, jenž probodnut kopím zemřel. Skarphedyn utal Sigmundovi hlavu a když teď se sbíhali lidé, zaslechnuvší třeskot boje, hodil jim Skarphedyn Sigmundovu hlavu a zvolal: »Doneste ji Halgjerdě a ptejte se, poznává-li ji! Ptejte se, zdali to ta samá, jež nedávno posměch na nás zpívala, ptejte se, jsou-li to tatáž ústa, která Halgjerda líbala, a řekněte Halgjerdě, že Skarphedyn, syn Njalův, jí posílá ten vzácný dar!«

Pak uháněli domů; na prahu vítala je Bergthora a jásala: »Vítám krvavé vaše ruce a chrabrá vaše srdce!« zvolala a objala je něžně.

Zatím přinesli pasáci hlavu Sigmundovu do dvorce, podali ji Halgjerdě a vyřídili Skarphedynův vzkaz. Očekávali bouř, ale Halgjerda zůstala chladna, pouze třesoucím se hlasem žádala, by jí ještě opakovali znovu Skarphedynův vzkaz. Ruměnec přelíti jí tvář při slovech »jsou-li to tatáž ústa, která líbala«.

Odvrátila se od utaté hlavy. Srdce její se zatřáslo divě. »Zní to jako žárlivost!« šeptala si. V hlavě jí vířilo, Skarphedyn hleděl někdy tak záhadně! Avšak ne, to vše

bylo opovržení a záští! Vzchopila se a bleda vášní hledala Gunara v domě, hodila mu hlavu Sigmundovu před nohy a zvolala: »Nyní bude přece konec tvého přátelství, jinak jsi bídná sketa! To učinil Skarphedyn! Slyšíš? Skarphedyn zabil tvého příbuzného! Pomsta! Pomsta!«

Ale Gunar, tak bled jak ona, vášní ještě hroznější, zvolal jí v odpověď: »Tvůj je to čin, vlčice krvavá! Tys to byla, jež's nepřestala štvát a štvát, až neštěstí jsi přivedla pod střechu mou!«

»Jak,« vzkřikla, »ty nezabiješ Skarphedyna?«

»Nezabiju a nebudu ani výkupné žádati za Sigmundovu smrt! Zaplatil Sigmund zlý svou drzost krví svou, a nemám nic s ním společného.«

»Ah,« řekla Halgjerda, »skrýváš se za planá slova? Nuže, povím ti, proč se odříkáváš pomsty — proto, že se bojíš Skarphedyna, sketo, sketo, třikráte sketo!«

Neschopen delší trpělivosti, vášní unesen a lítostí nad tím, čeho byla Halgjerda původem, udeřil ji Gunar v tvář. Vzkřikla divoce, a Gunar zahanben, zahalil si tvář a vyšel z komnaty. Hleděla za ním bez jediné slzy a řekla hlasitě a klidně: »Gunare, to zaplatíš mi životem!«

Njal uslyšel na cestě své nedaleko dvorce Hlidarendy, co se bylo stalo. Nejel dále, vrátil se domů, smuten k smrti, a čekal, při-

lede-li Gunar či pošle-li mu zprávu. Ale čekal marně. Gunar neposlal nikoho a ani na thingu, kam oba jeli a se sešli, nestavil se před soud, by žalobu svou za vylitou krev příbuzného podával. Tu počal Njal sám o té vraždě mluviti a vybídl Gunara, by aspoň ustanovil velké výkupné. Povstal Gunar a hlásil před celým shromážděním, že je s Njalem vyrovnán, že nemá přítele dražšího nad něho, Sigmund že sám svůj osud sobě určil a že on sám, Gunar, s každým se dá do boje, kdo by se odvážil jediné z těch zlých slov opakovati, která Sigmund pronesl, neb zazpívati potupné písně, jež Sigmund v zlé a osudné chvíli složil. Podali si ruce před celým shromážděním, a přátelství jejich bylo pevnější než kdy.

IX.

Halgjerda, slyšíc, jak se Gunar s Njalem na velkém thingu sešli a jak věrné jejich přátelství se jen upevňovalo přes její úklady, byla hluboce zarmoucena a měla pocit úplné porážky. Několik dní chodila jako bez duše, byla slabá, viekla se jako stín a tvář její byla bleda a přepadlá. Sedávala po celé hodiny v dumě. Nenávist její rostla však její porážkou, a poznenáhla sbírala zase síly.

»Nepovedlo se mi rozdvojit je a nastrojit, by Gunar se stal zkázou Njalovi a jeho

rodu. Jsem proto poražena? Ne! Gunar měl mi býti nástrojem. Nástroj ten se neosvědčil. Nuže, nutno tedy hledat jiný. Především ale nutno odstraniti ten nástroj nepotřebný, ba překážející, než vyhledám jiný. Především pomsta na Gunaru, nejen proto, že stal se mi zklamáním, ale především proto, že mě posledně tak krutě pohanil. Políček jeho pálí mě na duši více, než jsem cítila na tváři. Neujde trestu za tento hřích, za nějž Thorvald padl. Zvolala jsem v návalu hněvu: zaplatíš mi to krví svou! Nyní je na čase přemýšleti chladně o tom, jak se pomstit, a k tomu pracovati, by slova moje nebyla planou hrozbou.«

Tak přemítala Halgjerda ve dne v noci, nevěděla však, jak cíle svého brzy a jistě dosáhnouti.

Tou dobou zemřel Höskuld, otec její, a zpráva o tom úmrtí zarmoutila Gunara velice. Halgjerda byla též dojata, ale nedala city svoje na jevo. Jela s Gunarem na Höskuldstad k slavnému pohřbu.

Sjelo se tam mnoho a mnoho lidí, ukázalo se, že byl Höskuld velice vážen. Přijížděli hosté z blízka a z daleka. Mnozí dostavili se též z ohledu na Gunara, přijel Njal a jeho synové, a sousedé přišli všickni. Mezi těmi byl Starkard, Börkův syn, se svou rodinou a Egil, Kolův syn, jenž měl Starkadovu sestru, Stenvör, za ženu. Jako Starkad,

měl i on tři syny a těch šest bratranců tvořilo nerozlučné spojenství, družstvo věrné, ne však nejlepších mravů, neboť byli mladí ti mužové surovi, zpupní, svárliví nadmíru a dopouštěli se mnohdy činů násilných, ba někdy i loupežných. Jako vždy, chovali se i v domě nebožtíka, na jehož pohřeb přijeli, velice bezohledně a bujně, a hlučným vystupováním svým vzbouzeli brzy hněv Halgjerdin. Potlačila sice nevoli svou v čas obřadů pohřebních, ale když byla mohyla Höskuldova vysoko nasypána a velké pohřební hody se chystaly, umínila si, že pokárá důrazně chování Starkadovců a Egilovců. Vešla do síně, kde všech jich šest ve společnosti ještě jiných mužů sedělo. Zaslechla vstoupivši jejich rozhovor, stojíc za sloupem, kde ji neviděli. Thorgejr, nejstarší syn Starkadův, chlubil se krásným koněm svého otce, ryzákem, daleko široko známým pro sílu a rychlost svou. Thorgejr pravil chvástavě: »Kůň ten je tak vzácný, že nám ho všeobecně závidí. Není druhého na Islandě, jenž by se s ním měřiti mohl. Zvítězil jednou v boji koňů tak skvěle, že už nikdo se zajisté neodváží nás vyzvat, bychom svého ryzáka přivedli k podobnému zápasu.«

Všickni přítomní souhlasili s Thorgejrem. Halgjerda se zachvěla. Na cestě do síně byla zahlédla Gunara, jak se svým koněm »Noc« hovořil, jej hladil a líbal. Nenáviděla to zvíře pro lásku, již měl Gunar pro ně. Po-

važoval svého oře jaksi za přítele a Halgjerda věděla, že ublížiti tomu zvířeti značilo pro Gunara jako ublížiti jemu, ba více, neboť pravil jednou Gunar: »Sám se hájiti dovedu, ale ubohý, němý tento tvor je odsouzen snášeti.« Věděla též, že končívají téměř vždy zápasy koní krvavým svárem, neboť rozpoutaly se obyčejně vášně majitelů jejich více a silněji než bojovnost zápasících zvířat. Už nemyslila v nejmenším na pokárání těch vyzývavých mladíků, učinila několik kroků do síně a zastavila se před nimi vážna a klidna.

»Zaslechla jsem váš rozhovor,« pravila, »a chlouba vaše se mne dotekla podivně. Možná, že na celém Islandě není jediného koně, jenž se vyrovná vašemu ryzáku, možná též, že se vás lidé bojí, třeba na celém ostrově, avšak připustíte zajisté, že je v tom výjimka jedna, totiž Gunar, nejlepší bohatýr a černý jeho oř, jenž už vícekrát než jednou zvítězil v boji s jinými, slavnými koňmi. Mluvíte-li povšechně, nezapomínejte na ty výjimky.«

Mlčeli chvíli překvapeni, ale hněv jim vřel v srdcích, a Thorgejr konečně ulevil si slovy: »Nestrpím, by vždy a všude se mluvilo o Gunarovi jako o nejprvnějším mezi ostatními! Mnoho o něm pověst vypravuje, ale čím pravdu té pověsti konečně dokázal? A ten jeho černý oř, nuže, ať zápasí s naším ryzákem, a uvidíme!«

»Ne mě, Gunara vyzývejte,« odpověděla

Halgjerda a dodala s bodavým úsměvem: »totiž máte-li tolik odvahy!«

Odcházela radujíc se z těch zlých pohledů a vášnivých výkřiků, jež slova její, pohledy a úsměvy byly vyvolaly.

Začaly hody. Starkadovci a Egilovci seděli pohromadě, a rozčilení jejich jevilo se v jejich zracích. Když se bylo už mnoho pilo, zvolal pojednou Thorgejr od konce stolu, kde seděl, na druhý konec, kde Njal s Gunarem tiše rozmlouvali, takto:

»Gunare, jak zoveš toho svého černého oře, na němž jsi přijel sem?«

»Jméno jeho je Noc,« řekl klidně Gunar. »Je tak temný, že toho jména zasluhuje a k tomu plane mu zrovna uprostřed čela bílá hvězda.«

»Nuže, pak dávám našemu ryzáku od té chvíle jméno Zora, nejen proto, že tak zlatorudě svítí, ale též proto, že před zorou prchá noc, přemožena.«

»Jak to myslíš?« tázal se Gunar. »Chceš tím říci, že ti milejší tvůj kůň než můj? Chápu to a ničeho nenamítám. Tutéž lásku mám pro vlastního koně, jako ty pro svého. Je to s těmi zvířaty tak trochu jako s dětmi, vždy se nám zdá, že ty naše jsou nejlepší.«

»Možná,« řekl Thorgejr, »ale myslím to jinak. Chci říci, že by tvůj oř nikdy neobstál v boji s naší Zorou.«

»Jsem jiného náhledu,« odpověděl klidně

Gunar, »ale co na tom, zůstaneme každý věren svému mínění.«

»Nikoli!« zvolal rozjařeně Thorgejr. »Dokážeme raději správnost obou svých náhledů. Uspořádáme boj koňů, neb lépe řečeno souboj těch obou ořů.«

»Nevidím toho potřebu,« odpověděl Gunar.

»Vyhýbáš se? Bojíš se o pověst své Noci?« smál se Thorgejr.

»Nebojím se ničeho,« odvětil poněkud podrážděn Cunar, »ale zdá se mi, že je to surové štvát zvířata proti sobě a mít z toho radost, když se zuřivě napadají.«

»Jak zženštělý to náhled,« zvolal Thorgejr, a bratranci jeho se dali do hlasitého smíchu. Gunar sebou trhl.

»Mírumilovnost Gunarova nezná mezí,« řekla hlasitě Halgjerda. »Ruku by nepozved' — leda proti ženě,« dodala tišeji, tak že jen nejbližší sousedé a Gunar to zaslechli.

Gunar se zapálil. Mezi tím ozvaly se hlasy se všech stran: »Gunare, nezbývá ti než souhlasiti, přijati to vyzvání!«

»Nechceš tedy dokázat výbornost svého koně?« řekl s úsměškem Thorgejr.

»Buď si!« odvětil Gunar jako unaven slovnou tou pří a zasmušil se.

»Chválím tě za to slovo,« zvolal Thorgejr, »umluvme vše do podrobna!«

A se všech stran ozýval se souhlas s těmi slovy.

Gunar velmi rozčilen pravil: »Děje se to proti mé vůli a přinutili jste mě svými bodavými řečmi. Ustanovte, co chcete, a souhlasím. Ale cítím, že ve vašem jednání je hrot, a znám vás dobře, tebe Thorgejre, tvé bratry a bratrance. Jste nepokojný lid. Pamatujte však mých slov: ať zůstane ten boj koňů, čím má býti, totiž hrou, neumlouvejte se na žádný spor, jak jste zvyklí to činiti — sic vám odplatím zlem vůli vaši zlou.«

Reptali hlasitě, ale přítomní je chlácholili a klid nebyl toho večera rušen. Gunar pravil Njalovi, když se rozcházeli: »Nic dobrého, tuším, nevzejde z celété záležitosti, je mi, jako bych měl smrt z toho míti, ale je mi už smutno v životě a nedbám konce.«

»Jsem jist, že zvítězíš,« řekl Njal, »smrt z toho zajisté míti nebudeš, ale mnoho nových nepřátel a závistníků.«

»Nuž,« odvětil Gunar, »a tak mě osud tedy konečně přece zastihne.«

Mezi tím byla se Halgjerda přiblížila Thorgejrovi a řekla mu tiše: »Odvaha tvoje se mi líbí! Proto, že mi proti mysli nejsi, radím ti, abys se vyhnul svárům s Gunarem. Dlouho snáší, není popudlivý jako ty, ale rozzuří-li se, pak běda jeho odpůrcům. Zlomí tě jako třtinu — a bylo by tě škoda.«

Thorgejr se zapálil, slova její mu lichotila a zároveň jej popudila. »Dokážu ti, že se nebojím,« řekl a zraky jeho sršely blesky.

»Na důkaz ten jsem zvědava,« odvětila hledíc mu do očí a odcházejíc pomalu.

V určitý den sjel a sešel se velký dav na místě, kde se dle úmluvy boj koňů odbývati měl. Byla to velká louka, na níž sem tam starý dub neb jedle šuměly. Den byl jasný a diváctvo v nejlepší míře.

S Gunarem byli bratři jeho, Kulskjag a Hjort, pak Njal a jeho synové. Halgjerda přijela též, byla v smutečním hávu a krásnější než kdy. Egilovci a Starkadovci byli v plném počtu a množství přátel a příbuzných je doprovázelo. Dáno konečně znamení, po dlouhém vzájemném vítání se, že začne hra. Gunar v rudém hávu s širokým, stříbrem zdobeným pásem, vedl sám svého oře Noc, v ruce měl dlouhý kyj, by jím ponáněl koně. Sám dráždil oře k boji proti ryzákovi Zoře, jejž vedl Thorgejr.

Zvířata byla zuřiva, bouřila proti sobě, jakoby nepřátelství jich majitelů se jich bylo zmocnilo. Nebylo třeba je pohánět, koně cenili zuby a vtínali si je navzájem do těl, jak mohli. Bouře vášnivých výkřiků, volání, smíchu hřměla tichou jindy plání jako hukot moře, a staré stromy, jako v udivení, potřásaly zelenými hlavami. Boj trval dlouho, až konečně obě zvířata zraněna ustala a tiše stála. Thorgejr a jeho bratři pozorovali však, že Gunarův oř se zdál silnější, bystřejší a obratnější než jejich ryzák, a závist jejich, záští a řevnivost vzplanuly divoce. Thorgejr

umluvil se šeptem s Kolem Egilovcem, že až koně opět proti sobě se rozběhnou, ryzáka takovým poženou směrem, že porazí k zemi najisto Gunara, vedoucího svého oře v zápas. Kol i Thorgejr vedli dle úmluvy ryzáka, ale zvířata, dražděna nad míru, takou mocí proti sobě se hnala a takovou zuřivostí se proti sobě vzpínala, že ryzák, stoje rovně jako čára na zadních nohou, se náhle na zad překotil. Strhl Kola a Thorgejra k zemi. Oba vyskočili okamžitě a slepi hněvem vrhli se na Gunara, jakoby byl příčinou pádu jejich a jich koně. Gunar vzal Kola kolem pasu a odmrštil jej od sebe takovou silou, že Kol bez vědomí na zemi ležet zůstal. Thorgejr zatím udeřil koně Gunarova kyjem tak silně do hlavy, že mu vyrazil oko. Tu vzřikl Gunar, jako sám raněn, a dal zuřivě kyjem svým Thorgejrovi takovou ránu, že Thorgejr beze smyslu vedle Kola se převalil. Gunar objal teď svého koně a slza mu vytrysla a tekla mu pomalu po tváři. Pak obrátil se k svému bratru Kulskjägovi a pravil: »Můj bratře, usmrť ubohé to zvíře! Nechci, aby zmrzačeno dále žilo, a nemám odvahy, bych sám je zabil. Bylo by mi, jako bych vraždu spáchal!«

Ještě jednou objal zvíře, jež bylo na kolena kleslo a vzdychalo jako člověk, pak popošel několik kroků a zahalil si tvář. Kulskjäk, smuten, vzal meč svůj oběma rukama a stal ubohému oři hlavu. Vřava

byla veliká, každý litoval ušlechtilého toho zvířete. Zatím, co se to vše dálo, byli přátelé Kola a Thorgejra vzkřísili. Thorgejr volal nyní po zbrani a vrhl se na bezbranného Gunara. Skarphedyn, rychle jako vítr, byl se též zbraně chopil a letěl Gunarovi na pomoc. Nepřišlo však k žádnému boji, neboť s obou stran mísili se diváci do toho náhlého sporu a odlučovali soupeře od sebe. Bylo na louce zvlnění jako rozhoupaného moře. Spílali si nepřátelé navzájem, ale Gunar zůstal kliden a ani jediné nevlídné neb zlé slovo nevyšlo mu z úst. Njal chtěl spor konečně urovnati, Thorgejr nedal mu však domluviti a zvolal vzdorně, hroze pěstí: »O smíření žádném nechci ani slyšeti, ani nepodávám ani nepřijímám smír. Za ránu, kterou jsem utržil, žádám krev a krev ta poteče!«

»Tak mluví pravý muž,« ozval se šepot za Thorgejrem a když se ohlídl, spatřil Halgjerdu v davu. Klopila oči a vzdalovala se. Trhl sebou a obrátil se znova proti Gunarovi.

»Pamatuj si moje slovo!« zvolal.

Gunar neřekl ničeho, Kulskjäg však odvětil klidně: »Stál posud Gunar příliš pevně, než aby jej slovo, ať tvoje nebo jiné, poraziti mohlo, a myslím, že i budoucně tak bude, jak posud bylo.«

Dav se pomalu rozcházel a každý se chystal k návratu domů.

Gunar a jeho bratři jeli velice opatrně, očekávajíce, že budou cestou ještě napadeni. Ale neukázal se žádný nepřítel. Dojeli šťastně bez úrazu a bez překážky na Hlidarendu, kde jim celá zima v klidu a pokoji uplynula.

Njalův syn Helge měl za ženu dceru bohatého zemana Asgrima, jenž sídlil na dvorci jménem Tunga. Asgrim zval často Gunara k sobě, ten však odkládal vždy tu návštěvu z různých příčin. V létě však, které teď nastalo, odhodlal se vyjeti k Asgrimovi, s nímž se sešel při návštěvě u Njala. Njal pravil mu: »Nemysli, že Thorgjer a Kol se vzdali pomsty, protože tak dlouho tiše se chovají. Sbírají své síly, a dovědí se zajisté o tvé cestě k Asgrimovi, jehož dvorec není příliš odlehlý od jejich domova. Pojedeš-li na Tungu, jeď co možná v nejčetnější společnosti. Rád budu, přijmeš-li průvod mých synů.«

Ale Gunar nechtěl o tom ani slyšeti: »Buď kliden,« pravil Njalovi, »napadne-li mě Thorgejr a jeho druzi, ubráním se, neboť bratři moji Kulskjäg a Hjort jedou se mnou. Nač bych syny tvoje vtahoval do svých sporů? Kdyby mi bylo nějaké pomoci třeba, zajisté že bych jen k tobě se obrátil, tak jak očekávám, že bys se dovolal vždy pomoci mé, kdyby nesnáze ti hrozily. Ale zde nebezpečí není.«

Njal domlouval Gunarovi ještě dlouho marně, neboť Gunar stál na svém a neurčil dobu, kdy pojede na Tungu.

Když se konečně vypravil k té návštěvě, jednal, jak to ustanovil, jel pouze ve společnosti svých dvou bratrů Kulskjāga a Hjorta. Pozdrželi se nějaký čas na dvorci Tunga a brzy se roznesla o tom zpráva v celém okolí. Byl Gunar tak vážen a měl mimo to tolik závistníků, že se o něm a o každém kroku, jejž učinil, všude mluvilo, ať už příznivě či naopak. Asgrim miloval jej srdečně a když už déle Gunar v jeho domě hostem býti nechtěl, nabídl se Asgrim, že jej doprovodí. Gunar však odmítl tu nabídku klidně, děkuje za laskavost Asgrimovu, a jel opět jen ve společnosti svých obou bratrů domů. Byli po cestě velmi veselí; bylot počasí tak jasné, že radost v nich vzbuzovalo, vzduch tak čistý, že je jako víno opojoval. Gunar dal se do zpěvu a unášel své bratry krásou svých písní. Nebyli jej už dávno slyšeli, neboť býval doma, od doby, kde Halgjerda ukázala se tak krutou a zlou, velice zasmušen. Nyní však v tom slunečném svitu, v tom modru oblohy a hor, v tom volném prostoře, kde se vítr prohánĕl, cítil se opět šťastným a zdálo se, že omládl. Kulskjāg a Hjort byli až dojati jeho měkkostí, jeho téměř dětskou myslí. Honili se po pláni jako za jinošských let a smáli se bezstarostně jako děti. Unaveni sedli pak pod strom, nechali koně se prohánĕti a popásati, a Gunar usnul posléze neobyčejným teplem jako omámen. Bratři jeho rozmlouvali tiše,

neusnuli a bděli nad Gunarem. Pojednou Gunar temně ze sna vzkřikl a probudil se. Tvář jeho byla zasmušilá, oči jeho těkaly nepokojně, jakoby někoho hledaly, a podivné rozechvění se prozrazovalo v jeho počínání.

»Co je ti?« tázal se Kulskjäg.

Gunar vzdychl z hluboka.

»Sen můj byl tak děsivý!« řekl konečně.

»A co se ti zdálo?« ptal se Hjort. Gunar mlčel chvíli a pak pravil: »Bylo mi, jako bych viděl smečku divých vlků. Hrozně svítily jejich oči, strašně cenily na nás zuby. Byli jsme tři v tuhém s nimi zápasu. Zabili jsme jich množství, ale — ale —« Zamlčel se a zachvěl se.

»Nuže, pověz, co dále bylo,« pobádal ho Hjort.

Gunar jej vzal za ruku: »Ale jeden z těchto divých vlků držel pojednou srdce tvoje v zkrvácené tlamě!« vyhrkl rozčilen.

Bratři vstali prudce, Hjort však řekl: »Sny bývají tak podivné. Ale nejsou jako stín? Prchají a za chvíli zapomeneš, že jich kdy bylo.«

Gunar však pravil: »Bývají sny bez významu, ale bývají také prorocké. Doufám pevně, že ten můj sen prorockým nebyl, přece však tě prosím, Hjorte, bys jel zpět na Tungu k Asgrimovi. Což kdyby na cestě nás nepřítel napadl —«

»A což kdyby napadl mě, jedoucího osaměle, bez vás zpět na Tungu? Nevyplnil

by se takto sen tvůj spíše, než když zůstanu s vámi? A mám-li zahynouti, pak zahynu raději po tvém boku, můj drahý Gunare.«

Kulskjäg a Gunar přemýšleli chvíli a posléze všichni tři, s Hjortem, se usnesli, že zůstanou raději pospolu. Zavolali své koně, prohlíželi zbraně a dali se opatrně na cestu. Veselost jejich a bezstarostnost byly zmizely. Jako stín to leželo na nich, a ať hovořili o čemkoli, bloudila jejich mysl a roztržiti ledva věděli, o čem rozmlouvali.

Na cestě jejich byla dosti vysoká a příkrá hora, jež slula Knafahola; když se jí blížili, spatřili množství ozbrojených lidí na jejím úpatí a jedouce blíže, poznali, že to byl Starkad, Egil, těch obou synové a jiní mužové — spočítali, že všech dohromady bylo více než dvacet. Gunar a jeho bratři se zastavili a Gunar rychle se vzpamatovav, zvolal: »Spějme tam k tomu mysu, se tří stran nás tak bude moře chrániti, neb je velmi úzký, a nepřítel nás takto nemůže obklopit.«

Už mezi těmi slovy letěli na úzký ten mys a podařilo se jim dosáhnouti ho dříve, než jim nepřítel cestu zaskočiti mohl. Tam chystali se k boji, který brzy nastal, neboť nepřátelé jejich nelenili útočením. V čele jich hnal se jakýsi Sigurd, zván »Kančí hlava«; byl to on, přítel Starkadův, jenž zprávu o návštěvě Gunarově na dvorci Tunga Starkadovi a jeho synům donesl a den odjezdu a směr cesty Gunarovy vyzvěděl. Nenáviděl Gunara

dávno z pouhé závisti, a spor Thorgejrův byl mu vítanou záminkou pro podlé počínání. Hnal se Sigurd spíše drze než udatně proti bohatýrům na mysu, spoléhaje na číselní převahu útočníků, ale zaplatil svou zbujnost životem. S opovržením vybral si jej Gunar jako metu pro svůj šíp, který zaříčel, Sigurdovi okem do mozku vnikl a jej povalil. Padl k zemi těžce. To byla v tom boji první mrtvola. Nyní chopil se Gunar svého oštěpu a jeho bratři svých mečů. Nikdo nedbal smrti neváženého nikým Sigurda. Thorgejr vyzval Gunara.

»Slíbil jsem tvou hlavu své nevěstě,« řekl hrdě.

»Ještě ji nemáš, tu mou hlavu, a neměl jsi tedy s takovou jistotou o ní rozhodovati,« odvětil klidně Gunar, bojuje hrdinsky ve své obraně.

Kol bojoval s Kulskjägem, byl udatný, ale nebyl Kulskjägovi roven, padl mrtev pod ranami těžkého Kulskjägova meče. Egil, Kolův otec, zakvílel a vrhl se k Thorgejrovi, zdálo se mu, že jen smrt Gunarova vyváží ztrátu, kterou utrpěl, a myslil, že vespolek s Thorgejrem toho bohatýra, z něhož šla hrůza, přemůže s jistotou. Ale Gunar probodl jej kopím svým, vyzvedl jej na hrotu vysoko a odhodil mrtvolu daleko od sebe. Těžké to tělo dopadlo s příšerně dunivým zvukem na zem a výkřik synů a přátel toho, jenž býval někdy Egilem, zatřásl vzduchem a odrážel se

ozvěnou od nedalekých skal. Na okamžik přestal boj, Starkad však zvolal: »Thore, viděl jsi smrt Egilovu! Ty, jenž jsi po léta v jeho domě dlel, za hostinným jeho stolem seděl a přítelem jeho býval! Nebyl jsi jeho sluhou, neboť miloval tě jako druha. Jsi-li mužem, pomsti jeho smrt!«

Thor, jenž nebýval sice přítelem, ale věrným sluhou Egilovým, těmi slovy byl velice vzrušen. Vášní slep, vrhl se na Hjorta, jemuž nejblíže stál, a tak nastal znova všeobecný boj. Hjort už dva muže zabil a bránil se statečně proti Thorovi, ten však tak zuřivě, tak udatně a s takou silou na něj dorážel, že Hjort se dlouho neubránil, Thor jej bodl do prsou a Hjort padl na zem. Pustil svou zbraň, oči jeho hledaly Gunara, jejž miloval celou duší svou.

»Můj bratře,« zašeptal a chtěl se na něj usmáti. Úsměv ten však ztrnul na jeho rtech, krásné jeho oči obrátily se v sloup a ubohý Hjort byl mrtev.

Gunar viděl Hjorta mrtvého, vzlyk mu vyšel z úst, skočil na Thora a strašné údery mečem do boku usmrtily vraha Hjortova a byly tak zuřivé, že Thora rozpoltily ve dví. Oštěpem svým pak zabil Gunar Börka, syna Starkadova. V tutéž dobu srazil Kulskjäg mladšímu synu Egilovu hlavu s trupu. Tu zmocnila se náhlá hrůza útočníků, Starkad jako beze smyslů zvolal: »Prchněme, prch-

němě! To není pouhá lidská moc, proti níž bojujeme!«

Strach po těchto slovech zmocnil se všech a dali se na zmatený útěk. Gunar zuřivý jako podrážděný lev, ranil ještě Starkada a Thorgejra, a byl by se za prchajícími ještě dále pustil, kdyby rozvážnější Kulskjäg jej nebyl zadržel. Když nepřítel zmizel, sedli bratři na zem a oplakali smrt Hjortovu; krom jeho mrtvoly leželo čtrnácte zabitých mužů na mysu. Gunar a Kulskjäg vymyli své rány, položili zabitého Hjorta na štít a přikryli jej pláštěm. Tak dali se na cestu domů. Když tam přišli, stála Ranvejg, jejich matka, před domem; vidouc Gunara a Kulskjäga, bledé jejich tváře, smutné, zarudlé jejich oči, rozedraný jejich šat, uhodla okamžitě, co plášť na štítu kryje. Pozvedla ruce nad hlavu a zakvílela z hluboka. Položili jí zabitého k nohám, pozvedla sama plášť a padla s pláčem na chladné tělo svého nejmladšího syna. Pak pomáhala Gunarovi a Kulskjägovi sama odnášet Hjorta do domu, kde velký smutek zapanoval. Slavné byly slavnosti pohřební a vysokou nasypali mohylu mladému bohatýrovi.

Boj u Knafaholy způsobil nesmírný rozruch po celé krajině, kolik zabitých, tolik nepřátelských rodin povstalo nyní Gunarovi, k těm se přidali četní závistníci, a Gunar stal se nejnenáviděnějším člověkem na Islandě; stalo se to jako obratem ruky a v nespravedlnosti všeobecné nevzpomínal téměř nikdo toho, že

Gunar byl napaden přesilou, že se pouze bránil, že byl obětí v té při. Nebylo slyšeti než pokřik pomsty. Ale nepřátelé jeho nenapadli jej, jak se Gunar obával, nýbrž volali jej na velký thing, kam se Gunar, vědom své nevinnosti, rád a bez odkladu dostavil. Njal a jeho synové přijeli též, a Njal zachránil skvělým hájením svým Gunara před soudem, tak že nevyřkli přes svou zaslepenost strannickou soudcové hned příkrého rozsudku. Njal a rozvážní a spravedliví muži, ovšem v menšině proti nepřátelům po pomstě a po trestu volajícím, poukázali nyní důrazně na to, že Gunar a bratři jeho byli přepadeni. Konečně po dlouhých sporech usnesl se soud, že ustanoví dvanáct rozhodujících, kteří v porotu se sestoupí a při tu vyrovnají. Na neštěstí pro Gunara dostali se však do té poroty jeho závistníci a odpůrci a ti rozhodli, že Gunar a Kulskjág sice nebudou vázáni platiti výkupné za zabité lidi, kteří je napadli, že nepodléhají žádnému příkrému rozsudku, že však oba bratři na tři zimy z Islandu se vypovídají. Po tom čase že se smí vrátiti. Kdyby však nešli do dočasného vyhnanství, nebo dříve se vrátili než po třetí zimě, že každý příbuzný oněch zabitých jimi u Knafaholy mužů právo by měl, je též zabiti, kdekoli by je na Islandě nalezl. Majetek jejich že zůstane nedotknut po celou dobu vyhnanství, a po návratě že jim všechna jejich práva zase vrácena budou. Gunar bouřil se

proti nespravedlivosti rozsudku toho, ale celý sněm byl jako rozvlněné moře a posléze, když hrozil všeobecný boj, pravil Gunar, že se podrobuje rozsudku. Kulskjäg zůstal po celou dobu jednání chladným a klidným a řekl svému bratrovi a Njalovi: »Tři léta? Třeba na vždy odejdu odsud, z té země surových mravů, násilí a bezpráví!«

»Nehaň ji, tu zemi,« odvětil Njal, »zrodila tě, je tvojí matkou. Ne na zem rodnou naříkej, na dobu žaluj, dobu, kdy vše se kácí a bortí! Soumrak bohů, soumrak bohů! Hroutí se svět starý — ale za padajícími v niveč bohy vidím zoru, svítání a východ světla svaté pravdy!«

Gunar byl zádumčiv a řekl: »Nevím, půjdu-li odsud, ač jsem se v slabé chvíli podrobil a neprávo za právo uznal.«

»To by tebe nebylo důstojno,« řekl Njal. »Dal jsi své slovo, že půjdeš na tři zimy, a tedy jdi. Jsi ještě mlád a v plné síle, nová tato výprava v cizinu zajisté přinese ti nové bohatství a novou slávu a vrátíš se tak silen a vážen, že i tvoji protivníci a závistníci umlknou. Ostatně vrátí se časem rozvaha i těm, kteří dnes kolísali, a mnohý uzná, jak se ti dnes křivdilo, a tím silnější a věrnější bude láska k tobě lidí dobrých a spravedlivých, Gunare můj. Budu po tobě tesknit, jsem stár. Ale doufám, že tě opět uvidím a duše moje zůstane s tebou.«

»Půjdu tedy,« řekl smutně Gunar, »půjdu, když i ty mě posíláš.«

Gunar byl tich a jako bez duše, seděl nečinně doma, ale Kulskjäg staral se o vše, byl tím čilejší, čím bezdušnějším jeho bratr se zdál. Postaral se o loď, po které odjeti měli, byla to loď cizí, a zjednal na ní jen místo pro sebe a pro bratra. Když bylo vše ujednáno a obstaráno, vzrušil se Gunar poněkud, jel s bratrem svým k Njalovi a jiným přátelům, loučiti se a děkovati, že se jich na sněmu ujali. Pak loučili se doma. Lidé na Hlidarendě štkali hlasitě, milovalit Gunara silně a věrně. Ranvejg, stará jeho matka, se přemáhala, zdála se klidna, a Halgjerda nepřetvařovala se, byla, čím se zdála, chladnou, mrazivě chladnou. Sedla na koně, by muže svého doprovázela k lodi. Jeli mlčky podél řeky a Gunar ohlížel se bez ustání po krajině, jakoby se s ní rozloučiti nemohl. Tu klopýtl jeho kůň tak, že Gunar seskočil na zem. »Ó jak krásně zde!« zvolal Gunar, ohlížeje se znova nyní na všechny strany. »Tak krásná neviděl jsem ještě nikdy pole, jak jsou zlatá, čekající ženců, a luka, jaká to vůně vystupuje ze sena! A to vše je mé a mám po tom všem teskniti v cizině? A proč? Pro libovolný výrok nespravedlivých? Ne, nepůjdu ani na krok a zůstanu doma!«

Tu zamračil se Kulskjäg a zvolal: »Chceš nepřátelům svým poskytnouti té radosti, že

právem tě kárati smí? Že s posměchem ti vyčítati mohou, že slovo své jsi nectně zrušil?«

Gunar mlčel, ale Halgjerda byla sestoupila též s koně a tulila se nyní ke Gunarovi a šeptala: »Co je nám po úsudku těch cizích lidí? Tobě je teskno loučiti se s krajem svým? Nepatří též něco z té tesknoty mně? Byla jsem zlá a pozbyla jsem mnoho z lásky tvé — ó rci mi, zbylo přece jen něco z ní, třeba její stín? Zdála jsem se ti chladnou při zprávě, že jsi vypovězen z Islandu? To nevíš však, co srdce moje snášelo. Věz to aspoň teď, v té chvíli trpkého loučení! Můj Gunare, jak bez tebe budu žít?«

Zakryla si tvář, by zrádné její suché oči neviděl. Kulskjäg hleděl jako bouř.

»Sedni na koně a jeď!« pravil bratrovi drsně.

»Zůstaň!« štkala Halgjerda.

»Bratře můj,« zvolal Gunar, nepojedu nikam! Zůstanu — čiň jako já. Strachu nemáme ani ty ani já před nepřáteli.«

»Strachu nemám jako nemáš ty,« řekl Kulskjäg, »ale slova svého nezruším. V tebe věřil jsem vždy a dnes mě zklamal's. Nepojedeš-li se mnou, pak neuvidíš, to přísahám, už nikdy moji tvář! Ty mlčíš? Ty nepojedeš v cizinu?«

»Nepojedu,« odvětil Gunar pevně.

»Pak vyřiď matce naší,« pravil Kulskjäg, »že do Islandu nikdy více se nevrátím. Tebe, Gunare, je mi žel! Smrt na tebe číhá

zde — a bez tebe bych žíti zde nemohl. Ty zklamal's mě! A přece tě miluji! Ó drahý bratře můj!«

Oči mu zvlhly, ale pak bodl svého koně a jel. Gunar dlouho se za ním díval, tak dlouho, až zmizel v dálce. A zmizel Kulskjäg na vždy z Islandu. Loď nesla jej do Dánska, kde se pokřtiti dal, ale pak stěhoval se do Cařihradu, kde se časem stal náčelníkem Varjagů, sloužících byzantýnskému císaři. Tam zůstal až do smrti své a po celý čas jeho života nedostalo se už určitých o něm zpráv na Island. Mezi tím co Kulskjäg k lodi jel, vrátil se Gunar na Hlidarendu, kde jej lidé jeho nadšeně vítali. Ale matka jeho Ranvejg zůstala smutna a nesdílela všeobecnou radost na dvorci. Neřekla ničeho, ale zlá se v ní ozývala tušení. Zdálo se však, že obavy její byly zbytečné, podzim uplynul a zima, dlouhá zima a odnikud neozval se hlas proti Gunarovi a proti jeho rušení úmluvy. Na jaro přijel Olaf, muž Gunarovy sestry, dávno provdané.

»Nevěř zdánlivému klidu,« pravil Olaf. »Pojď ke mně s Halgjerdou a žij u mne skrytě. Budeš u mne bezpečným. Ranvejg zůstane zde a bratr můj Högne bude jí v pomoc; tak bude dům tvůj opatřen.«

Gunar mlčel chvilku a pak pravil: »Dobře, učiním, co mi nabízíš. Jsi dobrý a děkuji ti za tvou lásku.«

Bylo tedy ujednáno. Ale když přišel den odjezdu, pravil Gunar: »Ne, nepůjdu nikam. Život mimo tento dvůr nezdá se mi životem. Dovedu sebe a domov svůj hájit. Zde je mi vše tak milé jako světlo, a nutné jako dech mých prsou. Lnu celým srdcem k tomu domu, k tomu dvoru, k nivám a polím. Zemru raději ranou zbraně než tesknotou!«

Tak pravil Gunar a Halgjerda řekla mu: »Jsi nejlepší bohatýr na Islandě! Ten muž se ještě nezrodil, před nímž bys prchal a se skrýval. Zůstaň, jsem hrda na tebe!«

A Gunar zůstal na Hlidarendě přes prosby matky své. Zdálo se, věru, že nepřátelé na něj zapomínají, nikde se neukázal ani nejmenší hrozivý mráček, a Halgjerda pravila s úsměvem hrdým, že všickni dohromady se neodváží na jediného, ovšem že nejlepšího bohatýra na Islandě. Ale úsměv její byl lživý jako její slova, a slova její byla zákeřnická jako její mysl a podvodná jako její srdce. Dověděla se totiž Halgjerda tajně, že nepřátelé Gunarovi se umluvili na právě rokujícím thingu, že potáhnou plnou mocí na Hlidarendu, aby Gunara usmrtili. Chtěla jej ukolébat svými lichotivými slovy. Gunar jich sice mnoho nedbal, ale o nepřátele své se mnoho také nestaral. Ti však sešli se po sněmu, jak věděla Halgjerda, nedaleko od místa, kde se rokovávalo, v hlubokém úvalu, kde temné balvany trčely a útlé břízy se třásly po strmých stráních, a tam slíbili si navzájem rukou

dáním a přísahou, že se dostaví na určitý den k výpravě proti Hlidarendě. Hlavní slovo vedl Thorgejr a otec jeho Starkad, pak jakýsi Thorgrim z Norska, jenž byl Gunarovi už na výpravě jeho za moře trpce všechny úspěchy a slávu záviděl. Zavázal se též, že vyšpehuje, kdy bude nejlepší a nejvhodnější doba na přepadení Gunara. Ukazoval na to, jaká to výhoda, že Kulskjäg odcestoval, a že synové Njalovi, Grim a Helge, odpluli do Dánska. Ohnivou řečí svou dodával odvahy i nerozhodným. Všech všudy bylo těch spiklenců čtyřicet.

Njal dověděl se na thingu, kde též přítomen byl, něco neurčitého a mlhavého o záměrech nepřátel Gunarových a zajel tedy přímo na Hlidarendu, přítele svého varovat.

»Možno,« pravil, »že to vše jen lichá pověst, ale opatrnosti nezbývá. Pošlu ti Skarphedyna, víš, že by s tebou až do smrti bojoval.«

»Vím,« odvětil Gunar, »a proto nabídnutí tvé odmítám. Nechci, bys ztratil svého nejmilejšího syna k vůli mně. Víš ostatně, že se brániti dovedu a celkem nevěřím, že by se odhodlali jeti sem. Spíše mě napadnou někdy mimo dům.«

Njal dal se přemluviti a jel domů. Zdálo se, že Gunar uhodl, nepřátelé jeho skutečně zdáli se bez pravé odvahy a nebylo po nich stopy.

Zatím přišel podzim, a Gunar poslal své lidi na vzdálený ostrov, aby tam zžali trávu na sena. Thorgrim byl dobrým špehem, dověděl se, že Gunar je samoten, oznámil to Starkadovi. Spěšně sešli se teď spiklenci a bez odkladu vydali se na výpravu. Nedaleko Hlidarendy setkali se s nejbližším sousedem Gunarovým, jehož jméno bylo Thorkel. Přepadli ho, a Thorgejr mu pravil: »Rozhodni se rychle, buď půjdeš s námi, přilákáš Gunarova psa, jenž tě zná, chytneš jej, by znamení nedal svému pánu — aneb zemřeš na místě hned.«

Thorkel ohlížel se na všechny strany, jakoby spásu hledal, ale když viděl, že nepřichází odnikud, svěsil hlavu a řekl zachmuřen: »Pojďme.«

Když se přiblížili hrazení dvorce, zastavili se a nutili Thorkela, by se blížil domu. Tam ležel Sam, věrný Gunarův pes, zvíře silné a moudré. Thorkel, ač nerad, začal Sama lákat, zvíře zaštěklo, ale ne divoce, a blížilo se Thorkelovi. Zahlídlo teď za hradbou cizí muže a skočilo zuřivě na Thorkela, jakoby zradu jeho bylo uhodlo, a chtělo jej zadávit. Ale jeden z mužů roztal mu hlavu sekyrou, a Sam se válel po zemi. Vyrazil ze sebe takový skřek divoký a smutný, že se všickni zarazili. Pak zůstal ležet, mrtev, na zemi.

Gunar spal v nejhořejší komnatě pod samou střechou, zavytí Samovo jej probudilo,

vyskočil s lůžka a zvolal: Můj ubohý Same, druhu můj, zle s tebou, zle!«

A chopil se své zbraně. Bylo mu k smrti smutno.

»Už nevyje a neštěká,« řekl, »můj Same, můj Same, po tobě veta a tuším, že bude po mně brzy též.«

Hleděl vikýřem. Zatím byl Thorgrim po dřevěné stěně se vyšplhal na samou střechu. Věděli, že dveřmi se tak snadně do domu nedostanou a Thorgrim se odvážil pokusu dostat se půdou do vnitř obydlí. Gunar stál v stínu a viděl Thorgrima, jenž jej neviděl, pozvedl svůj oštěp a bodl jej z vikýře. Pomalu se kutálel Thorgrim se střechy, zachytil se okraje jejího, a povedlo se mu udržet se tam. Opatrně se pak spustil na zem; ač krev se mu proudem z těla lila, dovlekl se k svým soudruhům.

»Nuž, co viděl's?« tázali se, »jest Gunar v domě?«

»Dovíte se o tom,« odvětil, »oštěp jeho zajisté jest doma, o tom jsem se přesvědčil.«

Vzdychl z hluboka, zavrávoral a padl mrtev k zemi.

Chvíli stáli jako přimraženi, ale pak se vzchopili a bouřili k domu. Gunar však střílel tak prudce, že šípy jeho je zahnali dvakráte.

Ranvejg a Halgjerda spěchaly nyní ke Gunarovi.

»Zahnal jsem je,« řekl Gunar matce, »a hle, zde vězí šíp jeden jejich před samým vikýřem ve střeše. Ten jim přece vrátit musím, když je jejich.«

»Nečiň tak,« řekla Ranvejg. »Prchají, nuž tedy je nech a nedráždi je, bys je nevolal zpět.«

Halgjerda však zvolala se smíchem: »Jen střel, bude to veselejší, bude-li šíp fičeti.«

Gunar opatrně vystrčil ruku, by se zmocnil šípu před vikýřem. Jeden z nepřátel viděl tu ruku a zvolal: »Hle, ruka se zlatým prstenem, jenž se jasně zablýskal, sbírá šípy naše po střeše! To znamená tedy, že mají uvnitř domu nedostatek střeliva! Vzhůru, vítězství je naše!«

A bouřili s novou nadějí a novou odvahou k domu. Gunar však střílel tak prudce a dobře, jakoby jich deset střílelo, a nepřátelé, nejisti, kolik lidí je v domě, znova se vzdalovali.

»Zapalme dům,« řekl jeden, druzí však nechtěli o tom slyšeti. Sedli k poradě. Tu zahlédl někdo silná lana, jimiž se střecha připevňuje při neobyčejně silném vichru. Chopili se jich hned, obešli dům, šplhali se zadu vzhůru a strhli těmi lany pojednou celý vikýř a část střechy, k velkému překvapení Gunarovu. Ač chvilku zaražen byl, vzpamatoval se rychle, couvl o několik kroků, postavil se stranou a začal opět střílet s takou prudkostí, že je znova zahnal. Unaven položil luk

na okamžik před sebe na římsu před strženým vikýřem, by si pot s čela setřel. To bylo osudné. Jeden z prchajících, ještě na střeše zbylých, to pozoroval a mrštil sekyrou tak dovedně, že přetnula tetivu Gunarova luku. Chtěl nyní blíž, ale Gunar měl už oštěp v ruce, probodl jej a shodil jej dolů na zem. To byl druhý, jenž zemřel při útoku na dům. Jiný, který se odvážil za zabitým, nezemřel sice, ale Gunar jej těžce ranil, tak že spadl a obě ruce zlomil. To byl devátý, jejž Gunar značně poranil. Sám krvácel však už také z dvou ran, nikoliv lehkých, ač ne smrtelných. Nedbal. Obrátil se do komnaty, kde v nejzazším koutě matka jeho a žena stály, chráněny břevny.

»Halgjerdo,« pravil Gunar, »ustřihni rychle dvě své dlouhé kadeře, a ty, matko, uplet mi z nich tetivu.«

Halgjerda šla mu tak blízko, nedbajíc fičících šípů, že dech její cítil na tváři. Oči její vpíjely se do jeho obličeje.

»Záleží mnoho na tom?« řekla skoro šeptem, tak třásl se jí hlas.

»Na čem?« tázal se.

»Na těch kadeřích, na té tetivě.«

»Záleží na tom vše!« odpověděl, »na těch kadeřích visí můj život. Mám-li svůj luk, pak se mi nepřátelé nikdy nepřiblíží, toho buď jista.«

»Nuž,« řekla hlasitě, vzpřímujíc se a s takovou nenávistí v tváři, že se Gunar až

lekl, »nuž, tedy přišel čas, bych si vzpomněla na urážku tvou, na políček, jejž jsi mi dal! Co na tom záleží, budeš-li se bránit dlouho nebo krátce, jen když podlehneš!«

Gunar usmál se smutně.

»Dobře,« pravil, »neprosím tě tedy. Zemru v boji čestně, žij v hanbě dál.«

Ale Ranvejg zaplakala hlasitě a zvolala: »Věčná tobě hanba, lítice!« A sahala si zoufale na krátké už svoje vlasy.

Zatím neotáleli útočníci. Teď bylo vítězství jejich jisté. Žádný šíp je nezahnal, a Gunar nyní, když se sesypali jako krupná bouř, bránil se jako lev. Usmrtil a ranil ještě mnohého, ale konečně byl tak znaven, že upadl. Rány nyní na něj pršely, dobili jej a skončil jako rek. Když zemřel, stáli chvíli němi a posléze řekli: »Velký a slavný byl to bohatýr. Skolili jsme reka, jakých málo zbývá.«

Halgjerda stála jako socha, bleda, s vytřeštěnýma očima. Ranvejg seděla na zemi, obličej majíc zahalený v plášť. Starkad se jí přiblížil a řekl: »Daruj nám koutek země, kde bychom pochovali své mrtvé a nasypali jim mohylu.«

Vstala. Oči její, suché, dštily plameny, nenávist jí šlehala z nich.

»Čím více vám té země třeba, tím pro mne lépe!« řekla pevným hlasem, »nejraději bych vám jí dopřála všem!«

»Bolest tvá je tak velká,« řekl Starkad, »že slova tvá na váhu klásti by bylo nespravedlivo. Nedivím se, že mluvíš v záští.«

Pak zapověděl přísně, by kdo cokoli odcizil ve dvorci nebo poškodil, a po krátkém odpočinku odešli všickni tiše, zanechavše Ranvejg slzám a truchlení.

X.

Jakmile se roznesla zpráva o smrti Gunarově, utichla okamžitě všechna proti němu zášť, umlkli závistníci, nebylo už ani jediného nepřítele jeho, a žal nad jeho skonem a pádem byl všeobecný, upřímný a hlasitý. Proti vrahům jeho ozývaly se kletby a hrozby a nesmírné zástupy lidí přibývaly ze všech krajů a konců ostrova k jeho pohřbu. Nestačil dům na hosti, které Ranvejg přivítala, bledá a tichá v žalu svém, důstojná přes všechnu zlomenost svou. Musila se podepírat o dlouhou hůl, když kráčela, tak se nohy její třásly, ale slzy její tekly tiše, ač stále, a jediného nářku, jediného vzlyku nebylo slyšeti z jejích úst. Tak stála na prahu domu, pyšna na bohatýrského svého syna, i v zničenosti své, dojímava v němém, velkém bolu svém. Halgjerdu nebylo viděti, zdálo se, že nebyla v domě; až v poslední den, když mrtvola se kladla do mohyly, zjevila se v temných závojích mezi truchlícími. Postavila se

vedle Ranvejgy mlčky, bleda a krásna. Ranvejg se zachvěla, odstoupila od ní na krok, ale mlčela, a schýlila hlavu. Tou dobou přibyl Njal a jeho synové, Skarphedyna doprovázela jeho žena Thorhalla. Ranvejg vítala je bolestným úsměvem a podávala jim mlčky ruku. Ale slzy její tekly hojněji. Njal a jeho rodina klaněli se též mlčky, nejdříve matce, pak vdově nebožtíka, potlačujíce všechen svůj proti ní hněv z úcty ke Gunarovi. Klid Halgjerdin však zmizel okamžitě, temně jako bouř hleděla na Skarphedyna, Thorhallu a Njala a zapomínajíc na všechnu slušnost v smutné, slavnostní té chvíli, ozvala se takto:

»Je zvykem sice, osloviti hosti slovy: vítejte nám — ta slova však ze rtů mých vám vstříc nikdy nevyjdou. Naopak pravím vám, nejste vítáni v tomto domě.«

»Ne tobě,« řekl Njal, »a nedbám toho, jsem vítán však matce svého přítele.«

»Buďsi,« odvětila s opovržením Halgjerda. »Zůstal Gunar až do smrti v tom divném poblouznění, nazývat tě přítelem, on, největší bohatýr na Islandě, tebe, jenž se spíše staré ženě než muži podobáš! Jsi tedy oprávněn snad zjeviti se zde — ale nač toho přivedl's?« a ukázala na Skarphedyna a dodala pak: »A nač tu neznámou ženštinu?« A ukázala na Thorhallu.

Skarphedyn se zapýřil a učinil krok jí blíž, ale Njal ho zadržel. Přemohl se Skar-

phedyn a řekl pouze: »Otce urážíš i ženu mou. Ale málo váhy kladu na tvá slova.«

»Sketo!« odvětila plna záští Halgjerda.

Tu vzpřímila se Thorhalla.

»Ty vyvrheli mezi ženami!« vzkřikla pouštějíc vášni své plně uzdu, »ty horší než vyvrheli! Skarphedyna urážíš? Jeho nazýváš sketou, ty? Je sketa proto snad, že stále mlčí šetře v tobě pohlaví naše? Nestoudná, věz, že tajemství tvé znám, že vím, že žebronila's kdysi o jeho lásku a že tě zamítl! Proto tvoje ke mně záští! Bledneš, mlčíš? Jsem ti ještě neznámou ženštinou? Ty za to známou jsi! Ví celý svět, že byla's kletbou ušlechtilého bohatýra Gunara! Sami bozi klnou tobě a uzavřeli lůno tvé, tak že žádné dítě z tebe nepošlo! Bozi hrozili se zajisté toho plodu, neboť nestvůrou jen mohlo býti, co z tebe by se zrodilo, ty krvavá a zlá!«

Všichni stáli jako omráčeni, sama Halgjerda byla obrácena v sloup. Zsinalá podepírala se o stěnu, ruce visely jí po bocích, jen oči její nebyly mrtvy, silaly blesky záští a mezi cvakajícími zuby zasyčela slova:

»Lžeš! Lžeš! Bude odplaceno tobě i tvému manželu!«

»Neblahá!« zvolal Skarphedyn a v nevoli své trhl drsně ženou svou.

»Šíp projel její duší,« smála se nenávistně a vítězoslavně Thorhalla.

»Málo se bojím tvých hrozeb,« řekla pak, obrátíc se k Halgjerdě. »Myslíš-li, že Gunar byl nejlepším mužem na Islandě, nuže, dopusť, že nyní Skarphedyn jím jest!«

»Dost těch hádek,« zvolal Njal. »Hanba, že taková slova zde zazněla a posvátnost toho místa a této chvíle rušila. Ranvejg, veď nás k svému synovi.«

»To neučiníš!« vzkřikla Halgjerda. »Jak směli by ti přistoupiti k rakvi Gunarově, již obrovskou lží a prokletými slovy vdovu jeho pohanili smrtelně?«

»Ty jeho vdovou?« vzkřikla teď Ranvejg, rozzuřena náhle a třesouc se zlobou, zášti a lítostí. »Jsi jeho vdovou nebo jeho vražednicí? Zrádná, podlá, prokletá! Já mlčela, až sykot tvůj mě vzrušil, bídná zmije! Na rukou tvých lpí jeho krev! Ty přinesla's mu zkázu, smrt a pád! Že ruce moje slabé jsou, ó běda! Zardousily by tě! Není nikdo zde tak bohům milý, by stvůru tuto potřel? Vari od prahu toho domu, nepřibliž se mrtvole toho, jejž jsi zhubila!«

A Ranvejg pozvedla ruce a vrhla se na Halgjerdu, jakoby ji usmrtiti chtěla. Njal ji zadržel, a Halgjerda, vždy tak silná, vrávorala pod břemenem té hanby, toho prokletí a byla by k zemi klesla, kdyby ji silné rameno nebylo zadrželo. Vzhlédla, kdo jí přispěl k pomoci a setkala se se zrakem Skarphedynovým. Jen mžikem hleděli oba na sebe, ale výraz jejich očí byl tak záhad-

ným, že oběma navzájem to zavířilo divně v hlavě a zraky jejich jako mlhou se zastřely. Halgjerda rychle se od něho odchýlila, stála opětně na nohou a neohlížejíc se, kráčela pomalu, sama do domu.

Zatím vyzvedli tělo Gunarovo na štíty a nesli je k hrobu. Tam bylo zapomenuto vše, mimo žal, že Gunara už není mezi živoucími, a nářky a pláč se ozývaly se všech stran. Pak byla vysoká mohyla nasypána a pohřební hody braly začátek.

Ranvejg, zármutkem chorá, ležela na svém lůžku a Njal, Thorhalla a Skarphedyn ji konejšili, jak mohli. Hluk hodujících vnikal do šeré komnaty. Tu zjevila se pojednou Halgjerda vedle lůžka.

»Ranvejg,« pravila tiše, »odcházím. Vyhnala's mě odsud s potupou a jdu. Odpouštím ti, ale nežehnám ani tobě ani tomu domu.«

Ranvejg se posadila na lůžku a bledý její obličej nořil se z bílých vlasů, jež jí přes čelo a oči tekly jako stříbrný proud.

»Neměla jsem tě vyhánět,« řekla. »Byla jsi jeho ženou přece, ač jsi zkázu mu přinesla. Chceš-li, zůstaň, ale straň se mne v domě. Miluji tě tak málo, jako ty mne.«

»Nezůstanu,« odvětila klidně Halgjerda. »Neuvidíš mě asi nikdy více.«

»A kam se odebereš?« tázala se Ranvejg. »Jsi jeho vdovou, osud tvůj mi nesmí

býti lhostejným, jsi jeho vdovou, mého Gunara!« A slzy její opět tekly, a skryla tvář do dlaní a tělem jejím to divně trhalo.

»Kam půjdu?« odvětila klidně a chladně Halgjerda. »Nevím, bude-li ti to milé. Teď říkáš, že jsem jeho vdovou, ale dříve mluvila's jinak. Zvala jsi mě veřejně jeho vražednicí — nuže, půjdu, kam patřím, mezi jeho vrahy. Vyvolala's kruté proti mně záští na všech stranách, co počnu si, slabá žena? Jak budu živa bez opory? Thorgejr je celý muž. Bude mě chránit, uteku-li se k němu.«

Skarphedyn vzříkl temně. Halgjerda to zaslechla, ale nepohlédla v jeho stranu. Na tváři její zjevija se utajená spokojenost. Zahalila se těsněji do svého pláště a vyšla z komnaty. Ranvejg se byla vzpřímila na loži.

»Jdi!« řekla tiše před sebe, »jdi, a prokletí moje ať tě doprovází!«

Pak lehla a zdálo se, že usíná. Seděli všichni v trapném, zádumčivém mlčení kolem ní. Nikdo sebou nehnul. Hluboké šero zatopilo komnatu jako temná voda. Pojednou zazněl podivný, příšerný zvuk, táhlý a dumavý, a Ranvejg, probuzena, se rychle vzpřímila na lůžku.

»Kdo dotekl se oštěpu mého Gunara?« zvolala zuřivě. »Kdo se opovažuje ruku přiložiti k jeho zbrani? Nezakázala jsem to slavně a přísně?«

Hleděla kolem sebe a uviděla Skarphedyna u sloupu, jak držel očarovaný, hlaholící oštěp v ruce.

»Položím tu zbraň Gunarovi do mohyly,« řekl slavně, »aby s ní se objevil ve Valhalle uprostřed nesmrtelných bohatýrů.«

»Dříve musil bys ji nosit sám, tu zbraň,« zvolala Ranvejg, »ten oštěp, který hlásá smrt a o pomstě zapěl, když jsi ruku na něj vložil.«

»Neznáš mě, myslíš-li, že bych tu zbraň Gunarovi do mohyly položiti chtěl čistou — nezbarvenou krví jeho vrahů!« řekl tiše Skarphedyn a viděl jako ve vidině Thorgejra před sebou, na něhož se usmívala osudně, strašidelně vábně Halgjerda, právě tak jak tenkráte, když ji viděl poprvé modravým kouřem v sluji, při svitu zbledlého měsíce.

Ranvejg se usmála a položila se zpět na svou podušku, slzami vlhkou.

Njal, smuten k smrti, jel druhý den domů na Bergthorshvol. Na cestě však vyjasnila se náhle jeho tvář, úsměv blažený mu hrál kolem úst a oči jeho zvlhly radostnými slzami.

»Jaká to náhlá útěcha zavítala ti do srdce?« tázala se udiveně Thorhalla jedouc vedle něho.

»Útěcha nejsladší mě čeká pod krovem mým starým,« odvětil u vytržení Njal. »Neumím ti určitě říci, jaká je, ale poselství

nadzemské blíží se v tom okamžení našemu dvorci. Uvidíš, že vidina moje byla prorocká.«

Jeli nyní zrychleným krokem, a když se objevil dvorec Bergthorshvol před jejich zrakem, viděli, že Bergthora stála před vraty, že zírala v dál, jakoby netrpělivě je očekávala, a když zahlédla svého muže, zvolala zdaleka: »Buď vítán! Podivný host vešel v náš dům, nerozumím řeči jeho; ač mluví naším jazykem, je mi nějak úzko v jeho společnosti. Toužebně jsem tě čekala, Njale.«

Když vešel Njal do komnaty, viděl muže v černém řasnatém oděvu, plavých vlasů a zamyšlených očí. Úsměv plný dobroty hrál mu kolem úst. Njal stál před ním stále ještě jako ve vytržení.

»Vídal jsem tvář tvou ve snách,« řekl Njal. »Odkud mi přicházíš a jak se zoveš?«

»Thangbrand je jméno moje,« odvětil host, »zrodil jsem se v zemi Sasů. Král Olaf, Trygrův syn, posílá mě z Norska sem s blahou zvěstí míru, světla a lásky, bych šířil ji a víru v ukřižovaného boha zakotvil v temné posud mysli lidí toho ostrova. Slyšel jsem o spravedlnosti tvé a tážu se, chceš mi býti nápomocen, bych spasil duše tvých krajanů?«

»Spas duši jejich a duši mou!« zvolal Njal a vrhl se na kolena k nohám kněze křesťanského a slzy dojmutí mu kanuly z očí.

Thangbrand zůstal dlouho na Bergthorshvolu a vyučoval Njala ve víře křesťanské a Njal byl první, jenž se na Islandě pokřtiti dal a po něm celá jeho rodina. Pak teprve jel Thangbrand dále, by šířil blahé poselství mezi obyvateli ostrova.

Svatý klid však, jenž panoval nyní v srdci Njalově, nepřebýval v prsou všech členů jeho rodiny. Skarphedyn ač pokřtěn, byl dále zmítán nepokojem a učení o lásce k bližnímu a odříkání se pomsty nemělo přístupu v jeho mysl. Vášně jeho byly příliš silné a dávný názor života podržel v duši jeho vrch. Což nebyla to jeho povinost pomstiti smrt Gunarovu, když žádný soud vrahy jeho netrestal, poněvadž prý byl psancem? A nehlásala pověst, že Halgjerda skutečně, jak hrozila v den pohřbu, se utekla pod střechu Starkadovu, kde Thorgejr žil, jenž se chvástal, že on a jeho otec hlavně Gunara usmrtili, zasadivše mu rány poslední? Po celou zimu zápasil Skarphedyn sám s sebou, brzy podléhaje novému učení, brzy odpuzuje blahodárný jeho vliv, žízniv po pomstě a mučen skrytou i sobě nevyznanou žárlivostí, jež ho poháněla, aby zabil muže, jejž považoval, uvěřiv pověsti, za milence Halgjerdina. Zápasil krutě a dlouho, ale posléze podlehl svému záští. Vykradl se na jaro jednoho dne z domu svého otce a jel rovnou cestou na dvůr Starkadův, ozbrojen oštěpem Gunarovým. Zastihl Thorgejra před domem.

Stál tam zahalen v nachový, bohatě kožešinou lemovaný plášť. Při pohledu na něj byl Skarphedyn jako slep, ten plášť, tak skvostný a nádherný, byl patrně darem. »Darem jejím!« mihlo mozkem Skarphedynovým, pozved oštěp, jenž věštící smrt, táhle a divně zahlaholil, a probodl Thorgejra, jenž do domu pro zbraň pospíchati chtěl. Thorgejr vzkřikl divoce a otec jeho vyběhl ve zlém tušení; rozzuřený Skarphedyn zabil i jeho a pak se dal na pochod domů.

Když svému otci vyprávěl, co učinil, dal se Njal do hlasitého pláče. Udiven tázal se Skarphedyn, proč jej smrt těch dvou vrahů tak dojímá.

»Protože jsi vraždu spáchal, ač nyní víš, že to velkým před Bohem hříchem,« odvětil Njal, »a pak proto, že vím, že jasně vidím a určitě cítím, co z toho pojde v brzké budoucnosti.«

»Co z toho pojde tedy?« tázal se Skarphedyn s téměř pohrdlivým úsměvem.

»Ne moje pouze smrt,« odvětil Njal, »ale i smrt tvé matky, tvá a vás všech.«

»Jsi stár a stal jsi se bojácným,« odvětil Skarphedyn. »Proroctví tvému tentokráte, otče, nevěřím.«

Ten samý den položil Njal a jeho rodina základy k prvnímu křesťanskému chrámu na Islandě. Malý ten dřevěný kostelík byl postaven na pahrbku nedaleko domu, kde několik starých stromů šumělo, a Njal stá-

vaje lehaje žehnal tomu dílu a cítil při modlitbě v duši své velkou útěchu a sílu proti všemu budoucímu neštěstí. Zatím stahovala se mračna pomalu a nepozorovaně nad jeho rodem. Halgjerda vyšla z domu, kde ležel zabitý Starkad a Thorgejr, sňala tomuto nachový, skvostný jeho plášť, potřísněný krví, uložila jej pečlivě do skříně a vyslala posla do Svinefjeldu, kde Flose, nejbližší příbuzný Starkadův, bydlil, a vzkázala mu, co se stalo prosíc, by Flose přijel do osiřelého domu, jehož vládu dle zákona dědičného přejati měl, neboť byli synové Starkadovi nyní všickni mrtvi. Byl Flose jeden z nejmocnějších zemanů na Islandě, stranil se sice rodiny Starkadovy poněkud, ale přes všechnu nespokojenost se syny toho muže miloval Thorgejra přece velice již od jeho dětství a byl to on a ne Halgjerda, jenž skvostný onen nachový plášť Thorgejrovi za jeho nedávné návštěvy ve Svinefjeldu daroval, ten samý plášť, jenž Skarphedyna tak podrážděl.

Flose byl hluboce dojat, smrtí Thorgejrovou a zároveň vzplanul vášnivě; nebyl nikdy přítelem Njalovým a od té doby, co tento k nové víře se přidal, stál příkře ve všem a vždy proti němu. Přes to vše potlačil Flose svůj hněv a jel teprve za několik dní na Starkadův dvůr, když pohřeb už dávno odbyt byl.

Halgjerda kázala, aby všickni mužové na dvorci přede vraty očekávali příjezd Flosův,

síň dala ověsiti koberci a postavila tam k stolu vysoký stolec s polštářem hedbávnou látkou, stříbrem protkanou, potažený. Sama stála tam v rouše smutečném. Když přijel Flose, muž vysoký a krásný v letech nejlepších, šla mu vážně vstříc, vedla jej k stolci a pobídla jej, by se tam posadil.

Svraštil čelo a pravil: »Nejsem žádným králem, že mi připravuješ trůn. K čemu ty hedbávné polštáře?« A shodil je mrzutě na zem. Pak teprve usedl. Halgjerda poznala, že byl zaujat proti ní. Pokorně svěsila tedy krásnou hlavu svou a mlčela.

»Nelíbí se mi přítomnost tvá v tomto domě, kde si jako paní a velitelka počínáš,« řekl suše Flose. »Jsi zde, vdova Gunarova, pod střechou těch, již chotě tvého usmrtili.«

»Jsem pod střechou těch, již mě přijali, když nepřízeň a záští příbuzných mého chotě mě vypudili z domu,« odpověděla hlasem třesoucím se, a oči její tonuly v slzách. »Je mi líto, že mě káráš. Tím více, poněvadž jsem tě o ochranu prositi chtěla. Velká se mi děla křivda, a stojím sama na světě.«

Flose byl dojat, mlčel chvíli a řekl pak: »Říkalo se, že Thorgejr tě chtěl za ženu pojmouti.«

»Víš, že Thorgejr měl nevěstu,« odvětila, »dříve než hádka jeho počala s Gunarem. Myslila jsem tedy, že tím spíše budu jista od pomluvy zlé. Nepřišla jsem k němu, ale k otci jeho.«

»Thorgejr sám však přiznal se mi, že mu nejsi lhostejna,« řekl tiše Flose.

»Musil ti však přiznati pak též,« řekla s důstojností, »že byla jsem chladna, více než chladna proti němu, mluvil-li ti pravdu.«

Flose mlčel, ale mrak zmizel s jeho čela. Halgjerda kázala nyní, by přinesli připravená jídla, a sama sedla vedle Floseho, ač nejedla. Když Flose a jeho druzi skončili oběd, řekla tiše a klidně Halgjerda:

»Nyní je konec mého panování v tomto domě, které's mi tak trpce vyčítal. Co jiného měla jsem učiniti, než bdíti nad domem, až přijedeš?«

»Odpusť mi tu nespravedlnost,« odvětil Flose. »Chceš-li v můj dům, najdeš ženu mou ochotnou tě přijati, ač nevím, co by nás dva pojilo.«

»Nepřítel společný,« odvětila Halgjerda. »Njal a jeho rod.«

Mlčeli chvíli a Halgjerda ozvala se pak znovu.

»Co míníš učiniti v té věci,« tázala se, »jak budeš si počínati proti Njalovcům?«

»Dle práva a zvyku,« odvětil. »Poženu Skarphedyna před soud a dám do rukou soudců, by rozhodli naši při a ustanovili trest a smír.«

»Jsi velmi spravedliv,« odvětila chladně a posměšně. »Kdyby Skarphedyn byl zabil tebe, nebyl by se ani Thorgejr ani jeho otec krvavé za tebe pomsty vzdali.«

»Poznávám tě a divé tvoje zášti,« řekl rozčilen Flose.

»Jedná se o věci velké,« odvětila Halgjerda. »Njal a jeho rod podkopávají stará podání, smějí se staré víře a starým bohům našim, a kol nich se řadí vše, co se hlásí k rouhavému učení, které z ciziny k nám vane jako dech morový. Je-li záští oprávněné, nevím, kde by bylo spravedlnější než zde.«

»Nemohu zapříti, že mluvíš velkou pravdu,« řekl Flose a byl temný jako bouř a oči mu svítily. Halgjerda vstala, potlačila vítězoslavný úsměv, popošla k velké skříni, vyňala plášť Thorgejrův a hodila jej prudce před Floseho, volajíc:

»Tento plášť byl darem mým nešťastnému Thorgejrovi. Měl ho na sobě, když padl probodnut křesťanem Skarphedynem. Ty skvrny, které na něm vidíš, to je stydlá jeho krev. Tou krví zaklínám tě: pomsti jej! Pomsti jej, jsi-li mužem a bohatýrem; jinak jsi v očích mých jen sketou!«

»Démone!« zvolal Flose, podmaněn její příšernou krásou a vášní, chvějící se v jejím hlase. Hodil jí plášť zpět, bled jako přízrak. Hajgjerda byla spokojena, nebylo jí třeba žádného slibu.

Flose jezdil nyní po svých přátelích a příbuzných a zval je, aby se jistě dostavili na velký thing, kde při proti Njalovcům pozvednouti mínil. Nalezl mnoho a mnoho hor-

livců velice podrážděných proti Njalovi a málo jen se ozývalo jeho zastánců a přívrženců nové víry, za jejíž sloupy na Islandě platil Njal a jeho rod.

Zvěst o tom, jak si počínal Flose, přišla brzy na Bergthorshvol, a synové Njalovi chystali se též získati si přátele. Tázali se svého otce, míní-li jeti s nimi na sněm.

»Čest moje vyžaduje, bych s vámi za jedno byl až do skonání,« odvětil, »pojedu tedy s vámi a nebudu-li vám tam mnoho prospěšným, na škodu vám zajisté nebudu.«

Po cestě na sněm přirazilo mnoho přátel Njalových k němu a jeho synům; nejvítanější byl ovšem Asgrim, jenž přišel s velkou družinou a jenž pravil: »Pokud budu živ a pokud jediný muž mi bude po boku, zůstanu vám věren a co přívrženec váš se vás zastanu.«

Přijeli tedy Njalovci s dosti klidnou myslí do shromáždění a ne bez naděje; jen Njal sám zůstal smuten a zlé jeho tušení se rozptýliti nechtělo.

Asgrim pravil: »Jest nyní na nás, získati si zde co možná nejvíce přátel, neb moc našich odpůrců je v pravdě veliká. Půjdeme kolkolem tábora a vstoupíme do všech stanů, kde jen poněkud možnosti zbývá nakloniti si dle mého přesvědčení spojence.«

»Učiníme tak zítra,« řekl Skarphedyn. »Přijdu hned z rána k tobě s bratry svými.«

Tu noc však nemohl Skarphedyn usnouti, zmítal sebou na lůžku dlouho a dlouho, mučen děsivými polosny, neurčitými, příšernými. Z té směsi mlhavých představ a matných obrazů polosnů zírala stále a nezměněně na něj jakási tvář, neurčitá též, příšerná, s očima jako zář měsíce za mraky nebo bludiček, a bylo něco v ní, co jej krušilo a ničilo, nevěděl proč a jak. Konečně vstal, zahalil se těsně do svého pláště a vyšel ze stanu. Bloudil krajem za spícím táborem sněmovníků, přelézal kopce a ploužil se úvaly, bez cíle a mety v průhledném soumraku severní letní noci. Na nebi byly těžké mraky, ale na zemi bylo přece rozeznati každý kámen, každou trávu, ale vše bylo ponořeno v smutnou, jako nepřirozenou šeď, jednotvárnou jako spící vody beze břehu. Vítr hučel bědavě. Bylo neveselo, teskno, vše bralo tvářnost jakési nezemskosti na sebe. Skarphedyn byl nyní na pusté rovině beze stromů, vysoké trávy v dujícím od východu vanu klátily se tam jako rytmem nějakého nábožensky obřadného tance.

Pojednou zdálo se mu, že na tom větru se něco nese jemu vstříc, že se to šine až v jeho blízkost. Teď to bylo před ním, jenž stál jako přimražen jakýmsi čarem k půdě, teď mu to bylo po boku a hned zase to tušil za sebou, a když se ohlédl, stálo mu to vskutku tváří v tvář. Točilo se to v kruhu kolem něho, jako v tanci též, ale žádný po-

hyb nohou nebylo vidět. Bylo to jako postava v šedém, ženském, dlouhém rouchu, zastřená šedými závoji, bylo to neurčité v obrysu jako oblak, jako kus husté mlhy, jen oči svítily tou šedí závoje jako zbledlý měsíc nebo bludičky. Jako v jeho snách! A bylo to tak příšerné, jako cos za mezí lidskosti, tak smutné jako smrt.

Skarphedyn neznal bázně, vytasil meč a řekl pevně: »Čímkoli jsi, jdi cestou svou a neruš pokoj můj.«

»Mne mečem nezaplašíš!« zněla odpověď. »Zůstanu s tebou do konce — a konec ten je blízký.«

»Neděsím se žádných proroctví,« smál se Skarphedyn, »a také jim nevěřím.«

»Neděsíš se ničeho?« zněla otázka toho hlasu podivného, lidskému nepodobného, při jehož zvuku se ježily vlasy i Skarphedynovi, ač bohatýrem byl. Neodpovídal, a zjev zvolal velitelsky: »Pohleď na moje líce.«

A závoj šedý se pošinul sám, jako když se mlha zdvihá od země, a Skarphedyn pohledl. Tu změnila se náhle jeho tvář; bledá vždy, byla teď zsinalá, nevýslovný smutek se na ní zjevil a výraz úzkosti jako smrtelné. Vše, co se podobati mohlo jasu, úsměvu, radosti, vyhaslo náhle v něm na vždy, vše, co se mohlo nazývati nadějí, zmizelo z jeho duše. Sklonil hlavu a pustil meč, jenž o kámen na zemi zařinčel. Obličej zjevu byl opět

zahalen v mlhu a zase prováděl přelud rej svůj kolem Skarphedyna jako dříve.

»Nevyjdu už nikdy z kruhu, jejž kolem mne snuješ?« tázal se bezezvukým hlasem. »Ty zkázo moje!«

»Nejsem zkázou tvou, nemiluju tě, ani tě nenávidím. Nejsem zkázou tvou, spíše snad osudem tvým. Nenávist lije v prsa tvého nepřítele Floseho žena smrtelná, Halgjerda, domnívajíc se, že tě nenávidí a hyne láskou k tobě! A ty, Skarphedyne, ty ji miluješ vášní stejně plamennou. Byl jeden jediný, krátký okamžik, kdy osud tvůj ve tvých vlastních ležel rukou, tenkráte, když jsi ji spatřil ve sluji, v té lunné noci, když srdce její zatlouklo pro tebe osudně. Pak stála už vina mezi ní a tebou, vina její, vražda prvního jejího manžela. Co dále stalo se, bylo jen řícením se vás obou z propasti do propasti. A teď stojíte na pokraji prohlubně poslední. Není pro tebe žádného vyváznutí více, Skarphedyne. Zahyneš ty a celý tvůj rod.«

Vítr zafičel ostře. Skarphedyn se vzpřímil.

»Zpět ve tvé nic!« zvolal. »Nevěřím duchům nečistým. Posvátná moje víra mě spasila od nich na vždy.«

Šedý zjev, zdálo se, že bledne, kruh, jejž tvořil rejem svým kolem Skarphedyna, byl náhle mnohem širší a hlas byl jako vzdálenější, když přelud zavanul větrem Skarphedynovi takto v sluch:

»Víra tvoje spasí duši tvou, ale nezachrání tě od osudu pozemského. Zde sklízíš, co sám jsi sil. Tvá víra byla slabá, slabší než vášně tvé. Měl's jen záchvaty víry, ale ty pominuly vždy, když bouře se zvedla v srdci tvém. V nadšeném takovém záchvatu víry vpálil jsi si žhavým železem kříž v pleť prsou svých, skrytě, a tak jistě jako jizva vpáleného kříže ve tvých prsou zůstala, tak jistě vyplní se moje věštění a tak hluboce zůstane i jizva mých slov ve tvé paměti, jako ona nevyhladitelná v prsou tvých, ó bledý Skarphedyne!«

Zjev zmizel, vítr mlčel, červánky se rozlévaly po nebi. Skarphedyn zdvihl svůj meč a kráčel k táboru. »Nechť stane se, co stát se tedy má!« řekl pevně a zdálo se mu, že je život břemenem, a bude-li mu břemeno to odňato, že mu bude ulehčeno.

Když vstoupil k bratrům svým, byli zaraženi jeho vzezřením, ale neměli odvahy tázati se ho, co se s ním dělo. Šla z něho jakási hrůza a něco nevýslovně slavného a vážného bylo ve výrazu jeho tváře. Šel se svými bratry k Asgrimovi, jenž je očekával se svým synem. Asgrim žasl, vida tu zkamenělou, bledou Skarphedynovu tvář, ale mlčel též, ač neurčitá tesknota se ho zmocňovala. Šli nyní muži řadou za sebou. V čele kráčel Asgrim, za ním jeho syn, pak Helge, pak Grim a pátý byl Skarphedyn sám. Každý se zastavil, kdo je potkal, a zraky všech upí-

raly se na Skarphedyna, oděného v modrý šat, přepásaný pasem stříbrným. V ruce měl svou sekyru Rimegygu, která byla tolik krve nepřátel už pila, hedbávná čelenka držela mu dlouhé, temné vlasy, sčesané v týl, a zsinalý jeho obličej budil postrach příšerný. Každý díval se na Skarphedyna, ale on neviděl ničeho před sebou, než matný obraz onoho přízraku dnešní noci, a oči jeho zdály se v upřenosti a divoké zimničnosti své jako zraky šílence.

Asgrim vešel nejdříve do stanu muže spravedlivého, jehož jméno bylo Gisur Hwide. Gisur vítal hosti a podával jim velkou číš, by pili, ale Asgrim řekl krátce: »Nepřišli jsme na hody. Chceme pouze věděti, jsi-li s námi či proti nám.«

Gisur odpověděl: »Matka tvoje byla mojí sestrou, ujče. Neptej se a buď jist, že vždy mě najdeš po svém boku.«

Asgrim děkoval a šli dále, bylo jim veseleji všem, až na Skarphedyna.

Vstoupili nyní k muži druhému, jenž slul Skapte, Thorodův syn. I ten vítal je, avšak méně srdečně, ač je zval, by usedli. Když mu Asgrim pověděl, co je k němu vedlo, odvětil skoro s posměchem: »Je vám asi velice úzko, že hledáte pomoci u mne, — z čeho soudíte, že bych vám ji poskytnouti chtěl?«

A oči jeho těkaly od jednoho k druhému.

»Odpověď tvoje,« řekl Asgrim, »zní jako odmítnutí.«

Skapte neodpovídal, oči jeho upíraly se na tvář Skarphedynovu a jevily neurčitý nepokoj a posléze pravil téměř šeptem: »Asgrime, rci, jaký je to člověk s tebou, ten pátý tam, je to člověk? Tam ten velký, zamračený, děsně bledý muž; není to spíše jeden z olbřímů, o nichž stará naše podání mluví, démon nepřátelský lidem a bohům? Kdokoli je, po boku jeho, zdá se mi, že kráčí neštěstí.«

Skarphedyn se mračil ještě temněji a řekl rozzloben:

»Jméno moje je Skarphedyn, a viděl's mě už někdy na sněmu. Ale zraky tvé jsou nepevné samým strachem, po boku tvém strach stále dlí. Říkají ti teď Skapte? Dříve jmenoval jsi se Bösterkuld, ale když náhodou se ti podařilo zabit nepřítele, tu zalezl jsi do díry v zemi a dal jsi se odnésti v pytli na loď, která tě spasila! Nedbáme o takového spojence!«

A řítil se ze stanu a ostatní šli za ním, a Skapte se třásl hněvem a strachem pověrečným.

Asgrim díval se venku na Skarphedyna s podivením, ale neřekl ničeho.

»Na tom Skaptovi, věru, mnoho nezáleží,« prohodil konečně. »Ale vyhledáme teď Snorreho, toť mocný zeman a velký hrdina

a slovo jeho platí mnoho. Leckteří nerozhodní přidají se k nám, uvidí-li, že on s námi.«

Hleděl při těch slovech na Skarphedyna, jakoby jej napomínati chtěl, by svou prchlivost na uzdě držel. Šli mlčky.

Snorre podával obě ruce Asgrimu s přívětivým úsměvem, naslouchal mu pozorlivě, odpovídal však nejasně a neurčitě, tak že se slova jeho všelijak vykládati mohla a jej ničím nevázala. Asgrim se stal zádumčivým a Snorre roztržitým. Zraky jeho těkaly neustále směrem, kde Skarphedyn stál nehybný jako sloup, s tím záhadným, znepokojujícím, příšerným výrazem tváře.

Konečně tázal se téměř šeptem Snorre, hlasem tlumeným, jako někdo mluvící na posvátném místě, nebo vedle mrtvoly:

»Rci, Asgrime, kdo je ten bledý muž, ten pátý z vás, jenž hledí jako ne z toho světa?«

Skarphedyn sebou trhl.

»Jméno moje je Skarphedyn,« řekl a svraštil čelo. »Co namítáš proti mně? Řekni to bez obalu.«

»Ničeho nenamítám,« odpověděl Snorre. »Co mohl bych říci? Je vidět, že jsi bohatýr, avšak něco podivného mluví z tvého vzezření. Vypadáš jako někdo, jejž osud zastihnouti chce.«

»Zastihne každého, odvětil Skarphedyn, a dodal pak prudce: »Lépe by ti slušelo pomstit svého otce, než věstit jiným neštěstí!«

Snorre zbledl.

»To je záležitost má vlastní,« pravil, »za radu tvou však dávám ti též radu přímou, jdi za záležitostí svou, s kterou nemám nic společného.«

Asgrim vstal, byli odbyti a vyšli tiše ze stanu.

Nyní navštívili zemana, jehož jméno bylo Hav; měl příjmení »bohatý«. Jakmile Asgrim promluvil, vstal prudce Hav a vzkřikl: »Nechci míti žádného podílu ve vašem neštěstí! Přeji vám všeho dobrého, ale nechci míti podílu ve vašem neštěstí!«

»V našem neštěstí!« zvolal Asgrim, »kdo ti s takovou jistotou tvrdil, že s námi bude neštěstí?«

Hav ukázal prstem přímo na Skarphedyna.

»Kde ten je,« řekl, »tam ten bledý, zachmuřený, hledící strašně jako obluda, hrozící zkázou se skaliska v moři — tam štěstí nebude!«

Skarphedyn se nehněval, jen hnus jakýs se ho zmocňoval a ač toho člověka neznal a osudy jeho tím méně, zdálo se mu pojednou, že vidí vše, co se s ním kdy bylo událo, zřejmě před sebou, jako zrcadlící se břehy v hladině jasné vody.

»Sketo,« řekl s opovržením, »proč nehledáš svou sestru, kterou ti unesli z domu? Bál jsi se ji brániti, tu ovšem se také bojíš najíti ji, bys ji lupiči vyrvat nemusil!«

»Tiše, Skarphedyne,« napomínal Asgrim. »Co na tom, nenalezli-li jsme přízně zde? Vždyť vynutit ji nechceme. Pojďte nyní ke Gudmundovi, jejž nazývají právem ‚mocným'. Ten Gudmund mě nazýval často přítelem.«

Tedy šli.

Gudmund vyslechl Asgrima a pak řekl upřímně: »Proti tobě, to mi věř, nikdy nebudu. Jestli půjdu v té věci s tebou, v tom okamžiku ti říci ještě nemohu. Planých slibů nedávám. Proti tobě nebudu, to ti opakuji a víš, že slovo moje platí.«

»Jsem zatím spokojen,« řekl Asgrim.

Když odcházeli, řekl Gudmund Asgrimovi: »Jest mezi vámi jeden, jenž vypadá jako pravý bohatýr a byl by mi milejší v boji po mém boku než deset jiných! Avšak — « Zamlčel se.

»Mluv,« řekl Asgrim.

»Je mi, jakoby vedle něho kráčel osud zlý,« dodal tiše Gudmund.

Skarphedyn se trpce usmál.

»Netřeba ti říci, Gudmunde,« pravil, »že je to ten pátý v řadě, ten bledý a chmurný, slyšeli jsme to dnes už mnohokráte. Osud zlý — kdo tomu unikne, myslíš, že snad ty?«

A zatřásl hlavou. Po cestě pravil Asgrim:

»Nyní půjdem k nejchrabřejšímu bohatýru. Velké činy vykonal na cestách svých v cizině, mnoho mužů statných skolil a nebál se bojů s draky a nestvůrami propasti.«

»Kdo to jest?« tázal se Helge.

»Thorkel z Ljosavatnu,« odvětil Asgrim. »Každý si rozmyslí dvakráte, než se s ním dává do sporu. Ujíti jeho meči — je téměř prý zázrakem.«

Viděl, že se Skarphedyn povržlivě usmívá a pravil:

»Nemysli, že tě chci nepřímo varovati, vím, že bázně neznáš, ale kdybychom Thorkela si získali, bylo by to užitečné nadmíru. Je svéhlavý a podivín. S ním jednat není snadné, proto tě jen prosím, bys nemluvil a se do mého rozhovoru s ním nemísil.«

Skarphedyn usmál se opět, bylo-li možné úškleb jeho trpký a bolestný úsměvem nazvati.

Asgrim a Thorkel se vítali vlídně nad míru.

»Co vás vede ke mně?« tázal se Thorkel.

»Chci tě prositi, bys před soudem se mnou byl a při naši hájil, to je vše.«

»Byli jste už u jiných?« tázal se Thorkel.

»Přicházíme —«

»Vím to, od Gudmunda, mého nepřítele!« zvolal Thorkel. »Slíbil vám svou pomoc?«

»Neslíbil, že bude s námi,« řekl Asgrim, »slíbil pouze, že proti nám státi nebude.«

»Neslíbil, že bude s vámi? Tedy nahlíží, že věc vaše není čestná! Jak se tedy opovažujete vejít ke mně? Myslíte, že spíše zastanu se špatné věci než Gudmund?«

Asgrim byl na chvíli něm, ale Skarphedyn učinil takový posunek, že sedící posud Thorkel vyskočil.

»Jakého tvora,« vzkřikl, »přivedl's to sem, Asgrime? Co to, ten škaredý a zsinalý přízrak, jenž hledí jako noc a bouř?«

»Jsemt Skarphedyn,« zvolal tento temně. »Drž jazyk svůj za zuby a nevyzývej mě! Chceš-li spor, máš svého otce, s nímž žiješ v stálé vojně, synu nehodný! Jsemt třeba tvor škaredý, ale otce svého ctím, tobě naopak, ty zvrhlá stvůro!«

Thorkel popadl meč.

»Hle,« pravil, »tato zbraň pila už mnoho krve a mužů lepších než jsi ty! Žízní nyní po krvi tvé, a zajisté, že jí okusí.«

Skarphedyn vyrazil ze sebe příšerné zvuky, podobající se smíchu, pozdvihl svou zbraň, sekyru Rimegyge, a pravil:

»Tato zbraň nedopadla nikdy, aby muže nezabila — chraň se jí! Okamžitě odlož svůj meč, neb přísahám, že ti hlavu rozpoltím!«

A stál vedle něho s pozdviženou sekyrou a oči jeho byly tak strašné, že poprvé ve svém žití se Thorkel zachvěl, jak před zlým osudem. Jako ve snu pustil meč a posadil se a sáhl si na čelo, jakoby se přesvědčiti chtěl, bdí-li či sní.

Skarphedyn se odvrátil a vyšli ze stanu. Venku pravil pak Asgrimovi: »Jsem unaven hrát na žebráka, a krokem už nikam nevkročím.«

»Ni já,« odvětil Asgrim, a šli všickni k Njalovi a Asgrim vypravoval mu vše, co se s nimi toho rána událo.

»Staň se, co bůh chce,« řekl tiše Njal.

Mezi tím přišel posel Gudmundův.

»Slyšel jsem, co se stalo ve stanu Thorkelově,« zkazoval, »a neznám se radostí, že tak byl Thorkel pokořen. To u mne rozhodlo. Dříve nebyl jsem pouze proti vám. Nyní jsem zcela váš!«

Asgrim měl velkou radost a chválil Gudmunda, ale ani Njal, ani Skarphedyn nejevili ni spokojenost, ni radost z té noviny.

XI.

Následujícího dne sešel se sněm a soudní dvůr. Na jedné straně stál tam Asgrim a jeho přátelé, na druhé Flose a jeho spojenci. Začalo vše klidně a pravidelně, brzy však dostaly vášně vrch, a nikdo nepamatoval bouřnějšího shromáždění. Mezi jednáním stáli synové Njalovi a mnozí jejich přívrženci ve zbraních u stanů svých, a nikdo neodvážil se je napadati.

Po dlouhém jednání dosáhl však Asgrim nečekaného vítězství, a nezbylo Floseovi, nechtěl-li se podrobit, než pomsta krevní, jak si to Halgjerda přála. Flose byl svou porážkou velice pokořen. Tu zvedl se Njal, prosil, by mu mluviti dovoleno bylo, a pravil, když se

dle přání jeho stalo, takto: »Nikdo z vás, ani Flose sám, nelituje osudného činu, jenž se stal, více než já, a kdybych věc tu životem svým odčiniti mohl, rád bych život svůj dal. Odejde-li nyní Flose odtud pokořen, odmítnut, bude pomsta a hněv v srdci jeho vříti a ze zlého kořene vyroste zase jen zlé. Prosím tedy, by se hledal nějaký možný smír! Je zde mnoho lidí dobré vůle na stranách obou. At sestoupí se porota z nich a at ustanoví se smír spravedlivý a at zamezí se další pomsta a další krveprolití.«

Dosáhl Njal hojného souhlasu a sám Flos pravil: »Jest Njal hoden toho, bych mu vyhověl! Přijímám jeho návrh.«

Njal děkoval pohnut, podávali si všickni ruce a pak volil Flose šest mužů a Njal také šest a zaručil se, že synové jeho rozsudku se podrobí.

Po dlouhé poradě ustanovilo se, aby trest nezněl na vyhnanství nebo psanství, neboť to zajisté by byl kořen nového zla. Ujednáno, že podmínkou smíru bude placení výkupného, však tak vysokého a těžkého, že podobné se ještě neplatilo v zemi. Sledovalo teď velké jednání o výšku výkupného a umluveno, že bude trojnásobné obyčejného za zabití muže volného a peníze že se položí hned. Když rozsudek byl prohlášen, děkoval Njal a šel pro své syny, domlouval jim, by se podrobili, a oni mlčeli, kývajíce pouze hlavou. Skarp-

hedyn se ušklíbl záhadně a příšerně. Věděl, že vše ztraceno a že konec blízký, děj se co děj.

Flose usmíval se spokojeně, když peníze se počítaly; ukázalo se sice, že ani Njal, ani jeho synové tolik, co žádáno bylo, u sebe neměli, avšak se všech stran se jim nabízely půjčkou i darem peníze, každý byl rád, že se pře v pokoji vyrovná.

Spokojenost Flosova, která nebyla pouze radostí z nabytého bohatství, vzbouzela osudně mylně opovržení Skarphedynovo a jevilo se tak zřejmě na jeho tváři, že Flose se zarazil. Všechna krev se mu hnala do tváře a divoce vzrušen litoval náhle toho smíru. Potlačil však prudké hnutí a popošel několik kroků.

»Není mi milé,« řekl muži, který blízko něho stál,« že jsem povolil a krevní msty se vzdal. Všechny ty peníze bych za to dal, kdybych své slovo odvolati mohl.«

»Vždyt máš zbraň,« odvětil zlý ten člověk, »zbraň, která raní smrtelně a již tasit ani nemusíš.«

»Jakou to myslíš zbraň?« tázal se Flose.

»Jazyk svůj,« odvětil ten druhý se smíchem. »Jet Skarphedyn popudlivý a prchlý, hádka s ním snadno se vyvolá!«

»Pravda!« řekl Flose a zamyslil se. Pojednou stála před pamětí jeho Halgjerda a všechna hana a všechen jedovatý, zlý posměch, jejž tak hojně na Njala a jeho syny sypala.

Flose vrátil se rychle na místo, kde Skarphedyn a bratři jeho posud stáli u těch, co počítali peníze složeného výkupu. Njal byl zatím přistoupil též, položil krásný plášť z modrého hedbáví, vzácně zlatem a stříbrem vyšitý, na kupu peněz, jako čestný pro Floseho dar. Flose to uhodl a rychle, než Njal promluviti a dar svůj mu nabídnouti mohl, vyrazil nevrle ze sebe: »Kdo toto sem položil?« A točil posměšně pláštěm ve vzduchu. Nikdo neodpověděl hned, byli všickni zaraženi skrytým a nenadálým hněvem Floseovým.

»Vidím,« smál se urážlivě Flose, »že dárce se neodvažuje přihlásiti se k svému daru, nepřizná se nikdo rád k tak směšně zženštilému přepychu.«

»Koho míníš urážet?« tázal se Skarphedyn a oči jeho svítily jako blesky. Flose pamatoval se, že Halgjerda mu pověděla, jak citlivě Njalovci čest svého otce hájí, s úmyslem zlým tedy zvolal: »Koho jiného bych myslit mohl než tvého otce. Kdo jiný mohl by nosit podobný cár? Vždyť sluší právě jen jemu, o němž se neví na pohled první, patří-li ženě nebo muži ta bozvousá jeho tvář!«

»Že není čestnějšího muže nad Njala, ví celý svět,« vzkřikl Skarphedyn, »a že má syny, kteří pohanění jeho pomstí, ví každý též a podám ti nových důkazů! Neměl ti ovšem darovati plášť bez přídavku spodků, neboť ví o tobě také celý svět, že každou devátou noc se stáváš ženou a tak na sněm

příšer se vydáváš, patří ti tedy oba oděvy, ty proklatý čaroději, jenž v těle ženském se scházíš s démony!«

Byl to nejkrvavější posměch oné doby a Flose hněvem smyslů zbaven kopl zuřivě do kupy peněz, až se rozlítla, a zvolal hlasem hromovým: »Nepřijímám peněz! Buď zůstane Thorgejr a otec jeho nepomstěn anebo poteče za ně vaše krev! Vzhůru, kdo mým přítelem! Slyšíte? Krev vás Njalovců všech! Slavně na to přísahám!«

A pospíchal ze sněmu a hlučně následoval za ním velký dav.

»Běda!« řekl tiše Njal a všickni se rozešli, každý pospíchaje ve svůj stan. Peněz rozházených si nikdo nevšiml.

Flose svolal své spojence, bylo jich přes sto, a po dlouhé poradě, když byl znova přísahal, že neustane, až všechny syny Njalovy vyhubí, zvolili jej vůdcem a všickni přísahali teď, že mu věrni zůstanou a pomstu jeho s ním dokonají. Pak slíbili zachovati hluboké o úmluvě tajemství a rozjeli se do svých domovů.

Také Njal a jeho synové se brali hned na Bergthorshvol a Njal nezanedbal ničeho, co by k ochraně jeho a jeho rodiny sloužiti mohlo. Více než třicet lidí najal nyní a dobře je ozbrojil; věděl, že Flose jest mocný a že na plano asi nevyhrožoval. Nebylo sice jisto, že by se odvážil vypravit se se svými spojenci a útočiti na dům v Bergthorshvolu,

spíše hádali jiní, že na Skarphedyna a bratry jeho někde číhat bude, ale Njal chtěl opatrným býti a nechtěl ničeho zameškati. Přirazil k němu též Kóre, zeť jeho, muž jeho dcery Helgy, jen o něco mladší než Skarphedyn, a jejž Njal od dětství jeho nejněžnější láskou jako syna miloval. Posílala Helga svého muže a přiměla jej k tomu, by celé léto u Njala, otce jejího, zůstal; dům svůj v nepřítomnosti jeho spravovala sama. Později dostavila se sama. Synáček její Thord vychovával se na Bergthorshvolu a stýskalo se jí po něm a po muži.

Léto i podzim minuly a Flose nedal žádné znamení zlé vůle na jevo a na Bergthorshvolu myslili mnozí, že pominulo nebezpečí. Njal sám domlouval nyní Kóremu, by se domů vrátil; tento však opověděl mu prostě: »Sám nevěříš, že mračna osudu se rozptýlila. Nepůjdu odsud, osud tvůj a synů tvých bude i mým.«

Mlčky a dojat tiskl mu Njal ruku.

Byl už pomalu začátek zimy, když Flose tajné posly po svých spojencích vysílal a jednoho rána, když se všickni byli shromáždili, vyrazil s nimi na umluvenou dávno výpravu. Bylo jich sto mužů.

Druhého dne ráno, ničeho ještě netušíce, vydali se synové Njalovi Helge a Grim do blízkého dvorce, kde děti jejich u přátel na vychování dlely, a oznámili, že se teprve za dva dni zpět dostaví. Toho samého večera

přinášela Bergthora večeři na stůl a náhle, jata divným tušením, zvolala na čeleď: »Nebudu vám dnes pokrmy dělit! Volte sami dle libosti a buďte veseli, neb naposled jíte u mého stolu! Poslední přiblížil se mi večer klidu a míru a pokojného života!«

Všickni hleděli udiveni na ni, Bergthora však pravila: »Mohla bych vám vypravovat více o svém tušení, ale víry byste nepřidali slovům mým. Myslíte všickni, že horečně blouzním. Pravím vám, než za stůl sednete, vrátí se Grim a Helge k nám, ač oznámili, že dnes doma nebudou. Jak toto moje proroctví se vyplní, tak vyplní se i to, co jsem dříve vám pravila.«

Bylo ticho v síni, brali se všickni nyní k místům svým; tu zazněly kroky za dveřmi a Grim a Helge objevili se v komnatě. Ustrnutí bylo všeobecné.

»Co vede vás tak nenadále zpět?« tázal se Skarphedyn.

»Setkali jsme se s několika žebračkami,« odpověděli, »a ty nám pověděly, že viděly davy jezdců z různých stran se sjížděti. Chtěli jsme vás tedy varovat a stát na místě svém.«

»Dobře,« řekl Njal. »Avšak buďme klidni; připraveni jsme. Sedněme a jezme.«

Zasedli za stoly, ale nikomu nechtělo se valně do jídla. Všickni šeptali mezi sebou. Jen Njal a Skarphedyn nejevili žádného rozčilení. Náhle však změnila se Njalova tvář, jevila jakési vytržení, oči jeho byly bez výrazu,

podivné, jako ve spaní, a hlasem cizím pravil: »Co to? Strop této komnaty zmizel, stůl a pokrmy plovou v proudu krve!«

Všickni vstali jako jedním posunkem, a nebylo tváře, která by nebyla zbledla. Skarphedyn však pravil zmužile: »Otče, hodno tebe a nás, ukázati se pravými muži, děj se co děj.«

»Pravda!« odpověděl Njal, jakoby se vzbouzel. »Nikdo ať nelehne na lůžko, a každý buď připraven na místě svém!«

V úvalu nedaleko Bergthorshvolu slezli Flose a jeho družina s koňů, přivázali je, nechali u nich stráž a kráčeli černou nocí pomalu v hustých řadách proti domu.

Njal a jeho synové, Kóre a většina ozbrojeného mužstva stáli před dvorcem. Flose a jeho družina spatřivše je se zastavili.

»Bude s námi zle,« řekl Flose, »budeme-li nuceni na ně útočiti, zůstanou-li venku. Málo nás asi zbude k vypravování o dobytém vítězství. Ale jaká pomoc? Dejme se do boje!«

Skarphedyn řekl otci: »Zastavili se, obávají se nás a pochybují o výsledku svého útoku.«

»Ještě hůře jim bude, půjdeme-li v dům,« odvětil Njal. »Pomni, jak se bránil Gunar, a byl sám a sám.«

»Jeho nepřátelé byli však ctihodnější než většina těch, jež máme před sebou,« pravil Skarphedyn. »Spíše byli by odtáhli co přemožení, než by se byli žhářství dopustili. Tito však vědí, že zemrou, neusmrtí-li mě a

bratry moje, a nebude-li jinak, zapálí nám střechu nad hlavou, třeba by snad Flose sám tomu odporoval. Nechce se mi zemříti jako liška v díře.«

»Lépe bude, podrobíš-li se radě mé, než abych tvé se podroboval já,« odvětil Njal. »Kéž byste byli vždy poslechli slov mých!«

Skarphedyn hleděl jako bouř, ale Helge pravil:

»Poslechneme rady otcovy, nejlépe bude tak a slušno.«

»Nejsem toho náhledu,« řekl temně Skarphedyn. »Patrně však i jemu určena smrt a osud jeho zaslepuje ho. Nuž, je-li to vůle jeho, dám se tedy upáliti s ním. Smrt konečně jako smrt.«

Podali si s Kórem mlčky ruku.

»Zůstaneme nerozlučně spolu,« pravil vážně.

»Zůstaneme!« odvětil klidně Kóre.

»Ale šetř se a nechtěj zemříti,« řekl Skarphedyn za chvíli. »Zhynou-li synové Njalovi, pomsti je, jak bych tebe pomstil, kdybych tě přečkal.«

»Budiž tak,« odvětil Kóre, a na povel Njalův vešli všickni v dům a postavili se v otevřené dvéře.

»Teď jsou ztraceni,« vzkřikl Flose a učinili útok proti dveřím. Nastal děsivý boj oštěpy, trval dlouho a Flose a jeho družina byli odraženi. Flose zuřil.

»Jak mnozí, již slovy byli hrdinové, jsou nyní zbabělí, když nastal zápas ne už jazyky, ale ostrou zbraní!« rozkřičel se na své družstvo. »Běda nám, nebudem-li vítězi! Co činiti?«

»Nejlépe zapáliti dům,« voláno se všech stran a odpor Floseův byl slabý.

Oddychli útočníci a pak narovnali hranici proti dveřím a zapálili ji. Plameny šlehaly vysoko, ale ženy v domě byly bdělé, přinášely vodu a syrovátku a lily je do ohně, tak že shasl.

Ale útočníci byli zatím vzadu za domem velký stoh sena u samé dřevěné stěny zapálili a házeli ohromné chumáče hořící trávy do otevřených vikýřů půdy. Mezitím rovnali Flose a mnozí jiní hranice kol kolem domu. Obležení v domě překáželi jim sice dle sil, hasili, kde mohli, ale nepozorovali požár střechy, až když obrovský, jasně nad hlavami jim zasvítil. Tu nechaly ženy hašení a kvil a nářek jejich zazněl v praskotu dřev a prorážel temné, rudě se zbarvující mraky.

Njal domlouval jim a těšil je, ale požár šířil se s úžasnou rychlostí. Njal přikročil nyní ke dveřím a volal do kouře a hukotu větru, od prahu výhně, v osudně ozářenou noc: »Flose, jsi-li na blízku, jsi-li člověkem, ozvi se mi!«

»Zde jsem, co žádáš?« tázal se Flose.

»Vejdi v úmluvu a smír se syny mými,« odvětil Njal, »nedej tolika lidským životům v plamenech zahynouti.«

»O smíru s tvými syny slyšet nechci,« odvětil tvrdě Flose, »nepůjdu odsud, až vesměs usmrceni budou. Ale nejsem netvorem. Dovolím ženám, dětem a najatému lidu, by volně vyšli a se zachránili.«

Njal vrátil se v dům, vyřídil, co Flose řekl, a rozkázal sluhům svým a ženám, by bezodkladně nabízené výhody se chopili.

»Čiň ty začátek, Thorhallo,« pravil Njal ženě Helgově, dceři Asgrimově.

»Při živém Bohu nešla bych,« odvětila, »kdyby se mi nejednalo o pomstu za mého manžela, moji bratři ji vykonají věrně!«

»Buď Bůh s tebou,« odvětil Njal. »Dbej o své děti a pomstu ponech Hospodinovi.«

Vyšla žena Helgova a velký šel s ní dav ženštin, služebného a najatého lidu.

Astrid, žena Grimova, padla na kolena.

»Pojď se mnou!« zvolala. »Zahalím tě v ženský plášť a dám ti závoje kolem hlavy, nepoznají tě v našem průvodu!«

Grim nechtěl o tom slyšeti, ale pak blesklo mu hlavou, že zabije Floseho a váhavě povolil. Šel přestrojen za Thorhallou, ženou Skarphedynovou, mezi svou ženou a Helgou, sestrou svou, ženou Kóreovou. Jakmile byli venku, odhodil Grim závoj a ženský plášť, ale než mečem zamávati a oslněn ohněm na svého nepřítele namířiti mohl, srazil mu Flose, poznav jej, rázem hlavu a proud černé krve vystřikl z padajícího trupu až na práh domu, kde Njal a jeho žena stáli.

Bergthora zavyla jako poraněná zvěř, ale nezaplakala. Flose zachvěl se, slyše strašný ten ston, přiblížil se a zvolal: »Njale, nechci, bys zahynul, nemám příčiny tě nenáviděti! Vyjdi volně z domu s ženou svou.«

»Ne,« odvětil Njal. »Co bych tam venku dělal? Jsem starý muž, neschopen už syny svoje pomstiti a pomsty vůbec nechci. Jak mohl bych odejíti, zanechav je zde? Stud by mi bránil. V hanbě žíti nedovedu, tomu jsem se nikdy neučil.«

Svěsil Flose hlavu a obrátil se k Bergthoře.

»Ty však paní,« řekl s velkou úctou, »ty zahynouti nesmíš v plamenech! Tot nepřipustím nikdy!«

Bergthora pohleděla na něho, byla bledá, ale klidná.

»Byla jsem mladá, když jsem se Njalovi zasnoubila,« pravila. »Slíbila jsem mu tenkráte, že s ním zůstanu v štěstí i v neštěstí. Byli jsme šťastni spolu. Jak mohla bych jej nechati teď?«

Podala Njalovi ruku a šli spolu do vnitř domu, kde jiskry na ně pršely.

»Co činit jest nám teď?« řekla Bergthora v komnatě.

»Ulehnouti k věčnému spánku,« odvětil Njal. »Dlouho již toužím po odpočinku. Oči moje uviděly spásu, viděly vycházeti zoru pravdy a chválím a velebím Hospodina na výši! Soumrak bohů, soumrak bohů! Prchá,

prchá před světlem novým a tato noc je posledním okamžikem toho soumraku! Kácejí se dávné bludy záští, shasne blud s tímto požárem! Bergthoro, co vidí oči moje? Velký sešel se sněm, cely ostrov přijal víru Kristovu, valný sněm to slavně prohlašuje do všech končin islandských a všady vztyčuje kříž svá žehnající ramena! Mine, minul soumrak bohů! Je den, je den!«

A padl na kolena. Bergthora klekla vedle něho. Tu zatáhl ji někdo za šat.

»Thord, Kóreův syn, je zde!« vzkřikla Bergthora, »proč to dítě nevynesli? Jak mohla jej matka jeho zapomenout?«

»Kradl jsem se od prahu zpět,« odvětil hoch.

»Ty budeš ihned vynesen!« vzkřikla Bergthora, »proč jsi s matkou nezůstal?«

»Šel jsem k tobě, babičko,« odvětilo dítě. »Vzala jsi mě k sobě a slíbila jsi mi, že na vždy s tebou zůstanu, tak dlouho, jak jen budu chtít s tebou být. Nechci tebe přežíti, je krásnější zemřít s tebou, než být bez tebe.«

A oči dítěte se šířily něhou nevýslovnou a velké slzy se mu lily po tvářích a vší mocí držel Bergthoru v objetí. Tu polily slzy i ji, poprvé zaplakala v té hrůzyplné noci.

»Thorde,« řekla tedy, »zůstaneš se mnou. Kdo ví, co by v životě tě čekalo? Není útulku jistějšího nad smrt.«

15*

A nesla dítě k svému lůžku. Njal vstal teď od své modlitby a zavolal otroka, jejž nejvíc miloval ze všech služebníků svých a jenž mu sloužil s láskou a oddaností věrného psa.

»Příteli,« řekl mu, »hleď, tam ulehnu s Bergthorou, nevstaneme z toho místa více, a najdeš tedy, věda, kde jsme zemřeli, později naše kosti.«

Položil se na lůžko vedle Bergthory a hocha vzali mezi sebe. V tom objevil se Skarphedyn. Neviděli ho.

»Otec brzy lehá,« řekl Skarphedyn. »Starý to muž a hledá klid. Já ještě neskončil.«

Pohledl na rodiče smutně, dojat, ale zmužil se a odešel. Njal však pravil otroku:

»Visí na chodbě kůže čerstvě zabitého vola, jdi a přines ji.«

Když otrok tak učinil, řekl Njal:

»Tou kůží přikrej nás pečlivě a pak odejdi a buď volným a Bůh tě opatruj.« Objali se, Njal udělal teď kříž, Bergthora též, sobě i hochovi. Zavřeli oči. Otrok přikryl je, slzy mu tekly po tváři, znamenal se křížem též a dle vůle svého pána a s dovolením Floseho vyšel z hořícího domu. Flose ptal se ho po Njalovi a jeho ženě, a když slyšel, co se událo, vzdychl z hluboka a pravil: »Velké neštěstí jsme přivedli na ně a na sebe!«

Skarphedyn spěchal z komnaty svého otce na místo, kde Kóre a jeho bratr Helge stáli.

Tam padaly ustavičně hořící dřeva se střechy a ti tři muži se jich chápali a házeli je ven mezi své nepřátely. Ti začali jim teď spláceti oštěpy, ale ti tři odvážlivci chytali tyto s posměchem a metali je zpět a střelba ta byla obléhajícím tak zkázonosná, že Flose kázal, by přestali a trpělivě čekali, až oheň za ně pomstu dokončí. Za chvíli sřítila se celá téměř střecha do vnitř domu. Jedno z těžkých břeven u štítu však bylo jen uprostřed propáleno a oba dlouhé jeho konce zůstaly pevně vězeti v římse stěn. Kóre to pozoroval a pravil Skarphedynovi: »Hle, to může býti naší spásou! Pomohu ti nahoru a půjdu za tebou. Utíkejme podél břevna, jsme-li jednou na konci, unikneme, neboť kouř a dým je tak hustý, že nás nepřítel neuvidí, pustíme-li se směrem, kudy se plouží nejhustší dým, a to je směr opačný tomu, kde ti sketové stojí.«

Teď byl však o to spor, kdo dříve se má zachránit, a konečně povolil Kóre, že tedy on tak učiní. »Je to povinnost člověka zachránit se, má-li příležitost,« pravil, »ale nežádej, bych se pak o záchranu tvou staral. To přenechám tobě, jsi mužem dost, zdá se mi, bys ji provedl.«

»Jen jdi,« pravil Skarphedyn, »a unikneš-li, pomsti mě. Nemohu s tebou; Helge, poraněn na noze, zachrániti se nemůže, a bez něho nepůjdu odsud. Neuvidíme se tedy více, jdi a vzpomínej na mě s láskou!« Objali se. Kóre popadl teď hořící prkno a vyšplhal se

s ním vzhůru do dýmu doutnajícího břevna běžel pak podél toho. Na konci své nebezpečné dráhy mrštil prknem daleko mezi oblehající, tak že couvli. Šaty jeho hořely zatím plamenem i vous i vlasy mu chytaly. Tak seskočil dolů do hustých kotoučů dýmu a běžel směrem, kudy se valil čoud.

»Jako kdyby byl někdo seskočil,« pravil jeden z nejblíže domu stojících.

»Ne,« zněla odpověď, »to proklatý ten Skarphedyn na nás metá hořící dřeva.«

Kóre však běžel dále, pořáde kouřem kryt až k potoku polozmrzlému, v jehož vodu se vrhl a tak oheň na sobě uhasil. Pak spěchal dále, až dosáhl nějakého příkopu, kde se skryl a odpočíval před dalším útěkem.

Skarphedyn chtěl teď, by Helge přece se pokusil o záchranu, ten ale popálen, raněn, poloudušen zápasil už se smrtí. Když Skarphedyn viděl, že zemřel, spěchal sám k hořícímu břevnu, ale nepoštěstilo se mu jako Kóreovi, zlámalo se dřevo pod ním a spadl zpět. Kulhaje a zraněn, plížil se k východu z domu, podél zdí. Ale tam bylo jako ve výhni, ploužil se tedy zase zpět. Dým jej dusil, ale brzy obrátil se vítr a osvobodil jej. Podepřel se teď o zeď, pod kusem ještě zbylého stropu. Stál vzpřímen, zbraň svou třímal v ruce a počal hlasem velkým pět smutnou píseň, píseň vítající smrt po trudech života. Zraky jeho vznášely se pomalu vzhůru k trhajícím se rudým mrakům nočního nebe, ale

v úžasu zastavily se na cestě své, neboť zdálo se mu, že nad okrajem blízké stěny proti sobě vidí překrásnou, bledou, pološílenou tvář Halgjerdinu, vroubenou proudy plavých vlasů, tlačících se z hrubé kápě mužského pláště, tvář Halgjerdinu, zírající na něho dýmem a deštěm padajících jisker. Podivné zvuky loudily se ze rtů jejích, chvějících se a škubajících sebou jako v bolestné křeči. Skarphedyn přestal zpívati. Zahleděl se v horečné ty její zraky a zvolal temně:

»Jsi spokojena s dílem svým? Ovšem, vždyt se směješ!«

»Směji?« odvětila po zápasu o dech, jenž se zdál jí v prsou zmírati. »Skarphedyne, což nevidíš, že pláču?« A zamávala divoce rukama.

»Má nenávist tvá tedy slzy?«

»Láska moje je našla konečně, však pozdě!« zvolala a zalomila opět rukama. Hleděl na ni tím dusivým dýmem a hrozným deštěm jisker a do očí jeho vstoupily náhle slzy též a tekly mu po tváři.

»Ty pláčeš?« zvolala zničena a zlomena a vztahovala po něm zoufale ruce.

»Pláču?« řekl přemáhaje se, »to dým tak štípe do očí!« a zavřel zraky, a píseň jeho začala opět teď tiše se mísiti v hučení požáru.

»Slyšte, on pláče prý!« zazněly hlasy venku před domem.

»Zachraňte ji!« vzkřikla jako šílená Halgjerda obrátíc se za sebe a snažíc se pak náhle vrhnouti se v hořící dům.

Trhali ji však zpět a tahali mocí ode zdí, neb viděli, co ona vidět nemohla, a o co ani nedbala, že totiž poslední zbytek střechy se už řítil. Ležela bez vědomí na zemi, když s hroznym rachotem padající krovy Skarphedyna pohřbily.

XII.

Výkřik vítězný mísil se v hrom řítícího se domu Njalova, ale pak nastalo příšerné ticho. Nikdo nemluvil, nezpíval, nesmál se. Všickni hleděli s jakousi neurčitou tíží v srdci na tišící se plameny. Rudé nebe bledlo pomalu, a pak nastal smutný, šedý, chorobný úsvit zimního dne.

Sem tam blížilo se něco lidí, jejichž obrysy se temnily na vrcholku kopců proti obloze nabývající světla. Byli to sousedé, přilákaní rudou září požáru. Přicházeli z daleka a dorazili, když požár už hasl. Mezi nimi byl též jezdec, cizinec ubírající se náhodou tou stranou. Přijel teď docela blízko a dal se s Flosem do rozhovoru.

»Zdáš se vůdcem té výpravy,« řekl. »Velký zdá se mi vykonali jste zde čin pomsty a velesmělý. Zahynulo mnoho lidí v tom boji a v tom požáru?«

»Zahynul zde Njal,« odpověděl Flose, »pak jeho synové, žena jeho a Kóre, jeho zeť. Mnozí asi, jako ty, budou o té výpravě jak o bohatýrském činu mluviti, ale v očích mnohých nebudeme já a druzi moji než paliči.« A Flose svěsil hlavu.

»Neřekl jsi mi, že i Kóre jakýs zhynul?« ptal se cizinec. »Ale v tom se mýlíš. Potkal jsem člověka s upálenými vlasy a vousy, s upáleným šatem, člověka raněného a k smrti umdleného. Mluvil jsem s ním a řekl mi, že odsud unikl a že jméno jeho Kóre. V ruce třímal meč, celý zmodralý v ohni — pravil mi, že meč ten opět zakalí v krvi Floseho a jeho druhů.«

Flose sebou trhl.

»Tvá novina nese v sobě nový boj a zmar,« odvětil, »je-li Kóre živ, pak nebude nám radno spáti, neb on zajisté bdíti bude. Jet Kóre mužem nevšedním, není nikoho, kdo by tak byl Gunarovi z Hlidarendy roven jako on.«

Pak obrátil se k lidem svým a pravil: »Nemyslete, že jsme jisti! Nebude dlouho trvati a se všech stran se dostaví přátelé Njalovi a je jich mnoho. Vzhůru! Zanechte toto místo neštěstí a spějme ke koňům a buďme pamětlivi své záchrany.«

Všichni brali se nyní rychle k místu, kde byli koně přivázali. Flose pravil tam:

»Nepojedeme domů, na cestách všech nás hledat budou. Pojedeme tam k té hoře

vysoké, znám ji, je plna slují a skrytů. Tam nás hledat nikdo nebude a dosáhneme jí v čase nejkratším. Zůstaneme tam tři dny a pak pomalu a opatrně teprve se vrátíme domů.«

Byli srozuměni s tím návrhem, sedali na koně. Pojednou stála Halgjerda v svém mužském plášti, bleda jako smrt, po boku Flosemu. Hleděla na něho, jakoby mluvit chtěla, ale rty její, chvějící se, nepronesly slova a oči její, blouznivé a svítící jako v horečce, upíraly se v jeho tvář s výrazem záhadným. Flose se zachvěl.

»Ženo prokletá,« řekl, »brousila jsi moji zášť a moji pomstychtivost jako nůž. Tvé srdce chladné, mrazivé a pyšné nemá ženského hnutí a nezná slitování. Což neviděl jsem tě, jak jsi se dívala v oheň na zmírající oběť svou? Co jsi s nešťastným Skarphedynem mluvila, neslyšel jsem, ale co jiného, ďáble, mohla slova tvoje znamenati, než nelidsky krutý posměch? Hnus a hrůza mě jímá při tvém pohledu. Ruka moje hledá zbraň, bych tě usmrtil, jen pohlaví tvoje chrání tě. Nechci ničeho společného s tebou míti, zmije! Jdi! Vezmi koně svého a jeď kamkoli za svým osudem. S námi ale nepůjdeš! V dům můj nevkročíš nikdy více! Jedeme na pravo — nuž, ty jeď na levo a prokletí necht sleduje kroků tvých.«

Halgjerda neřekla slova. Při zmínce o tom, že posmívala se umírajícímu Skar-

phedynovi, usmála se bolestně. Stála bez pohybu a hlava klesala jí na prsa. Jako ve snu šla k svému koni, sedla na něj a jela směrem opačným tomu, jímž se bral Flose a jeho druhové.

Flose se nemýlil. Se všech stran blížili se teď lidé spáleništi, a mnozí byli ozbrojeni. Bylo by zajisté k boji přišlo, kdyby Flose nebyl tak opatrně a v čas se na cestu dal a směrem k té pusté hoře, odkud ovšem nikdo nepřicházel.

Kóre zatím byl si poněkud odpočinul pod střechou hostinnou souseda, blízkého dvorci Bergthorshvolu, a pak se dal ve společnosti lidí z dvora svého hostitele na cestu zpět k spáleništi. Po té cestě přidalo se mnoho mužů k nim a na spáleništi samém bylo nyní zajisté sto lidí pohromadě. Všickni stáli tiši a němi se smutnou tváří u ssutin domu, Kóre však pravil jim: »Nedosti na tom oplakávati neštěstí těch, již zde zahynuli. Připravme jim pohřeb důstojný. Že pomstěni budou — na to přísahám.«

Dali se nyní do práce. Odklízela se doutnající břevna, hasilo se, kde ještě byl oheň. Pak odstranili ohromnou spoustu popele. Na jednom místě, pod vysokou kupou troudu, nalezli s pomocí otroka Njalova scvrklou, tvrdou nyní kůži volskou a když ji pozvedlii viděli před sebou Njala, Bergthoru a mezi nimi malého Thorda. Nebyli tak zohyzděni ohněm, neshořeli, udušeni leželi na lůžku.

Bergthora měla na tváři výraz zápasu se smrtí, ale Njal byl jako ozářen vnitřním světlem duše a tvář jeho byla krásná, vznešená, jak v životě nikdy nebyla. Dojmutí všech bylo hluboké, Kóre zaúpěl nad mrtvolou svého dítěte. Ale brzy vrátila se mu rozvaha, řídil další práci nutnou.

Mrtvola Helgova byla ohněm nejvíce porouchána, Skarphedyn však překvapil je všechny. Stála mrtvola jeho opřena o stěnu, ačkoli nohy jeho až pod kolena téměř byly úplně spáleny. Hořejší část těla jeho byla však nedotknuta, i co do šatu. Zuby jeho byly se zahryzly v pysk a oči nezavřené, skleněné zíraly příšerně v prázdno. Ruce měl křížem složeny na prsou. Sekyra jeho Rimegyge, před níž se chvěli jeho nepřátelé, trčela hluboce ve stěně a nebyla horkem poškozena v nejmenším.

Stáli všickni v obdivu před bohatýrským zjevem toho muže. Zase nejdříve Kóre nabyl klidu a rozvahy.

»Nyní přikročme k urobení rakví,« pravil a stalo se hned dle jeho rozkazu. Sbili prosté rakve, uložili v ně těla a odnesli je v dlouhém průvodu do dřevěného kostela, jejž byl Njal a jeho synové vystavěli. Bylo mnoho křesťanů mezi přítomnými, ti modlili se vroucně. Ostatní se rozcházeli tiše, většina se vrátila do svých domovů. Rakve zůstaly otevřeny v kostele, někteří z křesťanů zavázali se, že vykopají hroby za kostelem

a že druhý den mrtvoly pochovají a nad rovem jejich že se pomodlí. — Kóre loučil se s Njalem a jeho rodinou, zaúpěl ještě jednou nad svým synáčkem a pak odjel též; cítil se k smrti unaven, rány jeho jej pálily a bál se, by nezemřel dříve, než svou pomstu vykoná. Proto nečekal do rána příštího dne, ale jel s hostitelem svým zpět, by se pod střechou jeho tou měrou zotavil, by o dalším postupu svých předsevzetí a povinností rozhodnouti mohl.

Flose a jeho soudruhové byli se nyní dobře skryli ve slujích hory a pozorovali dobře a zřetelně všechen pohyb svých nepřátel, rozjíždějících se v různé strany. Viděli, jak dobře jednali, že se utekli do těch výšin. Flose byl též jako všichni velmi znaven a usnul hlubokým spánkem. Když se probudil, byl už soumrak krátkého dne. Neurčitá tesknota ležela mu pořáde těžce v duši. Nevzpamatoval se hned, kde byl a co se s ním bylo událo, až bledá tvář Njalova, jak ji byl posledně viděl kouřem a dýmem v Bergthorshvolu, se mu zjevila ve vzrušené paměti. Hleděl Flose s vyvýšeného svého stanoviska směrem, kde dvorec stával, slabá zář, vycházející z doutnajících ještě dřev, stranou odklizených, z nichž ob čas něco jako bledé vzplanutí zašlehlo, plnila jej lítostí. Přál si, by dvorec ještě stál pod večerním nebem, nedotknut, útulek tichého štěstí. Proč Njala zničil? Čím mu ublížil?

Vřela-li v něm pomstychtivost proti synům Njalovým, vlastně jen proti Skarphedynovi, proč toho nevyčíhal, by se s ním, pouze s ním, pustil v poctivý boj a zápas? Čím ublížila mu Bergthora, která se mu teď zjevila v tiché důstojnosti své, pohrdajíc s prostou velikostí životem, volíc něhyplně raději smrt po boku toho, jejž v mládí milovala . . . Hleděl upřeně v tu stranu, kde někdy dvorec stával, a obrys kostela, dřevěného, prostého, jevil se mu vážně a svatoklidně na soumračném nebi. Flose nevěděl proč, ale nemohl zraků odvrátit od toho malého chrámu, jenž jej jaksi k sobě lákal. Začal pomalu, skoro nevědomky, sestupovati s hory; zdálo se mu, že neznámou mocí ovládán, nemůže než podati se poslušně tomu tajůplnému vábení, volajícímu ho k spáleništi. V duši vřelo mu teď silně přání, spatřiti ještě jednou ostatky Njalovy a odprositi zemřelého za velkou křivdu, již mu učinil. Zavolal na svého koně, vedl jej za uzdu až k úpatí hory a pak jel v hloubající se soumrak. Tu zazněly podivné, jasné, táhlé, stříbrné zvuky jako volání duchů šerem, nesly se nad hlavou jeho a plnily hruď jeho neznámou touhou a měkkostí. Byly to zvuky zvonů, zvuky jemu posud neznámé. Někdo vyzváněl v dřevěném kostelíčku za Bergthorshvolem, byly to hrany za Njala a jeho rod. Flose svěsil hlavu a jel jako čaromocí puzen horlivěji a horlivěji blíž a blíž. Než dojel dvora, umlkl zvon.

Bylo slavnostní ticho. Několik postav temných bylo viděti, zahalených v těžké pláště, sedících u rozdělaného ohně. Opíraly se o zeď za sebou, o zeď polozřícenou domu a zdálo se, že usnuly. Flose přivázal koně v dolíku k pařezu starého stromu a šel tiše a opatrně blíž. Vyhnul se světlu a kráčel jen hlubokým stínem. Stál u samého kostela. Kde měl ostatky Njalovy hledati? Ohlížel se. Kostel byl otevřen, slabé světlo tam kmitalo a Flose bral se tím směrem. V kostele nebylo nikoho, na oltáři stál velký krucifix, hrubě řezaný. Lampa visela se stropu a světlo její padalo na Kristovu tvář. Zář její osvětlovala pak neurčitě celý malý ten prostor, zvláště rakve, jež stály otevřeny na blízku oltáře. Flose zachvěl se mocně. S hlavou skloněnou blížil se Njalovi. Sklonil se nad ním.

»Promiň, promiň!« zašeptal. Sklonil se ještě níže a výraz blažený, tichý, jasný na té mrtvé tváři jej porazil podivem. Zdál se mu Njal tak krásným, jak nebyl nikdy viděl smrtelného člověka, a přece věděl, že obličej ten spanilým nikdy nebýval! Jaká to byla změna s tím člověkem? Jaká záře prosvítala tou hmotou mrtvou? Klonil se před Njalem, jak se nebyl nikdy před nikým na světě klonil, on, silný, mocný, volný a hrdý muž.

»Z tebe, Njale,« šeptal, »mluví ke mně v této chvíli něco vyššího než lidská důstojnost!«

Vítr zahoupal lampou a Flose pozvedl

mimoděk oči. Pohled jeho padl na Krista, rozepjatého na kříži. Tu bylo mu náhle, jakoby mu někdo nůž do prsou vrazil, cos jako leknutí zatřáslo celým jeho tělem. Ten ukřižovaný bůh tam nad oltářem zdál se mu náhle živ; oči jeho jakoby byly zavlhly, dech byl v těch prsou, rty zdály se šeptati a úsměv jejich plný utrpení a dobroty lákal Floseovi cos jako slzu v oči. Rozpjatá ta ramena zdála se, jakoby jej zvala, by padl na ta prsa, v nichž zela rána, utrpěná, jak křesťané hlásali, pro vykoupení z lidských běd a z trudu lidského. Flose učinil několik kroků blíž a padl na tvář. Nebyl slova, nebyl myšlenky schopen, ale cítil se přemožen a v přemožení tom utěšen a šťasten!

»Budu tvým, ó přijmi mě!« šeptal konečně a pozvedl obě ramena kříži vstříc. Pak obrátil se k Njalovi.

»Ty prominul's« řekl s úsměvem. »Buď s tebou mír, ó příteli!«

A pomalu vyšel z kostela. Vyhledal svého koně a zamyšlen, jako ve snách, vrátil se k svým soudruhům.

Zatím ležel Kóre jako zabitý a pak zmítán horečkou, seslábl jako dítě. Když se poněkud zotavil, byla krutá, dlouhá zima už pokročila daleko a Kóre dočkal se jejího konce u Asgrima na dvorci Tunga, ne příliš vzdáleného od místa, kde původně ulehl, a žena jeho Helga tam za ním přijela.

Nebylo veselo, věru, v domě. Vdova po Helgovi byla k otci svému Asgrimu se vrátila hned po požáru a přinesla tam truchlou novinu o zahynutí rodu Njalova, a bratr její Thorhald byl tak přemožen tou děsnou zprávou a nářkem sestry své, že padl do mdloby a krev se mu lila z uší, což jej však zase vzkřísilo. Když nabyl vědomí, pravil: »Nemužně se chovám a zasluhuji posměchu. Ale miloval jsem Njala, v jehož domě jsem rostl, tak silně, jako nikoho, snad více než vlastního otce. Přísahám, že jej pomstím krvavě.«

V domě Asgrimově panoval tedy velký smutek a Kóre nenabyl tam lehčí mysli. Jen pomalu se uzdravoval, hubilo jej nejvíce, že spánku neměl, neboť bez ustání viděl před sebou zsinalé tváře Njala, Bergthory, Helgeho, Skarphedyna a dojímavý zjev svého syna Thorda, ležícího jako ve spánku na loži mezi Njalem a Bergthorou. Bylo mu, jakoby plameny hořícího domu mu ustavičně šlehaly v obličej, a proklínal Floseho a ostatní paliče bez přestání. Ale jedno jméno nepřišlo nikdy přes jeho rty, jméno osoby, kterou na širém světě nenáviděl nejvíce, jméno Halgjerdino. Zamlčíval se náhle ve svých přísahách pomsty, když obraz její se vynořil v duši jeho a v hloubi nejhlubší svého srdce pravil si: Kořen všeho zla, všeho neštěstí, všeho záští je ona, jedině ona! Halgjerda dmýchala ten požár, na ní lpí krev nejen

Gunarova, ale i Njalova a Skarphedynova a všech ostatních. A ona měla by bez trestu zůstati? Proč? Protože je ženou? A dával se do divokého, příšerného smíchu, který mrazil každého, jenž ho uslyšel, a nikdo neměl odvahy ptáti se po příčině toho šíleného chechtotu, jenž se zdál tak záhadným a bezpodstatným.

Když zima se chýlila úplně ke konci a doba sněmování se blížila, doráželi soudruzi Floseovi na něho a pravili: »Zajisté, že za Njala a jeho rod se ozve sto a sto hlasů. Tys byl vůdcem a strůjcem celé té výpravy, buď nyní též hlavou naší a ramenem v při a záštitou v nebezpečí, které malé nebude.«

Flose odpověděl: »Volal bych raději trest na hlavu svou, než bych se brániť chtěl — ale povinnost moje nutí mě, bych k vůli vám přátel hledal a bych vás bez pomoci nenechal, neboť pravdu děli jste, byl jsem strůjcem toho zla.«

Vydal se tedy Flose s druhy svými a ucházel se o pomoc a spojenství. Totéž činili Asgrim a Kóre a s velkým napjetím jeli všickni na neobyčejně valný sněm. Thorhald, Asgrimův syn, byl nemocen, sotva se na koni držel, přece však přes vůli otce svého vydal se též na cestu. Ale nemohl, když muži na sněm do shromáždění se odbírali, kroku učiniti a smutně zůstal před stanem svým seděti v slunci, maje zbraň svou na klíně.

Sněm tak bouřlivý jako onen, když přišla záležitost Njalova na přetřes, neodbýval se snad nikdy před tím na Islandě. Ze sporu právního povstala brzy váda divoká, končící tasením zbraně a krvavou bitvou. Flose stál uprostřed boje, nemaje v něm účasti, a lámal zoufale rukama, marně na syny své volaje, by s ním odešli neb spíše bojující chlácholili. Grane, starší z nich, dorážel na samého Kóreho, jenž smrtící rány na všechny strany rozdával. Thorvald uslyšel křik, šum a břinkot zbraně, vyskočil jako lev, nemoc jeho náhle zmizela, a letem spěchal mezi bojovníky. Jako bouře hnal se k místu, kde Flose stál, a oštěpem svým probodl syna jeho. Grane padl jako strom a potřísnil krví roucho svého otce. Zaúpěl Flose a vrhl se na jeho mrtvolu. Přátelé jeho však právě couvali, přemoženi v boji, a unesli jej s sebou, nuceni prchati. Tím skončen boj ten divoký a nyní brala rozvaha umírněnějších mužů převahu. Celý tábor se utišil a druhý den sešel se opět sněm. Flose dostavil se se svým jediným nyní synem Björnem. Tvář jeho byla smutná a vážná a hlas jeho byl jako vyměněn. Jindy hluboký a drsný, byl nyní jako naplněn slzami a měkký ku podivu. Když se jednati a rokovati počalo, ozval se takto: »Nehledám než smír a pokoj a každý trest, jenž na mě za požár dvorce Bergthorshvolu a za smrt Njalovu a jeho synů uložen bude, přijímám s pokorou. Víte všickni, co se mi

16*

včera stalo, a víte, je-li možna ztráta těžší otci, než je ztráta života jeho syna! Ale nežádám za smrt jeho ani obvyklé náhrady ani pomsty jakékoli. Chci odpuštění jen a smír a proto odpouštím též a ke každému smíru jsem ochoten.«

Neminula se řeč jeho s velkým dojmem. Jednalo se toho dne smírně a pokojně. Flose nepromluvil k svému vlastnímu prospěchu jediného slova. Po dlouhém jednání a uvažování zněl rozsudek nad ním vynesený na těžkou pokutu peněžní a na vypovězení ze země na tři léta.

Flose podrobil se bez reptání, všickni byli spokojeni, jediný Kóre povstal a pravil: »Slavně prohlašuji před tváří boha a vás všech, že smířen nejsem, že v žádný smír s Flosem vůbec nevejdu a že vykonám na něm pomstu krevní. Tím je varován.«

Řekl tak a odešel. Flose neodvětil ničeho a všickni mlčeli. Rozešli se po svých stanech a druhý den většina se rozjela po různých stranách na zpáteční cestu k domovům.

Kóre nevrátil se však pod svůj krov, nevrátil se k ženě své. Obraz ženy jiné tanul mu stále na mysli, obraz ženy osvětlený jako záplavou požáru a zároveň temný bezedným zášlím, obraz Halgjerdin. Proslýchalo se o ní, že po osudném pádu rodu Njalova bez pokoje a míru, s myslí jako otupělou, jako žebračka se toulala krajem.

Zavítala prý na Hlidarendu, kde jí Ranvejg, opovrhujíc jí sice, přece prý dopřála koutku v domě. Kóre vydal se tedy do Hlidarendy. Ranvejg nyní úplně sestárla; byla zlomena, slabá, nevstávající po celý den od kolovratu, jejž ob čas bez myšlenky na prázdno spouštěla, předouc více truchlé dumy své než nit. Pozdravila Kóreho smutným úsměvem. Rozmlouval chvíli s ní, pak tázal se, jen tak nahodile, na Halgjerdu.

»Je pravda, že žije v domě tvém?« řekl hlasem, jenž se třásl přes všechno jeho přemáhání.

»Byla, byla zde,« odvětila lhostejně Ranvejg. »Seděla celý den na zemi, tvář majíc položenu v dlaně, nevím, o čem přemítala. Kula snad nějaké pikle, hledala nějaká zaříkání v paměti. Říkali, že paměť její hasla. Přišla do dvorce jako chorý pták, ani nemluvila. A jednoho dne, hned na jaro, tak tiše a nenadále, jak dříve vešla, zase odešla. Nevím kam. Nestýská se nikomu po ní a hledat jí nebudu. Snad skočila do moře.«

A Ranvejg točila kolovrátkem a myšlenky její těkaly v neurčito. Kóre se zamyslil. Rozmlouval pak s lidmi na dvorci, vyptával se jich po Halgjerdě. Opakovali mu totéž, co mu Ranvejg vypravovala. Kam mohla odejít? »Snad na Höskuldstad k svým příbuzným,« prohodil někdo z lidí. Druhého dne dal se Kóre cestou tam. Na Höskuldstadu však Halgjerdy nebylo. Zavítala prý

sice sem, ale odešla. Neřekli mu proč, nepřiznali se, že jejich neláska a surovost ji vyhnaly. Myslilo se, že se utekla k Hrutovi. Jako Ranvejg, i lidé na Höskuldstadu se málo o její osud starali. Kóre vydal se nym na Hrutstad. Hrut byl sestárl, zdál se úplným starcem, byl poloslep a chorý. Přivítal vlídně Kóreho, vyptal se do podrobna na požár Bergthorsvohlu a na smrt Njalovu. Zaplakal, když mu Kóre vše živě vylíčil, a pravil: »Leží to na mně jako hrozná tíž. Kořenem všeho toho zla byla moje nespravedlivá pře. Tím začalo to hrozné neštěstí. Jak prorocky jsem zíral v budoucnost, když jsem jednou o Halgjerdě, byla tenkráte dítětem, pravil bratrovi, že něco osudného v jejích zracích tuším, že mnoho dobrých mužů zahyne k vůli ní! Zášť její dmula děsné plameny těch svárů a sporů prokletých, a začátek jejich byla moje pře!«

Schoval tvář v ruce a kvílel tiše.

»Pravdu díš,« řekl Kóre, »zášť té ženy rozedmula všechny ty vášně a spory. Budiž jméno její prokleto!«

»A přece pojímá mě lítost, pohlednu-li na ni, a viny její beru na sebe. Osud, osud byl v tom ve všem! A jak je zlomena. Bolest její beze slov, jevící se pouze ve výrazu očí, připomíná mi smutek němé tváře. Nevím, co na dně duše její se děje, je mi záhadou.«

»Žije s tebou zde?« tázal se Kóre bez dechu.

»Žije zde,« odvětil Hrut, »totiž dýchá zde, nevím, žije-li jinak. Pod krovem málo se zdržuje. Sedí celý den na břehu moře, někdy vyjede na loďce daleko, dívá prý se pak do hloubky, jako zkamenělá. Snad by tam už byla zahynula, kdyby lidé moji ji nebyli přivedli zpět na břeh, vracejíce se z lovu ryb. A snad lépe by jí bylo.«

Kóre neodpověděl. Rozmlouval nějakou chvíli o věcech lhostejných, pak vstal a vyšel. Od lidí v dvorci dověděl se snadno, na kterém místě břehu Halgjerda sedává. Zahlédl ji brzy. Ležela napolo proti velkému balvanu, nedaleko od ní houpala se přivázána malá loďka. Vlasy její rozpuštěné splývaly jí v klín a kolem v mořské trávy. Vítr jimi hrál. Byla bleda jako mrtvá, výraz očí měl nevýslovný smutek utýrané němé tváře. To slovo přišlo Kóreovi na mysl, když ji spatřil. Byla krásná ku podivu, jen že krása její byla docela jiná, než dříve bývala. O pýše její a tvrdosti nebylo už stopy na tom trpícím obličeji. Záští Kóreovo se změnilo také náhle: necítil se již mstitelem na této ženě puzeným nenávistí, ale spíše soudcem jejím téměř klidným a karatelem přísným, vyvoleným mocí vyšší. Postavil se před ni, byl bled jako ona sama.

»Poznáváš mě?« tázal se tiše.

Podívala se na něj a odpověděla tiše: »Ty jsi Kóre?« Mluvila jako dítě.

»Když mě poznáváš, uhodneš snadně,

co ti chci, já přítel Skarphedynův, Njalův a všech těch, kteří zahynuli krvežíznivou nenávistí tvou. I syn můj mladý shořel v Bergthorshvolu, i jeho krev lpí na temné duši tvé.«

»Duše moje je temná,« řekla zamyšleně před sebe.

»Jsem přítel Skarphedynův,« řekl opět Kóre, »přítel toho Skarphedyna, jemuž prý jsi se posmívala, když umíral v plamenech. Na zeď prý vyšplhala jsi se, bys jej ještě urážeti mohla, když umíral; ani nedbala's, v slepém záští svém, že hořící břevna tě pochovati mohla s ním! Ďáble! Ďáble!«

Zvedal v horlivosti své ruce, jakoby ji uděřiti chtěl. Halgjerda se usmála nevýslovně bolestně. Oči její se zavřely a Kóre neviděl, že vlhly. Svěsila hlavu. Kóre pustil ruce po bok. Halgjerda mlčela a nehnula sebou. Kóre jí zatřásl, vzav ji surově za rameno.

»Uhodla's, proč jsem přišel?« tázal se.

Otevřela smutné oči své a řekla tiše: »Přišel's, bys mě zabil. Jakým způsobem sejdu s toho hrůzy plného světa?«

Kóre byl překvapen jejím klidem. Vzplanutí divé nenávisti shaslo náhle v něm, a byl opět pouze přísným soudcem, spravedlivým, zločinné té ženy.

»Nechce se mně, muži, prolévati krev tvou, ženo,« řekl zádumčivě.

Halgjerda vstala s namáháním; bylo vidět, jak je slaba.

»Bylo by to nejkratší, vrazit mi nůž do srdce,« řekla téměř lhostejně a šla mu o krok blíž.

»Neproleju krev tvou,« řekl zasmušile, s neurčitým pocitem, podobajícím se téměř lítosti.

»Zardus mě tedy,« řekla jak unavena dlouhou rozmluvou. »Uškrť mě třeba těmi vlasy, které mohly a nechtěly zachrániti Gunara, když luk jeho postrádal tetivy. Což jsi o tom neslyšel? A řekl's, že byl jsi Gunarovým přítelem.«

Kóre naslouchal s podivením. Nemluvila z ní nějaká lest? Ohlížel se, nečeká-li Halgjerda odněkud pomoci. Břeh byl pustý jako moře, jen vítr naříkal chvílemi a jen vysoké trávy se skláněly a chvěly ve vzduchu a ptáci skřehotali nad vlnami.

»Zdá se, že na životě málo ti záleží,« řekl Kóre. Halgjerda se usmála. Neřekla ničeho, ale smutek »němé tváře« mluvil trapně z jejích zraků. Kóre nerozuměl. Nevěděl, co si mysliti, byl jako zmaten. Zase něco jako soucit ozývalo se v něm, a to jej pobouřilo. Zajisté ozývala se jen lež a skrytá lest nějaká z těch prokletých úst! Chtěla jej dojímati? Pohledl na ni zádumčivě, temně a nepřátelsky,

»Je-li ti život tak nevítán,« řekl, »proč

nehledáš sama smrt? Proč sedíš na břehu a nevrháš se do hloubi?«

Tu se Halgjerda zachvěla jako velkou hrůzou dotknuta, zbledla ještě více a třesoucí se její rty zašeptaly: »Vábí, vábí mě ta hloub, avšak — víš, tam dole číhá Thjostolf snad — ne, číhá tam zajisté! Ten hrozný upír, jejž Skarphedyn přemohl a v bezednou ponořil tůň! Smrt! To není ničím, ale setkání se s ním, s tím Thjostolfem a s kletou jeho láskou! Být v moci jeho!« Mluvila horečně a spíše sama k sobě než s Kórem, myšlenky její, děsící ji, nevyslovené nikdy zřejmě, zdály se, že tak nyní našly cestu z toho nitra jejího, rozboleného a plného temnoty.

»Vše, vše, jen to ne!« zašeptaly zbledlé její rty a skryla tvář svou do dlaní.

Tu vzkřikl Kóre divoce, jako některý z těch ptáků nad mořem, když uzří kořist svou. »Prokletá!« zvolal, »sama určila's mi tedy trest svůj!« A vrhl se k ní. Halgjerda nerozuměla hned. Rychle svázal jí ruce dlouhými jejími vlasy, a vzav ji kolem pasu, mrštil jí surově do loďky. Vybral velký kámen, sňal svůj pás a přivázal jím tu též pevně jí k nohám. Halgjerda vzbouzela se ze své tuposti a když Kóre loďku, vskočiv do ní, od břehu odrazil, rozuměla jasně jeho úmyslu. Nevýslovná hrůza jevila se v strhaných očích jejích. Nemohla dechu popad-

nout. Zraky její začaly blouditi po širém obzoru.

»Skarphedyne!« zvolala náhle vší mocí, jakoby ducha jeho volala na pomoc. To jméno probudilo všechno záští v prsou Kóreových. Vesloval zuřivě.

»Ještě mě bodáš k pomstě?« vzkřikl, »ještě proklaté tvé rty to jméno v posměchu vyslovují? Brzy umlkneš.«

Halgjerda mlčela. Umučená její tvář byla jako zkamenělá. Byli daleko od břehu, nesmírná hloub nebes byla nad nimi, nesmírná hloub moře temnila se pod nimi. Vzal ji Kóre kolem pasu a pozvedl s loďky nad vodu.

»Zdá se mi,« řekl surově, »že upír tvůj už netrpělivě tam čeká. Rozluč se se světem a ponoř se v peklo.«

»Kóre,« řekla v úzkosti nevýslovné, »jsi-li přítelem Skarphedynovým, zaklínám tě jeho jménem: Měj slitování! Pro osudnou lásku mou k tomu muži, která mě i jeho vedla do zkázy, měj slitování! Rozuměj mi dobře. Neprosím o svůj život! Usmrť mě! Dopřej mi svého nože do srdce — ale nevrhej mě tam dolů — tam dolů — Skarphedyn, jenž mě miloval, bránil by ti, bys mě vydal tam tomu — dole —«

»Nestoudnější lež než tvoji pohádku jsem nikdy neslyšel!« vzkřikl zuřivě Kóre. »Za usmrceného tebou Skarphedyna, jemuž, umírajícímu, jsi se ještě rouhala, plvu ti

takto v tváři! A nyní zahyň, stvůro krvavá!« Ještě výše ji pozvedl, na téměř překotivší se loďce, co ramena a síly mu stačily, a pak ji pustil. Nevykřikla, ale pohled tak hrozné výčitky, tak plný němé bolesti, tak zoufalý jej zasáhl, že Kóre sebou trhl. Vody zavířily, bledý její obraz na mžik pod vlnami svítil, pak jen slabá zář těch divuplně zlatých vlasů, jako hrst paprsků, a bylo ticho a temno tam dole, tam dole — — —

Kóre vrátil se k břehu, sedl na balvan a hleděl chvíli na moře. Kde byla radost vykonané pomsty? Kýval smutně hlavou. Pak bylo mu, jakoby vítr na břehu bolestně zakvílel, celé moře jakoby zaúpělo a hrozný pohled zíral vyčítavě z prázdna na něho. Kóre popadl se za čelo. Prchal od moře jako štván a běžel, co mu stačil dech. Měl pocit ne vykonané pomsty, ale spáchaného zločinu.

Kóre doufal, že dojem smrti Halgjerdiny se sebe setřese v klidu své domácnosti, ale tam bylo ještě hůře; zdálo se mu teď, že přízrak neblahé té ženy jej stále stíhá, nezjevovala se mu sice tvář její ani ve snu, avšak vyčítavé, hrůzyplné její zraky zíraly stále na něho z prázdna, ať bděl či spal, ať kráčel ve slunečním svitě, ať se budil v pusté temnosti noční.

»Vždyt vykonal jsem pouze soud!« volával zoufale, »a trest její byl zasloužen. Což

nejsem více mužem, že se tak chvíti dovedu?«

Žena jeho pravila mu jednou: »Tvá zádumčivost a horečka tvoje pochází pouze z tvé nečinnosti. Jsi mužem posud a hrdinou, ale jsi chorý na duši. Uzdravíš se, budeš-li chtíti, budeš silným zase, ustanovíš-li si pevný nějaký cíl. Což nečeká ještě Flose na svůj trest? A chceš snad, bych já místo tebe malého svého syna, zahynuvšího v plamenech, pomstila?«

Kóre se vzchopil.

»Ústa tvoje hlásají pravdu,« odvětil jí. Měl nyní žízeň činnosti, přál si pustit se s Flosem v divoký, zoufalý, v dlouho trvající boj. »To bude něco jiného,« pravil si, »než metat svázanou, slabou ženu se zoufajícími zraky do hlubin moře! At piju krev neb at moje poplyne! Jen krev a vzruch a boj mohou uhasiti tu palčivou zžíravost ve mně, která mě mučí a ničí!«

Flose však byl už do vyhnanství odešel ve společnosti svého syna Björna. Nikdo nevěděl určitě, kam se vydal, neboť loď, na níž jel, kupecká, konala plavbu podél mnohých břehů, a Flose neřekl nikomu, kde vystoupí. Snad to ani nevěděl sám.

Vyjel tedy Kóre hledat jej. Byl nejdříve v Dánsku; tam byly slechy, že je Flose v Norsku, a když přijel Kóre tam, nevěděl nikdo o osudech Floseho, a on nenalezl žád-

nou jeho stopu. Zima už nastala a Kóre byl tedy nucen, čekat až do jara.

Štván nepokojem svým toulal se nyní světem a když opět zima nastávala, dohnaly jej bouře a osud mezi skály orknejských ostrovů. Přistal na jednom z nich, na výspě Rovsa. Tam vládl mocný jarl Sigurd, jenž nebyl Korému cizím. Nedaleko jeho dvorce měl Kóre přítele, jenž u něho hostem býval na Islandě. Od toho se dověděl, že Flose a jeho syn na dvoru jarla Sigurda po delší už dobu žijou. Jeden z králů irských, Sigtryg, byl tou dobou též hostem jarlovým a toho večera byl na dvorci Sigurdově velký kvas. Přítel Kóreův byl pozván a vybídl Kóreho, by s ním k jarlovi zavítal. Kóre byl šťasten tou náhodou a žehnal svému osudu, že jej zavedl na ostrov Rovsa. Neřekl svému příteli, jak dychtivě Floseho po světě hledá, a vydal se s ním ke dvoru na kvas jarlův.

Síň v dvorci byla skvěle osvětlena, zpěv a hovor hlaholily domem. Sigtryg, irský král, vyptával se Floseho na Island, na vlastní jeho osudy a na příčinu, proč z domova odejel. Flose vypověděl vše dle pravdy. Král Sigtryg jevil velký zájem nad tím, co slyšel, a jarl Sigurd vypravoval nyní mnoho o Njalovi, jejž byl osobně znal, a jeho synech, kteří po nějakou dobu u něho žili a výpravy s ním konali. Chválil je mnoho, Flose mu přisvědčoval tiše, ale syn jeho Björn, žárliv na úctu, vzdanou památce někdejších ne-

přátel svého otce, k vůli nimž strádal posud ve vyhnanství, nedovedl potlačiti svou nevoli, a když se král Sigtryg dychtivě vyptával na podrobnosti požáru v Bergthorshvolu, vmísil se do rozmluvy a pravil pohrdlivě o Skarphedynovi: »Dlouho držel se hrdinsky, pravda, jak můj otec doznává, ke konci však odvaha jej opustila. Žena jedna, přestrojena v mužský šat, jež, nevím z jaké příčiny, se súčastnila výpravy a na stěnu se vyšplhala (byla to obdivuhodná Halgjerda, vdova Gunarova), viděla Skarphedyna plakati! Slyšel jsem na vlastní uši, jak zvolala na Skarphedyna: ‚ty pláčeš!' Odvětil ovšem, že dým jej pálí do očí — ale jisté je přece, že plakal slabostí!«

Mezi tou rozmluvou byl dávno Kóre se svým přítelem do síně vešel a slyše nyní tato potupná slova, tasil zběsile meč, letěl síní a než se kdo nadál, srazil jedním rázem Björnovi hlavu. Rána byla tak silná, že hlava přes celý stůl letěla a zrovna před krále se kutálela a mnohý z hostů a sám jarl byli krví Björnovou potřísněni.

Vyskočil jarl a kázal, by okamžitě Kóreho zabili, ale žádná ruka se nepohnula, a Kóre pravil:

»Potrestal jsem utrhače, pomstil jsem Skarphedyna. Byl Björn mezi paličí; sám, jarle, jsi to slyšel, a tedy vykonal jsem čin čestný a spravedlivý. Nakládej se mnou nyní, jak chceš — ačkoli jsem hostem tvým.«

»Nemluv o pomstě a o soudu,« odvětil jarl. »Byl uzavřen smír na thingu, jak smíš tedy jednat na svůj vrub?«

Tu povstal Flose, přes bledé jeho tváře tekly slzy, trup jeho syna byl v jeho náručí a oči jeho těkaly za zsinalou hlavou nešťastného Björna.

»Jarle,« pravil, když po velkém namáhání promluviti mohl, »nežádám žádné pomsty za smrt svého syna Björna, jak jsem jí nežádal na sněmu za krev Graneovu. Co se mi stato, je trest poslaný na mě Bohem a podrobuji se, chvále spasitele, jehož víru jsem přijal a vyznávám. Věz také, že Kóre nevešel se mnou v žádný smír a dle pojmu divokého svého srdce jednal tedy správně. Odpust mu Bůh, jak já mu s těžkým srdcem odpouštím.«

Jarl nemluvil tedy už o žádné pomstě, kvas byl u konce a Kóre na svobodě. Ale jeho čin, ta prolitá krev neuhasila v něm nepokoj, jak byl doufal. Odjel s králem Sigtrygem, ve službách jeho, do Irska. Konal velké boje po jeho boku, ale přízrak té zavražděné ženy jej pronásledoval stále. Přišel do Skotska, odložil zbraně, žil nějaký čas ve stínu kláštera a konečně se odhodlal k pouti do Říma. Tam slyšel, že Flose krátce před ním též v tom posvátném městě meškal, že se vyzpovídal u nohou samého papeže ze hříchů svých a že smířen se světem a se svým svědomím se vrátil na Island, kde víra kře-

stanská nyní byla všeobecně přijata, a že v pokoji žije na svém dvorci, vrátiv se tam po uplynulé lhůtě svého vyhnanství. Kóre hledal dosíci míru a pokoje toutéž cestou, i on vyzpovídal se z hrozného svého činu a ze všech krvavých podniků svatému otci a dosáhnuv rozhřešení, puzen touhou k domovu, vrátil se i on na Island. U samého břehu, bylo to pozdě na podzim, ztroskotala se loď a Kóre a jeho druzi se zachránili po nadlidské námaze. Břeh byl pustý. Kóre dlouho bloudil, než přišel k nejbližšímu příbytku. Byla to chatrná chaloupka. Kóre nevěděl, kde je, a tázal se na nejbližší dvůr.

»Svinefjelde,« odvětil hospodář, jenž ho usadil u teplého krbu.

»Svinefjelde?« zvolal poražen tou náhodou Kóre.

»Ano,« odvětil hospodář. »Majitel toho dvorce je Flose. Žije tam v úkrytu jako řeholník, po smrti svého posledního syna.«

Když si Kóre odpočinul, děkoval svému hostiteli a vydal se na cestu k domu Floseho. Ač bylo pozdě, hořel tam ještě oheň a kmitalo světlo.

»Vydám se v ruce jeho,« řekl si Kóre. »Krev jeho syna lpí na rukou mých. At jedná se mnou, jak mu srdce káže.«

Vešel v síň. Flose vstal a šel mu vstříc. Vous jeho byl bílý, tvář bledá a úsměv jeho rtů byl sladkobolný.

»Buď vítán jménem Kristovým,« řekl Flose.

»Buď jméno jeho pochváleno,« odvětil Kóre. Pak popošel blíže k ohni, a když zář na něho padala, pravil: »Pohleď na mě, jsem Kóre, tvého syna vrah.«

Bolestný vzdech vyšel ze rtů Floseho, pomalu učinil krok, obejmul Kóreho, políbil jej a pravil: »Buď s tebou mír!«

Tu propukl Kóre v pláč a líbali se, a poprvé cítil Kóre pokoj zase v srdci svém.

Zůstal Kóre na Svinefjeldu, když jej Flose o to poprosil. Žena jeho byla zemřela a byl Kóre nyní na světě sám.

Dlouhá léta žili přátelé tak pohromadě v klidu a pokoji. Ale ob čas zmocnila se přece nejistota srdce Kóreho. Odpustil mu Bůh ten těžký jeho hřích, vraždu neblahé té ženy?

Vydal se ještě jednou na pout do Říma.

»Myslím, že mi bude odpuštěno na světě druhém,« pravil Flosemu, když se loučili. »Ale zde chtěl bych, aby zastihl mě trest. Pykal jsem sice upřímně za svůj hřích, ale neměl by mi Bůh dopřáti klidné smrti na loži. Měl by pomstit Halgjerdinu smrt. Sám pravil: Má jest pomsta. Prosím Boha o dočasný trest! Bylo by mi to znamením, že odpouští.«

Putoval Kóre tedy do Říma. Posilněn ve víře své a potěšen slovy, která tam slyšel, vrátil se domů. Bylo to opět pozdě na pod-

zim, když chtěl z Norska, kudy se bral, odplouti na Island. Varovali jej. Stará, chatrná loď, která jej odvézti měla, zdála se přátelům jeho nebezpečna. Ale Kóre zdržeti se nedal: »Pro tak nehodného člověka, jako jsem já,« pravil, »a znaveného životem je loď ta dobrá dost.« Nedal se zdržeti a jel. Ale ani onu loď, ani Kóreho nespatřilo žádné lidské oko více. Bezedná hloub, v niž ponořil Kóre Halgjerdu, skryla navždy i jeho mrtvolu v tajůplném temnu svém. — — —

Tím vyčerpáno vše, co staré ságy, z nichž temení tato kronika, o událostech, jež obsah její činí, v podstatě hlásají.

LEGENDA O RYTÍŘI ALBANU.

OSOBY:

Panna Maria.
Rytíř Alban z Poličan.
Veronika, jeho žena.
Rytíř Michal.
Rytíř Jetřich.
Ďábel, pod jménem Magnus.

Velká gothická síň v hradě rytíře Albana z Poličan. Je nádherně vyzdobena. Vysoké bronzové kandelábry září světlem planoucích voskovic, s klenutého stropu visí stříbrné lampy, šířící světlo a lahodnou vůni. Ohromné vásy s kyticemi z růží jsou rozestaveny po římsách. Množství hostí prochází se v pozadí síně. V popředí na jedné straně visí obraz muže v šarlatovém rouše, bledého, zasmušilého s divně planoucíma očima, podobizna rytíře Magna, Před obrazem stojí zamyšlen Alban z Poličan. Na druhé straně v popředí dva z hostí, rytíř Michal a rytíř Jetřich, v rozhovoru, pozorují tiše Albana. Hudbu slyšeti z vedlejší místnosti.

Michal. Věru, o takovém přátelství lze pouze v starých knihách číst a slyšet o něm je jen v starých písních! Hleď, tam stojí Alban u podobizny rytíře Magna a zdá se, že po něm nyje jako po milence a není tomu snad více než půl měsíce, co ho neviděl!

Jetřich. A bezpochyby jej očekává ještě dnes, toho cizozemce, o němž nikdo nic neví, než že oplývá pohádkovým bohatstvím.

Michal. A zvláštnost toho pobratřenství vězí v tom, že hledí-li si tváří v tvář ti druzi

jediní, že cosi jako skrytá zášť jim svítí ve zracích. Tot víc než záhadné.

Jetřich. Myslíš? To málo lidské srdce znáš. Mně nezdá se ta záhada tak hluboká. Je tomu pět as let, stál rytíř Alban, dnes tak bohatý, na samém kraji pravé záhuby. Vše, co kdy zdědil po otcích, šlo cestou kostek, v nich prohrál tenkráte vše, co dřív už nepromarnil. Tu náhle, věru jakoby jej zavolal, zjeví se ten bledý rytíř Magnus s tím k nesnesení hrdým pohledem, otevře svou štědrou dlaň a rytíř Alban plove v přebytku! Nuž, to je jádro celé záhady: vděčnost tíží pyšného Albana a proto skrytě svého dobrodince nenávidí.

Michal. Snad máš pravdu, ale pouze snad. Což kdyby to bylo něco jiného než vděk, co Albana tak tíží, k zášti nutí? Ku příkladu tajné závazky za prokázanou službu, za poskytnutou pomoc, váha úroků — úroků tak neslýchaných, věru —

Jetřich. Proč se zamlčuješ?

Michal. Jde mi to nesnadně z hrdla! Jsme v jeho domě, častuje nás po knížecku, jedli jsme jeho chléb a pili z jeho číše, tiskli jsme mu před chvilkou dlaň, jak opakovat tedy pomluvu —

Jetřich. Pomluvu? Když napřed sám, co říci míníš, za pomluvu prohlašuješ, dokázal's, že jí nevěříš, a můžeš tedy směle všechno říci, co jsi slyšel od jiných. Ne-

třeba, než mluvit drobet tišeji — z opatrnosti.

Michal (směje se). Svádíš chytře, jako ďábel sám.

Alban (před podobiznou). Je blízká hodina! On brzy zjeví se. Hodina kletá, černá jako noc! A kolem všichni hovoří tak bezstarostně a tak urážlivě veselý je jejich smích! Kdo tuší z nich, že tak se loučím s životem a se vším, co mu čar a význam dává? Ó, spadni na mne, krove otců mých, a pohřbi mne, ty staré sklepení! Co mluvím? Je to k smíchu! Nač chci pohřben být v tu chvíli, když za krátko beztoho ďáblu propadnu... Pryč, okamžiku hrůzy, řada tvoje ještě nepřišla a chvíle, která leží mezi mnou a tebou, patří ještě mně. Ty lživý smíchu, pojď, líčený ty úsměve! Teď spolu ještě jednou půjdeme a v mumraji tom pokryteckém úlohu svou dohrajem! (Jde do pozadí mezi hosty a hovoří s nimi živě.)

Jetřich. Už déle žádné, prosím tebe, vytáčky, záhadné, pomlčky a ramen krčení. Mou zvědavost jsi vzbudil, tedy mluv, a směle mluv, hleď, hostitel náš nerozjímá už před podobiznou, někam odešel a hudba zní, tak nikdo neslyší.

Michal. Nuž, víš, že všechen obrat, který se stal v poměrech Albana, a všechen obrat, který stal se zároveň v jeho povaze, v stejnou se dostavil dobu. Před pěti lety

zbohatl náhle, tenkráte, když se seznámil náhodou s Magnem, a v týž čas přestal kostky vrhat, nehrál nikdy více, a v tutéž dobu pojal svou krásnou sestřenku Veroniku z Poličan za choť a přivedl ji v tento nádherně znovu zařízený hrad.

Jetřich. A nebylo muže v celém království, jenž by mu nebyl záviděl tu vonnou lilii! Věz, že dosahuje-li ta tvoje pomluva až k ní, že ji slyšet nechci. Při sám Bůh, vzpomínám si právě ještě v čas, že jsem mužem, a zdá se mi, že naslouchaje tobě, se nějak červenám!

Michal. Sám pobízíš, a nyní kážeš!

Jetřich. Nejednalo se o paní Veroniku z Poličan.

Michal. A nejedná se o ni dále naprosto.

Jetřich. Pak nebráním ti, bys vypověděl vše, co víš.

Michal. Jedná se pouze o Albana a Magna, kteří uzavřeli svoje přátelství v době, když se Alban ženil. Ví celý svět, že paní Veronika jako hvězda čistá je, tím hroznější je Albanova vina, je-li pravda, co se šeptá, že Alban totiž uzavřel smlouvu s Magnem přímo pekelnou, smlouvu, o níž paní Veronika posud ani tušení nemá, smlouvu — je to hrůza vyříknouti — že v jistý čas Alban ženu svou — vydá Magnovi co úrok za to pohádkové bohatství.

Jetřich. Zadrž! Je to tak hanebné, že není možno, by to pravdou bylo! To raději víry přidám nevinné pověsti, že Alban nalezl poklad zahrabaný v podhradí, nebo pověsti zlé, zplozené asi závistí, že se ďáblu zapsal a rytíř Magnus že tím ďáblem je.

Michal. Té poslednější pověsti se, věru, nedivím. Je rytíř Magnus odporný, jak těžký hřích, a někdy zdá se mi, že přímo mu to říci musím v úšklebnou a hrdopyšnou tvář!

Magnus (pojednou vystoupí za sloupem a stojí mezi Michalem a Jetřichem. Dívá se na ně klidně a pyšně).

Jetřich. Vy zde, můj rytíři?

Magnus. Páni, doufám, baví se? Večer je příjemný, však trochu dusno zde. Proto, pane Michale, jste snad trochu bled a vy, pane Jindřichu, nemáte více barvy na tváři než přítel váš. Smím vědět, o čem jste se bavili?

Michal. O hříších, pane.

Magnus. O hříších bližních svých, toť se rozumí, o vlastních mluvit, to je zpozdilé.

Jetřich. Vy naslouchal jste, pane?

Michal. Hádku hledáte? Jen řekněte, zda se mnou nebo s Jetřichem. Jsme připraveni, pane cizinče. Při svatém kříži —

Jetřich. Teď, pane zbledl jste vy! (Světla hoří náhle matně.)

Magnus. Nač tak velkých slov? Ničeho

neslyšel jsem, jsem smírný, pane, hádek nehledám. (Odejde mezi hosty, světla opět jasně hoří.)

Michal. Při svatém kříži, to je podivné!

Jetřich. Mráz šel mi tělem, nevím proč.

Michal. Byl v pravdě zde? A jak ta světla zbledla, jako on!

Jetřich. My příliš, zdá se, pili, klamal sluch a zrak. Je pozdě, pojďme spat.

Michal. Hle, paní domu s hostmi loučí se.

Jetřich. Jak vločka sněhu padne v suché trávy směs, tak zjevila se mezi námi. Jak bílá je a cudně zářivá.

Veronika (podává ruku na všechny strany). Dík, milí hosté, večer krásný byl. Jste znaveni, na lůžka spěcháte, nuž, sladce spěte pod krovem toho domu a zítra novou radost Bůh nám dá.

Alban. Jsou rozsvěceny pochodně a panoši vás do komnat hned povedou. Nuž dobrou noc!

Veronika. Bůh s vámi, milí hosté, dobrou noc! (Hosté, mezi nimi Michal a Jetřich. odcházejí.)

Veronika. Jsme sami, Albane. Už lampy hasnou a dohořívají voskovice. Zdáš se mi znaveným. Pojď odpočinout.

Alban. Jak krásná jsi! Jak ze sněhu se zdáš v tom bílém rouše, bílém závoji. Kde jsou ty perly, jež jsem ti včera dal? Jich záře měla dnes tvou krásu zvyšovat.

Veronika. Albane, odpusť mi, nemám už jich však.

Alban. Jak, dar můj nebyl milým ti?

Veronika. Můj bože, jak to říci? Hrůza jala mne, když na šíj jsem je kladla, nevím proč.

Alban (stranou). Jak tušící je čistá duše tvá! Vždyť od něho pocházely perly! (Veronice.) Ty opět rozdalas je? V daru mém jen vhodný prostředek pro příliš velkou štědrost svou vždy spatřuješ, tvá almužna je, věru, marnotratnou!

Veronika. Pak je tvůj, Albane, dar marnotratný jak moje almužna, a z obou marnotratností tvá horší jest. Proč bez přestání proudem teče zlato zde a vše za prázdný ruch a šum, to tíží mne. A myslím, že aspoň částečně tak nahradím, když tvoje dary chudým dám, co na zmar jde tou kolem hříšnou nádherou. Můj Albane, ach, nekaboň se tak! Ty smutný jsi, já dávno vidím to! Co tíží srdce tvé? Proč nemáš důvěry? Jsem žena tvá a miluji tě celou duší svou. Ty se mnou dělíš se o prázdnou nádheru, však srdce svoje uzavíráš mi, ten poklad střežíš stále přede mnou! Tu skoupým jsi, čím zasluhuji to?

Alban. Má holubice krotká, chápati ty nemůžeš, co srdce moje rve, co hlodá je! Oh, příliš brzy žal můj dovíš se ... Dnes ještě s tebou nutně promluvím ... ty nebohá!

Veronika. Oh, nelituj mě. Nemám vlastní žal, jak nemám vlastní žalost*). Tvůj žal je můj a radost moje tvá. Když, co tě tíží, se mnou rozdělíš, tu ulehčeno bude tvému srdci. Než promluvíš, pojď, poklekneme zde —

Alban. Ne, moje modlitba by Boha hněvala — můj hřích —

Veronika. Tak velký není, by jej neodpustil Bůh! Když sám se zatracuješ, soud jeho bude milostivý, věř! Jsi dobrý, Albane, jen příliš světským jsi.

Alban. Jdi, modli se! Tvá světlá duše v hrůze utone, až uslyšíš! Před tebou peklo bránu otevře.

Veronika (s jasným úsměvem). Má berla Bůh je můj, on se mnou je, tak hrůzy pekla bát se nemusím.

Alban. Ó slova strašná! Jako z ohně déšť, tvá zbožná slova padla v duši mou. Jdi! Pro boha, jdi a nech mě okamžik zde o samotě. Přijdu za tebou.

Veronika. Nuž, poslechnu. Přijď záhy, Albane. Zde vedle na tě čekám v modlitbě své večerní.

(Odhrne těžkou záclonu, je vidět oratoř. Tam plá v plné kráse malované okno, prozářené plným měsícem, je na skle viděti obraz na nebe vzetí Panny Marie. Veronika poklekne, odvrácena od scény, v tiché modlitbě. V temné síni zůstane Alban sám. Hledí za ní.)

*) Má býti patrně radost. Red.

Alban. Ó lilie světlá! S tebou jesti Bůh — a přece, přece jen jsi ztracena! Ó běda mně, jenž v zkázu jsem tě uvrhl! Nesnesu tvého zjevu něžnou výčitku! (Odvrátí se. Na protější stěně, kam nyní zírá, vrhá okno z oratoře barevný svůj stín v živých barvách a přesných obrysech). Zjev ještě čistší stojí přede mnou! Kéž k tobě, Panno nejsvětější, utéci se smím. (Klekne, sepne ruce.) Jak bílé luny snivý paprslek sklem tvého obrazu teď prochází a nedotknut jej nechá v jeho podstatě, tak mateřství, jímž mezi ženami tě nejvýš žehnal Bůh, tvou věčně cudnou prošlo bytostí, aniž by čistotu tvou zkalilo! Ó Panno plná záře hvězd a lilií, ó ženo plna něhy soustrastné, slyš výkřik zoufalý můj, zachraň ji, již zasvětil jsem zkáze v šílenství a ustrň se nad temnou duší mou! (Oblak zatmí měsíc a skvělý stín okna mizí až na slabou stopu.) Ty odmítáš mě, Panno nejsladší, jsem proklet, běda mi! Tak, ďáble, tedy zas jsem zcela v moci tvé!

(Ďábel v postavě rytíře Magna vystoupí z rámce podobizny a stojí před Albanem.)

Magnus. Albane!

Alban (lekne se, vstane rychle a zdvihne záclonu u oratoře). Prokletý, co mi chceš?

Magnus. Ač prokletý dnes, byl jsem vítán přec, před pěti lety.

Alban. Ďáble!

Magnus. Člověče! Však nechme zdvořilostí a všech titulů.

Alban. Proč přišel's a co chceš?

Magnus. Vždyt víš to přec a překvapen nemůžeš také být, když čekal's mě. Máš-li však paměť krátkou, jak se zdá, jsem ochoten ti připomenout jisté podrobnosti, jež tě valně netěší. Nuž, pamatuj se. Byl's žebrákem a já, jenž k vůli tobě jméno rytíře Magna přijal a v nemilou společnost tvých přihlouplých spolutvorů se mísil co tvůj přítel důvěrný, já zaplavil tě zlatem, že bohat jsi, jak některý král v Indii. A za to vše, co žádal jsem v té mezi námi uzavřené úmluvě?

Alban. Pekelný pse, co's žádal? Lstivě pravil's mi, že duši moji nežádáš —

Magnus (směje se). Ta, myslil jsem, mně přece neujde, a pak jsem po tom dychtil, malou změnu utvořit v těch jednotvárných úmluvách. Vy lidé často tak nám duše svoje nabízíte, že není divu, klesla-li už cena toho všedního zboží.

Alban. Jen posmívej se trpce, krvavě! To tvoje řemeslo!

Magnus. To tvoje vina. Zůstaň při díle a nevyzývej k nepříjemným poznámkám. Co tedy žádal jsem?

Alban. Ty lstivě řekl's mi: »Za všechnu pomoc svou nechci, než což by koli tvého vyšlo tobě vstříc, až vyjdeš ze síně po podepsání naší smlouvy.« To zarazilo mě, nad tím požadavkem jsem se zamyslil,

byl jsem však zoufalý — a podepsal souhlasně.

Magnus. A přece písmo znal's a věděl's, co stalo se někdy Jeftovi. Vás lidi ale nebe marně varuje, vy doufáte vždy, že k vůli vám se všechno změní, osud, příroda, ba ďábel sám! Ty podepsal's, nuž, byl jsi zoufalý a duše tvoje duší hráče byla vždy: ten nedovede nepočítat na štěstí — jež nedostaví se.

Alban. Já slyšel štěkot psa a doufal jsem —

Magnus. Že potkáš jej a lacině tak vyvázneš. Ubohý pes, vždyť přece tě miloval! Mohl's ovšem potkat také některého z poddaných neb sluhů, to věděl's též — snad trochu doufal jsi? Jen zanech pokrytectví! Ale budu raděj zdvořilým: nuž, byl jsi tedy zoufalý, a tu snadno pomateně jednáme.

Alban. Ty vyvrheli, stvůro úšklebná!

Magnus. Ty dobrý člověče!... Nuže, v té zoufalosti přiřknul jsi mi tedy prvního, jejž potkáš ze svých. Ach, a stalo se, že nevěsta tvá, slyšíc o tvém pustém životě, na hrad tvůj v žalosti své přijela, by kolena tvá objala a prosila — bys život změnil svůj, a ona byla to, již potkal jsi, když ze síně po uzavřené úmluvě jsi pospíchal, a tak je tedy má, ta tvoje nyní žena spanilá, a lhůta, kdy si pro ni přijdu, vyprší, až zítra bude noc. To tedy vše je,

18*

oč se jedná nám, a přišel jsem, bych slib tvůj volal důrazně ti do paměti.

Alban (vrhne se náhle na kolena). Zná-li peklo smilování, pak ustrň se! Vezmi duši mou i tělo v muka bez konce! Má duše temná tebe hodna je. Co ale s jasným paprskem, jak ona je, v tvém hrozném bezedně?

Magnus. Co je psáno, psáno je. To místo znáš, kam s ní se dostavíš, nedaleko je odtud, od hradu, kde velký les své temné stíny vrhá nejhustší na desku propadlého hrobu.

Alban (vstane). A není vykoupení? Není spásy pro mne?

Magnus. Tu smlouvu zrušit — o tom nemluvme. Však novou lhůtu, chceš-li, poskytnu. Mně lichotí, že's přede mnou poklekl.

Alban. Zná ďábel tedy slitování přec? Či nová lest jen z tebe mluví?

Magnus. Jen vypočítavost. Až posud marně blížil jsem se duši ženy tvé, je zcela Jeho — k němuž modlí se. Snad podaří se dobou další přece jí sobě získati a tak i duši její mít.

Alban. Ty marně doufáš! Bohu budiž dík! Však mluv, mluv rychle, jak mám novou získat lhůtu — co mám učinit?

Magnus. Jen malý obřad žádám. Znova poklekni — a zapři svého Boha, slavně však.

Alban. Vždyť klečel jsem už před tebou — a Boha zapřel jsem, když jsem se tobě vzdal.

Magnus. To nestačí mi. Chci, bys se tomu rouhal, jenž tě stvořil, a jemu, který visel na kříži, a jeho matce.

Alban. Stvůro! Netvore!

Magnus. Jsem bohem jako On, však bohem záští, temný osud jsem a zoufalost, jsem ten, jenž věčně zapírá. Jsem bohem tvým, neb zoufáš bez meze a všechno světlo tobě zhaslo už, jsi tedy mým, ač neváže tě ke mně žádný slib a žádná úmluva. Proč váháš rozhodnout se určitě?

Alban. Já nemohu — —

Magnus. Pak zítra žena tvoje zahyne! Je ztracena.

Veronika (zpívá tiše v kapli). Hospodin je pastýř můj! I kdyby údolím stínu smrti mi putovati bylo, báti se zlého nebudu, neb ty se mnou, Pane, jsi!

Alban. Ó zvuky nebeské! . . . Co skřípeš zuby, děsný netvore?

Magnus. Má trpělivost s tebou u konce! Chceš, aby žila?

Alban. Chci, můj Bože, chci!

Magnus. Kdo je tvůj Bůh? Či já či On? Na tomto slově visí osud tvůj, slyš, osud její! Dej pozor, bys to pravé slovo vyvolil!

Alban. Nuž buďsi . . .

Veronika (v oratoři). Miluji tě, Hospodine, sílo má! Hospodin skála má a hrad můj! V tebe, Pane, naděj skládám svou, ty's štítem mým a útočištěm mým! K tobě volám a ty mne vyslyšíš!

Alban. Bože můj!

Magnus. Muka! Muka! . . . Ty sketo, Albane, rci slovo osudné — (Záclona u oratoře spadne, stín okna sjeví se skvěle na stěně.)

Alban (padne před stínem obrazu na tvář). Zdrávas, Maria!

Magnus. Prokletí! (Blesky z něho srší, hrom zaburácí a Magnus zmizí.)

Veronika (přiběhne z oratoře). Co děje se? Můj Bože, Albane! (Vrhne se k omráčenému.) Pomoc! Pomoc! (Položí hlavu jeho na svá prsa.) Ty opět dýšeš! Bohudík!

Alban. Ah, bohužel! Pojď, teď ti povím vše. (Vstane a odchází pomalu s Veronikou.)

Odlehlá komnata v hradě. Veronika sedí v hlubokém křesle, rovně, hlavu má podepřenou o vysoké lenoch. Alban klečí jí u nohou, má tvář na jejích kolenách. Pozvedá nyní hlavu pomalu a hledí mlčky na svou ženu. Tvář její ač bledá, je klidná a jasná, hledí upřeně na úsvit, jenž vniká otevřeným oknem do pokoje.

Alban. Víš nyní vše, má ženo. Zatrať mě, jak sám se zatracuji a jak Bůh mě zatratí.

Veronika. Albane!

Alban. Mám peklo v srdci. Na tvé tváři ale svítí nebes klid. Což strachu necítíš?

Což nerozumělas mi? Víš přece, že jsem uvrhl tě do zkázy. Mlčíš, kam hledíš upřeně, tak nezemsky?

Veronika. Na rudé oblaky a lesy ve mlze, kam zora svítí, růže sype své. Slyš, zpívá zbožně nyní skřivánek, jak sladce, zlatě! . . .

Alban. Ty nerozumělas! Nerozumělas mi patrně! Mohla bys jinak být tak klidnou, lhostejnou? Jsi jak ten úsvit jasná!

Veronika. Ty zachmuřený jak ten temný les. Úsvit, tot růžově se šeřící zvěst, že vzejde jistě den.

Alban. Tvůj poslední, ó žel. Ah, teď celé tělo zachvělo se ti, sáh' na tě smrti mráz.

Veronika. Já zachvěla se, ale silná jsem.

Alban. Kde bereš sílu?

Veronika. Boha jsem. Ó slovo sladké, plné jistoty. Bůh se mnou bude, i když mě vydáš démonu. Bůh dobrý je. Má síla v něm. Buď chválen, Pane, na věky. Dal's mému srdci radost velikou, teď útěchu zas dáváš na konec, pak hlubý dáš mi klid.

Alban. A nebouří se srdce tvoje proti mně? Já dal tě démonu.

Veronika. Za tebe trpět smím a umírat. Jen dech můj odejmout mi může zlý, má duše v jeho moci nebude. Za tebe Boha prosit budu za hrobem a kajicnost tvá přivede tě zpět do jeho lůna.

Alban. A což kdybych své slovo nedržel a nevydal tě?

Veronika. Je démon otec lží, přec dané slovo splnit musíš mu. Bůh, věčná pravda, zakazuje lež — i světská čest. A není démon také silný dost, by mocí sám vykonal, co konati ty bys mu odepřel?

Alban. Jsem lapen v síti zlého. Ženo má, ty klidna jsi a silna — avšak až zlého uvidíš, až zvíš, co ďábel je? Až spadne Magnovi ta lidská škraboška?

Veronika. Zavru oči, jako teď je zavírám. Démon! Nikdy jsem naň nemyslila, co po něm bylo mi? To věčné jeho ne mi cizí bylo vždy, když celý boží svět mi ano hlásil vždy. Před jeho představou jsem pudem couvala, jak couváme od pokraje temné propasti . . . Hleď, slunce! Jako zlatý pták se nese nad lesy! Ó svatá záře, slávo vítězná! Kde hrůzy noční jsou?

Alban. Ty hrůzy vrátí se, až zapadne zas den! Já vidím ji, tu chvíli úžasnou, již vede koně, sedáš do sedla — ó závrať, zničení!

Veronika (položí mu ruku na čelo). Až přijde hodina, pak času dost ji chápat, její vážnost, hrůzu, osudnost. Teď těš se ze světla, nech mě těšit se. To den náš poslední! Můj Albane, jak záhy přišel konec nám a rozluka! Tam ale, tam, kam chystám se, tam už konec blaha nebude.

Alban. Jak možná snášet to a žít?

Veronika. Buď silným, mužem jsi. Jdi, Albane a přiveď koně k malým dvířkám, vedoucím do lesa. Dům náš je pln hostů. Vyjedem až k modrým horám. Sami budem tak po celý den náš spolu poslední. Toulejme se loudavě tichou, kvetoucí samotou a dorazíme s nocí zároveň tam k tomu místu, kde pozemský můj život skončit má.

Alban. Já bál se s tebou v samotě být a proto je ten šum tak četných hostů v domě. Teď ale rád tvé rady poslechnu — tak spolu sami tedy v lesinách — den poslední — (vypukne v usedavý pláč).

Veronika. Dík za tvé slzy! Oplakáváš mě. Teď však je piju, tvář tvou líbajíc a nechci, aby tekly! Úsměv, hleď, je na rtech mých! Chci za něj úsměv též . . . Jdi, Albane, a koně osedlej! (Alban odejde.)

Veronika (sama). Ah, dej mi síly, Bože, snášet vše! Ty dal's mi síly neslyšet tu strašnou zvěst, ty dal's mi síly hrůzu potlačit! Ó, neopouštěj mě! (Klekne u okna a dívá se ven.) Jak zlatý vzduch! Jak stromy šeptají, jak po nebi ty bílé plujou oblahy! Ó, skřivane, jak šťastný jsi, ty vzlítáš, zpíváš, nestraší tě svět v tvém mladém vzletu. — Mě srazit chce — a vzlétat chce se mi . . . Ó, je to sladké, sladké živu být! . . . Já nešťastná, nač toho vzpomínat? (Sáhne si na

srdce.) Mne bolí zde . . . Je sladko živu být! — Co chtěla jsem? Ach, ano, závoj svůj a plášť . . . Poslední den! Jak je to podivné! . . . Můj Bože, dej mi sílu, neopouštěj mě! — (Odchází pomalu vrávorajíc do vedlejší komnaty.)

Hluboký, temný les. Noc. Korunami stromů je místem hvězdy vidět. V popředí na jedné straně stojí kaple, dvéře jsou otevřeny, hoří tam slabě lampa před starodávnou sochou Panny Marie vyrudlých barev bez lesku. Na straně druhé zapadlý hrob, porostlý travinami a bodláčím. V nejzazší hloubi lesa objeví se Alban, vede koně za uzdu, na němž sedí Veronika zahalena v bílém plášti a v hustém bílém závoji.

Alban. Jsme blízko cíle. Vidím už kapli, hle, tam pod stromy a nedaleko ní je zapadlý ten hrob. To slovo hrob, jakou to tíži má, jak padá na mě . . . I ty's se zachvěla!

Veronika. Jsem slabá žena, a les tak smutně lká. A noční ptactvo už se ozývá. Toť příšerné. Jaký to div, že jsem se zachvěla.

Alban. Vše temné jest, jen ty svítíš bělostí své duše a svého hávu.

Veronika. To svatební můj plášť a závoj byl. Jak krásně září den náš svatební mi v paměti. Podej mi ruku. Slyš, slavík náhle dal se do zpěvu! Tu plná růže roste, dej mi ji.

Alban (trhá růže). Jak obět kráčíš k oltáři! Já slíbil ti před Bohem štěstí, radost života a kam tě vedu? V temný hrob.

Veronika. V hrad boží vedeš mě, v svatý Jerusalem, kde blažení mě budou vítati. A přijdeš za mnou, až tvá kajicnost tě s Bohem smíří.

Alban. Já pláču, pláču slzy krvavé! Hleď, růže jimi skropena je jako deštěm! Jaký div, že nespálily ji, jsou žhavé jako oheň! (Podává jí růže. Přijeli do popředí.)

Veronika. Albane, zastav koně! Je kaple otevřena. Často na svých procházkách jsem zavítala sem. Je v kapli starý obraz Matky Boží. Ač zpovídala jsem se ze všech hříchů svých a ráno tělo Boží přijala v té tiché na naší cestě vesničce, chci přece ještě pomodliti se, už naposled. Ta socha posvátná mi často byla důvěrnicí! Ó, blahá dobo!... Tvou růži, porosenou slzou kajicnou, tam sladké naší paní k nohám položím.

Alban. Kdo vymyslil tu báj, že žalem zhynouti nám lze? Kdyby to pravda bylo, nebyl bych už dotrpěl? (Pomáhá jí s koně.)

Veronika. Buď mužem, Albane! Hleď, já se netřesu. Než, čekej zde, já záhy vrátím se. (Jde do kaple.)

Alban. Já posadím se na zem v žalu svém, bych rozjímal o tíži prokletí. Ta muka v pekle nemohou být strašnější. (Sedá do mechu a zakrývá si tváře.)

Veronika (v kapli). Zdrávas, Maria, plná milosti! (Kleká. Plášť a závoj jí klesá s ramen a s hlavy.) Zdrávas, sladká andělů královno! Před

nohy tvoje čelo kladu své a tuto růži, tobě, rajská lilie! Tvé srdce ví, co jesti lidský žal, neb nad tvůj žal nebylo většího! Tou jeho slzou, trpkou, palčivou a kajicnou, ó matko milosti, ty nepohrdáš? (Položí růži před sochu. Mlčí chvíli.) Jdu v časnou smrt. Zde světlo je, v té záři přítomnosti tvé — ale tam venku v tmě, ach úžas, démon číhá! Ach, Panno svatá, na mne strachy jdou! Nech zrak můj vpít se v tvoji svatou tvář a oslň mě, bych hrůzu nezřela, jež na mne čeká tam! Já silna byla, když jsem s ním, jejž miluji, neb skrývat bylo mi svou úzkost, abych jej neuvedla v zoufalství. Ty však vidíš na dno do srdce . . . Rci, je v něm hřích vedle té slabosti? Je v tom snad hřích, že plačíc loučím se od zelené té země kvetoucí a od něho, jenž drahým byl mé duši? Já byla šťastnou tak . . . A teď . . . Ó, požehnaná mezi ženami, ty víš, co přival znamená těch horkých slz, jež nyní dusí mne! Ty víš, jak snila jsem o blahu mateřském, ty matko nejsladší! A nyní, když se život ve mně ozývá (před tváří tvou, kde není tajností, svou odhaluji tajnost blaživou, ó Boží rodičko!) v té chvíli požehnané, dlouho toužené a plné naděje, jdu v temnou, chladnou zem! A proto bouří zadržený pláč můj bolestný zde před tebou! (Padá na tvář.)

(Pomlčka. Hledí zmateně kolem sebe, zraky její shasínají.)

Ó, Bože, je to smrt, či mdloba jen? Cos jako dřímota . . . mě schvacuje . . . (Omdlí a zůstane bez vědomí ležet. Tu zazní tichý zvuk, socha pozvedne pomalu ruku nad Veronikou, jak žehnající. Oči její nabývají záře, barvy na rouše, jakby rozkvetly, svítí, obličej se jasní, tajůplný úsměv se jeví na tváři. Socha nese se pomalu se svého postavce, zvedne plášť a závoj Veroniky, zahalí se jimi a vyjde tak z kaple, jejíž dvéře se za ní zavrou.)

Panna Maria. Albane, kde jsi? (Jde pomalu k němu.)

Alban (překvapen zdvihne hlavu). Tvůj hlas je sladší než kdy byl, Veroniko! A cos jak glorie kolem tebe se spřádá třpytivě. Jak vřelá byla tvoje modlitba, když z tebe milost Boží září tak!

Panna Maria. Vzhůru! Pojď! (Kůň klekne, a Panna Maria sedne na jeho hřbet.)

Alban. Ty vznášíš se, jako bys křídla měla a kůň se chvěje, jako úctou jat! Na mne však padá celého světa tíž, tíž to viny mé!

(Vezme koně za uzdu a kráčí mlčky.)

Stromy (kloní vrcholky a šumí). Zdrávas, Maria!

Větry (ve vrcholcích stromů). Ten svatý zjev jsme dřív už viděly, když v Egyptě jsme pouští vanuly! Na krotkém oslu Panna seděla a nesla Pána světa v náruči v podobě dítěte! Zdrávas, Maria!

Alban. Jak divné hlasy stromy šelestí. Jak zpívající by nás doprovázeli andělé. Teď všickni ptáci propukají v zpěv, jak ráno v máji! Tak krásně zpívat jsem je posud neslyšel!

Ptáci (spívají). Ó, holubice míru, hvězdná, přesvatá! Zdrávas, Maria!

Hvězdy (spívají). Ó, růže mystická, z níž vykvet' Spasitel! Zdrávas, Maria!

Alban. Teď jako zlatých harf se přival zvuků chvěje! Jaká to zora padá na lesy? A druhá, zdá se, že se z mechu zdvihá, a v lahodném tom světle zkvétá lilie a narcis pod každým krokem koně!

Květy (šeptají). Kdo lesem vznáší se jak vůně balsamu? Ó, hvězdo jitřní! Zdrávas, Maria!

Alban. Kůň celý teď je zářivý jak červánek, a na mou ruku, která uzdu drží, září oči jeho jako démanty. Kam poděla se noc? Tak časný úsvit ještě nevzešel, co země stvořena! Jsem opojen snem jak nadzemským. Mne nutí cos, bych na zem poklekl!

(Kůň se zastaví. Panna Maria snese se s jeho hřbetu na zem.)

Panna Maria. Zde zapadlý je hrob.

Alban. Ó, běda mně, teď přišla hodina! Ó, probouzím se s hrůzou! (Skrývá tvář.)

(Magnus se zjeví z hrobu.)

Magnus. Tak slovu svému dostáls? Sketo, lháři, pse! Jakou to sílu vedeš kouzelnou mi vstříc, je mocnější než já!

Alban. Co urážíš mě, ty stvůro temnoty? Jen příliš, příliš slovu svému dostál jsem. Zde žena moje, zde žertva hříchů mých.

Však bez zápasu, věř, že po ní nesáhneš!
Je marný, vím, však dřív mě rozsápeš.

Magnus. Ty zrádný muži, lžeš! To žena tvá? To není člověk, co ti stojí po boku. Nemám moci, bych té se chopil, již mi přivádíš. Znáš úmluvu, již podepsal jsi krví svou? (Ukáže mu pergamen.)

Alban. Znám šílený ten pakt a dostál jsem slovu svému. Svou ženu přived' jsem, však dřív, než po ní sáhneš, pravím ti, že boj podstoupíš — zvíš, co lidská zmůže zoufalost!

Magnus. Nestoudný lháři! To žena není tvá, moc silnější než pekel kruší mě, já muka snáším! (Svíjí se po zemi.) Koho přived' jsi, ty kouzelníku zlý a prolhaný? Ty nutíš mě, bych vyznal bídu svou a malomocný vztek! Já vyznávám, že v zoufalství svém jsem neskonale bídný! Teď vyznej, kdo že ta! (Ukáže na Pannu Marii.)

Panna Maria (spustí závoj). Hleď na mou tvář.

Alban. Veroniko... Ó, svatých nebes jasná královno! (Klesne na kolena.)

Panna Maria (k ďáblovi). Ty sílo stvořená, před silou nestvořenou Boha ustupuj! Ve jménu syna svého, vítěze, jenž pekla překonal, ti kážu, zmizíž v nic! Pod ochranou mou žena toho muže jest: On dal ti ji? Však dávno byla má, a život nový, který klíčí v ní, ten Boha jest, jak všechna budoucnost. Já pravím. ustupuj! Co tvého

jest, to vezmi, mrzké bohatství, jež poskytl jsi, ten žlutý země prach... Zmiziž! Či chceš zápasit? (Hledí mu přímo v tvář.)

Magnus. Odvrať svůj zrak! Ó, muka!

(Vykřikne zoufale, roztrhne pergamen a propadne se v zem. Zaduní hrom. Panna Maria zmizí. Dvéře kaple se otevrou, zjeví se Veronika.)

Alban. (Sahá si na čelo.) Jsem já to, jenž tu stojí, omráčen? (Ohlíží se.) Je tichá noc a démon propad' se! Ó svaté hvězdy, větry šumící! Ó, nebe, země! Bože, Bože můj, tvé slitování jesti bez konce!

Veronika, To nebyl sen? Jsme spaseni? Ty usmíváš se slzami, můj Albane!

Alban. Buď chválen Bůh! Jsme znovu zrozeni! (Políbí Veroniku na čelo.)

Veronika. Buď tobě dík, ó matko milosti!

(Pokleknou ruku v ruce, opona se zavře.)

(Nový Život. 1896.)

Pozn. redakce. Legenda o rytíři Albanu v prvém vydání knihy této se nenalézala.

OBSAH.

	Str.
V SOUMRAKU BOHŮ	1
LEGENDA O RYTÍŘI ALBANU :	249